

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs - parallelle commissie 1

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen Bachelor in het onderwijs:
lager onderwijs aan de GROEP T - Internationale Hogeschool Leuven,
Thomas More Hogeschool te Mechelen, Hogeschool Gent en Hogeschool West Vlaanderen

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
LAGER ONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 1**

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/28

**VOORWOORD VAN DE VOORZITTER
VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG**

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Lager onderwijs. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de opleidingen professionele Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven, Thomas More Hogeschool te Mechelen, Hogeschool Gent en Hogeschool West Vlaanderen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast willen de rapporten aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom zijn de visitatierapporten ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

De visitatierapporten geven een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigen daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitaties waren ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van de inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in hun opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

In 2013 zijn de professionele bacheloropleidingen Lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen op hun kwaliteit gevisiteerd. Het doel van deze visitaties is tweevoudig. In de eerste plaats leggen de opleidingen verantwoording af over de wijze waarop kwaliteit en kwaliteitszorg op drie generieke kwaliteitswaarborgen zijn uitgewerkt en toegepast. In de tweede plaats dienen de visitaties een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen.

De visitatiecommissie brengt met haar rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen. De oordelen zijn gebaseerd op het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professionele bacheloropleiding Lager onderwijs in Vlaanderen. Naast haar oordeel in het kader van de accreditatie van de opleiding formuleerde de commissie ook aanbevelingen en suggesties in het kader van de continue (kwaliteits)ontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft de bezoeken als zeer inspirerend en leerzaam ervaren. De commissie dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. Dit welslagen is alleen mogelijk geworden door de inzet van al degenen die betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens dankt de commissie de medewerkers van de VLUHR en in het bijzonder de secretaris voor hun betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun ondersteuning uitvoerden.

Namens de commissie,

Herman L. Popeijus,
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – commissie 1	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	25
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	33
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	39
Hoofdstuk II	Thomas More Hogeschool Mechelen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	71
Hoofdstuk III	Hogeschool Gent Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	101
Hoofdstuk IV	Hogeschool West Vlaanderen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	131
	BIJLAGEN	
Bijlage I	Personalia van de leden van de visitatiecommissie	162

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I

- Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Groep T- Internationale Hogeschool Leuven
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Lager onderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Thomas More Hogeschool te Mechelen
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Hogeschool Gent
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk IV** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Hogeschool West Vlaanderen
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – parallele commissie 1

1 INLEIDING

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallele commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie Lager onderwijs – parallele commissie 1 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallele commissie 1 de volgende instellingen bezocht:

- van 3 t.e.m. 4 oktober 2013: GROEP T–Internationale Hogeschool Leuven
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 21 t.e.m. 22 oktober 2013: Thomas More Hogeschool te Mechelen
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

- van 21 t.e.m. 22 november 2013: Hogeschool Gent
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 10 t.e.m. 11 december 2013: Hogeschool West Vlaanderen
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Lager onderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Lager onderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Lager onderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 23 april 2013 en 21 juni 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 en 15 juli 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie Lager onderwijs, parallelle commissie 1, heeft de volgende samenstelling:

Tot voorzitter

- **Dhr. Herman Popeijus**, emeritus lector en senior onderzoeker aan het Kempelonderzoekscentrum

Domeindeskundige leden

- **Mevr. Linde van den Bosch**, onderwijsinspecteur van Europese Scholen
- **Mevr. Irène Devriese**, erelector aan de Rijksnormaalschool te Brussel

Onderwijskundig lid

- **Mevr. Rita Rymenans**, wetenschappelijk medewerker en docent, Universiteit Antwerpen, departement Didactiek en Kritiek

Student-lid

- **Dhr. Michiel Geerts**, student Lager onderwijs, Katholieke Hogeschool Limburg

Mevrouw Diana Faifer, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 6 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leg-

gen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatie-rapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatie-rapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding(en) meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeteringsuggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeteringsuggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de drie parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Lager onderwijs

1 INLEIDING

Goed opgeleide en zelfbewuste leraren en een duidelijke positionering van lerarenopleidingen zijn van maatschappelijk belang. Het beroep van leraar en dat van lerarenopleider verdient dan ook de noodzakelijke maatschappelijke erkenning en status.

De kwaliteit en de kwaliteitszorg van de lerarenopleiding is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid, de opleidingen/universiteiten en het werkveld.

De visitatiecommissies hebben de taak de kwaliteit van de opleidingen, bachelor lager onderwijs te beoordelen op basis van hun zelfevaluaties in relatie met het decretaal bepaalde domeinspecifieke referentiekader, in dit geval de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs, uitgewerkt in de tien functionele gehelen. Een belangrijke vraag tijdens de visitatie is of de opleiding doet wat ze moet doen en doet wat ze zegt te doen.

De commissies zien het als hun verantwoordelijkheid de lerarenopleidingen en het wettelijke referentiekader te beschouwen in relatie tot maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. Naar aanleiding van de analyses van de vastgestelde formele kaders en de evaluaties van de lerarenopleidingen willen de commissies enkele elementen bij de opleidingen sterker onder de aandacht brengen.

In deze beschouwing gaan we eerst in op de visie van de huidige lerarenopleidingen. Vervolgens komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met het kennisniveau, de taalvaardigheid, media en technologie, levenslang leren en de professionaliteit van de lerarenopleiders.

Het doel van deze beschouwing is de kwaliteit van de lerarenopleidingen te versterken door de opleidingen handvatten te bieden om verder na te denken over de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

2 VISIE OP OPLEIDEN

Opleidingen hebben handvatten nodig om hun opleiding in te richten. Het inrichten van een opleiding is een samenspel tussen de kaders die zijn vastgelegd in officiële en algemeen aanvaarde ideologische documenten enerzijds, en de uitwerking ervan in een opleidingsspecifiek curriculum. De kunst is een opleiding in te richten die voldoet aan de gestelde kaders maar die ook de grenzen opzoekt om de eigen visie en eigenheid van de opleiding tot uitdrukking te laten komen. Alle opleidingen gaan er impliciet of expliciet van uit dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, gebaseerd op sociaal-constructivistische leertheorieën.

Dergelijke uitgangspunten hebben steeds consequenties voor de inrichting van de opleiding. Immers een visie op opleiden veronderstelt integraliteit. De commissies pleiten daarom nadrukkelijk voor een meer integrale eigentijdse opleidingsvisie, waarin inhoud, organisatie en personeelsontwikkeling aantoonbaar met elkaar verbonden zijn, als ook de taakstelling van de opleiding in post-initiële activiteiten.

Uiteraard is de primaire doelstelling van elke opleiding al haar aanstaande leraren te ondersteunen in hun evolutie naar de startbekwaamheden. De domeinspecifieke beschrijvingen bieden de opleidingen de gelegenheid eigen zwaartepunten te benadrukken. Zo dient de opleiding bij elke nadruk die zij zelf wil leggen, steeds te borgen dat de eerstgenoemde doelstelling voor alle kandidaten haalbaar blijft.

3 KENNISNIVEAU VAN DE STUDENTEN

Tijdens de opleiding bouwen aanstaande leraren beroepsspecifieke kennis op, bestaande uit theoretische en praktische kennis en vaardigheden en attitudes. De opleiding moet kunnen uitgaan van een bepaald kennisniveau om daadwerkelijk een start te maken met de specifieke beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Naast een brede algemene ontwikkeling bij aanvang van de

studie is een goed ontwikkelde taalvaardigheid cruciaal. Zeker in een opleiding die is gebaseerd op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is een hoog ontwikkelde taalvaardigheid noodzakelijk.

Dit heeft consequenties voor het beleid gericht op de instroom, toelating, selectie en ondersteuning van studenten. Een verantwoordelijkheid die niet enkel bij de opleidingen kan worden gelegd. Naar oordeel van de commissies rechtvaardigt de maatschappelijke relevantie van het beroep een helder toelatings- en selectiebeleid binnen realistische wettelijke kaders.

4 TAALVAARDIGHEID

Om zich conceptueel in het beroep te ontwikkelen dient de taalvaardigheid al op een hoog niveau te zijn ontwikkeld als de student begint. Anders gaat er veel energie naar de taal en de taalvaardigheden zelf en niet naar de ontwikkeling van het leraarsberoep. Hoewel de relatie tussen taal, taalvaardigheden en het opbouwen van cognities van het beroep wetenschappelijk kan worden onderbouwd, is er in de basiscompetenties en de uitwerking naar de tien functionele gehelen geen aandacht voor taal als instrument om het beroep te leren. Zeker nu de zorg om de taalvaardigheden van aanstaande leraren toeneemt, zou het gerechtvaardigd zijn een basiscompetentie taal als vakspecifiek en als vakoverstijgend instrument te formuleren. De opleidingen hebben veelal een taalbeleid. Vaak richt het beleid zich op het remediëren van taalachterstanden en op het leren van beroepsspecifieke taalvaardigheden (13 doelen) en niet op het leren van het leraarsberoep. Hoewel schrijven – de moeilijkste taalvaardigheid – in alle opleidingen een belangrijk instrument blijkt te zijn om cognities van het beroep op te bouwen, zichtbaar te maken (individueel en in groepen) en aan te tonen (startbekwaamheid), verdient het ontwikkelen van schrijven als ‘academische vaardigheid’ in de opleidingen meer aandacht. Het betreft een competentie die niet zonder meer aanwezig is in de opleidingen en die doorheen de opleiding opgebouwd zou kunnen worden, bij voorkeur gekoppeld aan het onderzoekend en reflecterend ontwikkelen van het beroep, resulterend in een bachelorproef met een toegepast wetenschappelijk karakter.

De toenemende complexiteit en de dynamiek van de huidige samenleving stellen hoge eisen aan de (aanstaande) leraren van onze kinderen. Als gesprekspartners dienen zij nadrukkelijker dan voorheen te beschikken over een palet aan competenties (kritische denkkracht, analytisch vermogen, argumentatiekunde, verbindend vermogen en zo meer). De complexiteit en

de dynamiek stellen aan de leraar als gesprekspartner van ouders hoge eisen. Gelet hierop zouden de opleidingen in de opleidingsdidactiek aan dit aspect in sterkere mate aandacht moeten schenken.

5 MEDIA EN TECHNOLOGIE

Met de komst van de computer, internet, tablets, zijn de mogelijkheden in het onderwijs sterk toegenomen, niet alleen als middel maar ook als leeromgeving. Dat betekent tevens met een andere blik naar leren en onderwijzen en naar de leerlingen en hun mogelijkheden leren kijken. De commissies trekken de huidige aandacht voor media en techniek voor de leraren van de toekomst door naar nadruk op wetenschap en techniek (science and technology). Dit vergt van de opleidingen, nadrukkelijk ondersteund door een stimulerende overheid, een grote inspanning om in de opleidingsdidactiek, 'omgaan met technologie' als basiscompetentie voor de startbekwame leraar aan te brengen. Ook de lerarenopleiders, waaronder de vakspecialisten, moeten in de gelegenheid worden gesteld zich voortdurend in de mogelijkheden van wetenschap en techniek verder te professionaliseren. De commissies zien hier kansen voor de opleidingen om het opleidingscurriculum en het professionaliseringsbeleid in samenhang te benutten. Ook de inbedding in hogeschool en universitaire organisatievormen met een diversiteit aan faculteiten biedt elke opleiding kansen ieders talenten voor wetenschap en techniek te activeren en te stimuleren ten behoeve van betekenisvol toekomstgericht onderwijs aan de kinderen.

6 LEVENSLANG LEREN

Eens een leraar, altijd een leraar is niet houdbaar in een tijd dat de maatschappelijke, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zich opstapelen. De samenleving wordt steeds complexer en er wordt een steeds groter beroep op de vaardigheden van de leraar gedaan.

Opleiden voor de toekomst houdt in dat leren niet ophoudt na het behalen van het diploma. In opleidingen zien de commissies goede aanzetten om het professionaliseren ook na de opleiding hand in hand te laten gaan met het werk en de mensen in de werkplekleeromgeving.

Naast toekomstgericht en betekenisvol samen opleiden biedt een adequaat ingerichte werkplekleeromgeving naar oordeel van de commissies mogelijkheden voortdurend te blijven leren van en met elkaar. In een dergelijke, overigens kwalitatief te omschrijven werkplekleeromgeving ontstaan mogelijkheden om levenslang leren op een logische, meer natuurlijke

manier integraal onderdeel te laten zijn van de opleiding. Daarmee is sprake van wederkerige professionele verticaliteit als organisatieprincipe.

De commissies pleiten er dan ook voor dat de lerarenopleidingen en de scholen minder vrijblijvend en gestructureerd gebruik maken van elkaars deskundigheid en dat zij hun samenwerking op het gebied van samen opleiden versterken.

Ook actief zijn in post-initiële of andere externe activiteiten kan gunstig uitpakken voor de professionaliteit van de lerarenopleiders.

7 PROFESSIONALITEIT VAN LERARENOPLEIDERS

In een opleiding die zich baseert op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is de rol van lerarenopleiders tweeledig: aanstaande leraren begeleiden in het ontwikkelen van cognities over het beroep leraar lager onderwijs en het leren reflecteren op die cognities. Opleiders leren aanstaande leraren in de geëigende vaktaal na te denken, te praten en te schrijven om het leraarsberoep te leren.

Om dit proces te begeleiden is het ook van belang dat lerarenopleiders de lagere school kennen, niet alleen in theorie maar ook in praktijk. Stageplaatsen voor opleiders op de basisschool vormen een goede aanvulling op de professionele ontwikkeling van opleiders. Mooie voorbeelden zijn reeds uitgewerkt op opleidingen.

Met betrekking tot het professionaliseren van lerarenopleiders bepleiten de visitatiecommissies meer aandacht voor de veelzijdige rol van opleiders die voortdurend verschillende soorten kennis en vaardigheden moeten kunnen combineren (vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, begeleidings- en feedbackvaardigheden enz.).

Lerarenopleiders mede verantwoordelijk maken voor het hele opleidingsproces – ontwikkelen, uitvoeren en toetsen – kan bijdragen aan de professionalisering van opleiders. Specifieke aandacht zou er kunnen zijn voor het 'academisch/onderzoeksgericht/ontwikkelingsgericht' schrijven als onderdeel van het leren van het beroep (ontwikkeld gericht) en het aantonen van de gewenste kwalificaties (controlegericht). Aan deze kwaliteit dienen alle lerarenopleiders te voldoen.

Toetsbeleid staat op veel opleidingen in de steigers. In het nadenken over het toetsbeleid zouden de commissies willen meegeven het toetsbeleid integraal onderdeel te laten uitmaken van het totale opleidingsproces en het toetsbeleid in de toekomst nadrukkelijk door te ontwikkelen.

Zo zullen opleidingen met een sociaal-constructivistisch opleidingsconcept veel waarde hechten aan formatieve (ontwikkelingsgerichte) toetsing en zullen zij vanuit dit opleidingsconcept hun toetsbeleid expliciet kunnen door ontwikkelen. De commissies dagen de opleidingen uit om vanuit het eigen opleidingsconcept het toetsbeleid in de toekomst verder te ontwikkelen.

Een lerarenopleider werkt voortdurend samen en leidt met een groot aantal collega's aanstaande leraren op, in de opleiding en op de werkvloer. Een breed samengesteld team waarin verschillende vakspecifieke en meer algemeen opleidingsspecifieke kwaliteiten samenkomen is noodzakelijk om de aanstaande leraren in hun ontwikkeling te ondersteunen en uit te dagen. Ook vanuit dit gegeven pleiten de commissies voor voortdurend na te denken over de invulling van het curriculum op de lerarenopleiding als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dus ook van actoren buiten de opleiding, zoals onderzoekers, inspectie, begeleiders, leraren basisonderwijs.

8 TOT SLOT

Opleidingen staan er niet alleen voor. Het opleiden van leraren voor nu en de toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid. De commissies die de bachelor opleidingen lager onderwijs hebben gevisiteerd, kregen de kans in korte tijd alle opleidingen met kennis van zaken maar met de nodige distantie te mogen beschouwen.

Naast hun controlerende taak willen de commissies mede met deze nabeschuiving een beknopte bijdrage leveren aan de discussie over wat een leraar lagere school en een lerarenopleider nu precies competent maakt voor hun professie. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de toekomst en is, steeds vanuit een positieve insteek en met respect voor de huidige lerarenopleidingen, gepoogd suggesties te geven voor het betekenisvol samen opleiden van aanstaande leraren tot deskundige, zelfbewuste en verantwoordelijke leraren die in staat zijn rekenschap af te leggen aan de maatschappij. De samenleving moet als vanzelfsprekend uit kunnen gaan van en vertrouwen op hooggekwalificeerde leraren lager onderwijs, ook in de toekomst.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 1

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professionele Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat de aangehaalde punten betreft, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

De hier betrokken opleidingen worden aangeboden door: GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven (GROEP T), Thomas More Hogeschool te Mechelen (Thomas More Mechelen), Hogeschool Gent (Hogent) en Hogeschool West Vlaanderen (Howest).

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau voor de bacheloropleiding aan GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven en Thomas More Hogeschool te Mechelen als goed en het beoogd eindniveau voor de bacheloropleiding aan de Hogeschool Gent en Hogeschool West Vlaanderen als voldoende.

De vier opleidingen hebben de nodige tijd en zorg besteed aan het uitwerken van hun visie op de leraar in de klas en de school. Thomas More Mechelen beoogt om dit via een praktijkgerichte opleiding te realiseren, volgens de principes van ervaringsgericht leren. GROEP T vertrekt in haar visie vanuit verschillende modellen en invalshoeken: het 5 E – concept (Enterprising, Educating, Engineering, Environment, Ensembling), de vier UNESCO-pijlers van educatie (leren weten, leren doen en leren samenleven om te leren zijn) en het talentenmodel. Bij Howest gaat het om begrippen als ‘verandering’, ‘creativiteit’, ‘het handboek voorbij’, de ‘ingesteldheid tot levenslang leren’ en ‘zichzelf bijsturen’. Hogent beoogt een nieuw curriculum te implementeren in het academiejaar 2014-2015. Daartoe heeft de opleiding een nieuwe visie op de mens geconcipieerd waarin concepten als de ‘lerende mens’, de ‘diverse mens’ en ‘creërende mens’ een belangrijke rol spelen.

Alle opleidingen hebben gemeen dat ze de studenten een degelijke vakinhoudelijke en pedagogische expertise willen bijbrengen. De twee opleidingen die als goed zijn beoordeeld, kenmerken zich door een sterk doelgerichte en consciëntieus uitgewerkte profilering die doorheen het volledige opleidingsprogramma herkenbaar is.

Bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingspecifieke leerresultaten opteren GROEP T en Thomas More Mechelen om eigen competentieprofielen te formuleren. Howest onderschrijft de domeinspecifieke leerresultaten, neemt ze grotendeels over en voegt een elfde leerresultaat toe over Standaardnederlands. Binnen het huidige programma van Hogent heeft de opleiding ervoor geopteerd om vast te houden aan de decretale basiscompetenties voor de leraar Lager onderwijs. Hogent geeft aan dat opleidingspecifieke leerresultaten nog gestalte moeten krijgen.

De competenties die de vier opleidingen vooropstellen, zijn helder geformuleerd en sluiten aan bij de eisen van het Vlaamse kwalificatieraamwerk voor de professionele bachelor. Tevens richten de beoogde leerresultaten

zich expliciet op recente inzichten die in het huidige internationale perspectief vanuit het vakgebied en het beroepenveld aan de inhoud van de opleidingen worden gesteld.

Alle vier opleidingen werken met binnen- en buitenlandse partners samen. GROEP T onderscheidt zich door een sterk doorgedreven internationale oriëntatie. Zo mag GROEP T-Leuven Education College zich, als enige in Vlaanderen, een ‘UNESCO-school’ en ‘Wereldhogeschool’ noemen.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de bacheloropleiding aan Thomas More Hogeschool te Mechelen als goed en het onderwijsproces voor de bacheloropleiding aan GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven, Hogeschool West Vlaanderen en Hogeschool Gent als voldoende.

Alle vier opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvatten 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases, trajectschijven of modeltrajecten.

In het academiejaar 2013-2014 treedt GROEP T-Leuven Education College toe tot de personele unie met Katholieke Hogeschool Leuven en Katholieke Hogeschool Limburg; dit zal tot een fusie leiden in het academiejaar 2016-2017. Ook Thomas More Mechelen is in 2012 ontstaan uit een samenwerkingsverband met de Katholieke Hogeschool Kempen in het kader van een groter geheel, namelijk Thomas More. Howest is in het academiejaar 2012-2013 gestart met het uitwerken en invoeren van een geoptimaliseerd curriculum; de volledige uitrol van het nieuwe curriculum zal afgerond zijn in het academiejaar 2014-2015. Hogent bevindt zich in het academiejaar 2013-2014 in een overgangsfase naar een curriculumvernieuwing; het nieuwe curriculum wordt beoogd voor het academiejaar 2014-2015.

De commissie is over het algemeen tevreden over de samenstelling van de programma's van de vier opleidingen. De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn herkenbaar richtinggevend geweest bij de opmaak van het programma. Thomas More Mechelen, die naast een dagtraject ook een avondtraject aanbiedt, steekt systematisch boven de basiskwaliteit uit op het vlak van het onderwijsproces. Het programma van Thomas More Mechelen kent, zeker voor het dagtraject, een sterke integratie van leerinhouden en didactiek al vanaf het begin. Waar het dagtraject een veiliger

en gestructureerde leercontext beoogt, kenmerkt het avondtraject zich door een hoge mate van flexibiliteit en persoonlijke ruimte die studenten kunnen benutten.

In alle opleidingen zijn er in meer of mindere mate, aanzetten te zien op het vlak van differentiërende leeromgevingen, ICT en media, taalbeleid en onderzoek. Op alle deze gebieden kunnen de opleidingen nog winst boeken. Tevens bieden alle opleidingen in kort- of langdurende internationale ervaringskansen aan, al dan niet gekoppeld aan de praktijkcomponent.

Alle opleidingen beogen door de praktijkcomponent een integratie van kennis, vaardigheden en attitudes. Ze voorzien praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Naarmate de opleidingen vorderen, neemt het aandeel stage toe en verbreedt de focus hiervan. De studenten krijgen mogelijkheden om praktijkervaringen op te doen in een breed beroepenveld; stage in een multiculturele omgeving hoort ook tot de mogelijkheden. De wijze waarop de opleidingen de praktijkcomponent interpreteren en invullen verschilt. Zo omvat de praktijkcomponent binnen GROEP T enkel de effectieve stageactiviteiten; de voorbereiding en de nabespreking van de stage-ervaringen worden gerealiseerd binnen andere opleidingsonderdelen. De andere opleidingen brengen onder de noemer van praktijkcomponent zowel de effectieve stageactiviteiten in het werkveld alsook de voorbereidende activiteiten en de lesbesprekingen; volgens deze ruime interpretatie voldoen echter ook deze opleidingen aan de decretale verplichtingen.

Krachtig bij Thomas More Mechelen is dat de stagecompetenties duidelijk afgebakend en beargumenteerd zijn voor elke periode waarin ze aan bod komen; de opbouw van de stage en de sterke aansluiting bij de verworven competenties uit de lesweken is functioneel.

Binnen Thomas More Mechelen en Hogent vormt de bachelorproef het sluitstuk van de opleiding. Howest bouwt drie sluitstukken van de opleiding in, waaronder ook een bachelorproef. Vanuit de competentie- en talentgerichte benadering van het programma van GROEP T wordt de derde opleidingsfase van de opleiding in zijn geheel beschouwd als een bachelorproef.

Globaal genomen zijn de handboeken, syllabi en lesmaterialen op de online leerplatformen van de vier opleidingen in meer of mindere mate uitgewerkt en geactualiseerd. De avondstudenten van Thomas More Mechelen maken gebruik van zelfstudiepakketten.

Het programma van alle vier opleidingen is over het algemeen voldoende gebalanceerd. De studielast die studenten ervaren, is in overeenstemming met het aantal studiepunten.

De vier opleidingen hanteren een brede waaier aan werkvormen. Daarbij verschillen de accenten tussen de opleidingen. Waar de ene opleiding bijvoorbeeld meer het accent legt op ervaringsgericht onderwijs, focust de andere op coöperatief en reflecterend leren.

De kwantiteit en kwaliteit van docenten is over het algemeen adequaat in alle vier opleidingen. Zo bestaan de teams uit zowel masters als bachelors en zowel generalisten als vakspecialisten. In alle opleidingen trof de commissie gedreven docenten aan die dicht bij de studenten staan.

Alle opleidingen bieden voldoende tot goed uitgebouwde studie- en trajectbegeleiding aan. De begeleiding is gericht op de instromende, doorstromende en uitstromende studenten. Bij de instroom trachten de opleidingen informatie te verschaffen over hun inhoud en aanpak. De opleidingen zetten ook diverse initiatieven in om de startcompetenties van de studenten in kaart te brengen en deze eventueel te remediëren.

In het bijzonder Thomas More Mechelen en Howest hebben een goed beeld van de doorstroomcijfers. Ondanks ondersteunende maatregelen kampen alle opleidingen met vroegtijdige drop-out. Een beperkte voorkennis over de opleiding, het onvoldoende beschikken van de nodige basiskennis of studievaardigheden voor hoger onderwijs en, voor de avondstudenten van Thomas More Mechelen, de combinatie van werk-gezin-studeren, lijken voornamelijk oorzaken om af te haken in de instroomfase.

De opleidingen beschikken over voldoende leslokalen. De gebouwen zijn goed geoutilleerd en doorgaans voorzien van voldoende ICT-uitrusting en bibliotheekmaterialen.

Kwaliteitszorg krijgt armslag in alle vier opleidingen. De commissie kon bij alle opleidingen herkenbare voorbeelden aantreffen van ontwikkel- en verbeteracties, onder meer naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissies. Opvallend is dat bij Thomas More kwaliteitszorg zeer expliciet op de agenda staat.

Binnen Thomas More Mechelen, Hogent en Howest zijn de contacten met het werkveld geformaliseerd en ingebed in een resonantiecommissie of werkveld-

commissie. Bij GROEP T is het werkveld niet vertegenwoordigd in de formele overlegorganen van de opleiding. Desondanks stelt de laagdrempeligheid en openheid van de communicatie die GROEP T hanteert, het werkveld in staat om werkpunten of behoeften te signaleren aan de opleiding.

Alle vier opleidingen zijn in staat om de beoogde doelstellingen binnen de gestelde Vlaamse en eigen hogeschool randvoorwaarden te bereiken.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde niveau voor de bacheloropleiding aan GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven, Thomas More Hogeschool te Mechelen, Hogeschool Gent en Hogeschool West Vlaanderen als voldoende.

Alle vier opleidingen beschikken over een voldoende uitgebreid en gevarieerd systeem van beoordeling, toetsing en examinering. De opleidingen hanteren een veelheid aan evaluatievormen, aangepast aan de te beoordelen leerinhouden en vaardigheden. Ze streven naar een competentiegerichte evaluatie, waarbij de integratie van kennis, vaardigheden en attitudes wordt beoogd.

De toetsen zijn binnen alle opleidingen over het algemeen valide en betrouwbaar. Op het vlak van transparantie nemen alle opleidingen voldoende maatregelen; studenten geven aan op de hoogte te zijn van de evaluatiecriteria en de verdeling van de punten. Na de examens kunnen de studenten hun toetsen of examens inzien en feedback vragen.

Voor de evaluatie van de stage gebruiken de opleidingen adequate beoordelingsformulieren. In de berekening van het eindcijfer worden de oordelen van mentoren en lectoren op de stage verdisconteerd.

De commissie beoordeelt het niveau van de bachelorproeven over het algemeen als toereikend. Voor de beoordeling van de bachelorproeven hanteren de opleidingen adequate beoordelingsformulieren met meer of minder duidelijke beslisregels.

De mate waarin afgestudeerden er in slagen een functie in het onderwijs te vinden verschilt enigszins per opleiding. Vertegenwoordigers van het werkveld spreken zich in het algemeen enthousiast uit over de inzetbaar-

heid van de afgestudeerden van alle vier opleidingen. Volgens het werkveld zijn de studenten binnen GROEP T startbekwaam en zelfstandig, maar dienen ze zich verder te ontwikkelen in de praktijk. Bij Thomas More Mechelen rekruteert een aantal scholen bewust uit de afgestudeerden van het avondtraject, wat de kwaliteit van deze variant bevestigt. Bij Hogent maakt de commissie op dat de starters zich kenmerken door openheid voor diversiteit, leerbaarheid, zelfstandigheid en creativiteit. Bij Howest scoren studenten, volgens het werkveld, vooral goed in de rollen van cultuurparticipator en communicator.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

- Voldoende (V)** De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
- Goed (G)** De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
- Excellent (E)** De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
- Onvoldoende (O)** De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

- Voldoende (V)** het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
- Goed (G)** het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Excellent (E)** het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Onvoldoende (O)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
- Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
GROEP T	G	V	V	V
Thomas More Mechelen				
Dagtraject	G	G	V	V
Avondtraject	G	G	V	V
Howest	V	V	V	V
Hogent	V	V	V	V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

GROEP T- INTERNATIONALE HOGESCHOOL LEUVEN

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven

Op 3 en 4 oktober 2013 werd de professionele Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt onderwezen bij GROEP T-Leuven Education College, wat het departement Lerarenopleiding van GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven is. De opleiding is gehuisvest op de campus Comenius. Activiteiten voor grotere groepen studenten hebben plaats in de aula's van campus Vesalius of aan de KU Leuven. In het academiejaar 2011-2012 telt de opleiding 170 studenten.

De opleiding beschrijft haar visie aan de hand van de volgende begrippen: 'ondernemingszin', 'creativiteit', 'veranderingsbekwaamheid', 'respect voor diversiteit en pluraliteit'. Deze visie vloeit voort uit het 5E-concept (Enterprising, Educating, Engineering, Environment, Ensembling) dat het hart vormt van de visie en missie van de hogeschool. Om dit te realiseren gebruikt de opleiding als conceptueel houvast de vier UNESCO-pijlers van educatie (leren weten, leren doen en leren samenleven om te leren zijn) en

het talentenmodel bestaand uit tien talenten. De visie maakt deel uit van een gedragen en doorleefde opleidingscultuur. De opleiding lijkt te streven naar compleetheid waardoor het moeilijk is om de visie als een samenhangend geheel te beschouwen. De opleiding dient haar eigenheid in een korte, krachtige en coherente visie te vatten en dit geheel overtuigend te presenteren aan binnen- en buitenwereld. Tegelijkertijd dienen de gehanteerde modellen ten dienste te staan van het beroepsprofiel van de leraar.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten gespreid over drie opleidingsfasen.

De opleiding bewaakt de samenhang binnen het programma via drie leerlijnen. Zo doen de studenten binnen de leerlijn Leerpraktijken concrete ervaringen op, hetzij in Projecten hetzij in Stages. Binnen de leerlijn Bronnen en Trainingen worden vakinhoudelijke kennis en vaardigheden aangeboden met betrekking tot de leerdomeinen van de lagere school. De leerlijn Reflectie en Portfolio loopt door de drie opleidingsfasen via supervisiesessies en is gebaseerd op de leerinhouden van andere opleidingsonderdelen, maar ook op het leven en leren buiten de lerarenopleiding. De drie leerlijnen worden doorheen de opleiding vormgegeven door en gelinkt aan zes projecten. De inhouden van de projecten worden doorgetrokken naar het merendeel van de opleidingsonderdelen en naar de stages van het respectievelijk semester. Vooral de thematisering en de zes semestriële projecten zorgen voor een focus in het curriculum en de onderlinge afstemming van de opleidingsonderdelen.

De praktijkcomponent omvat een studietijd van 51 studiepunten. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel stage toe en verbreedt de focus. Zo wordt de derde opleidingsfase als een waar praktijksemester van 27 studiepunten ingericht; tijdens dit semester kiezen jaarlijks ongeveer 40% studenten voor een zelfstandige buitenlandse stage. De begeleiding vanuit de hogeschool beoordelen alumni en studenten in recente bevragingen positief; over de begeleiding vanuit de stagescholen zijn ze uitgesproken positief. Stage in multiculturele scholen of methodescholen behoren ook tot de stagemogelijkheden; studenten worden ook betrokken bij buitenschoolse initiatieven opgezet door de stad Leuven. Om de studenten aan te zetten tot ondernemerschap wordt hun de vrijheid gegeven om de stageplaatsen zelf te zoeken en voorstellen te formuleren voor de stages. De opleiding dient om de verscheidenheid in stage-ervaringen en de

relatie tot de kwaliteitsborging van de stage nader uit te werken en vast te leggen. De opleiding heeft een degelijk digitaal stagemonitoraatsysteem ontwikkeld. Dit wordt aangeboden op het leerplatform EPOS (Elektronisch Platform voor Ondersteuning van de Stages).

Vanuit de competentie- en talentgerichte benadering van het programma wordt de derde opleidingsfase in het geheel beschouwd als een bachelorproef. In de visie van de opleiding maakt de student duidelijk of hij startbekwaam is doorheen de evaluaties van 'Bronnen en Trainingen', en Stages. De onderzoekscompetenties worden voornamelijk getoetst in de Projecten. Wat voor soort leraar de student wil worden, toont hij aan in het opleidingsonderdeel 'Reflectie en Portfolio: ontplooi' aan de hand van een sollicitatieportfolio waarin hij zijn talenten als persoon en zijn eigenheid als leraar moet aantonen. Met de sterke focus in het sollicitatieportfolio op eigen talenten moet de opleiding erover blijven waken dat een reflectie op eigen kennis, vaardigheden en persoonlijke sterke en zwakke punten in het licht van het beroepsprofiel voldoende zichtbaar aanwezig blijft. De werking, de inhoud en de beoordeling van het sollicitatieportfolio dient ook herzien te worden.

De opleiding zet sterk in op de studentenmobiliteit. Zo wordt de internationale dimensie verankerd in het curriculum door verschillende initiatieven zoals buitenlandse stages, het project GROEPT@de wereld, het jaarlijks Mobiliteit World Project en de informatiemarkten. Er wordt ook werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentemobiliteit op het niveau van beleid en professionalisering van docenten.

Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. De handboeken en projectwijzers volgen een strak stramien waarbij de vier pijlers van educatie van UNESCO als kapstok worden gehanteerd. De opleiding gebruikt een breed spectrum aan werkvormen. Naast interactieve hoor- en werkcolleges maakt de opleiding ook gebruik van projectwerk. Opvallend is dat de opleiding een veelheid aan toegepaste didactische concepten hanteert. Elementen zoals zelfontdekkend leren, coöperatief leren, differentiatie, ervaringsgericht onderwijs, placemat oefenen, hoekenwerk en projectwerk blijken breed gedragen door de docenten, maar zijn nog niet als coherente didactische concepten uitgewerkt en vastgelegd. De opleiding dient haar didactisch concept af te bakenen en de elementen in samenhang met elkaar en met de visie te brengen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding beschikt over een voldoende uitgebreid en gevarieerd systeem van beoordeling, toetsing en examinering. Zo worden de studenten binnen de leerlijn Bronnen en Trainingen geëvalueerd tijdens de examens aan de hand van product- en procesgerichte toetsen en evaluaties. Bij de leerlijn Reflectie en Portfolio worden de studenten beoordeeld door middel van een opdracht en reflectiegesprek, een bekwaamheidsproef en een sollicitatieportfolio. Binnen de leerlijn Projecten worden de werkgroepen van studenten geëvalueerd op basis van het product, de presentatie en de kwaliteit van hun onderzoeksvaardigheden; de kennisaspecten van de projecten worden via individuele kennistoetsen beoordeeld. De commissie acht de toetsen over het algemeen valide en betrouwbaar. Op het vlak van transparantie neemt de opleiding voldoende maatregelen. De studenten krijgen de nodige informatie betreffende de examens, waaronder ook representatieve voorbeelden van toetsvragen. Na de examens kunnen ze hun toetsen of examens inzien en feedback vragen.

Begeleiding en ondersteuning

De instromers zijn afkomstig voornamelijk uit het ASO en het TSO. De studentendecaan begeleidt de in-, door- en uitstroom van de studenten, coördineert de studentenvoorzieningen en studie(traject)begeleiding, treedt op als klankbord en coach en zorgt voor terugkoppeling en/of doorverwijzing. De opleiding heeft ook een instroombeleid met betrekking tot allochtone studenten uitgebouwd. In haar doorstroombeleid kiest de opleiding voor een inclusieve aanpak met een gedifferentieerde en waarderende begeleiding van de diverse studentenpopulatie. De studenten ervaren de begeleiding als zeer laagdrempelig en persoonlijk. De opleiding had in 2006 en 2007 een merkbaar grote ongekwalificeerde uitstroom in vergelijking met de andere Vlaamse instellingen; sinds twee jaar ligt de drop-out lager.

De campus Comenius is voldoende geoutilleerd. Alle onderwijslokalen zijn uitgerust met een projectie- en geluidsinstallatie. Twee lokalen zijn zo ingericht dat ze een betere afspiegeling van het basisonderwijs zijn. Op het vlak van bibliotheekvoorzieningen dient de opleiding de leermaterialen te actualiseren en op een eigentijdse wijze te ontsluiten.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het werkveld is over het algemeen tevreden met het gerealiseerde niveau van de opleiding. De studenten zijn startbekwaam en zelfstandig, maar

dienen zich verder te ontwikkelen in de praktijk. Uit een alumnibevraging (2010) blijkt dat 15% afgestudeerden verdere studies hebben aangevat. Ze wijzen de Bachelor-na-bachelor 'Buitengewoon Onderwijs' en 'Zorgverbreding en Remediërend Leren' het meest aan als vervolgopleiding. Recente cijfers over de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt en de doorstroom naar een eventuele vervolgopleiding heeft de opleiding niet.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs GROEP T-INTERNATIONALE HOGESCHOOL LEUVEN

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 3 en 4 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen.

GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven is lid van de Associatie KU Leuven en bestaat uit de departementen GROEP T-Leuven Engineering College, GROEP T-Leuven Education College en CVO ACE-GROEP T. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt onderwezen bij GROEP T-Leuven Education College, wat het departement Lerarenopleiding van GROEP T-Internationale Hogeschool Leuven is. De verwante opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs en secundair onderwijs alsook een aantal postgraduat en internationale programma's worden door hetzelfde departement ingericht. De opleiding is gehuisvest op de campus Comenius; activiteiten voor grotere groepen studenten hebben plaats in de aula's van campus Vesalius of aan de KU Leuven. Volgens de data aangereikt door Datawarehouse Hoger Onderwijs telde de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in het academiejaar 2011-2012 170 studenten.

De hogeschool wordt bestuurd door de raad van bestuur en het bureau raad van bestuur. Het beheersteam, het directieteam en de decanenteams van de departementen staan in voor het beleid. Vanuit de decanenteams worden diensten en teams aangestuurd. Het decanenteam binnen de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs coördineert het departement en bestaat uit de Decaan, de Associate Dean Academic Affairs en de Associate Dean Innovation. Zowel op hogeschool- als departementaal niveau zijn verschillende medezeggenschapsorganen actief: het hogeschoolonderhandelingscomité, de academische raad, de studentenraad en de departementale raden.

In 2013 treedt GROEP T–Leuven Education College toe tot de personele unie met Katholieke Hogeschool Leuven en Katholieke Hogeschool Limburg, wat in 2016 tot een fusie zal leiden.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als goed.

De opleiding beschrijft haar visie op de leraar in de klas, de school en de samenleving aan de hand van de volgende begrippen: 'ondernemingszin', 'creativiteit', 'veranderingsbekwaamheid', 'respect voor diversiteit en pluraliteit'. Deze visie vloeit voort uit het 5E-concept (Enterprising, Educating, Engineering, Environment, Ensembling) dat het hart vormt van de visie en missie van de hogeschool. De opleiding streeft hierbij naar de ontwikkeling van de hele persoonlijkheid van de toekomstige leraren met hun eigen talenten en naar het versterken van hun reflectievermogen als een voorwaarde voor levenslang leren. Om dit te realiseren gebruikt de opleiding als conceptueel houvast de vier UNESCO-pijlers van educatie (leren weten, leren doen en leren samenleven om te leren zijn) en het talentenmodel bestaand uit tien talenten. De opleiding beschrijft in haar zelfevaluatierapport dat het leraarschap 'zich situeert op het niveau van de identiteit van die leraar, met zowel meetbare competenties als onmeetbare en onmisbare kwaliteiten zoals professionele intuïtie, liefde voor het vak, hoop voor de toekomst, geloof in de ander...'. Volgens het zelfevaluatierapport doen deze elementen recht aan de complexiteit van het lerarenberoep dat vanuit 'verschillende, elkaar verrijkende invalshoeken moet worden belicht'.

De visie van de opleiding is tijdens de gesprekken regelmatig aan de orde geweest. Zo heeft de commissie vastgesteld dat de visie deel uitmaakt van een gedragen en doorleefde opleidingscultuur. Toch heeft de keuze voor de verschillende modellen en invalshoeken die naast elkaar worden gepresenteerd, het moeilijk gemaakt voor de commissie om de samenhang hiervan te doorgronden en de visie als één coherent geheel te beschouwen; dit beeld werd ook door het werkveld bevestigd in de gesprekken. Zowel in haar visie als in de uitwerking hiervan in het onderwijsproces lijkt de opleiding te streven naar compleetheid. De commissie vindt dat de opleiding niet zozeer opteert voor enkele duidelijke prioriteiten, maar daarentegen probeert alles wat ze belangrijk vindt (modellen, concepten) onder te brengen in één raamwerk. Alhoewel de opleiding hiermee getuigt nota te hebben genomen van eigentijdse en recente inzichten uit het vakgebied, gaan hierdoor overzicht en samenhang verloren. Juist in de veelheid der dingen dreigt

het nagestreefde unieke profiel en programma aan kracht in te boeten. De commissie wil geenszins afbreuk doen aan de actuele, internationale en toekomstbestendige gerichtheid van de opleiding, maar daagt de opleiding uit om haar eigenheid te vatten in een korte, krachtige en coherente visie. Een volgende stap is om die visie met enkele duidelijke kenmerken uit te werken in het programma en dit geheel overtuigend te presenteren aan binnen- en buitenwereld. Tegelijkertijd benadrukt de commissie dat de gehanteerde modellen ten dienste dienen te staan van het beroepsprofiel van de leraar. De commissie onderschrijft het belang van talentenontwikkeling, maar meent dat het in de lerarenopleiding wel moet gaan om talenten die van een leraar een hoogopgeleide professional maken met – zo mogelijk – een eigen ingekleurd profiel. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding haar profiel tegen deze achtergrond definieert.

In de opleiding vertaalt de pluraliteit van wereldvisies zich in een sterk doorgedreven internationale oriëntatie. De commissie waardeert dat de opleiding verschillende initiatieven ontplooit om zich internationaal te profileren. Zo heeft de opleiding nauwe contacten uitgebouwd met een aantal belangrijke internationale spelers, zoals UNESCO en UNICEF. GROEP T–Leuven Education College mag zich, als enige in Vlaanderen, een 'UNESCO-school' en 'Wereldhogeschool' noemen. De opleiding is ook lid van ASPnet (Associated Schools Project Netwerk) en European Teacher Education Netwerk (ETEN). Daarnaast heeft de opleiding akkoorden met verschillende buitenlandse stagescholen. Die internationale oriëntatie wordt ook weerspiegeld in de naamgeving: het departement lerarenopleiding van GROEP T heeft in 2008 zijn naam gewijzigd van GROEP T–Leuven Hogeschool in GROEP T–Leuven Education College.

Krachtens het decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen voor hun bacheloropleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007, alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering d.d. 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 in de Vlaamse kwalificatiestructuur ingeschaald. Het domeinspecifiek leerresultatenkader sluit aan bij de eisen die het Vlaamse kwalificatieraamwerk op het vlak van niveau en oriëntatie stelt aan een professionele bacheloropleiding.

Bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidings-specifieke leerresultaten opteert de opleiding om eigen competentieprofielen te formuleren. De commissie is van mening dat de competenties die de opleiding vooropstelt, helder zijn geformuleerd en resulteren in opleidingsspecifieke leerresultaten die aansluiten bij de eisen van het Vlaamse kwalificatieraamwerk voor de professionele bachelor. Tevens richten de beoogde leerresultaten zich expliciet op recente inzichten die in het huidige internationale perspectief vanuit het vakgebied en het beroepenveld aan de inhoud van de opleiding worden gesteld.

De opleidingsspecifieke leerresultaten en de afstemming op het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader vinden hun vertaling in twee competentiematrices. De commissie acht de vergelijkende overzichten tussen de beoogde competenties en het domeinspecifieke leerresultatenkader zorgvuldig uitgewerkt. Tegelijkertijd stelt de commissie vast dat de opleidingsspecifieke leerresultaten vanuit verschillende invalshoeken opgesteld zijn in de twee competentiematrices. Zo hanteert de opleiding als referentiekader voor de vakinhoudelijke en didactische opleidingsonderdelen de competentiematrix 2.0 die in 2008 opgesteld werd. Hierin worden de verschillende aspecten van het handelen (pedagogisch, vakinhoudelijk en didactisch, organisatorisch, interpersoonlijk, reflecterend) gekoppeld aan competenties geconcretiseerd per opleidingsfase. De beoogde competenties van de matrix 2.0 worden verder geconcretiseerd in gedragsindicatoren, wat een heldere basis voor de implementatie en evaluatie in het programma biedt. Naar aanleiding van de werkzaamheden rond het domeinspecifieke leerresultatenkader heeft de opleiding in 2012 de competentiematrix 3.0 opgesteld die gestoeld is op de domeinspecifieke leerresultaten en haar eigen visie. De competentiematrix 3.0 wordt als referentiekader voor de stages, projecten en reflectieportfolio's gebruikt. Hierin worden verschillende aspecten van het handelen (pedagogisch, vakdidactisch, organisatorisch, interpersoonlijk) gekoppeld aan vier contexten of actievelden, namelijk werken aan eigen ontwikkeling, werken met leerlingen, werken met/in team/organisatie en werken met/in omgeving/maatschappij. De eindcompetenties van de competentiematrix 3.0 worden niet verder vertaald naar indicatoren per opleidingsfase. Op het moment van de visitatie werden de twee matrices naast elkaar gebruikt. De commissie heeft kennis genomen van de plannen van de opleiding om, vanaf het academiejaar 2014-2015, voor het hele programma met de competentiematrix 3.0 te gaan werken. Naar aanleiding hiervan geeft de commissie in overweging om, omwille van de eenduidigheid in de communicatie en de hanteerbaarheid voor alle betrokkenen, de beoogde einddoelen van alle leerlijnen nader te operationali-

seren en uit te schrijven in realistisch haalbare doelstellingen per semester, zoals dit gedaan werd voor de competentiematrix 2.0.

De commissie is tevreden dat de opleiding het opleidingsprofiel aftoetst aan de verwachtingen van de interne organisatie alsook aan het werkveld en de externe partners. Zo heeft de opleiding in 2012 samen met het hele departement lerarenopleiding een 'summit' georganiseerd om na te denken over de visie en de weg die ze de toekomstige jaren wil bewandelen. De ontwikkeling van de competentiematrices is ook het resultaat van een gezamenlijk samenwerkingsproces van de hele opleiding. Verder acht de commissie het positief dat de opleiding frequent overlegt met het werkveld en rekening houdt met de wensen van het werkveld bij de invulling van haar leerresultaten.

Op grond van de volgende bevindingen beoordeelt de commissie de generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed. De visie van de opleiding is sterk uitgewerkt en breed gedragen en wordt door het werkveld herkend. De uitwerking van de onderwijsspecifieke leerresultaten en de afstemming op het domeinspecifiek leerresultatenkader is zorgvuldig gebeurd. Bovendien is er sprake van een sterke internationale oriëntatie.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

De voorbije jaren is het programma diverse keren bijgesteld naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie en interne beslissingen inzake de profilering van de opleiding. Het decanenteam is verantwoordelijk voor de opvolging van dergelijke wijzigingen en doet dit in nauw overleg met het Innovatie- en OnderwijsOndersteuningsPlatform (IOOP), docenten, studenten en personeel. Docenten geven aan dat ze voldoende vrijheid krijgen van het decanaat om hun eigen initiatieven vorm te geven.

De afstemming van het programma op de opleidingsspecifieke leerresultaten maakt de opleiding zichtbaar in concordantietabellen. De relatie tussen de beoogde leerresultaten en de opleidingsonderdelen wordt ook opgenomen in de ECTS-fiches. Op die manier probeert de opleiding inzichtelijk te maken hoe elk opleidingsonderdeel bijdraagt tot het realiseren van de leerresultaten. De commissie acht de ECTS-fiches over het algemeen voldoende uitgewerkt. Toch merkt de commissie op dat de verschil-

len in de uitwerking van de competentiematrix 2.0 en 3.0 zich vertalen in verschillende verwoordingen en notatiesystemen van de doelstellingen in de ECTS-fiches. Bij sommige opleidingsonderdelen wordt ook de link gelegd naar de UNESCO-pijlers van educatie. Met het oog op transparante ECTS-fiches en aansluitend op de aanbeveling van GKW1 met betrekking tot de uniforme uitwerking van de competentiematrices vindt de commissie het belangrijk dat de opleiding dezelfde lijn naar eenvormigheid ook bij de ECTS-fiches hanteert.

De opleiding bewaakt de verticale samenhang binnen het programma via drie leerlijnen met elkaar opvolgende opleidingsonderdelen:

- Tijdens 'Leerpraktijken' doen de studenten concrete ervaringen op, hetzij in Projecten hetzij in Stages.
- Binnen 'Bronnen en Trainingen' worden vakinhoudelijke kennis en vaardigheden aangeboden met betrekking tot de leerdomeinen van de lagere school. Deze opleidingsonderdelen worden opgezet volgens een vast stramien. De inhouden die hier aan bod komen, zijn op elkaar afgestemd naar inhoud en vorm door semestriële thema's: Kom(pas) kijken (semester 1), www.dewereldinmijnklas.kom (semester 2); Ik maak het verschil (semester 3), Accent op talent (semester 4), Borg voor zorg (semester 5) en Leraar zonder grenzen (semester 6). Deze thema's worden verder gelinkt aan Projecten en Stages.
- De leerlijn 'Reflectie en Portfolio' loopt door de drie opleidingsfasen via supervisiesessies en is gebaseerd op de leerinhouden van andere opleidingsonderdelen, maar ook op het leven en leren buiten de lerarenopleiding. In de eerste fase leren de studenten reflecteren over wie ze zijn, in de tweede fase ligt de focus op hun ontwikkeling, in de derde fase zetten de studenten hun persoonlijke visie op onderwijs in de verf in het sollicitatieportfolio.

De drie leerlijnen worden doorheen de opleiding vormgegeven door en gelinkt aan zes projecten: Kom(pas) in de klas (semester 1), Breek uit je klas! (semester 2), Wat zegt een tien? (semester 3), Beweeg de wereld (semester 4), Zorg voor de hele klas (semester 5) en GROEPT@de wereld (semester 6). De inhouden van de projecten worden doorgetrokken naar het merendeel van de opleidingsonderdelen en naar de stages van het respectievelijk semester. De projecten worden thematisch opgebouwd rond drie competentiegebieden: 'de leraar als begeleider' (in het eerste semester), 'de leraar

en de samenleving' (in het tweede semester), en 'de leraar als teamlid' (als rode draad doorheen alle projecten). Volgens het zelfevaluatie-rapport heeft de opleiding zich bij de keuze van deze thema's laten inspireren door de beleidsdomeinen van UNESCO en de 'Decade of Education for Sustainable Development'.

Aanvankelijk was het voor de commissie lastig greep te krijgen op de samenhang van het programma. De aanvullende gesprekken en de ingekeken materialen boden echter voldoende triangulatiemogelijkheden om toch voldoende coherentie in deze aspecten te kunnen herkennen. Volgens de commissie zorgen vooral de thematisering en de zes semestriële projecten voor een focus in het curriculum en de onderlinge afstemming van de opleidingsonderdelen.

Met betrekking tot de samenstelling van het programma merkt de commissie op dat het aandeel van de verschillende leerlijnen in de opleiding evolueert. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel van Bronnen en Trainingen af om meer plaats te maken voor Stages en Portfolio's; semester 6 wordt als een waar praktijksemester beschouwd. Tegelijkertijd stijgt de verantwoordelijkheid van de student voor zijn leerproces en de groei naar startbekwaamheid. De vraag op welke manier er een opbouw in de leerinhouden is aangebracht, kon de opleiding slechts beperkt beantwoorden. Bij het inkijken van de cursusmaterialen leek de hiërarchie vooral afgestemd op de leerstof van de lagere school. De commissie raadt de opleiding aan de verwevenheid en de opeenvolging van leerinhouden en didactische werkvormen goed zichtbaar te maken voor de studenten en in functie te stellen van de beoogde leerresultaten van elke periode.

Elementen van de visie van de opleiding (zie GKW1) zijn op verschillende plaatsen in het programma te traceren. Een herkenbare nadruk op talentontwikkeling ligt in de leerlijn Reflectie en Portfolio; deze nadruk neemt toe in de derde opleidingsfase. De commissie trof documenten en handelingen van projecten aan waarin de opleiding systematisch de link legt naar de vier pijlers van educatie van UNESCO. Verder stelt de commissie vast dat de opleiding de studenten op een actieve manier stimuleert bij hun ondernemingszin; dit wordt vooral zichtbaar gemaakt in de Stages en Projecten. Dat studenten ondernemend zijn, wordt als een meerwaarde gezien voor en door het werkveld. De pluraliteit van wereldvisies wordt gerealiseerd door een ruim aanbod aan levensbeschouwelijke keuzevakken. Het werkveld apprecieert de open houding ten aanzien van de verschillende levensbeschouwingen bij de afgestudeerden van de opleiding.

De opleiding benadrukte in het zelfevaluatierapport en tijdens de aanvullende gesprekken dat ze een voortrekkersrol vervult met een inclusief en geïntegreerd talenbeleid dat vormgegeven wordt en opgevolgd vanuit de talenbeleidsgroep. Het talenbeleid binnen de opleiding volgt twee sporen: enerzijds het bijschaven van de taalvaardigheden van de studenten (zeker van anderstalige en taalzwakkere studenten) en anderzijds het belang van taalvaardigheidsonderwijs laten doordringen in de hele opleiding. Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken documentatie en de aanvullende gesprekken concludeert de commissie dat het talenbeleid in volle ontwikkeling is en dat van een voortrekkersrol nog niet echt sprake is. De opleiding onderneemt veel initiatieven, maar de implementatie hiervan is beperkt tot het formeel correct taalgebruik in de klas. De implementatie van concepten als 'taalgericht vakonderwijs' of 'taalontwikkelen leren' in de opleidingsonderdelen die niet taalgerelateerd zijn, is volgens de commissie docentafhankelijk. De commissie beveelt de opleiding aan om het talenbeleidsplan, waarin alle lopende en toekomstige initiatieven gekaderd worden met daaraan gekoppeld een tijdpad en plan van aanpak, verder te implementeren in de opleiding.

In het ruimere kader van de toenemende diversiteit in klas en school legt de opleiding in haar leerresultaten de klemtoon op het creëren van differentiërende leeromgevingen. De commissie acht de nadruk op differentiatie in het curriculum herkenbaar uitgewerkt; dit komt duidelijk tot uiting in de Projecten vanaf het tweede opleidingsjaar. Op basis van de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat de studenten vooral op tempo en niveau leren differentiëren maar, naar hun eigen zeggen, deze zaken alleen beperkt in de praktijk kunnen toepassen. De commissie beveelt aan in samenspraak met het veld werkbare differentiatiemogelijkheden te ontwerpen, passend bij de ontwikkeling van elke leerling binnen elke activiteit, elk leerjaar en in de opeenvolgende leerjaren.

De opleiding heeft de afgelopen jaren een aantal initiatieven genomen om media in het curriculum te integreren. Naar eigen zeggen bevinden deze initiatieven zich nog in een experimentele fase. De commissie stelt vast dat het leren omgaan met media en ICT verschillende leerinhouden en vaardigheden dekken. Zo maken de studenten kennis met digitale middelen om de leerprocessen van de leerlingen uit de lagere school te bevorderen. Bovendien worden de studenten projectmatig in contact gebracht met de actuele thema's zoals pestgedrag op het internet. Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat deze initiatieven docentafhankelijk zijn;

een doordachte en hiërarchisch opgebouwde leerlijn die het ganze curriculum doorkruist, is in ontwikkeling. Een terugkomende kwestie in de gesprekken met de studenten is de nood aan meer begeleiding rond de integratie van ICT in de onderwijspraktijk van de lagere school en, meer specifiek, rond het praktisch gebruik en de didactische gebruiksmogelijkheden van het digitaal schoolbord. De commissie adviseert de opleiding de ICT-mogelijkheden nadrukkelijker te integreren in het opleidingsaanbod en ze er op een meer praktijkgerichte manier aan te koppelen. Verder adviseert de commissie de hiërarchische opbouw van benodigde ICT-vaardigheden duidelijk uiteen te zetten in een aparte leerlijn. De commissie heeft kennis genomen van de plannen van de opleiding om de digitale media prioritair op de agenda te zetten vanaf het academiejaar 2013-2014. Volgens het zelfevaluatierapport zal de coördinator 'digitale aspecten van leren' de leiding nemen om het in overleg met de docenten ontwikkelde actieplan hieromtrent uit te rollen. De commissie kan deze inspanningen waarderen.

De opleiding streeft ernaar in haar programma om studenten op te leiden tot kritische leerkrachten, met een onderzoekende houding en een attitude tot levenslang leren. Zo leren de studenten doorheen de hele opleiding praktijkgeoriënteerd onderzoek op te zetten in het kader van de leerlijnen Leerpraktijken, meer concreet tijdens de Projecten. In semester 6 doorlopen ze in het afsluitende project GROEPT@dewereld zelfstandig een uitgestippelde onderzoekscyclus in een onderwijsinstelling over de (taal)grens. De commissie stelt vast dat de opleiding de projecthandleidingen met veel zorg heeft uitgewerkt; ze bevatten een heldere structuur met een onderzoeksmatige opzet die voldoende tegemoetkomt aan principes van praktijkonderzoek.

De commissie constateert dat de opleiding binnen de hogeschool structurele en inhoudelijke samenwerkingsverbanden heeft uitgebouwd met de bacheloropleidingen kleuter- en secundair onderwijs van GROEP T-Leuven Education College; dit wordt in het zelfevaluatierapport omschreven als een proces van wederzijdse inspiratie. De commissie stelt vast dat de opleiding een sterk geïntegreerd curriculum heeft uitgewerkt met de opleiding Bachelor onderwijs: kleuteronderwijs, mede dankzij verschillende docenten die (les)opdrachten hebben in beide opleidingen. Met de opleiding Bachelor onderwijs: secundair onderwijs is de integratie van het curriculum minder nadrukkelijk uitgezet; de studenten kunnen wel ervaringen met elkaar uitwisselen, maar het gaat dan eerder over de aanpak van opdrachten dan over kennisinhouden. De commissie raadt de opleiding aan

om de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauw op te volgen en structurele kruisbestuivingsmogelijkheden te zoeken. De commissie is van mening dat de kleinschaligheid van de opleiding en de professionaliteit en gedrevenheid van de docenten goede randvoorwaarden hiervoor vormen.

De praktijkcomponent wordt geïntegreerd in de leerlijn Leerpraktijken, meer concreet in de Stage, en omvat een studietijd van 51 studiepunten. De stages sluiten aan bij de input van de leerlijnen Projecten, en Reflectie en Portfolio. De voorbereiding en de nabespreking van de stage-ervaringen worden gerealiseerd binnen Reflectie en Portfolio. Op basis van de ECTS-fiches en het zelfevaluatierapport kon de opleiding aantonen dat zij voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining¹.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De opzet van de stage varieert van observatie- en participatie- tot doe- en zelfstandige stages. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel stage toe en verbreedt de focus. Zo wordt de derde opleidingsfase als een waar praktijksemester van 27 studiepunten ingericht; tijdens dit semester kiezen jaarlijks ongeveer 40% studenten voor een zelfstandige buitenlandse stage. De begeleiding vanuit de hogeschool beoordelen alumni en studenten in recente bevragingen positief; over de begeleiding vanuit de stagescholen zijn ze uitgesproken positief.

Bij de keuze van de stagescholen hebben de studenten als richtlijn om vier verschillende scholen te bezoeken. Om de studenten aan te zetten tot ondernemerschap wordt hun de vrijheid gegeven om de stageplaatsen zelf te zoeken en voorstellen te formuleren voor de stages. Positief acht de commissie dat multiculturele scholen nu eveneens tot de keuzemogelijkheden behoren; dit biedt mogelijkheden tot het exploreren van de grootstedelijke problematiek van het Lager onderwijs. De studenten kunnen ook vroeg in de opleiding stage volgen op methodescholen. Ze worden ook betrokken bij buitenschoolse initiatieven opgezet door de stad Leuven. Hier toont de opleiding niet alleen maatschappelijke betrokkenheid, maar ook dat ze gevoelig is voor en rekening houdt met de wensen en noden van de studenten en van het werkveld. Verder kan de commissie de aansporing tot ondernemerschap bij de keuze van de stage waarderen, maar waar-

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006.

schuwt ze tegelijkertijd voor de potentiële risico's die een dergelijke keuzevrijheid met zich meebrengt. De commissie heeft tijdens de gesprekken met de studenten vastgesteld dat een enkeling eenzijdig kiest. Zo kunnen de studenten ook het advies van de opleiding om in de derde opleidingsfase stage te lopen in een multiculturele school, naast zich neerleggen. Verder vindt de commissie dat een vrije keuze minder zicht impliceert op de kwaliteit van de verschillende scholen en hun mentoren; het risico bestaat dat de opleiding de kwaliteit van de stage onvoldoende kan blijven borgen. De commissie adviseert de opleiding om de verscheidenheid in stage-ervaringen en de relatie tot de kwaliteitsborging van de stage nader uit te werken en vast te leggen.

Elke student wordt door verschillende lectoren bezocht tijdens de stage. De gegevens noodzakelijk voor de stage en de stagecoördinatie zijn op het leerplatform EPOS (Elektronisch Platform voor Ondersteuning van de Stages) op een overzichtelijke wijze opgeslagen en te benaderen door studenten en docenten. De commissie trof een degelijk uitgewerkt digitaal stagemonitorsysteem aan. De commissie waardeert deze overzichtelijke aanpak, temeer omdat de gegevens onder meer ook de feedback bij de stagebezoeken bevatten. De studenten, lectoren en mentoren worden geïnformeerd over de stage door middel van een stagevademeccum en jaarwijzers van elke opleidingsfase. De commissie stelt vast dat in het stagevademeccum, opvallend genoeg, alleen de beroepsprofielen van de leraar zijn benoemd. Echter, het ontplooien van talent tegen het licht van die profielen ontbreekt. De commissie adviseert in de stage en in het stagevademeccum nadrukkelijker aan te geven welke plaats het gehanteerde talentmodel in relatie tot de vereisten voor het beroepsprofiel inneemt. Bij het uitwerken hiervan dient het werkveld uiteraard een stem te hebben.

Vanuit de competentie- en talentgerichte benadering van het programma wordt de derde opleidingsfase in het geheel beschouwd als een bachelorproef. In de visie van de opleiding maakt de student duidelijk of hij startbekwaam is doorheen de evaluaties van Bronnen en Trainingen, en Stages. De onderzoekscompetenties worden voornamelijk getoetst in de Projecten. Wat voor soort leraar de student is, toont hij aan in het opleidingsonderdeel 'Reflectie en Portfolio: ontplooi' aan de hand van een sollicitatieportfolio. Het sollicitatieportfolio omvat de volgende elementen: een pleidooi waar de student evidenties geeft voor zijn talenten als persoon en zijn eigenheid als leraar, een curriculum vitae, een sollicitatiebrief en informatie over de sollicitatieschool. Het sollicitatieportfolio wordt gepresenteerd aan een jury tijdens een Integratief AssesmentMoment ('I AM!'). Met de sterke

focus op eigen talenten moet de opleiding erover blijven waken dat een reflectie op eigen kennis, vaardigheden en persoonlijke sterke en zwakke punten in het licht van het beroepsprofiel voldoende zichtbaar aanwezig blijft. In een Bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs moet het beroepsprofiel van de leraar te allen tijde voorop blijven staan, volgens de commissie ook in de eindproef. Hoe persoonlijke talenten daarbovenop benut kunnen worden om als leraar een eigen profiel te ontwikkelen, verdient zeker ook aandacht. De commissie acht het tegen deze achtergrond belangrijk dat de opleiding de inrichting van het opleidingsonderdeel 'Reflectie en Portfolio: ontplooi' tegen het licht houdt.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds zet de opleiding sterk in op de studentenmobiliteit. Zo wordt de internationale dimensie verankerd in het curriculum door verschillende initiatieven zoals buitenlandse stages, het project GROEPT@wereld, het jaarlijks Mobiliteit World Project, en de informatiemarkten waar studenten hun buitenlandse projecten voorstellen aan andere studenten. Anderzijds wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentenmobiliteit op het niveau van beleid en professionalisering van docenten. Ongeveer een kwart van de docenten nam deel aan buitenlandse nascholingen. De commissie moedigt de opleiding aan om verder in te zetten op de initiatieven op het vlak van mobiliteit. Verder sluit de commissie zich aan bij het initiatief van de opleiding om ook internationaliseringservaringen aan te bieden voor de studenten en medewerkers die niet deelnemen aan de mobiliteitsprogramma, onder meer door internationale vakliteratuur in het programma, buitenlandse gastdocenten, enzovoort. De commissie heeft in dit opzicht met belangstelling kennis genomen van de plannen van de opleiding om internationalisering in alle opleidingsonderdelen te integreren; de studenten blijken hiervoor vragende partij zoals uit een recente bevraging blijkt. Het oprichten van een werkgroep voor dit onderdeel en de organisatie van de 'internationale week' die op de agenda van 2014 staan, ziet de commissie als een goede start.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat de studeerbaarheid van het programma en het vaststellen ervan een kwetsbaar gegeven vormen. Er zijn studietijdmetingen opgezet met KronosMetis, maar de respons van de studenten was aan de lage kant. Sinds kort koppelt de opleiding het meten van de studeerbaarheid aan de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Desgevraagd gaven studenten en alumni aan het programma over het algemeen net studeerbaar te vinden. In een bevraging van 2012 gaven alumni aan dat ze tevreden zijn over zowel de samenhang tussen opleidingson-

derdelen als de totale studiebelasting. De opleiding is zich ervan bewust dat het in kaart brengen van de studiebelasting verdere optimalisering vraagt.

Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. De handboeken en projectwijzers volgen een strak stramien waarbij de vier pijlers van educatie van UNESCO als kapstok worden gehanteerd. Toch constateert de commissie dat nog niet alle cursusmaterialen even sterk uitgewerkt zijn; sommige zijn enigszins gedateerd of inhoudelijk niet zo sterk. De commissie wijst op het belang dat de opleiding voortgaand blijft investeren in het ontwikkelen van hoogkwalitatief studiemateriaal, rekening houdend met de actuele en relevante inzichten uit het vakgebied. De algemene planning en communicatie van lessenroosters en examenrooster is volgens de studenten op onderdelen voor verbetering vatbaar; de studenten voelen zich soms te laat of onvolledig gebriefd. De commissie stelt vast dat dit laatste punt ook door de stagementoren vermeld wordt en beveelt de opleiding aan hier blijvend aandacht voor te hebben.

De commissie stelt vast dat de opleiding een breed spectrum aan werkvormen hanteert om de studenten tot zelfstandig en actief leren aan te zetten. Naast interactieve hoor- en werkcolleges maakt de opleiding, zoals eerder opgemerkt, ook gebruik van projectwerk binnen de leerlijn Leerpraktijken. Er is een groeilijn herkenbaar doorheen het programma, de werkvormen lopen parallel met de vakinhoudelijke leerlijnen en evolueren in tegelijkertijd interactiviteit en zelfstandigheid naarmate de studenten vorderen in de opleiding. 'It's the way you teach it' is een motto van de opleiding dat op verschillende wijzen invulling krijgt met als doel leraren op te leiden die reflecteren op hun eigen handelen en op dat van anderen om zichzelf steeds verder te bekwamen.

Opvallend was dat de commissie een veelheid aan toegepaste didactische concepten aantrof. Elementen zoals zelfontdekkend leren, coöperatief leren, differentiatie, ervaringsgericht onderwijs, placemat oefenen, hoekenwerk en projectwerk blijken breed gedragen door de docenten, maar zijn nog niet als coherente didactische concepten uitgewerkt en vastgelegd. De commissie ziet dergelijke bouwstenen als waardevol voor een stevig fundament, maar acht het noodzakelijk dat de opleiding haar didactisch concept afbakt en de elementen in samenhang met elkaar en met de visie brengt. Vervolgens is het belangrijk dat de opleiding het didactisch concept duidelijk naar de eigen organisatie en naar de buitenwereld communiceert.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding met haar personeelsbestand qua kwaliteit en kwantiteit in voldoende mate in de noden van de studentenpopulatie voorziet. De opleiding wordt gedragen door een team van 17 personeelsleden met een onderwijsopdracht; daarnaast kan de opleiding rekenen op de ondersteunende diensten die overkoepelend zijn voor de hele lerarenopleiding of de hogeschool. De commissie merkt wel op dat de docenten een veelzijdige taakin-vulling hebben; naast hun lesopdracht participeren ze aan verschillende projecten en onderzoeksopdrachten, verzorgen ze demolessen voor het werkveld, en zo meer. De commissie vindt het betrekken van de docenten bij het ruimere onderwijsgebeuren positief, maar merkt op dat de werk-druk voor het personeel daardoor hoog ligt; dit punt kwam ook tijdens het vorige visitatiebezoek naar voren. Het takenpakket wordt besproken met het decanenteam en in de mate van het mogelijke afgestemd op de draagkracht van het personeel. De opleiding ondersteunt de docenten ook door professionaliseringsruimte rond timemanagement te voorzien in hun taakbelasting.

Met betrekking tot de kwaliteit van het personeel merkt de commissie op dat de opleiding beschikt over een voldoende breed spectrum aan deskundigheden binnen het docenten- en begeidersteam. Het team bestaat uit onderwijspersoneel met master- en bachelorkwalificaties. Naar aanleiding van de aanbeveling van de vorige visitatiecommissie en met het oog op de doelstelling de beroepspraktijk meer binnen te brengen in de verschillende opleidingsonderdelen, heeft de opleiding haar personeelskader uitgebreid met twee leraren basisonderwijs; het team telde op het moment van de visitatie vijf praktijklectoren. Voor de ontwikkeling en optimalisatie van de competenties van haar personeel heeft de opleiding een professionaliseringsaanbod ontwikkeld met talrijke initiatieven die uitvoerig beschreven zijn in het zelfevaluatie-rapport. De commissie stelt vast dat het personeelsbeleid vanuit een sterk waarderende benadering wordt vormgegeven. Met het oog op functionerings- en evaluatiegesprekken wordt voor elk personeelslid een dossier bijgehouden met de aandachtspunten, talenten en gemaakte afspraken. Tijdens het visitatiebezoek kwamen de personeelsleden zeer enthousiast over en bewust van hun eigen talenten. De commissie was onder de indruk van de grote inzet en betrokkenheid van het personeel. De commissie merkt wel op dat de sterke nadruk op een waarderende benadering en op de eigen sterke kanten ook een keerzijde kan bezitten. De overtuiging van het eigen kunnen draagt het risico in zich dat aandachtspunten minder worden herkend of gezien. De commissie raadt de opleiding aan een voldoende zelfkritische houding te bewaren en open te staan voor andere meningen en opvattingen.

Op het vlak van instroom stelt de commissie vast dat de opleiding vergelijkbare cijfers toont met het Vlaamse gemiddelde. Zo telde de opleiding in het academiejaar 2012-2013 50,9% studenten uit het ASO, 41,5% uit het TSO, 4,4% uit het KSO en 0,6% uit het BSO. Opvallend meer jongens (25%) vatten de opleiding aan in het academiejaar 2012-2013 in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde (17%). De opleiding vindt een verklaring hiervoor in het gevarieerde programma, het imago van de opleiding en, in haar optiek minstens zo belangrijk, een genderbewuste communicatie. Verder constateert de commissie dat de gevarieerde instroom en de stijgende vraag naar begeleiding de opleiding voor uitdagingen stelt. De studentendecaan begeleidt de in-, door- en uitstroom van de studenten, coördineert de studentenvoorzieningen en studie(traject)begeleiding, treedt op als klankbord en coach en zorgt voor terugkoppeling en/of doorverwijzing. Bij de instroom tracht de opleiding voldoende en duidelijke informatie te verschaffen over de inhoud en de verwachtingen van de opleiding via diverse wegen. De commissie waardeert dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte heeft genomen en het instroombeleid met betrekking tot allochtone studenten heeft uitgebouwd; de genomen initiatieven zijn uitvoerig in de bijlage van het zelfevaluatie-rapport omschreven. Verder is de commissie positief over het doorstroombeleid en in het bijzonder over de inspanningen om de taalvaardigheid van de studenten in kaart te brengen en indien nodig te remediëren. De studenten evalueren deze initiatieven doorgaans positief. De opleiding kiest in haar doorstroombeleid voor een inclusieve aanpak met een gedifferentieerde en waarderende begeleiding van de diverse studentenpopulatie. De studenten ervaren de begeleiding als zeer laagdrempelig en persoonlijk.

De uitschrijvers nodigt de opleiding systematisch uit voor een exitgesprek bij de studentendecaan. Hij zorgt voor informatie en eventuele heroriëntering en brengt de redenen van uitschrijving en in het bijzonder van drop-out in kaart; vooral de verkeerde verwachtingen en een onderschatte werkbelasting liggen aan de basis van de drop-out. De commissie merkt verder op dat de opleiding in 2006 en 2007 een merkbaar grotere ongekwalificeerde uitstroom had in vergelijking met de andere Vlaamse instellingen; sinds twee jaar ligt de drop-out lager. Zo lag in 2010 het percentage ongekwalificeerde uitstroom tijdens de eerste opleidingsfase op 40% in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde van 42,9%. Een verklaring hiervoor is, naar eigen zeggen van de opleiding, de doorstroombegeleiding die ze de voorbije jaren heeft opgezet. De commissie heeft kennis genomen van de plannen van de opleiding om, in samenwerking met de fusiepartner Katholieke Hogeschool Leuven, de tussentijdse uitschrijvers te heroriënteren naar het onderwijs-

aanbod van de Centra voor Volwassenenonderwijs uit de regio. De commissie stelt deze inspanning in het kader van het uitstroombelief op prijs en raadt de opleiding aan om deze piste verder te ontwikkelen.

De opleiding wordt aangeboden in de gebouwen van campus Comenius van GROEP T–Leuven Education College; activiteiten voor grotere groepen vinden plaats in de aula's van Campus Vesalius of van de KU Leuven. Tijdens de rondleiding kon de commissie vaststellen dat campus Comenius voldoende geoutilleerd is. Alle onderwijslokalen zijn uitgerust met een projectie- en geluidsinstallatie. Twee lokalen zijn zo ingericht dat ze een betere afspiegeling van het basisonderwijs zijn. Op het vlak van bibliotheekvoorzieningen raadt de commissie aan om de leermaterialen voor het Lager onderwijs up to date te brengen en te houden, en op een eigentijdse wijze te ontsluiten. De commissie heeft kennis genomen van de plannen van de opleiding om de infrastructuur te actualiseren en uit te breiden, mede wegens de stijgende studentenaantallen. Die plannen zijn jammer genoeg voorlopig opgeborgen gezien de onduidelijke implicaties die de hervorming van het hogeronderwijslandschap met zich meebrengt.

Inzake kwaliteitszorg kon de commissie vaststellen dat er een kwaliteitscultuur aanwezig is in de opleiding en dat zorg voor de kwaliteit als taak van het hele team wordt gezien. De horizontale organisatie en de nodige overlegmomenten over de drie lerarenopleidingen heen zorgen voor een continue interne benchmarking. Zo wordt het jaaractieplan van de opleiding afgestemd op het beleidsplan van de gehele lerarenopleiding. De diverse aanwezige meetresultaten en het actieplan waarin de speerpunten van de opleiding zijn geformuleerd, bevestigen dat de opleiding aandacht heeft voor kwaliteitszorg. De commissie zag herkenbare voorbeelden van ontwikkel- en verbeteracties, onder meer naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie; deze acties zijn uitvoerig beschreven in de bijlagen van het zelfevaluatie-rapport. Onder meer vroeg de vorige visitatiecommissie bijzondere aandacht voor een permanent systeem van (onafhankelijk) onderzoek naar het gerealiseerde niveau van de opleiding in het beroepenveld en bij de alumni. Naar aanleiding hiervan heeft de opleiding haar kwaliteitszorgsysteem uitgebouwd met de bevraging van het werkveld en de alumni over het gerealiseerd niveau van de opleiding. De opleiding liet tijdens de gesprekken weten dat, met het oog op het fusieproces, de fusiepartners een interne evaluatie bij elkaar zullen uitvoeren. De commissie acht deze werkwijze voor alle partijen zinvol en ziet hierin mogelijkheden voor alle betrokkenen om eigen opvattingen en inzichten te toetsen en daar waar gewenst bij te stellen, onder behoud van eigenheid.

Vertegenwoordigers van het werkveld worden op bepaalde contactmomenten bevraagd over innovatie in het curriculum en wat zij nodig vinden en als potentieel zien. Jaarlijks wordt een stagepartnerdag georganiseerd waaraan voornamelijk directies en coördinatoren van stagescholen deelnemen. De commissie merkt op dat het werkveld niet vertegenwoordigd is in de overlegorganen van de opleiding, noch dat er sprake is van een 'werkveldcommissie'. Dat wordt door de opleiding als een bewuste keuze benoemd. De laagdrempeligheid en openheid van de communicatie die de opleiding hanteert, stelt het werkveld in staat om werpunten of behoeften te signaleren aan de opleiding. De commissie beveelt desondanks aan om het werkveld meer structureel bij de opleiding te betrekken.

Het doorstroomrendement van de opleiding ligt iets lager dan het Vlaamse gemiddelde (rond 80%) en schommelt in de voorbije jaren rond 75%. Ondanks de vele begeleidingsinitiatieven constateert de opleiding uit een interne analyse dat het doorstroomrendement mee bepaald wordt door de vooropleiding van de studenten. Zo ligt het doorstroomrendement van studenten uit het ASO hoger dan bij de andere studenten. Het studierendement van de mannelijke studenten blijft gedurende de jaren stabiel, maar ligt aanzienlijk lager dan dat van de vrouwelijke studenten. Een groot aantal studenten stroomt door met een flexibel traject.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het programma, het personeel en de voorzieningen een voor de studenten samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De opleiding is in staat om de gestelde doelstellingen binnen de gestelde Vlaamse en eigen hogeschoolrandvoorwaarden te bereiken. De pedagogisch-didactische keuzes voor innovaties worden mee vormgegeven door de wensen van het team en kunnen daarmee op een groot draagvlak rekenen. Mede ook doordat het team relatief klein is en de betrokkenheid van de opleiding bij de studenten groot is, slaagt men er over het algemeen in om beoogde innovaties ook daadwerkelijk te implementeren. De commissie heeft er vertrouwen in dat, als de opleiding met dezelfde dynamiek blijft voortgaan, de kwaliteit van het onderwijsproces zich gedurig en duurzaam kan blijven ontwikkelen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende.

De opleiding werkt volgens het zelfevaluatie-rapport aan een competentiegericht evaluatie in lijn met de competentie- en talentenbenadering die ze hanteert in haar onderwijsconcept. Om recht te doen aan de totale persoonlijkheid van de student streeft de opleiding ernaar om de eindcompetenties en eigenheid van de studenten gevarieerd en geïntegreerd te beoordelen. Vanuit deze visie wordt de derde opleidingsfase in het geheel als een bachelorproef beschouwd (zie GKW2).

De opleiding koos ervoor om een coördinator assessment te belasten met de kwaliteitsbewaking van de evaluatie. Naast het uitwerken van het assessmentbeleid zorgt hij ook voor individuele en teamondersteuning, de organisatie van peer review en de ontwikkeling van een assessmentkijkwijzer waarin de kwaliteitsvoorwaarden vertaald zijn naar richtlijnen voor het opstellen en beoordelen van examens/opdrachten en transparantie. De commissie acht deze kijkwijzer voldoende adequaat uitgewerkt. Verder vindt de commissie het positief dat de opleiding de beoordeling van taal en communicatie bij alle opleidingsonderdelen op elkaar afstemt, in overleg met de talenbeleidswerkgroep.

Volgens het zelfevaluatie-rapport staat de congruentie tussen de vooropgestelde doelstellingen van de competentiematrix en de evaluatieactiviteiten voorop. De commissie acht het van belang dat de opleiding nog explicieter stilstaat bij de relatie tussen de opleidings specifieke leerresultaten en de gebruikte evaluatievormen per opleidingsfase en opleidingsonderdeel.

De commissie stelt vast dat de opleiding over een voldoende uitgebreid en gevarieerd systeem van beoordeling, toetsing en examinering beschikt. Zo worden de studenten binnen de leerlijn Bronnen en Trainingen geëvalueerd tijdens de examens aan de hand van product- en procesgerichte toetsen en evaluaties. Bij de leerlijn Reflectie en Portfolio ligt de nadruk op het leerproces; studenten worden beoordeeld door middel van een opdracht en reflectiegesprek (opleidingsfase 1), een bekwaamheidsproef (opleidingsfase 2) en een sollicitatieportfolio (opleidingsfase 3). Binnen de leerlijn Projecten worden de werkgroepen van studenten geëvalueerd op basis van het product, de presentatie en de kwaliteit van hun onderzoeksvaardigheden; de kennisaspecten van de projecten worden via individuele kennistoetsen beoordeeld. De aanwezige mix van evaluatievormen ziet de commissie als een positief punt.

De commissie acht de toetsen over het algemeen valide en betrouwbaar. De assessoren gebruiken uniforme beoordelingsformulieren die vooraf toegelicht worden in functie van het vergroten van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Bij het inkijken van de opgevraagde toetsopgaven stelt de commissie vast dat deze de behandelde leerstof voldoende dekken. Verder stelt de commissie vast dat de kennistoetsen van Bronnen en Trainingen, maar ook die van Projecten, vooral reproductiegericht zijn en onvoldoende naar de actuele maatschappelijke gebeurtenissen peilen. In het licht van de competentiegericht visie die de opleiding hanteert, ziet de commissie hier ruimte voor verbeteren. De commissie vindt het belangrijk om, zeker vanaf de beginfase van de opleiding, meer nadruk te leggen op inzicht en minder op de kennisreproductie.

Op het vlak van transparantie neemt de opleiding voldoende maatregelen. Via de ECTS-fiches, in de projectwijzers en bij de start van elk opleidingsonderdeel krijgen de studenten de nodige informatie betreffende de examens, waaronder ook representatieve voorbeelden van toetsvragen. Voorafgaand aan de examens wordt een terugkomdag gepland waarop studenten vragen kunnen stellen. Na de examens kunnen ze hun toetsen of examens inzien en feedback vragen. Studenten en alumni gaven aan op de hoogte te zijn van de evaluatiecriteria en de verdeling van de punten.

Voor de evaluatie van de stage wordt elke student tijdens elke opleidingsfase door verschillende lectoren bezocht, met een minimum van één stagebezoek per stageperiode. Dat is een bewuste keuze van de opleiding, zodat er verschillende versies rond de evaluatie en begeleiding van de student bestaan. Het feit dat de opleiding verschillende perspectieven wil hanteren om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te borgen, vindt de commissie positief. De lectoren gaan in dialoog met de mentor van de student en er wordt in sterke mate rekening gehouden met het oordeel van de mentor; dit ziet de commissie als een bewijs van vertrouwen die de opleiding heeft in de stagescholen. De beoordelingsformulieren bevatten de stagedoelstellingen (gelinkt aan de ECTS-fiche en zo aan de competentiematrix) die richting geven aan de verwachtingen van elke opleidingsfase en creëren op die manier een gedeeld en transparant begeleidings- en evaluatiekader voor de stage mentoren en lectoren. Bij de eindbeoordeling houdt de stagecommissie rekening met alle bewijzen die in de loop van de stages verzameld zijn en met de evolutie die de student heeft doorgemaakt. Met betrekking tot de kwaliteit van de stagemappen stelt de commissie vast dat deze op voldoende wijze zijn uitgewerkt.

Voor de beoordeling van het sollicitatieportfolio hanteert de opleiding een pass/fail systeem. Bij een fail kan een student nog wel slagen voor de opleiding. Een student moet wel alle onderdelen van het sollicitatieportfolio hebben uitgewerkt om dit aan een jury te mogen presenteren tijdens 'I AM!' (Integratief AssessmentMoment). Aan de hand van het beoordelingsformulier en het beslissingschema beoordeelt de jury bestaande uit interne (de promotor en een docent) en externe assessoren (vertegenwoordigers uit het werkveld) hoe de studenten als startende professionals zijn en hoe ze denken zich verder te ontplooiën. De commissie stelt verder vast dat in het beoordelingsformulier het beoogde eindniveau beperkt gespecificeerd wordt. Het beoordelingsformulier geeft een uitgebreid overzicht van de eisen waaraan het sollicitatieportfolio moet voldoen, maar dat beschrijft meer welke elementen aanwezig moeten zijn dan de manier en het niveau waarop ze uitgewerkt moeten zijn. Dat maakte het voor de commissie moeilijk zicht te krijgen op de manier waarop de scores van de ingekeken sollicitatieportfolio's toegekend werden. Ook de transparantie van de beoordeling is in sommige gevallen onvoldoende aanwezig. Zo trof de commissie negatieve beoordelingen aan die dan toch het predicaat 'pass' verkregen. De commissie stelde vast dat de oordelen gebaseerd zijn op intersubjectiviteit en dat de afstemming tussen de verschillende assessoren doorslaggevend blijkt voor de toekenning van de punten. De opleiding bewaakt de betrouwbaarheid en validiteit door een gevarieerd team van assessoren samen te stellen en hen op voorhand te brieven over de criteria in het beoordelingsformulier. Toch beseft de opleiding dat ze extra moet inzetten op de transparantie van het tot stand komen van de beoordelingen. De commissie vraagt bijzondere aandacht voor een beoordelingsformat met duidelijke beslisregels.

De commissie pleit voor een herziening van de werking, de inhoud en de beoordeling van het eindwerk. Ze kan de holistische evaluatiebenadering en de aandacht voor de identiteit van de aankomende professionals onderschrijven. De opleiding moet er wel voor zorgen dat de reflectie van de studenten op hun talenten niet te zeer geïsoleerd wordt van het beroepsprofiel van de leraar in de volle breedte. Daarom beveelt de commissie de opleiding aan om het beroepsprofiel en de beoogde leerresultaten voorop te stellen; individuele talenten vormen hierop een waardevolle aanvulling, maar niet vice versa.

Het werkveld gaf tijdens het gesprek met de commissie aan in het algemeen tevreden te zijn met het gerealiseerde niveau van de opleiding. De studenten zijn startbekwaam en zelfstandig, maar dienen zich verder te

ontwikkelen in de praktijk. De talrijke contacten met het werkveld leren dat de studenten in de verschillende onderwijsnetten terechtkomen. Uit een alumnibeving (2010) blijkt dat 15% afgestudeerden verdere studies hebben aangevat. Ze wijzen de Bachelor-na-bachelor 'Buitengewoon Onderwijs' en 'Zorgverbreding en Remediërend Leren' het meest aan als vervolgopleiding. Recente cijfers over de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt en de doorstroom naar een eventuele vervolgopleiding heeft de opleiding niet. De commissie adviseert data over uitstroom systematisch te verzamelen, bij voorkeur ook enkele jaren na afstuderen.

Het diplomarendement binnen de opleiding is onderzocht aan de hand van het benchmarkrapport dat door het Datawarehouse Hoger Onderwijs is aangeleverd. De voorbije jaren (cijfers beschikbaar sinds 2006 tot 2009) behaalde gemiddeld 26,6% van de instromende studenten het diploma in drie jaar; dat is vergelijkbaar met het Vlaams gemiddelde van 26,2%. De studenten die effectief hun diploma behalen, doen dat bij GROEP - Leuven Education College in 3,24 jaar, wat eveneens vergelijkbaar is met de gemiddelde studieduur in Vlaanderen van 3,23 jaar. Ondanks het pleidooi van de vorige visitatiecommissie voor het opstellen van streefcijfers/streefdoelen met betrekking tot het onderwijsrendement heeft de commissie die niet aangetroffen. Desgevraagd bleek dit een bewuste keuze van de opleiding te zijn. Dergelijke meetdoelen zouden naar eigen zeggen onvoldoende recht doen aan de eigenheid van de student. De opleiding opteert ervoor om de doorstroom te monitoren en faciliteren door de begeleidingsmaatregelen beschreven bij de generieke kwaliteitswaarborg 2.

Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding haar doelstellingen in voldoende mate realiseert.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Vat de eigenheid van de opleiding in een korte, krachtige en coherente visie om deze vervolgens met enkele duidelijke kenmerken uit te werken in het programma en dit geheel overtuigend te presenteren aan alle stakeholders;
- Stel de gehanteerde modellen ten dienste van het beroepsprofiel van de leraar;
- Operationaliseer de beoogde einddoelen nader en schrijf ze uit in realistisch haalbare doelstellingen per semester, zoals in competentiematrix 2.0.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Werk de ECTS-fiches eenvormig uit met het oog op een transparante communicatie naar de studenten;
- Integreer de ICT-mogelijkheden nadrukkelijker in het opleidingsaanbod en koppel ze op een meer praktijkgerichte manier naar het programma, zet de hiërarchische opbouw van benodigde vaardigheden in digitale context duidelijk uiteen in de in ontwikkeling zijnde leerlijn;
- Ontwerp in samenspraak met het werkveld werkbare differentiatiemogelijkheden, passend bij de ontwikkeling van elke leerling binnen elke activiteit, elk leerjaar en in de opeenvolgende leerjaren;
- Werk het talenbeleidsplan verder uit waarin alle lopende en toekomstige initiatieven gekaderd worden met daaraan gekoppeld een plan van aanpak;
- Blijf investeren in het ontwikkelen van hoogkwalitatief studiemateriaal, rekening houdend met de actuele en relevante inzichten uit het vakgebied;
- Besteed aandacht aan de communicatie naar studenten en stagescholen;
- Bak het didactisch concept af, breng de onderlinge elementen meer in samenhang met elkaar en met de visie; communiceer dit didactisch concept duidelijk naar de eigen organisatie en naar de buitenwereld;
- Volg de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauw op en zoek structurele kruisbestuivingsmogelijkheden met de lerarenopleiding secundair onderwijs;
- Blijf nadrukkelijk aandacht hebben voor het ondernemerschap van studenten (o.a. bij de stages), maar werk tegelijkertijd de verscheidenheid in de stage-ervaringen en de relatie tot de kwaliteitsborging van de stage nader uit en leg dit vast;

- Geef nadrukkelijker aan welke plaats het gehanteerde talentenmodel inneemt in relatie tot de vereisten voor het beroepsprofiel en geef het werkveld een stem bij het uitwerken hiervan;
- Herwerk de opzet van het sollicitatieportfolio zodanig dat het beroepsprofiel van de leraar voldoende zichtbaar aanwezig blijft;
- Ontwikkel verder de initiatieven rond de heroriëntatie van de uitstromers in samenwerking met de partners;
- Actualiseer en breid de infrastructurele voorzieningen verder uit, breng de leermaterialen voor het Lager onderwijs up to date en ontsluit ze op een eigentijdse wijze;
- Bewaar een voldoende zelfkritische houding en sta open voor andere meningen en opvattingen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerde eindniveau

- Sta explicieter stil bij de relatie tussen de opleidingsspecifieke leerresultaten en de gebruikte evaluatievormen per opleidingsfase en opleidingsonderdeel;
- Leg in het licht van de competentiegerichte visie die de opleiding hanteert meer nadruk op inzicht en minder op de kennisreproductie;
- Pas de beoordeling van het sollicitatieportfolio aan met bijzondere aandacht voor een beoordelingskader met duidelijke beslisregels.

THOMAS MORE HOGESCHOOL MECHELEN

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Thomas More Hogeschool Mechelen

Op 21 en 22 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van Thomas More Hogeschool te Mechelen, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het domein Onderwijs binnen de groep Gezondheid, Welzijn en Onderwijs en is gehuisvest in de binnenstad van Mechelen op de campus De Vest. De opleiding telt in 2012-2013 506 studenten. De opleiding biedt, naast het dagtraject, ook een avond- en weekendtraject dat erkend is als een officiële variant.

De opleiding profileert zich met de slagzin: “Met theorie alleen redt je het niet, in praktijk kom je naar Mechelen”. De opleiding beschouwt de praktijkervaringen, zowel binnen als buiten de muren van de hogeschool, als een troef die ze in de toekomst verder wil versterken. Om haar visie waar te maken, hanteert de opleiding als referentiekader de principes van ervaringsgericht onderwijs. In aansluiting hierop steunt men op vier uitgangspunten: het streven naar betekenisvolle praktijken, de verwevenheid van pedagogische en vakinhoudelijke leerinhouden, het begrijpen van

het kind en zijn leefwereld, en samenwerken in een team en het opnemen van brede basiszorg.

Programma

Het programma is opgebouwd uit 180 studiepunten. Het dag- en het avondtraject hebben elk een eigen programma dat zowel inhoudelijk als organisatorisch van elkaar verschilt. Het aandeel studiepunten opgenomen in het avondtraject is afhankelijk van de vooropleiding en ervaringen van de studenten.

De opleiding bewaakt de verticale en horizontale samenhang van het programma van beide trajecten door middel van drie pijlers en vier vakoverschrijdende leerlijnen. De drie pijlers zijn: ondersteunende competenties, begeleiden van kinderen en leerprocessen, en integratie van competenties in de praktijk. De vier leerlijnen zijn: interculturaliteit en diversiteit, reflectie en onderzoek, taal, media en ICT. De pijlers en leerlijnen zijn duidelijk omschreven. De progressie van de leerinhouden wordt zichtbaar gemaakt in de afzonderlijke opleidingsonderdelen, de stage en de vakoverschrijdende leerlijnen. Het dagtraject beoogt een sterke integratie van leerinhouden en didactiek al vanaf het begin; de derde opleidingsfase kenmerkt zich nog meer door de integratie van vaardigheden en competenties via een opbouw vanuit probleemgestuurd leren. Waar het dagtraject een veiliger en gestructureerde leercontext beoogt, kenmerkt het avondtraject zich door een hoge mate van flexibiliteit en persoonlijke ruimte die studenten kunnen benutten. Hierdoor geven de avondstudenten soms aan het overzicht in het programma even kwijt te zijn of een gevoel van onzekerheid te ervaren tijdens de stage omdat ze bepaalde zaken (nog) niet gezien hebben in de les. De opleiding dient verder na te denken over mogelijkheden om de sterkten van het dagtraject en het avondtraject meer over en weer te benutten.

De praktijkcomponent wordt begroot voor 56 studiepunten binnen het dagtraject en voor 45 studiepunten binnen het avondtraject. Hieronder vallen zowel de voorbereidende activiteiten, lesbesprekingen alsook de effectieve stageactiviteiten in het werkveld. De stage van het dagtraject sluit sterk aan bij de te verwerven competenties uit de voorafgaande lesweken. De studenten krijgen mogelijkheden om praktijkervaringen op te doen in een breed beroepenveld en worden tevens aangemoedigd om stage te lopen in een multiculturele omgeving. De avondstudenten kunnen de oefenritme van de stage in hoge mate vrij kiezen; ze ervaren dit als een sterkte van de

opleiding. Hoe dan ook blijken aanvragen voor stageplaatsen meermalen al toegekend binnen het dagtraject; bovendien lijkt het werkveld zich niet altijd open te stellen voor de flexibele stageroosters van de avondstudenten. De avondstudenten kunnen op dit vlak sterker begeleid worden.

De bachelorproef vormt het sluitstuk van de opleiding en bestaat uit twee componenten: een langere praktijkervaring in de lagere school (een zelfstandige stage in het reguliere traject dan wel een uitgroei-stage in het avondtraject) en een onderzoeksproject (een innovatietraject in het reguliere traject dan wel een scriptie in het avondtraject).

De studenten uit de derde fase kunnen een internationaal semesterprogramma van 30 studiepunten opnemen, waaronder ook internationale stages. Met gemiddeld 18% deelname aan een langere internationale uitwisseling benadert de opleiding het streefcijfer van 20% mobiliteit van de studenten. Verder komen alle studenten in contact met de internationale dimensie in het standaardcurriculum aan de hand van internationalisation@home.

Globaal genomen zijn de aangeboden handboeken, syllabi en lesmaterialen op het online leerplatform Toledo goed uitgewerkt en geactualiseerd. Het studiemateriaal voor de avondstudenten is adequaat, maar tamelijk klassiek. De gehanteerde werkvormen zijn voldoende gevarieerd en afgestemd op het leerproces van de studenten.

Beoordeling en toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering dat in overeenstemming is met de centrale richtlijnen rond het onderwijs en de evaluatie. De opleiding gebruikt een veelheid aan evaluatievormen, aangepast aan de te beoordelen leerinhouden en vaardigheden. De toetsing is over het algemeen valide en transparant. Bij het werkplekleren van het avondtraject maakt de opleiding gebruik van een portfolio-assessment waarin de student bewijzen van de verworven competenties verzamelt en toelicht in een competentiegericht interview. Het portfolio-assessment kan uitgebreid worden naar andere stages en naar het dagtraject.

Begeleiding en ondersteuning

De campus beschikt over de nodige leslokalen die voorzien zijn van pc en beamer of digitaal bord. Een aantal lokalen is ingericht voor specifieke

opleidingsonderdelen zoals Muzische vorming en Lichamelijke opvoeding. Tevens beschikt de opleiding hier over een sterk uitgewerkt ICT-netwerk.

De studie- en trajectbegeleiding is goed uitgebouwd. De grootste groep trajectbegeleiders is actief in het avondtraject; elke student krijgt een persoonlijk opleidingsprogramma dat toegesneden is op zijn vooropleiding, werk- en gezinsprofiel. De studenten van beide trajecten kunnen rekenen op de betrokkenheid en de toegankelijkheid van hun docenten. Bij de studenten die afhaken tijdens de tweede of derde fase blijkt de stage dikwijls een struikelblok; opvang en begeleiding van deze studenten gebeurt door de stageverantwoordelijken.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De opleiding streeft ernaar om 90% doorstromers te laten afstuderen na drie jaar. Dit cijfer wordt momenteel nog niet gehaald. Binnen het reguliere traject behaalt gemiddeld 74% van de afgestudeerden het diploma na drie jaar. Binnen het avondtraject behaalt gemiddeld 54% afgestudeerden na twee een half jaar het diploma.

Uit de laatste alumni bevraging (2013) blijkt dat 84% van de afgestudeerden uit de voorbije drie jaar aan het werk is binnen een basisschool. Alumni zijn tewerkgesteld hetzij in de gewone klaspraktijk, als zorgleraar, als specifieke leraar of als leraar in het buitengewoon onderwijs; 16% van de respondenten studeert verder, werkt in onderwijsondersteunende diensten of buiten het onderwijsveld of is niet aan het werk.

Vertegenwoordigers van het werkveld spreken zich enthousiast uit over de inzetbaarheid van de afgestudeerden van beide trajecten. Ze beschouwen de studenten als voldoende voorbereid en geven aan dat ze een stuk vernieuwing brengen in hun school. Een aantal scholen rekruteert bewust uit de afgestudeerden van het avondtraject, wat de kwaliteit van deze variant bevestigt. Doordat de opleiding voldoet aan de actuele eisen van het werk- en beroepsveld, is ze in staat kwalitatieve leerkrachten af te leveren.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Thomas More Hogeschool Mechelen

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Thomas More Hogeschool te Mechelen. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 21 en 22 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg.

Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor

interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van Thomas More Hogeschool te Mechelen omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding is ingebed in het domein Onderwijs en is gehuisvest in de binnenstad van Mechelen op de campus De Vest. In dit departement zijn ook nog de opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs en secundair onderwijs, alsook verschillende Bachelor-na-Bacheloropleidingen ondergebracht. Het domein Onderwijs ressorteert binnen de groep Gezondheid, Welzijn en Onderwijs. De groep wordt geleid door de groepsvoorzitter. Twee domeindirecteurs sturen het totale domein Onderwijs aan. De opleiding wordt gecoördineerd door een opleidingshoofd. Opleidingshoofden van alle lerarenopleidingen en domeindirecteurs overleggen geregeld via een campusoverstijgende domeinraad en een staf per campus.

De opleiding is ontstaan uit de lagere meisjesnormaalschool van het Instituut der Religieuzen Ursulinen te O.-L.-Vr.-Waver en de Mechelse jongensnormaalschool van het Berthoutinstituut. De opleiding leraar Lager onderwijs blijft op de twee plaatsen bestaan tot de fusie van 1995 tot Katholieke Hogeschool Mechelen. Sinds 2002 maakt de opleiding deel uit de Associatie KU Leuven. In 2010 fusioneerde de hogeschool tot Lessius. Vanaf 2012 ontstond uit een samenwerkingsverband met de Katholieke Hogeschool Kempen een groter geheel: Thomas More.

In 2004 start de opleiding met een avond- en weekendtraject voor zij-instromers met een diploma hoger onderwijs. Sinds 2008-2009 zijn de instapvoorwaarden voor dit traject gelijk aan die van de bacheloropleiding.

De opleiding biedt sindsdien een 180 studiepunten omvattend programma aan door een aantal opleidingsonderdelen uit te werken in samenwerking met het avondtraject van de opleiding Bachelor: verpleegkundige van Thomas More Hogeschool te Mechelen.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van het dagtraject als goed.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van het avondtraject als goed.

Volgens het zelfevaluatierapport kenmerkt de **visie** van de opleiding zich door een uitgesproken praktijkgerichtheid die goed getypeerd wordt door de slagzin: 'Met theorie alleen red je het niet, in praktijk kom je naar Mechelen'. De opleiding beschouwt de praktijkervaringen, zowel binnen als buiten de muren van de hogeschool, als een troef die ze in de toekomst verder willen versterken. Om haar visie waar te maken hanteert de opleiding als referentiekader de principes van ervaringsgericht onderwijs. In aansluiting hierop steunt men op vier uitgangspunten: het streven naar betekenisvolle praktijken, de verwevenheid van pedagogische en vakinhoudelijke leerinhouden, het begrijpen van het kind en zijn leefwereld, en samenwerken in een team en het opnemen van brede basiszorg. Verder zet de opleiding in op de leraar Lager onderwijs als generalist die breed inzetbaar is binnen alle leerdomeinen en leerjaren van de lagere school. Daarnaast zoekt de opleiding naar ruimere mogelijkheden in de toekomst voor specialisaties; zo wil de opleiding studenten afleveren die bijdragen aan het nieuwe basisonderwijs zoals uitgetekend in het masterplan van de hervorming van het secundair onderwijs. De commissie stelt vast dat de specialisaties in het beoogd eindniveau nog geen concrete omkadering kennen en raadt de opleiding aan om deze piste verder vorm te geven in overleg met de docenten en het werkveld.

Krachtens het decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen voor hun bacheloropleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007, alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering d.d. 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academie-

jaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en sluit aan bij de eisen die het Vlaamse kwalificatieraamwerk 6 wat betreft niveau en oriëntatie stelt aan een professionele bacheloropleiding.

De domeinspecifieke leerresultaten werden door de opleiding vertaald naar een opleidings specifiek leerresultatenkader. De opleiding heeft de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte genomen en heeft de eigen leerresultaten in termen van ‘ijkpunten’ geformuleerd. De commissie acht dit positief. In het zelfevaluatie rapport definieert de opleiding een ijkpunt als een opgebouwde competentie die op een bepaald moment in de opleiding geëvalueerd wordt. Vanwege het uiteenlopend karakter hanteert de opleiding verschillende ijkpunten voor het dagtraject en het avondtraject. Uit de gesprekken blijkt dat de docenten, studenten, alumni en het werkveld de profilering van de opleiding herkennen en onderschrijven. De basiscompetenties worden door het docententeam sterk gedragen en op een zichtbare manier, via verschillende kanalen, gecommuniceerd aan de (kandidaat-)studenten.

Competentiematrices geven op per opleidingsonderdeel en opleidingsfase de relatie tussen de ijkpunten en de domeinspecifieke leerresultaten duidelijk weer. De commissie constateert dat actuele wensen en noden die aan het vakgebied en het beroepenveld worden gesteld, waaronder het omgaan met diversiteit, taal, media en onderzoeksvaardigheden, expliciet vertaald worden naar opleidings specifieke leerresultaten. Als katholieke hogeschool vult de opleiding de domeinspecifieke leerresultaten 3, 7 en 10 aan met het leerdomein godsdienst en een visie op katholiek onderwijs. De commissie ziet de elementen van de profilering adequaat uitgewerkt en, gelet op de gekozen insteek vanuit de denominatie, met specifieke aandacht voor de positie van niet-gedoopte studenten. De commissie beoordeelt dat de ijkpunten van beide trajecten voldoende garantie bieden voor het bereiken van het domeinspecifieke leerresultatenkader. Verder meent de commissie dat het beoogde eindniveau van de opleiding aansluit bij de eisen die het Vlaamse kwalificatieraamwerk stelt aan een professionele bacheloropleiding wat niveau en oriëntatie betreft. De commissie concludeert dat de uitgangspunten die de opleiding hanteert, waarborgen vormen voor de realisatie van het beoogde eindniveau gelet op de actuele eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied aan haar worden gesteld.

De commissie waardeert dat de opleiding zowel binnen de hogeschool als ook met partners uit het Vlaamse en internationale onderwijslandschap intens overlegt over haar visie en doelstellingen. De vertegenwoordigers

van het werkveld wijzen er in de gesprekken op dat zij sterk vertegenwoordigd zijn in de adviesraad van de opleiding en daar meedenken over de koers. Om tegemoet te komen aan de wens naar intensieve samenwerking en verankering in de samenleving, investeert de opleiding in contacten en projecten met basisscholen en andere partners zoals het netwerk School of Education, het Vlaams Secretariaat van het secretariaat Katholiek Onderwijs, het Onderwijsontwikkelingsfonds, de Vlaamse overheid en de stad Mechelen. Het zelfevaluatie rapport beschrijft uitgebreid de veelheid aan projecten en onderzoek waarin de opleiding een trekkersrol of een engagement opneemt. Ook heeft de opleiding oog voor het internationale perspectief en de eisen die het huidige beroepenveld kenmerken. Zo is de opleiding partner van het netwerk Association Comenius, een Europees netwerk van ruim 30 lerarenopleidingen. Verder benut de opleiding mogelijkheden op basis van faciliteiten en middelen vanuit Europese projecten, Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek en de Recuperatie van Bedrijfsvoorheffing. De commissie acht het positief dat de opleiding op dergelijke wijze concreet en actief inspeelt op de actuele regionale, nationale en internationale perspectieven. Een voorbeeld is de wijze waarop de opleiding het avondtraject inricht voor studenten die hun studie willen combineren met werk. De commissie ziet dit traject als een sterke troef in de regio. Verder kan de commissie de inhoudelijke raakpunten die de opleiding zoekt met andere departementen binnen de hogeschool waarderen.

Op grond van de volgende bevindingen beoordeelt de commissie de generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed. De visie van de opleiding is sterk uitgewerkt en breed gedragen en wordt door het werkveld herkend. De uitwerking van de onderwijsspecifieke leerresultaten en de afstemming op het domeinspecifiek leerresultatenkader is zorgvuldig gebeurd.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het dagtraject als goed.

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het avondtraject als goed.

De eerder genoemde ijkpunten van de opleiding weerspiegelen de opbouw van het curriculum en de weg naar de einddoelen. De relatie tussen de beoogde leerresultaten en de opleidingsonderdelen is ook vastgelegd in de ECTS-fiches. Op die manier maakt de opleiding inzichtelijk hoe elk oplei-

dingsonderdeel bijdraagt tot het realiseren van de leerresultaten. De commissie constateert dat de ijkpunten herkenbaar de basis vormen voor de uitwerking van de ECTS-fiches per opleidingsonderdeel. Bij het bespreken van de ECTS-fiches van beide trajecten stelde de commissie wel vast dat docenten afwisselend de link leggen naar de domeinspecifieke leerresultaten of naar de opleidingspecifieke leerresultaten. De commissie meent dat juist de opleidingspecifieke ijkpunten als referentiekader voor de opleiding fungeren en raadt de opleiding dan ook aan om de ECTS-fiches in dit opzicht eenvormig uit te werken.

Het dag- en het avondtraject hebben elk een eigen programma dat zowel inhoudelijk als organisatorisch van elkaar verschilt. De commissie waardeert dat en constateert dat de ijkpunten bij de opmaak van het programma duidelijk richtinggevend zijn geweest. De commissie stelde vrijwel geen hiaten of hinderlijke overlappings vast.

De opleiding bewaakt de verticale en horizontale samenhang van het programma door middel van drie pijlers met opleidingsonderdelen die elkaar opvolgen en vier leerlijnen met opleidingsonderdelen die parallel lopen. De drie pijlers zijn: ondersteunende competenties, begeleiden van kinderen en leerprocessen, en integratie van competenties in de praktijk. De wijze waarop de opleiding deze pijlers vertaalt naar het programma, varieert per opleidingstraject. In het dagtraject worden bijvoorbeeld inhouden en didactiek van de leerdomeinen van de lagere school in de meeste opleidingsonderdelen van de eerste pijler geïntegreerd. In het avondtraject is sprake van een iets andere invulling: studenten verwerven een deel van de algemene bachelorcompetenties via afzonderlijke opleidingsonderdelen zoals wijsbegeerte, communicatie, psychologie en wetenschappelijk onderzoek. Deze tweede insteek krijgt minder bijval van de studenten; zij merken op dat het niet altijd duidelijk is hoe een aantal van deze opleidingsonderdelen zich verhoudt tot de praktijk van het Lager onderwijs. De commissie adviseert de opleiding ten behoeve van de student herkenbaar uit te werken en vast te leggen wat de meerwaarde is van dergelijke opleidingsonderdelen voor een leraar Lager onderwijs. Het dagprogramma kan hierbij als referentiepunt fungeren.

Naar aanleiding van de aanbeveling van de vorige visitatiecommissie om de voortgang van het programma beter te expliciteren, heeft de opleiding vier vakoverschrijdende leerlijnen uitgewerkt: interculturaliteit en diversiteit, reflectie en onderzoek, taal, media en ICT. De commissie waardeert het dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte

heeft genomen en deze in zichtbare resultaten heeft omgezet. De commissie trof in het zelfevaluatierapport en de ingekeken materialen duidelijk omschreven pijlers en leerlijnen. De keuze om uit te gaan van pijlers en leerlijnen die gradueel worden aangeboden, draagt bij aan de samenhang van het curriculum. De progressie van de leerinhouden wordt zichtbaar gemaakt in de afzonderlijke opleidingsonderdelen, de stage en de vakoverschrijdende leerlijnen. Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken, concludeert de commissie dat het curriculum van beide trajecten een duidelijke opbouw vertoont.

De commissie constateert dat het programma van het avondtraject herkenbaar op maat van elke avondstudent gesneden is. Hierdoor zet de opleiding maximaal in op het waarderen van elders verworven kwalificaties (EVK) en competenties (EVC) en op mogelijkheden om de opleiding met een werk- en gezinssituatie te combineren. Het valoriseren van EVC wordt ondersteund door de werkgroep EVC van de associatie KU Leuven. De commissie heeft er vertrouwen in dat de screeningsprocedure zorgvuldig toegepast wordt. Verder constateert de commissie dat de studenten in het avondtraject wat meer uitdaging kennen door een flexibel programma dan de studenten binnen het dagonderwijs. Daar staat tegenover dat studenten en alumni van het avondtraject aangeven soms het overzicht in het programma even kwijt te zijn of een gevoel van onzekerheid te ervaren tijdens de stage omdat ze bepaalde zaken (nog) niet gezien hebben in de les. Dat hierdoor de samenhang van het programma van het avondtraject minder strak is, acht de opleiding overkomelijk en bewust gekozen. De commissie acht de afstemming van het programma op de persoonlijke mogelijkheden van de student positief en waardeert het feit dat de opleiding open staat voor vragen vanuit het werkveld en de studenten. Wel raadt de commissie de opleiding aan na te denken over mogelijkheden om de sterkten van het dagtraject zoals de strakkere voorbereiding op de stage en daarmee een veiliger en gestructureerde leercontext, versus de sterkten van het avondtraject zoals de grotere persoonlijke ruimte, meer over en weer te benutten.

De commissie apprecieert dat de accenten vanuit de visie van de opleiding duidelijk in het programma terug zijn te vinden. De focus op ervaringsgericht onderwijs als referentiekader en didactisch concept van zowel dag- als avondtraject wordt door de verschillende gesprekspartners herkend en onderschreven. Ook ziet de commissie dat de integratie van enerzijds de algemene en vakspecifieke didactiek en anderzijds de inhouden en didactiek in leergebiedoverschrijdende thema's sterk tot uiting komt in het dagtraject. Dit is onder meer zichtbaar in de modules Begeleiding van het

kind en Probleemgestuurd leren en de ateliers en stage binnen het dagtraject. Levenslang leren en professionalisering vinden een basis in de leerlijn reflectie en onderzoeksvaardigheden. De docenten werken in multidisciplinaire teams en wisselen de inhoudelijke en didactische kaders af met demonstratiemomenten. De commissie ziet de samenwerking tussen de docenten en hun multidisciplinaire aanpak als een sterk punt van de dagopleiding. De commissie stelt wel vast dat in het avondtraject de inhoud en de didactiek in mindere mate geïntegreerd aangeboden worden. In dit opzicht acht de commissie het wenselijk dat het programma van het avondtraject nog meer aansluit bij de elementen waarmee de opleiding zich profileert.

Zowel voor het reguliere alsook voor het avondtraject hecht de opleiding belang aan het verwerven van de noodzakelijke vakinhoudelijke kennis voor het basisvak Nederlands. De commissie acht het belangrijk dat taal niet enkel als communicatiemiddel, maar ook als instructiemiddel wordt beschouwd. In de visie van de commissie moeten docenten Nederlands en vakdocenten de didactiek van taalontwikkelen lesgeven theoretisch kaderen en praktisch toepassen. Hoewel de commissie al enkele positieve aanzetten gezien heeft (bijvoorbeeld het plan om de studenten een taalportfolio te laten samenstellen) vindt ze dat het taalbeleid nog in de kinderschoenen staat en nog te veel van de taaldocenten uitgaat. De commissie acht het noodzakelijk dat het taalbeleid als een samenhangend geheel verder uitgewerkt wordt. De commissie heeft kennisgenomen van de plannen van de opleiding om de leerlijn taal in de nabije toekomst grondiger uit te werken. De commissie heeft er vertrouwen in dat de inspanningen van de opleiding op dit punt tot de gewenste resultaten zullen leiden.

De opleiding legt een klemtoon in haar leerresultaten op het creëren van leeromgevingen met als uitgangspunt de diversiteit van de klas en het individuele kind. Naarmate de opleiding vordert, leren de studenten van beide trajecten een steeds breder zorgkader creëren, rekening houdend met verschillen in een klas. De commissie stelt vast dat studenten op verschillende manieren leren differentiëren maar dat er, naar hun eigen zeggen, tijdens stages slechts beperkte mogelijkheden zijn om hiermee echt te kunnen oefenen. De commissie adviseert de opleiding in samenspraak met het werkveld op het vlak van diversiteit te zorgen voor mogelijkheden van een brede toepassing.

Het leren omgaan met media heeft een tweevoudig doel in de opleiding. Enerzijds leren de studenten media gebruiken om hun eigen leerproces te

ondersteunen en anderzijds om de leerprocessen van leerlingen te stimuleren en bevorderen. Een terugkomende kwestie in de gesprekken met de studenten van beide trajecten is de nood aan meer begeleiding rond de integratie van ICT in de onderwijspraktijk van de lagere school en, meer specifiek, rond het gebruik van een digitaal bord. Naar aanleiding daarvan raadt de commissie aan om de toepassingsmogelijkheden van ICT nadrukkelijker te integreren in het opleidingsaanbod (teach as you preach) en expliciet te koppelen aan de praktijk van de stages.

De commissie stelt vast dat de opleiding doorheen het programma aandacht besteedt aan de reflectie- en onderzoekscompetenties. Op basis van de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken kon de commissie duidelijkheid krijgen over de wijze waarop de opleiding de leerlijn zichtbaar maakt en de wijze waarop getoetst wordt in het programma. Kernonderwerpen uit deze leerlijn zijn: werken met bronnenmateriaal, literatuuronderzoek, schrijven van papers, opdrachten en reflectieverslagen. Met deze kernonderwerpen wil de opleiding de studenten in staat stellen competenties te verwerven die hen verder voorbereiden op het schrijven van de bachelorproef.

De commissie stelt vast dat de opleiding aandacht besteedt aan de scharniermomenten tussen kleuter-, lager- en secundair onderwijs; vooral in het dagprogramma is de samenwerking met de kleuteropleiding intens. De commissie raadt de opleiding aan om de ontwikkelingen en hervormingen uit het kleuter- en het secundair onderwijs nauwer op te volgen en structurele kruisbestuiving te zoeken met de aanverwante opleidingen.

De praktijkcomponent wordt geïntegreerd in de derde pijler van het programma: integratie van competenties. Binnen het dagtraject wordt de praktijkcomponent begroot voor 56 studiepunten. De praktijkcomponent wordt doorheen het hele programma aangeboden in de opleidingsonderdelen Ateliers en stage 1, 2, 3 (resp. 8, 18 en 15 studiepunten) en Zelfstandige stage (15 studiepunten). Onder deze opleidingsonderdelen vallen zowel de voorbereidende activiteiten, lesbesprekingen alsook de effectieve stageactiviteiten in het werkveld. Op basis van deze door de opleiding aanvullend verstrekte gegevens concludeert de commissie dat de opleiding daarmee ruimschoots voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining¹. De praktijkcomponent binnen

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

het avondtraject wordt begroot voor 45 studiepunten en wordt aangeboden in de opleidingsonderdelen Participatiestage (11 studiepunten), Basisstage (8 studiepunten), Doorgroeistage (10 studiepunten), Uitgroeistage (10 studiepunten) en Scriptiestage (6 studiepunten). Onder deze opleidingsonderdelen vallen zowel de effectieve stageactiviteiten in het werkveld alsook de begeleidende activiteiten op de hogeschool. Ook hier voldoet de opleiding daarmee aan de decretale verplichting.

De commissie constateert dat de stagecompetenties duidelijk afgebakend en beargumenteerd zijn voor elke periode waarin ze aan bod komen. De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase van het dagtraject. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stageverantwoordelijke kiest de stageplaatsen op basis van de voorkeuren van de student en de eisen van de specifieke stageperiode. Zo werken de studenten in Atelier en stage 1 in duo's in twee stageklassen van een lagere school. Atelier en stage 2 omvat twee individuele stages in twee verschillende scholen en een leerwandeling of wetenschap/techniekcircus. Tijdens Atelier en stage 3 volgen de studenten een stage in het eerste leerjaar en een keuzestage in buitengewoon onderwijs, bij een zorgleraar, in een onderwijsondersteunende of educatieve dienst en een projectstage. De zelfstandige stage laat de student toe zijn/haar startcompetenties te bewijzen in een leerjaar naar keuze. De commissie kan de opbouw van de stage en de sterke aansluiting bij de verworven competenties uit de lesweken waarderen. Hiermee sluit de opleiding tevens aan bij een aanbeveling van de vorige visitatiecommissie en wordt bijgedragen aan een sterke integratie van theorie en praktijk. Verder vindt de commissie het positief dat de studenten mogelijkheden krijgen en benutten om praktijkervaringen op te doen in een breed beroepenveld. De studenten worden tevens aangemoedigd om stage te lopen in een grootstedelijke multiculturele omgeving. Het werkveld beschouwt de studenten als voldoende voorbereid en geeft aan dat ze een stuk vernieuwing brengen in hun school. In de gesprekken haalt het werkveld meermalen aan dat ze de eindstage voor een langere periode georganiseerd zou willen zien. De commissie vindt het belangrijk dat de opleiding de dialoog met het werkveld verder borgt en binnen de grenzen van het mogelijke tegemoet komt aan hun wensen.

Ook de avondstudenten lopen stage vanaf de start van de opleiding. Het aandeel stage is afhankelijk van de vooropleiding en ervaringen. Zo kan een student met een reeds verworven pedagogische bekwaamheid een kortere stage opnemen. Anderzijds kan een student een stage-uitbreiding

krijgen op basis van een persoonlijke keuze of op aanraden van de stagebegeleider en/of mentor. De opzet en de graduele opbouw van de stage kan de commissie waarderen. In de participatiestage komen de studenten door middel van observatie en participatie in contact met verschillende graden van de lagere school. In de Basisstage ligt het accent op de middenbouw van de lagere school; het tweede, derde en vierde leerjaar. Tijdens de Doorgroeistage leren de studenten differentiëren binnen de leerdomeinen van de lagere school. De uitgroeistage wordt gespreid over een stage in een eerste leerjaar, een doorlopende weekstage in een leerjaar naar keuze en een projectstage. Ook hebben de studenten de mogelijkheid, mits een aantal voorwaarden vervuld is, om de Doorgroei- en Uitgroeistage in de vorm van werkplekuren uit te voeren.

De avondstudenten kunnen hun oefenritme in hoge mate vrij kiezen. De studenten ervaren dit als een sterke troef van de opleiding. Toch verloopt dit proces niet zonder slag of stoot, aldus de studenten. Zo blijken aanvragen voor stageplaatsen meermalen al toegekend binnen het dagtraject; bovendien lijkt het werkveld zich niet altijd open te stellen voor de flexibele stageroosters van de avondstudenten. De volgorde van de stages voor de avondstudenten is vastgelegd in volgtijdelijkheidsregels; zo worden de studenten verplicht om de stages in een vooraf vastgestelde volgorde op te nemen. Toch stelt de commissie vast dat, door de flexibele organisatie specifiek voor het avondtraject, de afstemming tussen de stagetaken en de ondersteunende competenties van pijlers 1 en 2 niet altijd verzekerd is in de praktijk. De avondstudenten kunnen op dit vlak sterker begeleid worden, constateert de commissie. De commissie raadt de opleiding aan na te gaan waar en wanneer deze spanningen het sterkst optreden en samen met studenten en stagescholen te zoeken naar structurele oplossingsmogelijkheden.

De opleiding communiceert haar verwachtingen ten opzichte van de beoogde competenties en de beoordeling naar de mentoren via een stagebrief. Daarnaast biedt de opleiding voldoende ruimte voor overleg tussen de mentoren en de stageverantwoordelijken via mentordagen (voor de beoordeling van de Ateliers en de stages van het dagtraject) of via een digitale eindsynthese (voor de beoordeling in het avondtraject).

Op basis van hun stage- en werkervaringen geven studenten en alumni aan dat de praktijk van het werkveld niet altijd strookt met de 'idealen' van bijvoorbeeld het ervaringsgericht onderwijs of probleemgestuurd leren zoals ze daarmee kennis maken in hun opleiding. De commissie con-

stateert dat de opleiding haar studenten aanmoedigt om desalniettemin de betreffende pedagogisch-didactische uitgangspunten te hanteren in hun praktijk. De commissie waardeert dat de opleiding enerzijds aansluiting zoekt bij de praktische realiteit, de wensen en noden van de scholen, maar anderzijds stappen zet om vanuit haar visie en missie de praktijk te beïnvloeden en – via haar studenten en docenten – een steentje bij te dragen aan het implementeren van eigentijdse onderwijskundige en didactische inzichten en vernieuwingen. Evenals het werkveld acht de commissie het van belang dat de opleiding een proactieve rol speelt bij de innovatie en vernieuwingen in de lagere scholen. De commissie adviseert de opleiding om in overleg met het werkveld mogelijkheden te verkennen om in de lagere scholen tijdelijke exploratieruimte te creëren voor innovatie-initiatieven vanuit de opleiding. Anderzijds adviseert de commissie de opleiding om de studenten ook te leren omgaan met verschillen in visies en praktijken in onderwijsteams en vooral ook met daarmee verbonden weerstanden. Hierbij kan het nuttig zijn om vooral meer ingrijpende initiatieven te bespreken met de pedagogische begeleiding van de stagescholen, met het oog op ondersteuning.

De bachelorproef vormt het sluitstuk van de opleiding en bestaat uit twee componenten: een langere praktijkervaring in de lagere school (een zelfstandige stage in het reguliere traject dan wel een uitgroei-stage in het avondtraject) en een onderzoeksproject (een innovatietraject in het reguliere traject dan wel een scriptie in het avondtraject). Volgens de opleiding garandeert deze combinatie dat alle competenties van een startbekwame leraar aan bod komen in de bachelorproef. De eindproducten van de innovatieprojecten zijn online raadpleegbaar via de bibliotheekdatabank.

De opleiding beschrijft uitgebreid in het zelfevaluatie-rapport het beleid en de opgezette initiatieven rond de internationalisering van studenten en docenten. De commissie stelt vast dat de concretisering van de ervaringsgerichte visie ook herkenbaar is in het internationaliseringsaspect van het programma. De studenten uit de derde fase kunnen een internationaal semesterprogramma van 30 studiepunten opnemen, waaronder ook internationale stages. Met gemiddeld 18% deelname aan een langere internationale uitwisseling benadert de opleiding het streefcijfer van 20% mobiliteit van de studenten. Verder komen alle studenten in contact met de internationale dimensie in het standaardcurriculum aan de hand van *internationalisation@home*. De studenten worden begeleid rond praktische en administratieve zaken, uitgewerkt in een mobiliteitscyclus. Docenten nemen ook deel aan het mobiliteitsprogramma's zoals Staff Mobility, al

is dit beperkt. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om samenwerkingsverbanden uit te bouwen en kennis te delen met de internationale partnerinstellingen.

De commissie ziet het programma van beide trajecten als voldoende gebalanceerd. De studielast die studenten ervaren, is in overeenstemming met het aantal studiepunten. In opvolging van de vorige visitatie heeft de opleiding tussen 2007-2009 meer vrije leertijd ingebouwd in de eerste opleidingsfase van het reguliere traject. Op vraag van de studenten die meer behoefte hadden aan begeleide werktijd, heeft de opleiding het aantal contacturen opnieuw uitgebreid. Op basis van bestudeerde materialen en de aanvullende gesprekken blijkt dat de studenten uit het dagtraject semester 3 als zeer zwaar ervaren; hier komen dan ook diverse taken en stages te veel samen. Hoewel ook het avondprogramma als zwaar bestempeld wordt, geven de studenten aan dat dit vooral komt door de combinatie van studie met werken en een gezin. Zij stellen voor zichzelf vast dat dit een goede voorbereiding vormt op het toekomstige beroepsleven. De opleiding is bekend met deze aspecten. De commissie is mede hierdoor van oordeel dat de studeerbaarheid van het programma van beide trajecten op een gepaste manier opgevolgd en aangepakt wordt door de opleiding.

Globaal genomen zijn de aangeboden handboeken, syllabi en lesmaterialen op het online leerplatform Toledo goed uitgewerkt en geactualiseerd. De studenten vragen wel meer uniformiteit op het vlak van vormgeving van de materialen. Voor het avondtraject maken de studenten gebruik van schriftelijke zelfstudiepakketten verspreid via Toledo. De commissie vindt het studiemateriaal voor de avondstudenten adequaat, maar tegelijkertijd tamelijk klassiek. De commissie adviseert de opleiding om de technologische middelen die voorhanden zijn, systematisch in te zetten in de verdere constructie van het cursusmateriaal, met nadruk op samenwerken, kennisdelen en interactiviteit tussen de studenten onderling en tussen studenten en docenten. De commissie heeft tijdens de gesprekken kennis genomen van de plannen van de opleiding om de zelfstudiepakketten te optimaliseren en nieuwe media te gebruiken voor de ontwikkeling van leeromgevingen volgens de principes van 'Blended Learning'. De commissie waardeert deze inspanning om de kwaliteit van het cursusmateriaal te verhogen en raadt de opleiding aan om deze piste verder te ontwikkelen en de ervaringen van studenten hierbij te benutten.

De gehanteerde werkvormen acht de commissie voldoende gevarieerd en afgestemd op het leerproces van de studenten. Binnen het dagtraject han-

teert de opleiding een brede waaier aan werkvormen met een nadruk op interactie en participatie. De studenten moeten in het derde opleidingsjaar een aantal thema's vakoverschrijdend behandelen aan de hand van probleemgestuurd onderwijs; de commissie vindt dit een sterk punt. Het principe van 'teach as you preach' is volgens de studenten wel enigszins docentafhankelijk. Binnen het avondtraject hebben de studenten wekelijks maximaal acht contacturen op de hogeschool. Studenten geven aan dat die uren hoofdzakelijk benut worden voor interactieve werkvormen, hetgeen de effectiviteit ten goede komt. De ruimte voor interactie kan gecreëerd worden omdat de studenten het merendeel van de leerstof zelfstandig verwerken. Hieruit blijkt nogmaals de autonomie van de avondstudenten.

Het lerarenkorps bestaat uit 34 docenten die in totaal 23,7 voltijdsequivalenten (VTE) invullen en die instaan voor 531 studenten. De ratio studenten/VTE docenten is in het reguliere traject iets hoger dan in het avondtraject. Twintig docenten worden ingezet in beide opleidingsvarianten, vijf alleen in het avondtraject (vooral deeltijds) en negen uitsluitend in het reguliere traject. De commissie beoordeelt de kwantiteit van docenten over het algemeen adequaat. Wel merkt de commissie op dat een vakgroep die uit één vakdocent bestaat zekere risico's met zich meebrengt, onder meer bij het uitwerken van het curriculum, maar ook wat betreft de vervanging van de docent in geval van ziekte. De commissie adviseert de opleiding voor dit laatste een vervangingspool op te stellen of naar andere mogelijkheden te zoeken waarbij de korte of langdurige afwezigheid van docenten kan opgevangen worden. De commissie stelt vast dat de opleiding zich bewust is van deze kwetsbaarheid en dat ze vanaf het academiejaar 2013-2014 heeft besloten een vakgroep uit minimaal twee vakdocenten te laten bestaan.

De opleiding beschikt over een voldoende breed spectrum aan deskundigheid binnen het docententeam. Zo bestaat het team uit zowel masters als bachelors en zowel generalisten als vakspecialisten van wie 95% een pedagogische vooropleiding heeft gevolgd of een getuigschrift pedagogische bekwaamheid bezit. De commissie stelt vast dat het om een gedreven team gaat dat dicht bij de studenten staat. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft de opleiding het personeels- en professionaliseringsbeleid als prioriteit op de agenda gezet en verder geoptimaliseerd. Hoewel het professionaliseringsbeleid niet echt is geëxpliciteerd, blijken vanuit meerdere invalshoeken diverse professionaliseringsactiviteiten te worden georganiseerd, mede op basis van behoeften van personeelsleden zelf en aanhakend bij de beroepspraktijk. De

initiatieven worden uitvoerig beschreven in het zelfevaluatierapport. De commissie merkt op dat de opleiding, in opvolging van de vorige visitatie, het aantal praktijklectoren met minimaal vier jaar ervaring in de lagere school bewust verdubbeld heeft. De inspanning om meer vertegenwoordigers uit het werkveld te betrekken bij het onderwijs wordt door de commissie positief beoordeeld.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft de opleiding het beleid omtrent begeleiding van studenten verder ontwikkeld rond vier luiken: begeleiding van kandidaat-studenten, begeleiding van instromers, begeleiding binnen de opleiding (huidige studenten, drop-outs en alumni) en begeleiding buiten de opleiding. Het instroombeleid van de opleiding is erop gericht om potentiële studenten correct te informeren en hen waar mogelijk te begeleiden naar een juiste studiekeuze. Desgewenst kan ook begonnen worden in februari; voor deze studenten organiseert de opleiding twee extra infoavonden. Bij de start organiseert de opleiding een logopedische test en een screening voor wiskunde en Frans. Bij ernstige tekorten worden de studenten verwezen naar zelfstandige en/of externe remediëringmogelijkheden zoals het volgen van logopedie, cursussen in centra voor volwassenenonderwijs, oefeningen voor wiskunde en Frans. De commissie vindt het belangrijk dat de opsporing en remediëring op gebied van taal niet enkel tot een logopedische diagnose beperkt blijft. De commissie raadt aan mogelijkheden na te gaan voor een ruimere taalscreening.

De commissie stelt vast dat de opleiding een goed beeld heeft van de doorstroomcijfers en bewuste acties opzet om het doorstroomrendement te verhogen. Het vroeg in het programma inzetten van reële stage-ervaringen heeft juist als doel om de instromers snel bewust te maken van de adequaatheid van hun studiekeuze en eventuele 'noodzakelijke' drop out eerder te laten gebeuren. De grootste groep trajectbegeleiders is actief in het avondtraject; elke student krijgt een persoonlijk opleidingsprogramma dat toegesneden is op zijn vooropleiding, werk- en gezinsprofiel. Bij aanvang van de avondopleiding tekenen de trajectbegeleiders voor elke student een persoonlijk opleidingsprogramma (POP) uit dat in duur kan variëren tussen 2,5 tot 4 jaar. Het POP kan tijdens de opleiding indien nodig of gewenst worden bijgesteld. De commissie drukt haar waardering uit voor de studentegerichte begeleiding op maat van de avondstudenten. De studenten van beide trajecten kunnen rekenen op de betrokkenheid en de toegankelijkheid van hun docenten.

Afhakers worden voor een gesprek uitgenodigd door het opleidingshoofd. Verder worden deze studenten ondersteund door het studenteninformatiepunt (STIP) bij het zoeken naar een beter leertraject. Een beperkte voorkennis over de opleiding, onvoldoende beschikken van de nodige basiskennis of studievaardigheden voor hoger onderwijs en, voor het avondtraject, de combinatie van werk-gezin-studeren blijken de voornaamste oorzaken om af te haken in de instroomfase. Bij de studenten die afhaken tijdens de tweede of derde fase blijkt de stage dikwijls een struikelblok. Opvang en begeleiding van deze studenten gebeurt door de stageverantwoordelijken.

De opleiding wordt voor het grootste deel in de gebouwen van campus De Vest aangeboden. De campus beschikt over de nodige leslokalen die voorzien zijn van pc en beamer of digitaal bord. Een aantal lokalen is ingericht voor specifieke opleidingsonderdelen zoals Muzische vorming en Lichamelijke opvoeding. Studenten kunnen gebruik maken van een adequaat uitgeruste bibliotheek met goede uitleen- en raadpleegmogelijkheden. Tevens beschikt de opleiding hier over een sterk uitgewerkt ICT-netwerk. Verder onderzoekt de opleiding hoe ze een skillslab kan inrichten om de praktijk van de lagere school beter te illustreren en studenten praktijkvaardigheden te laten oefenen. De commissie meent dat de opleidingspecifieke voorzieningen de studenten en docenten faciliteren om de beoogde leerresultaten te realiseren.

Kwaliteitszorg staat expliciet op de agenda van de opleiding. Als aanbeveling van de vorige visitatie en op basis van de input van alle stakeholders en een SWOT-analyse van 2008 prioriteerde de opleiding – naast de consolidatie van het curriculum, stagewerking, en onderzoek naar trajecten/doelgroepen – ook kwaliteitsbewaking. De commissie stelt vast dat de opleiding opvallend veel en regelmatige evaluaties organiseert; het zelfevaluatie-rapport beschrijft deze acties uitvoerig. De verbeterpunten van de evaluaties krijgen een vertaling in het meerjarig opleidingsplan en jaaractieplan. Een voorbeeld is het actieplan communicatie, voorgesteld in het zelfevaluatie-rapport, waarin de communicatie met studenten als speerpunt is aangeduid. De commissie reageert hierop positief, temeer omdat de studenten het belang hiervan tijdens de gesprekken onderschreven. Ook in opvolging van de vorige visitatie geeft de opleiding aan meer aandacht te spenderen aan de structurele en systematische terugkoppeling van de resultaten van evaluaties en bevragingen; de opleiding maakt hiervoor gebruik van procedures die op hogeschoolniveau opgesteld zijn. De commissie waardeert het dat de opleiding in de voorbije jaren nadrukkelijk veel energie heeft gestoken in de opvolging van de aanbevelingen van

de vorige visitaties rond de kwaliteitszorg en deze in zichtbare resultaten heeft vertaald. De commissie aarzelt niet aan de opleiding een grote mate van reflectie en zelfcorrigerend vermogen toe te schrijven.

Met hun substantiële aanwezigheid in de adviesraad laten de vertegenwoordigers van het werkveld en de alumni hun stem horen in het beleid van de opleiding. In de raad denken ze mee na over onder andere de visie en doelstellingen van de opleiding. De signalen die docenten afgeven op hun wekelijks bijeenkomst, worden opgevangen door de opleidingsraad en krijgen een vertaalslag in diepgaande focusgesprekken of in concrete acties in het opleidingsplan. De commissie stelt wel vast dat de studenten op de feitelijke opbouw van het curriculum niet zoveel invloed hebben. Zij zijn daarentegen wel betrokken bij het organiseren van meer praktische zaken. Sinds het academiejaar 2013-2014 heeft de opleiding een keuzevak 'Studentenparlement' ingericht in het dagtraject. De commissie beoordeelt de inspanningen die de opleiding levert om de docenten, studenten, alumni en het werkveld te betrekken bij de evaluatie en verbetering van de kwaliteit van de opleiding, als positief.

Het doorstroomrendement van de opleiding ligt iets lager dan het Vlaamse gemiddelde (rond 80%) en schommelt in de voorbije jaren rond 75%. Het aandeel ASO-studenten in de doorstroomfase stijgt tot gemiddeld 60 %, het aantal TSO-studenten daalt tot 39 %. Ook meer jongens dan meisjes lopen studievertraging op.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het programma, het personeel en de voorzieningen tezamen een voor de studenten sterk samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. Het curriculum, het beleid alsook de mentaliteit stellen de opleiding in staat om de gestelde doelstellingen binnen de gestelde Vlaamse en eigen randvoorwaarden op een systematische wijze te bereiken. De commissie meent dat de opleiding op alle onderdelen van het onderwijsproces een doordacht beleid voert. De commissie is er evenwel van overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van zowel het management van de opleiding, als de docenten en het werkveld. Het veeleisende en zelfkritische team heeft nog veel ambities voor de toekomst, maar draagt ondertussen bij aan een opleiding die bewust aan het bereiken van haar doelstellingen werkt. De commissie wil hiervoor haar waardering uitspreken.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde niveau van het dagtraject als voldoende.

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van het avondtraject als voldoende.

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering dat in overeenstemming is met de centrale richtlijnen rond het onderwijs en de evaluatie. De verantwoordelijkheid voor de vormgeving en niveaubepaling van de toetsen ligt bij de individuele docenten, al vindt hierover ook overleg plaats binnen de vakgroep. Het opleidingshoofd bewaakt de keuze van de evaluatievormen. Vanaf het academiejaar 2013-2014 wordt de opleidingsraad tevens toetscommissie. Het voornemen om een toetscommissie in te stellen mag op bijval van de visitatiecommissie rekenen; dit zal de opleidingsbrede uniformiteit en afstemming van toetsing en evaluatie kunnen bevorderen. Bij de overweging om de rol van toetscommissie tevens te beleggen bij de opleidingsraad, plaatst de commissie de waarschuwing voor het risico van vermenging van taken en verantwoordelijkheden.

Een competentie- en toetmatrix visualiseert voor de opleiding de relatie tussen de ijkpunten, de gebruikte evaluatievormen en de domeinspecifieke leerresultaten per opleidingsonderdeel. Op basis hiervan beoordeelt de commissie dat alle leerresultaten getoetst worden. De commissie constateert dat de opleiding een veelheid aan evaluatievormen gebuikt, aangepast aan de te beoordelen leerinhouden en vaardigheden. De commissie acht de combinatie van kennis en vaardigheden die getoetst worden, adequaat.

De opleiding zet diverse middelen in om de betrouwbaarheid van de toetsen te verhogen, meetfouten te beperken en subjectiviteit te bestrijden. Zo hanteren de docenten beoordelingsschalen of correctiesleutels voor een objectieve evaluatie; voor stages en eindwerk hanteren ze het vierogenprincipe; parallel docenten overleggen over de evaluatievormen en ontwikkelen samen een uniforme beoordelingswijze; docenten die samen een opleidingsonderdeel verzorgen overleggen op voorhand over de beoordelingswijze en valideren na afloop van de visitatie de resultaten om tot een eindcijfer te komen. Verder oordeelt de commissie dat de toetsen over het algemeen voldoende valide zijn. Bij het doornemen van toetsopgaven stelde de commissie vast dat deze de behandelde leerstof voldoende dek-

ken. Studenten deelden ons mee dat ze over het algemeen tevreden zijn over de kwaliteit van de evaluaties en dat ze zich hierop voldoende en correct kunnen voorbereiden. Wel geven de studenten aan dat taken en examens soms overlap vertonen. Zo moeten taken die al zijn toegepast, soms nog een keer worden geëxamineerd. Op basis van de gesprekken met de betrokkenen en de ingekeken toets- en evaluatieopgaven en (eind)werken stelt de visitatiecommissie vast dat de toetsen, de beoordelingsformulieren en -criteria voor toetsen, stage en bachelorproef zorgvuldig uitgewerkt zijn. De commissie concludeert dat de opleiding de betrouwbaarheid en validiteit van de beoordeling op een adequate manier bewaakt.

Het toelichten van de evaluatievormen- en criteria in de ECTS-fiches, in de cursussen en op Toledo borgt mede de transparantie van toetsing. Beoordelingscriteria zijn gekend door de studenten. Oefeningen en voorbeeldexamens bereiden hen voor op de aard en het soort van de vragen die ze kunnen verwachten over de stof. Na het bekendmaken van de resultaten krijgen de studenten een toelichting op de tolerantiecriteria. Tevens kunnen ze hun examen inkijken of uitleg vragen over een cijfer van een evaluatieopdracht. De commissie heeft van de studenten vernomen dat zij over het algemeen tevreden zijn over feedback die ze krijgen van hun docenten.

De commissie trof zorgvuldig uitgewerkte stagemappen aan. De gebruikte beoordelingsformulieren blijken beargumenteerd door mentoren en docenten die daarbij rekening houden met de zelfreflectie van de studenten.

In elke stage wordt de student generiek beoordeeld, met aandacht voor de context en zijn groeipotentieel. Om de subjectiviteit van stagebeoordelingen te verminderen bezoekt de opleiding studenten gedurende een opleidingsjaar met meerdere docenten. De mentoren, student (binnen zelfevaluatie) en bezoekende docent gebruiken hetzelfde invulformulier voor de stageverslagen. De commissie merkt wel op dat de beoordelingen in verschillende bewoordingen uitgewerkt zijn. Op zich hoeft dat geen probleem te zijn, zolang betrokkenen eenzelfde analysekader en overeenkomende terminologie hanteren. Wanneer een eindstage onvoldoende is, moet deze opnieuw gedaan worden. Uit de gesprekken blijkt het werkveld tevreden is met evaluatieprocedures voor de stages. De docenten leggen minimaal één bezoek af bij de stagescholen, indien wenselijk wordt dit tot twee bezoeken uitgebreid.

Bij het werkplekleren van het avondtraject maakt de opleiding gebruik van een portfolio-assessment waarin de student bewijzen van de verworven

competenties verzamelt en toelicht in een competentiegericht interview. Studenten kunnen sinds 2012-2013 ook competenties uit andere opleidingsonderdelen verwerven via opdrachten op de werkplek en deze aantonen in het portfolio. De dagstudenten zijn onbekend met het fenomeen portfolio. De commissie geeft in overweging om het portfolio-assessment uit te breiden naar andere stages en naar het dagtraject.

Zoals aangehaald bij GKW2 bestaat de bachelorproef uit twee componenten: een langere praktijkervaring in een lagere school (zelfstandige stage of uitgroei-stage) en een onderzoeksproject (innovatieproject of scriptie met scriptiestage). Het innovatieproject/de scriptie wordt beoordeeld vanuit zeven competentiegebieden, waarvan de competenties uit de leerlijn onderzoeksvaardigheden het meeste gewicht hebben. De evaluatie is in de handen van een interne begeleider, een externe begeleider en een onafhankelijke docent. Bij een onvoldoende onderzoeksproject moet dit herwerkt worden. De alumni van het avondtraject appreciëren dat een duo van assessoren betrokken wordt bij het eindassessment van het portfolio. De afstudeerprojecten die de commissie heeft ingekeken, getuigen van een voldoende niveau om af te studeren op bachelorniveau. De commissie acht de toegekende scores in het algemeen in overeenstemming met de kwaliteit van de afstudeerwerken. In de uitwerking van de eindwerken mist de commissie af en toe een expliciete link met de praktijk. Er wordt wel een onderzoek beschreven, maar de relevantie hiervan in het licht van de beroepspraktijk is niet altijd verwoord. Dat neemt niet weg dat een aantal innovatieprojecten en scripties gebruikt wordt door docenten in de lessen en enkele zijn zelfs in de media opgemerkt. De commissie kan de interesse vanuit de ruimere maatschappelijke veld waarderen.

Uit de laatste alumni bevraging (2013) blijkt dat 84% van de afgestudeerden uit de voorbije drie jaar aan het werk is binnen een basisschool. Alumni zijn tewerkgesteld hetzij in de gewone klaspraktijk, als zorgleraar, als specifieke leraar (ICT of MUVO) of als leraar in het buitengewoon onderwijs. Zestien percent van de respondenten studeert verder, werkt in onderwijsondersteunende diensten of buiten het onderwijsveld of is niet aan het werk. Vertegenwoordigers van het werkveld spreken zich enthousiast uit over de inzetbaarheid van de afgestudeerden van beide trajecten. Een aantal scholen rekruteert bewust uit de afgestudeerden van het avondtraject, wat de kwaliteit van deze variant bevestigt. Doordat de opleiding voldoet aan de actuele eisen van het werk- en beroepenveld, is ze in staat kwalitatieve leerkrachten af te leveren.

De commissie waardeert dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte heeft genomen en duidelijke streefcijfers heeft opgesteld ten aanzien van haar beoogde diplomarendementen. Zo is het streefdoel van de opleiding om 90% doorstromers te laten afstuderen na drie jaar. De opleiding geeft aan dat ze dit cijfer momenteel nog niet kan waarmaken. Binnen het reguliere traject behaalt gemiddeld 74% van de afgestudeerden het diploma na drie jaar. Cumulatief behaalt overigens 98% van de doorstromers na 4 jaar het diploma. Binnen het avondtraject behaalt gemiddeld 54% afgestudeerden na twee een half jaar het diploma; cumulatief behaalt 86% het diploma binnen de drie jaar opleiding en 95% binnen vier jaar. Voor zover de commissie dit kon nagaan komt het studierendement van de opleiding ongeveer overeen met het Vlaams niveau. De commissie waardeert daarbij dat de opleiding het niveau van afgestudeerden hoog wil houden. Dit wordt ook positief bevestigd door het werkveld, studenten en alumni

Op basis van de in het zelfevaluatie-rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding haar doelstellingen in voldoende mate weet te realiseren.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het dagtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het avondtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Concretiseer verder de piste van de specialisaties in het beoogd eindniveau in overleg met de docenten en het werkveld.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Werk de ects-fiches eenvormig uit en maak de ijkpunten als referentiekader voor de opleiding herkenbaar;
- Werk herkenbaar uit wat de meerwaarde is van de opleidingsonderdelen uit het niveau 'algemene bachelor competenties' voor een leraar Lager onderwijs en leg dit vast ten behoeve van de studenten van het avondtraject. Het dagprogramma kan als referentiepunt fungeren;
- Denk na om mogelijkheden om de sterkten van het dagtraject zoals de strakkere voorbereiding op de stage en daarmee een veiliger en gestructureerde leercontext, versus de sterkten van het avondtraject zoals de grotere persoonlijke ruimte, meer over en weer te benutten;
- Laat het programma van het avondtraject nog meer aansluiten bij de elementen van de profilering van de opleiding;
- Integreer de toepassingsmogelijkheden van media nadrukkelijker en op een praktijkgerichte manier in het opleidingsaanbod;
- Zorg in samenspraak met het werkveld voor mogelijkheden van een brede interpretatie, bewustmaking en concreet leren omgaan met diversiteit in het praktijkveld;
- Werk het taalbeleid als een samenhangend geheel verder uit;
- Volg de ontwikkelingen en hervormingen uit het kleuter- en het secundair onderwijs nauwer op en zoek structurele kruisbestuiving met deze aanverwante opleidingen;
- Borg de dialoog met het werkveld verder en kom waar mogelijk en wenselijk tegemoet aan hun wensen;
- Ga na waar en wanneer de spanningen die voortkomen uit de flexibele organisatie van de stage in het avondtraject het sterkst optreden, en zoek samen met studenten en stagescholen naar structurele oplossingsmogelijkheden;
- Verken in overleg met het werkveld mogelijkheden om met de lagere scholen (tijdelijke) exploratieruimte te creëren en te ondersteunen voor innovatie-initiatieven vanuit de opleiding en bespreek hierbij de meer ingrijpende initiatieven met de pedagogische begeleiding van de stagescholen, met het oog op ondersteuning.

- Gebruik de technologische middelen die voorhanden zijn systematisch in de verdere constructie van het cursusmateriaal van het avondtraject, met nadruk op samenwerken, kennisdelen en interactie tussen de studenten onderling en tussen studenten en docenten;
- Ga mogelijkheden na voor een ruimere taalscreening bij, of zo mogelijk vooraf aan, de start van de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerde eindniveau

- Hou rekening met het risico van vermenging van taken en verantwoordelijkheden bij de overweging om de opleidingsraad tevens de rol van toetscommissie toe te kennen;
- Overweeg om het portfolioassessment dat gebruik wordt in het avondtraject uit te breiden naar andere stages en naar het dagtraject.

HOGESCHOOL GENT

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool Gent

Op 21 en 22 november 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool Gent, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De gevisiteerde opleiding ressorteert onder de faculteit Mens en Welzijn samen met de opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs en Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs. De opleiding is gehuisvest in Gent op de campus Ledeganckstraat. De opleiding telt in 2012-2013 254 studenten. De opleiding heeft doorheen meerdere curriculumhervormingen een nieuwe visie op de mens geconcipieerd; zo worden, onder de overkoepelende noemer 'welzijn en zorg', drie toekomstgerichte pijlers centraal geplaatst bij de uitwerking van het programma: de 'lerende mens', de 'diverse mens' en de 'creërende mens'.

Programma

Het programma van de opleiding is opgebouwd uit 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. Voortbouwend op de aanbevelingen van de

vorige visitatiecommissie heeft de opleiding vanaf het academiejaar 2007-2008 enkele curriculumhervormingen doorgevoerd. Daarbij kregen media en leergebiedoverschrijdende initiatieven een prominente plaats in de opleiding. Ook nieuwe tendensen uit de samenleving zoals klimaatverandering, duurzame ontwikkeling, interculturaliteit en onderwijsvormen zoals inclusief onderwijs werden opgenomen in het curriculum. Sinds 2010-2011 zijn voor de studenten uitdiepingsmogelijkheden beschikbaar zoals huiswerkbegeleiding en kunnen ze kiezen voor de niet-confessionele zedenleer. Het programma volgt de leerplannen van het gemeenschapsonderwijs. In het academiejaar 2013-2014 bevindt de opleiding zich in een overgangsfase naar een derde curriculumvernieuwing. De implementatie van het nieuwe curriculum wordt beoogd voor het academiejaar 2014-2015.

Het valt op dat verschillende leerdomeinen van de lagere school worden geclusterd en als één opleidingsonderdeel aangeboden in het programma. Dat is het geval bij de opleidingsonderdelen Nederlands en Frans I, II, III, IV; Wiskunde en Wereldoriëntatie III, IV; en Muzische vorming en Lichamelijke opvoeding I, II, III, IV. Deze leerdomeinen worden apart behandeld en getoetst door de vakdocenten. Binnen het volgend programma dienen deze leerdomeinen een duidelijk te onderscheiden plaats te krijgen. Nederlands, wiskunde, Frans en Wereldoriëntatie vormen kernvakken die de leerlingen aan het eind van het Lager onderwijs op voldoende wijze dienen te beheersen om het secundair onderwijs met succes te kunnen volgen; deze domeinen vragen om specifieke vakinhoudelijke en- didactische kennis.

De praktijkcomponent wordt begroot voor 45 studiepunten; hieronder vallen zowel de stage, de voorbereidende (Pedagogisch-Didactische oefeningen) als ook de begeleidende (supervisie- en intervisiesessies) leeractiviteiten. De studenten worden in een breed werkveld ingezet voor de stageactiviteiten. Naast het regulier onderwijs rekent de opleiding ook het buitengewoon onderwijs, de methodescholen en een ziekenhuisschool tot de stagemogelijkheden; studenten en alumni duiden deze mogelijkheden als een verrijking. Om de studenten te begeleiden in hun leerproces tijdens de stage organiseert de opleiding supervisie- en intervisiesessies; de studenten ervaren deze ondersteuning algemeen als positief. Mentoren zijn niet altijd op de hoogte gebracht van de komst van de stagiairs. De opleiding onderkent dit probleem en werkt sinds 2012-2013 met een nieuwe stagecoördinator die nauw betrokken is bij de beleidsopties van de opleiding over stage.

Vanuit het HoGent-beleid is de bachelorproef te zien als de finaliteit van een professioneel gerichte bacheloropleiding. De realisatie van de bachelorproef wordt gekoppeld aan één van de stageperiodes en bevat een praktijkluik. De studenten kunnen op twee tot drie persoonlijke begeleidingsmomenten rekenen die telkens hun neerslag vinden in een begeleidingsfiche. De opleiding stimuleert de studenten sterk om het eindwerk samen met een medestudent te doen; het wordt hen eigenlijk afgeraden om dit individueel te doen. De opleiding zou meer vrije keuze bieden aan de studenten, mede omdat sommige onderwerpen en situaties toepasselijker zijn voor individueel werk.

De opleiding zet in op de internationale ervaringen van studenten en docenten door middel van verschillende kort- of langdurige mobiliteitsinitiatieven. Het aandeel 'internationaal uitgaande' studenten kent de voorbije jaren een dalende trend. Met 7% studenten die in het academiejaar 2012-2013 buitenlandse studie of stage hebben gelopen, staat de opleiding ver af van het streefdoel van 20% studenten met buitenlandse ervaring. Via internationalisation@home streeft de opleiding ernaar om de studenten in contact te brengen met actuele internationale eisen en ontwikkelingen waar het beroepenveld mee wordt geconfronteerd. Het aandeel internationaal uitgaande docenten bedraagt de voorbije twee jaren 17%.

De aangeboden handboeken, syllabi en het lesmateriaal op het online leerplatform Chamilo zijn in het algemeen adequaat uitgewerkt naar vorm en inhoud; toch zijn niet alle cursusmaterialen actueel en de referenties in sommige gevallen ontbreken. De dagelijkse organisatie en communicatie naar de studenten toe laat soms te wensen over. De opleiding moet de correcte en transparante communicatie zowel naar de studenten alsook naar de docenten toe, prioriteren op haar agenda. Vanuit de gehanteerde onderwijskundige principes (een veilige, authentieke en studentgecentreerde leeromgeving), stemt de opleiding herkenbaar haar werkvormen af op de doelstellingen van het programma. Zo werkt de opleiding met een breed spectrum aan werkvormen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding beschikt over een systeem van beoordeling, toetsing en examinering dat in overeenstemming is met de centrale en facultaire richtlijnen rond het onderwijs en de evaluatie. De opleiding gebruikt verschillende evaluatiemethoden op verschillende tijdstippen in het leerproces van de studenten om een beeld te krijgen van hun leerprestaties. Het

gebruik van klassieke schriftelijke en mondelinge examens primeert voor de theoretische vakken van de eerste twee modeltrajecten. Naarmate de opleiding vordert, verschuift de focus van de evaluatie naar opdrachten, vaardigheidstoetsen en presentaties, gericht op competentiegerelateerde onderdelen. De toetsing is over het algemeen valide en transparant. De examenresultaten worden digitaal bekend gemaakt en kort daarna kan de student terecht voor persoonlijke feedback bij de betreffende docent.

Begeleiding en ondersteuning

De campus beschikt over de nodige leslokalen en werklokalen, waarvan enkele recent zijn vernieuwd. Digitale schoolborden en computers zijn voldoende aanwezig. Mede naar aanleiding van het advies van de voorgaande visitatie heeft de opleiding gezorgd voor een opwaardering van haar gymzaal.

De opleiding stelt zich open voor een divers instromend publiek dat gedurende de twee voorbije academiejaren voornamelijk afkomstig bleek uit het ASO en het TSO. De kwaliteit van de studie- en studentenbegeleiding is voldoende. Met vragen over hun studieloopbaan of ontwikkeling kunnen studenten terecht bij de facultaire studietrajectgebeider; ook studenten met een specifiek statuut kunnen hier terecht voor trajecten op maat. De opleiding kent een ombudsfunctie; de taken van de ombudspersoon komen in de praktijk vooral neer op informatie geven en pijnpunten wegnemen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het werkveld spreekt zich positief uit over de inzetbaarheid van de afgestudeerden. De starters kenmerken zich door openheid voor diversiteit, leerbaarheid, zelfstandigheid en creativiteit. Uit de alumnibevraging (2011-2012) blijkt dat alle respondenten na 1 tot 3 maanden werk vinden waarbij ze nagenoeg allen in het Lager onderwijs terechtkomen. De commissie maakte uit de gesprekken op dat afgestudeerden vooral in het gemeenschapsonderwijs terechtkomen, vaak binnen interimvacatures met een beperkte omvang.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool Gent

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool Gent. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 21 en 22 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool Gent omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen.

In het academiejaar 2011-2012 herstructureerde de Hogeschool Gent (HoGent) zich in 3 faculteiten met professioneel gerichte opleidingen, een school of arts en 4 geassocieerde faculteiten met academisch gerichte opleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool Gent ressorteert onder de faculteit Mens en Welzijn samen met de opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs, Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs. De opleiding is gehuisvest in Gent op de campus Ledeganckstraat. Ook de opleidingen in gezondheidszorg en sociaal-agogisch werk zijn ondergebracht in deze faculteit. De opleiding maakt deel uit van de Associatie Universiteit Gent met als partners de Universiteit Gent, de Hogeschool West-Vlaanderen en de Arteveldehogeschool.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs en kleuter onderwijs worden georganiseerd en aangestuurd door de voorzitter van het kernteam en het kernteam Basisonderwijs bestaande uit docenten, studenten, de ondersteunende diensten en vertegenwoordigers uit het werkveld. Docenten van de faculteit Mens en Welzijn maken in functie van hun expertise deel uit van acht vakgroepen die over de opleidingen heen actief zijn. Zo wordt er binnen de vakgroep Educatie-communicatie-revalidatie samengewerkt tussen collega's uit de lerarenopleiding met docenten uit de Bachelor opleiding: logopedie en audiologie rond de leesproblemen bij jonge kinderen.

Bij haar beleidsuitvoering wordt de opleiding bijgestaan door vijf facultaire ondersteunende diensten: Integrale Kwaliteitszorg & Onderwijsontwikkeling, Internationalisering, Personeel, Financiën & Infrastructuur, On-

derzoeksangelegenheden en Studentenaangelegenheden. Deze diensten ondersteunen de opleiding in haar beleidsuitvoering.

De decaan van de faculteit Mens en Welzijn samen met de voorzitter van het kernteam, de vakgroepvoorzitters en ondersteunende diensten ontwikkelen het facultaire beleid en vertegenwoordigen samen met de diensthoofden de faculteit Mens en Welzijn in de Hogeschool Gent.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als voldoende.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding doorheen meerdere curriculumhervormingen een drieledig gestuurde visie op de mens heeft geconcipeerd. Om tot een gemeenschappelijke visie te komen, organiseerden de drie lerarenopleidingen van HoGent een visiedag waarop de docenten in dialoog met elkaar traden vanuit de vaststellingen van de curriculumstuurgroep en suggesties van het werkveld. De visietekst die op deze visiedag ontstond, werd later nog verfijnd en aangevuld, met verdere input van docenten en studenten. De finale versie is bekrachtigd door het Kernteam Basisonderwijs en de resonantiegroep uit het werkveld. Onder de overkoepelende noemer 'welzijn en zorg' zijn drie toekomstgerichte pijlers centraal geplaatst bij de uitwerking van het nieuwe curriculum. Zo staat volgens het zelfevaluatie rapport de 'lerende mens' voor onderzoekende houding en attitude tot levenslang leren; de 'diverse mens' stelt diversiteit als voorwaarde voor beter leren en functioneert binnen een team en binnen een internationale en interculturele context; de 'creërende mens' legt de basis voor een krachtige leeromgeving, een brede maatschappelijke interesse en ondernemingszin. De commissie waardeert het gegeven dat de opleiding de nodige tijd en zorg heeft besteed aan het uitwerken van deze eigen visie en uitgangspunten. De commissie stelt vast dat de nieuwe visie een zekere bekendheid en gedragenheid kent bij de docenten, studenten en het werkveld.

De commissie waardeert het feit dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. De opleiding is lid van het OECD Higher Education Programme en participeert actief in EERA (European Educational Research Association), ATEE (Association for Teachers Education in Europe). Tussen 2009-2011 was de hogeschool ook partner in het Grundvig project Project Based School Management. In 2013 organiseerde de dienst

internationalisering voor CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) een Europees studiebezoek Quality Assurance in Teacher Training. De drie lerarenopleidingen tekenden een Memorandum of Understanding met de VVOB (Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelings-samenwerking en Technische Bijstand) voor technische bijstand op het vlak van leerzorg, equity en omgang met problematisch jongerengedrag in het onderwijs. De commissie ziet hier kansen voor de opleiding liggen door bij de verdere verfijning van de opleidingsspecifieke leerresultaten, leerresultaatleerlijnen en het opstellen van een nieuw curriculum deze internationale partners intenser te betrekken, bijvoorbeeld als klankbord voor de eigen beleidskeuzes.

Krachtens het decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen voor hun bacheloropleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007, alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering d.d. 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Binnen het huidige programma heeft de opleiding ervoor geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties voor de leraar Lager onderwijs zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten, sluiten deze laatste tevens aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch in het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook in het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De basiscompetenties worden door het docententeam sterk gedragen en op een zichtbare manier gecommuniceerd aan de (kandidaat-)studenten via verschillende kanalen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties wegens hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding.

In het zelfevaluatie-rapport geeft de opleiding verder aan dat voor de stage een eigen set van stagecompetenties is uitgewerkt. Volgens de opleiding bepalen de visie, de basiscompetenties en de stagecompetenties de finaliteit van de opleiding. De commissie stelt vast dat de stagecompetenties een zekere selectie en herordening omvatten van de decretaal voorgeschreven

basiscompetenties met concrete keuzes wanneer ze aan bod komen; de doelstellingen van de stage zijn op basis daarvan verder uitgewerkt. Uit de gesprekken kon de commissie opmaken dat deze stagecompetenties door de docenten en studenten gekend zijn.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat zij, in de voorbereiding op de curriculumvernieuwing, het voorbije jaar werkte aan een set van opleidingsspecifieke leerresultaten overkoepelend voor de lerarenopleidingen van HoGent. Deze leerresultaten worden geclusterd in vijf leerresultaatlijnen: communiceren, onderzoeken, krachtige leeromgeving creëren, zorg, en maatschappelijk participeren. Op basis van het evaluatie-rapport maakt de commissie op dat deze leerresultaten een vertaling vormen van de visie en een middel om de kwaliteit van de opleiding te garanderen via leerresultaatlijnverantwoordelijken. De opleiding streeft er naar de opleidingsspecifieke leerresultaten verder te vertalen naar deelcompetenties. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de ingekeken documentatie en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat deze eigen set van opleidingsspecifieke leerresultaten nog gestalte moet krijgen. De ontwikkeling van een eigen set van opleidingsspecifieke leerresultaten kan meerwaarde bieden voor de opleiding. In dit verband meent de commissie dat een concrete en gedegen uitwerking van de beoogde leerresultaten en een eenduidige uitwerking en positionering van de gehanteerde begrippen nog de nodige aandacht verdienen. Een dergelijke uitwerking kan enerzijds voor een adequate basis voor het curriculum zorgen, anderzijds voor een herkenbare profilering van de opleiding zowel binnen HoGent als binnen de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Gezien haar bevindingen komt de commissie tot de conclusie dat de beoogde leerresultaten weliswaar passen voor het niveau en de oriëntatie binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk en aansluiten bij actuele eisen, doch dat tegelijkertijd nog sprake is van de nodige ontwikkeling en zeker ook profilering. De beschreven bevindingen afwegend beoordeelt de commissie de eerste generieke kwaliteitswaarborg als voldoende.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

De opleiding beschrijft in haar zelfevaluatie-rapport de verschillende curriculumhervormingen die ze heeft doorgevoerd of nog moet doorvoeren, mede naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie.

sie. In het academiejaar 2013-2014 bevindt de opleiding zich in een overgangsfase naar een derde curriculumvernieuwing. Het nieuwe curriculum dat beoogd wordt voor het academiejaar 2014-2015 werd begeleid door een curriculumstuurgroep samengesteld uit docenten van de drie lerarenopleidingen van de faculteit Mens en Welzijn van de HoGent, de vakgroepen en de ondersteunende diensten. Volgens het zelfevaluatierapport deed de curriculumstuurgroep vaststellingen in de wettelijke en maatschappelijke context, de hogeschool- en visitatiecontext en nam ze de resultaten van de interne kwaliteitszorg en een nationale en internationale benchmarking mee. Zo is de huidige hervorming, in tegenstelling tot beide voorgaande curriculumaanpassingen, vanaf nul gestart met de formulering van een gemeenschappelijke visie voor de drie lerarenopleidingen.

De afstemming van het programma op de beoogde leerresultaten maakt de opleiding zichtbaar in een zogenoemde Waldei¹-tabel, waarmee tevens een aanbeveling is opgevolgd van de voorgaande visitatiecommissie. Deze tabel is een werkinstrument dat de opleiding in staat stelt om het overzicht te behouden op de coherentie tussen de verschillende componenten van een leeromgeving, zoals leerresultaten, leerinhouden, didactische werkvormen, evaluatievormen en indien nodig deze bij te sturen. De Waldei-tabel vormt tevens de basis voor de verdere uitwerking van de ECTS-fiches. Met betrekking tot de ECTS-fiches constateert de commissie dat deze, met enkele kanttekeningen verderop genoemd, over het algemeen adequaat uitgewerkt zijn en dat ze gecommuniceerd worden naar de studenten.

Voortbouwend op de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft de opleiding vanaf het academiejaar 2007-2008 enkele curriculumhervormingen doorgevoerd. Dat gebeurde in het academiejaar 2009-2010 voor het eerst in drie modeltrajecten. Daarbij kregen media en leergebiedoverschrijdende initiatieven zoals pedagogisch-didactische oefeningen als voorbereiding op de stage, projecten en thematisch onderwijs een prominente plaats in de opleiding. Ook nieuwe tendensen uit de samenleving zoals klimaatverandering, duurzame ontwikkeling, interculturaliteit en onderwijsvormen zoals inclusief onderwijs werden opgenomen in het curriculum. Sinds 2010-2011 zijn voor de studenten uitdiepingsmogelijkheden beschikbaar zoals huiswerkbegeleiding en kunnen ze kiezen voor de niet-confessionele zedenleer. Binnen het huidige programma focussen de eerste twee modeltrajecten vooral op de vakinhouden en de didactiek van

het Lager onderwijs, terwijl het accent binnen het derde modeltraject op meer vakoverschrijdende (keuze)opleidingsonderdelen ligt. Het programma volgt de leerplannen van het gemeenschapsonderwijs. De studenten worden op de hoogte gebracht van het leerplan van de andere onderwijsnetten, maar worden er niet in onderricht. De commissie is over het algemeen tevreden over de samenstelling van het huidige programma en stelt vast dat de basiscompetenties herkenbaar richtinggevend zijn geweest bij de opmaak hiervan. Het stimuleren van leergebiedoverschrijdende leerinhouden acht de commissie waardevol.

Zoals eerder gezegd, wordt momenteel een derde curriculumvernieuwing voorbereid, in te voeren vanaf het academiejaar 2014-2015. Uit de gesprekken met diverse betrokkenen en de aangeleverde documentatie leidt de commissie af dat de plannen voor het nieuwe curriculum worden gedragen door de verschillende stakeholders. Uit de documentatie en gesprekken maakt de commissie op dat het nieuwe curriculum voortbouwt op uitgangspunten die momenteel meer impliciet het karakter van de opleiding bepalen. De leerresultaatverantwoordelijken zullen de opbouw en de samenhang van de beoogde uitwerkingen van de leerresultaatlijnen bewaken. Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken documentatie en de aanvullende gesprekken constateert de commissie dat de opleiding nog veel inspanningen moet leveren om degelijke leerresultaatlijnen uit te werken. De opleiding kon de commissie geen duidelijk beeld of argumenten geven waaruit de haalbaarheid van de concrete implementatie van het nieuwe curriculum voor het academiejaar 2014-2015 zou blijken. Hierdoor lijkt de commissie de implementatietermijn van 2014-2015 redelijk optimistisch. De commissie adviseert minimaal in een uitloopmogelijkheid te voorzien.

De samenhang in het huidige programma wordt verkregen op basis van vijf verticale expertisedomeinen met opleidingsonderdelen die elkaar opvolgen en drie horizontale programmalijnen met opleidingsonderdelen die parallel lopen. De vijf expertisedomeinen zijn: agogiek-pedagogiek, taal, wiskunde-wereldoriëntatie, muzische vorming-lichamelijke opvoeding en media. De opleiding streeft er in het programma naar om de studenten gradueel tot het beheersen van de basiscompetenties te brengen. De graduele opbouw maakt de opleiding zichtbaar door de leerinhouden in opeenvolging te implementeren in het curriculum. Elk expertisedomein kent vijf niveaus. De Romeinse cijfers I, II, III, IV en V wijzen naar een opeenvolging van niveaus. Ook de aanduidingen 'basis', 'verkenning', 'uitdieping' en 'vervolmaking' geven een indicatie van een zekere opbouw. Of deze opvolging aanwezig is, bleef voor de commissie onduidelijk. Door-

1 WALDEI: Werkinstrument Afstemming Leerresultaten Didactische werkvormen Evaluatievormen en Inhouden

heen de expertisedomeinen lopen drie programmaliijnen: authenticiteit, diversiteit en onderzoek. Daarbovenop hanteert de opleiding drie onderwijskundige principes, te weten studentgecentreerdheid, veiligheid en authenticiteit binnen een krachtige en diverse leeromgeving. De commissie attendeert op de veelheid van gehanteerde concepten; deze brengen de opbouw en het didactisch concept van het programma in het gedrang. Bovendien worden deze begrippen vanuit verschillende invalshoeken ingevuld wat tot een zekere onduidelijkheid leidt. Met het oog op de samenhang van het nieuwe curriculum en een heldere en transparante communicatie naar de interne organisatie maar ook naar de externe partners toe, vindt de commissie het belangrijk dat de opleiding meer aandacht besteedt aan een eenduidig taalgebruik en een duidelijke definitie van de begrippen.

Ten aanzien van de samenstelling van de expertisedomeinen merkt de commissie op dat verschillende leerdomeinen van de lagere school geclusterd zijn en als één opleidingsonderdeel aangeboden worden in het programma. Dat is het geval bij de opleidingsonderdelen Nederlands en Frans I, II, III, IV; Wiskunde en Wereldoriëntatie III, IV; en Muzische vorming en Lichamelijke opvoeding I, II, III, IV. Deze leerdomeinen worden apart behandeld en getoetst door de vakdocenten. De reden hiervoor moet volgens de opleiding gezocht worden in de vroegere centrale richtlijnen voor de inrichting van de opleidingsonderdelen in functie van een minimaal aantal studiepunten. Tegenwoordig beschikt de opleiding over voldoende vrijheid om zelf de samenstelling van het programma te bepalen.

De commissie ziet in de combinatie van de muzische vorming en beweging wel mogelijkheden om deze twee onderscheiden leergebieden van het Lager onderwijs in authentieke contexten te integreren. Daarentegen spreekt de commissie over de huidige clustering van de leerdomeinen Nederlands en Frans, en Wiskunde en Wereldoriëntatie, zorg uit. Deze domeinen vragen, meer dan beide eerstgenoemde leergebieden, om specifieke vakinhoudelijke en- didactische kennis. Nederlands, wiskunde, Frans en Wereldoriëntatie vormen kernvakken die de leerlingen aan het eind van het Lager onderwijs op voldoende wijze dienen te beheersen om het secundair onderwijs met succes te kunnen volgen. Verder merkt de commissie op dat de ECTS-fiches vooralsnog een beperkt beeld geven van het aandeel van de onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten horend bij elk leerdomein binnen het cluster.

De commissie heeft tijdens de gesprekken tevens kennis genomen van de plannen van de opleiding voor de aanpak van deze opleidingsonderdelen

binnen het vernieuwde curriculum. Vanuit een competentiegerichte visie op het onderwijs en vertrekkend vanuit de nieuwe leerresultaten, zullen de vakinhouden en –didactiek van de leerdomeinen van de lagere school geïntegreerd aangeboden worden in de leerresultatenleerlijnen ‘krachtige leeromgeving’ en ‘communicatie’. De commissie raadt aan om deze leerdomeinen een duidelijk te onderscheiden plaats te geven in het volgend programma. Verder beveelt de commissie aan om in overleg met haar partners na te gaan of de beoogde inhoudelijke en didactische uitwerkingen doorheen de leerresultaatleerlijnen ‘krachtige leeromgevingen’ en ‘communicatie’ adequaat aansluiten op de actuele en internationale eisen van de onderscheiden vakgebieden.

De commissie acht het van belang dat een lerarenopleiding een geïntegreerd taalbeleid voert om de studenten tot taalvaardige en taalbewuste leerkrachten op te leiden. Taal dient in dit opzicht niet enkel als communicatiemiddel beschouwd te worden, maar ook als instructiemiddel. Met betrekking tot dit laatste aspect trof de commissie beperkt aanwijzingen aan in het zelfevaluatie-rapport. Desniettemin stelt de commissie vast tijdens de gesprekken dat de opleiding hier wel aandacht aan besteedt, onder meer naar aanleiding van onderzoeks- of onderwijsprojecten die al doorgevoerd of nog lopend zijn. Deze projecten leiden tot screenings en taalworkshops, een stoomcursus Nederlands, en een sensibiliseringsactie van de studenten en docenten met als uitgangspunt dat elke docent ook taaldocent is. Afgelopen studiejaar is een begeleidingstraject opgezet door lectoren van de drie lerarenopleidingen om een taalleerlijn naar het eindwerk op te zetten. Tevens is het streven om kijkwijzers en prestatie-indicatoren te ontwikkelen; daartoe zijn alle taaltaken binnen de opleiding geïnventariseerd. De opleiding is van plan om in 2014-2015 een taalbeleidscoördinator aan te stellen die de samenhang en opvolging van de verschillende initiatieven zal bewaken. De commissie waardeert het feit dat de opleiding op een intensieve manier bezig is met de ontwikkeling van haar taalbeleid en vindt de expertise van de opleiding op dit vlak positief. De commissie acht het wel noodzakelijk dat het taalbeleid als een samenhangend geheel opgesteld wordt waarin de afzonderlijke initiatieven zijn opgenomen. Verder vindt de commissie het belangrijk dat de opleiding expliciete aandacht besteedt aan de interne communicatie rond deze initiatieven zowel tussen de beleidsverantwoordelijken onderling als ook naar de docenten toe.

De opleiding focust in haar visie op de diverse mens. Bij de invulling van de leerlijn diversiteit wordt een brede competentieontwikkeling nagestreefd, afgestemd op het aankunnen van velerlei (ook nieuwe) vormen van dif-

ferentiaties, vanuit een perspectief van gelijke kansen. Terecht wordt van de studenten ook verwacht dat ze vlot leren functioneren in heterogene en wisselende onderwijsteams en in diverse, vaak ook interculturele, contacten met ouders e.a. Overigens is de commissie tevreden met de concrete vertaling van de leerlijn diversiteit in het programma. Dat alle gesprekspartners de diversiteit als een belangrijk kenmerk van de opleiding erkennen, ziet de commissie als een positief punt.

De opleiding vertrekt in haar programma vanuit het beeld van een leraar die in staat is om media doelgericht toe te passen in de praktijk. Om dit waar te maken kent de opleiding de media een prominente plaats toe in haar programma door het inrichten van een apart expertisedomein. Daartoe krijgen de studenten een aanbod Media: basis en uitdieping van 6 studiepunten in de eerste twee moduletrajecten. Verder hebben ze ook de mogelijkheid om nog een keuzeopleidingsonderdeel van 3 studiepunten te volgen in het laatste moduletraject. Tijdens de gesprekken herkenden de studenten de focus op de media in het programma, maar gaven ze tegelijkertijd aan dat meer nood aan begeleiding te hebben rond het gebruik van het digitale schoolbord. De commissie stelde verder vast dat sommige media-inhouden achterhaald zijn; bovendien was het voor de commissie moeilijk om tot de samenhang van deze leerlijn en de relevantie van de leerinhouden voor de praktijk van het Lager onderwijs door te dringen. Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken concludeert de commissie dat de opleiding winst kan boeken door zich verder te ontwikkelen op dit gebied. Met het oog op het nieuwe curriculum raadt de commissie aan op meer te streven naar een adequate afstemming tussen de leerinhouden onderling.

De opleiding streeft er in haar programma naar studenten op te leiden tot kritische leerkrachten, met een onderzoekende houding en een attitude tot levenslang leren. Om dit waar te maken kent de opleiding aan onderzoek een prominente plaats toe in haar programma. Dit blijkt uit het inrichten van een leerlijn onderzoek die, op een aantal opleidingsonderdelen na, het ganse programma doorkruist. In de praktijk blijkt nadruk te liggen op het werken met bronnenmateriaal en het schrijven van papers, opdrachten en reflectieverslagen. Daarmee hoopt de opleiding de studenten in staat te stellen om gradueel onderzoekscompetenties te verwerven die hen verder voorbereiden op het schrijven van de bachelorproef. De commissie maakt uit de reacties van het werkveld op dat de afgestudeerden teamspelers zijn met een onderzoekende en een positief kritische en reflecterende houding. Deze kenmerken blijken ook te behoren tot de speerpunten van de oplei-

ding. De studenten geven aan dat voor hen daarbij de nadruk ligt op zelf te onderzoeken hoe ze hun eigen onderwijspraktijk betekenisvol kunnen inrichten voor de kinderen. Desondanks trof commissie echter op basis van het zelfevaluatierapport en de ingekeken documentatie, minder aanwijzingen aan om over een gedegen en coherente onderzoekslijn te kunnen spreken. Aspecten van een onderzoekslijn zijn aanwezig in het programma en de invulling hiervan is docentafhankelijk. De commissie acht het van belang dat de opleiding een duidelijke visie een leerlijn uittekent om de onderzoekende houding die ze bij haar studenten wil bevorderen, van een meer gedegen fundering te voorzien.

De commissie vindt het positief dat de opleiding samenwerkt met de lerarenopleiding kleuteronderwijs; dit wordt mede bevorderd door de gemeenschappelijke overlegstructuren (het kernteam basisonderwijs) waarin de twee opleidingen participeren. De commissie pleit ervoor dat de opleiding ook structureel aandacht besteedt aan de scharniermomenten met het secundair onderwijs; in die zin is het belangrijk dat de opleiding de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauw opvolgt en aansluitingsmogelijkheden zoekt met deze aanverwante opleiding. Dit bevordert voor de studenten de doorleving van de wenselijkheid van ononderbroken leerlijnen voor hun toekomstige leerlingen. De commissie ziet op dit punt tevens kansen voor verder overleg en afstemming met andere partners van de opleiding.

De opleiding begroot de praktijkcomponent voor 45 studiepunten en integreert deze in de programmalijn authenticiteit. De opleiding biedt de praktijkcomponent aan in de opleidingsonderdelen Verkenning, Basis, Uitdieping en Vervolmaking. Onder deze opleidingsonderdelen vallen zowel de stage, voorbereidende (Pedagogisch-Didactische oefeningen) als de begeleidende (supervisie- en intervisiesessies) leeractiviteiten. Volgens deze ruime interpretatie voldoet de opleiding aan de decretale verplichtingen².

Het aandeel van de stages neemt toe naarmate de student vordert in de opleiding. De opleiding communiceert haar verwachtingen ten aanzien van de beoogde competenties en van de beoordeling naar de mentoren via mail en wijst één specifieke contactpersoon in de communicatie met de stagescholen aan. Geregeld nodigt de opleiding betrokken stagementoren en schooldirecties uit om haar stagedoelstellingen en -aanpak te verhelde-

² Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

ren. De commissie vindt de navormingen voor mentoren die de opleiding organiseert, positief. Het werkveld is tevreden met deze activiteiten. De opleiding werkt met een stagenetwerk en wijst de scholen toe aan studenten. De studenten krijgen de mogelijkheid om een (kortere of langere) internationale stage te lopen. De commissie stelt hier vast dat de opleiding een integratie van theorie en praktijk in een graduele opbouw beoogt tijdens de stage. Daarbij vindt de commissie het positief dat de studenten in een breed werkveld ingezet worden. Naast het regulier onderwijs rekent de opleiding ook het buitengewoon onderwijs, de methodescholen en een ziekenhuisschool tot de stagemogelijkheden; studenten en alumni duiden deze mogelijkheden als een verrijking. De studenten geven aan dat het voor hen eerder gaat om zelf te onderzoeken hoe ze hun eigen onderwijspraktijk betekenisvol en creatief kunnen inrichten voor de kinderen, dan om het volgen van handleidingen of richtlijnen. Naast de verantwoordelijkheid voor de klaswerking streeft de opleiding na om de studenten in contact te brengen met het ruimere schoolgebeuren, waaronder de administratieve taken en de communicatie met de ouders. De commissie kan dit streven van harte onderschrijven en beveelt aan om het ruimere schoolgebeuren nog actiever te bevorderen in de stage; uit de gesprekken en bevragingen van de studenten en alumni blijkt dat zij hier duidelijk behoefte aan hebben.

Om de studenten te begeleiden in hun leerproces tijdens de stage organiseert de opleiding supervisie- en intervisiesessies; de studenten ervaren deze ondersteuning algemeen als positief. Sinds het academiejaar 2012-2013 koppelen de studenten hun persoonlijke reflecties aan de stagecompetenties in het groeiportfolio. De commissie maakt op basis van de gesprekken op dat dit nog in ontwikkeling is. De commissie acht de begeleiding in de vorm van supervisie en intervisie een goede basis voor de verdere ontwikkeling van het groeiportfolio en heeft er vertrouwen in dat dit een waardevol instrument voor de zelfsturing en reflectie van studenten kan worden.

De bachelorproef maakt deel uit van de leerlijn onderzoek. Vanuit het HoGent-beleid is de bachelorproef te zien als de finaliteit van een professioneel gerichte bacheloropleiding. De realisatie van de bachelorproef wordt gekoppeld aan één van de stageperiodes en bevat een praktijkluik. Met dit laatste beoogt de opleiding eigenaarschap bij de studenten. Zij kunnen daarbij uit een variatie aan onderwijs- of schoolontwikkelingsgerichte innovatieve onderwerpen kiezen. De studenten vertrekken in hun eindwerk vanuit een probleemstelling die door henzelf of het werkveld wordt ge-

formuleerd, en werken op basis hiervan aan een praktisch luik. Aan het begin van elk semester, in het tweede modeltraject, krijgen studenten in-fossies rond de bachelorproef. Antwoorden op praktische vragen vinden ze in een uitgewerkte leidraad. De studenten worden begeleid door een docent die ook de rol van de promotor opneemt. Begeleiding omvat twee tot drie persoonlijke begeleidingsmomenten die telkens hun neerslag vinden in een begeleidingsfiche. De commissie merkt op dat de opleiding haar studenten sterk stimuleert om het eindwerk samen met een medestudent te doen; het wordt hen eigenlijk afgeraden om dit individueel te doen. De commissie geeft ter overweging om op dit punt een meer vrije keuze te bieden aan de studenten, mede omdat sommige onderwerpen en situaties toepasselijker zijn voor individueel werk. Verder wijst de commissie op het belang rekening te houden met de input van de studenten en alumni in de praktische organisatie van de bachelorproef. Een voorbeeld is het voorstel van de alumni om de presentatie van de bachelorproef op woensdagmiddag te houden zodat ook de stagementor aanwezig kan zijn. Dit punt werd al aangekaart bij de opleiding en de commissie heeft er vertrouwen in dat de opleiding dit voorstel in overweging zal nemen.

De opleiding zet in op de internationale ervaringen van studenten en docenten door middel van verschillende kort- of langdurige mobiliteitsinitiatieven. Op dit vlak stelt de commissie vast dat het aandeel 'internationaal uitgaande' studenten de voorbije jaren een dalende trend kent. Met 7% studenten die in het academiejaar 2012-2013 buitenlandse studie of stage hebben gelopen, staat de opleiding ver af van het streefdoel van 20% studenten met buitenlandse ervaring. Via internationalisation@home streeft de opleiding ernaar om de studenten in contact te brengen met actuele internationale eisen en ontwikkelingen waar het beroepenveld mee wordt geconfronteerd. Het aandeel internationaal uitgaande docenten bedraagt de voorbije twee jaren 17%. Een rol spelen hierbij het uitbouwen van partnerrelaties en de participatie in projecten of lesactiviteiten. Ondanks de verschillende initiatieven blijkt uit recente uitstroombevragingen (afgenomen in 2012 en 2013) dat de internationale dimensie in het huidige curriculum onvoldoende tot haar recht komt. De commissie acht het belangrijk dat de opleiding blijft inzetten op internationaliseringsbeleid bijvoorbeeld door gericht te zoeken naar nieuwe buitenlandse partners en te zorgen voor een meer bewuste en systematische verankering van de internationale dimensie in het curriculum. Dit aandachtspunt is ook door de curriculumstuurgroep omtrent internationalisering onderkend en aangekaart bij de opleiding. Naar aanleiding hiervan en met oog op de ontwikkeling van het nieuwe curriculum, geeft de opleiding in het zelfevaluatie-rapport

aan om de suggesties rond internationalisering structureel in te bedden in het programma. De commissie kan dit van harte onderschrijven.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie heeft de opleiding de initiatieven op het gebied van studietijdmetingen verder gezet en gesystematiseerd. Zo stelt de commissie op basis van het zelfevaluatierapport en de ingekeken documentatie vast dat de studenten met enige regelmaat bevroegd worden over de studeerbaarheid van het programma. Dit gebeurt via verschillende methoden zoals studietijdmeting, evaluatie van de opleidingsonderdelen en de docenten, of informeel via de studentenvertegenwoordigers in de onderwijscommissie. Ook de taken, opdrachten en syllabi worden tweemaal per jaar bekeken en gescreend op studeerbaarheid. Uit resultaten van het academiejaar 2011-2012 blijkt dat de studeerbaarheid over het algemeen in lijn ligt met de begrote studiepunten; voor de opleidingsonderdelen waarvoor dit niet het geval is, worden de betreffende docenten hierover aangesproken. De commissie vindt het positief dat de studeerbaarheid regelmatig geagendeerd wordt op de onderwijscommissie en ook opgevolgd wordt.

Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als lesmateriaal op het online leerplatform Chamilo vindt de commissie in het algemeen adequaat uitgewerkt naar vorm en inhoud. Wel merkte de commissie op dat niet alle cursusmaterialen actueel zijn en dat referenties in sommige gevallen ontbreken. De commissie adviseert de opleiding bronverwijzingen zorgvuldig na te gaan.

Over de gebruikte werkvormen is de commissie over het algemeen tevreden. Vanuit de gehanteerde onderwijskundige principes (een veilige, authentieke en studentgecentreerde leeromgeving), stemt de opleiding herkenbaar haar werkvormen af op de doelstellingen van het programma. Zo werkt de opleiding met een breed spectrum aan werkvormen die gepresenteerd worden in de eerder genoemde Waldei-tabel. Naast hoorcolleges die ingezet worden voor kennisoverdracht, maakt de opleiding gebruik van groepswork, projectwork, demonstraties, micro-teaching, probleemgestuurd onderwijs, werkcolleges, zelfstandig werk, vormen van werkplekklaren, en zo meer. Deze werkvormen worden ingezet voor het aanleren van technieken en vaardigheden en toepassingen in al dan niet reële beroepscontexten. De diversiteit aan werkvormen wordt door de gesprekspartners bevestigd. De studentgecentreerde aanpak van de werkvormen blijkt onder meer uit het streven om de studenten de ruimte te geven om eigen accenten te leggen in het programma. De commissie waardeert dit.

De afgestudeerden geven in jaarlijkse bevestigingen aan dat de dagelijkse organisatie en communicatie soms te wensen over laat. Studenten krijgen tegenstrijdige informatie van docenten, belangrijke berichten op Chamilo worden niet zichtbaar gemaakt voor de studenten, veranderingen in het lesrooster of lokalen worden laattijdig aangekondigd. Verder halen ze aan dat mentoren niet altijd op de hoogte zijn gebracht van de komst van stagiairs. De opleiding onderkende dit probleem en werkt vanaf academiejaar 2012-2013 voor de stages met een nieuwe, voltijdse stagecoördinator. Die wordt, in tegenstelling tot vroeger, nauw betrokken bij de beleidsopties van de opleiding over stage. Bovendien gebeurt de stagecoördinatie voortaan met een online tool die door alle stagescholen consulteerbaar en aanpasbaar is. De opleiding geeft verder aan hoe zij de informatie-uitwisseling met studenten via Chamilo verder gaat verbeteren en reeds verbeterd heeft. De commissie waardeert deze (beoogde) aanpassingen. De commissie beveelt aan om een correcte en transparante communicatie zowel naar de studenten alsook naar de docenten als actiepunt in de jaarplannen op te nemen en de resultaten met regelmaat te evalueren en acties zo nodig bij te sturen.

De opleiding wordt gedragen door een team van beperkte omvang. In totaal gaat het bij de opleiding Lager onderwijs om 12,75 VTE verdeeld over 15 lectoren (10 VTE), 1 hoofdpraktijklector (1 VTE) en 4 praktijklectoren (1,45 VTE). De opleiding ontvangt jaarlijks tussen de 100 en 120 instromers en telde de afgelopen jaren in totaal zo'n 200 tot 250 studenten. De commissie beoordeelt de kwaliteit en kwantiteit van het personeel als adequaat. De kwalificaties van het personeel liggen veelal in de lijn met de expertisedomeinen van de opleiding; het team bestaat zowel uit masters als bachelors, uit generalisten zowel als vakspecialisten. De commissie stelt verder vast dat een deel van het team op enigerlei wijze ervaring heeft opgedaan in het Lager onderwijs dan wel naast een ander diploma ook in het bezit is van het diploma leraar Lager onderwijs. Om voortdurend in contact te blijven met het beroepenveld, worden docenten betrokken bij de stage en soms ook bij de begeleiding van leerlingen uit de lagere school. Alumni en studenten duiden hun docenten als stimulerend en laagdrempelig. De vakgroepvoorzitter, vaak bijgestaan door de voorzitter van de opleidingscommissie, bespreekt jaarlijks de taakopdracht met het onderwijzend personeel. In die bespreking heeft het onderwijzend personeel de mogelijkheid eventuele professionaliseringswensen kenbaar te maken en plannen voor de toekomst te bespreken. Docenten worden zelf ingeschakeld om navormingen te verzorgen.

De opleiding wordt voor het grootste deel in de gebouwen van campus Ledeganck aangeboden, sommige activiteiten vinden plaats in de sporthal van HoGent. De commissie stelt vast dat de campus over de nodige leslokalen en werklokalen beschikt, waarvan enkele recent zijn vernieuwd. Digitale schoolborden en computers zijn voldoende aanwezig. Mede naar aanleiding van het advies van de voorgaande visitatie heeft de opleiding gezorgd voor een opwaardering van haar gymzaal. Verder kunnen de studenten de mogelijkheden van de bibliotheek en het leercentrum benutten; hier kunnen zo onder meer een groot deel van de in het Lager onderwijs gebruikte handleidingen en lesmaterialen vinden. De studenten kunnen hun lessen zelf opnemen en herbekijken met behulp van de apparatuur aanwezig in de multimediaklas. Ook in de gangen van het gebouw zijn werkplekken gecreëerd die samenwerking tussen studenten faciliteren. Uit de alumnebevraging blijkt dat studenten over het algemeen tevreden zijn over de materiele voorzieningen van het gebouw. De commissie concludeert dat de materiele voorzieningen de studenten ondersteunen om de beoogde resultaten te bereiken.

De opleiding stelt zich open voor een divers instromend publiek dat gedurende de twee voorbije academiejaren voornamelijk afkomstig bleek uit het ASO (61%) en TSO (32%). Om deze hybride instroom op te vangen en begeleiden, zet de opleiding een instroombeleid in dat op het centraal niveau uitgewerkt is. Zo verzamelt de opleiding informatie over de startcompetenties van studenten op het vlak van Nederlands, Frans, wiskunde, motivatie en studiemethodiek door middel van digitale toetsen. De commissie stelt vast dat deze toetsen vrijblijvend zijn en afgenomen worden na de inschrijving in de opleiding. De commissie adviseert de opleiding na te gaan of het mogelijk is om dergelijke screenings voorafgaand aan de instap in de lerarenopleiding aan te bieden. Een dergelijke aanpak kan de kandidaat mogelijk behoeden voor een incorrecte opleidingskeuze en daarmee de grote uitval in het eerste studiejaar tegengaan.

Uit de bestudeerde documenten maakt de commissie op dat de opleiding haar onderwijsondersteunende diensten ziet als initiatieven die de slaagkansen van de studenten bevorderen. Om de uitval te verminderen en het doorstroomrendement te verhogen zet de opleiding een aantal begeleidingsmodi in. Zo bewaakt de opleiding de motivatie van de studenten door te werken met voldoende kleine lesgroepen. Voor één vijfde van de opleidingsonderdelen organiseert de opleiding in het eerste modeltraject een moniterraat. Daarnaast voorzien de studiebegeleiders in individuele begeleiding en organiseren ze opfriscursussen en workshops op het vlak

van studievaardigheden. Met vragen over hun studieloopbaan of ontwikkeling kunnen studenten terecht bij de facultaire studietrajectbegeleider; ook studenten met een specifiek statuut kunnen hier terecht voor trajecten op maat. De opleiding kent een ombudsfunctie; de taken van de ombudspersoon komen in de praktijk vooral neer op informatie geven en pijnpunten wegnemen. De commissie merkt op dat de opleiding de ombudsfunctie combineert met een onderwijsopdracht. De commissie attendeert de opleiding op mogelijke risico's die een functievermenging met zich meebrengt; de studenten zouden in mindere mate geneigd kunnen zijn om de ombudspersoon aan te spreken.

Het overleg binnen de opleiding vindt plaats op ten minste één jaarlijkse opleidingsdag en via het kernteam basisonderwijs (voorheen de onderwijscommissie basisonderwijs). Het overleg met studenten is structureel ingebed via participatie in het kernteam, de facultaire studentenraad Sivil en de Hogeschool Gent Studentenraad (HGSR). De studenten geven in de bevragingen aan op de hoogte te zijn van het bestaan van deze organen, maar niet vertrouwd te zijn met hun werking. De commissie vindt het belangrijk dat de studenten beter geïnformeerd worden over de participatiemogelijkheden en hun inspraak via deze overlegorganen. Het overleg met het werkveld en alumni is structureel ingebed in de vorm van een resonantiecommissie. Het werkveld blijkt tevreden te zijn met deze inspraak en geeft aan dat de communicatie met de opleiding duidelijk verbeterd is de voorbije jaren. Op basis van de gesprekken en in het licht van de veranderingen die de afgelopen jaren in gang zijn gezet, maakt de commissie op dat de opleiding heeft laten zien met een open geest te willen luisteren naar het werkveld. Uit de gesprekken blijkt overigens dat de alumni en het werkveld nog nauwelijks vertrouwd zijn met de nieuwe initiatieven (zoals GOL(L)D en het begrip ereambassadeur). De commissie ziet hier ruimte voor voortgaande verbetering in de communicatie naar het werkveld en alumni.

In het kader van kwaliteitszorg geeft de opleiding aan intens samen te werken met de facultaire dienst Integrale kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling van de faculteit Mens en Welzijn van de HoGent. Een dergelijke samenwerking kan de commissie waarderen, maar tegelijkertijd attendeert ze op enkele risico's die de eigenheid van de opleiding in het gedrang kunnen brengen. Een voorbeeld is het clusteren van een aantal leerdomeinen (Nederlands-Frans, Wiskunde-Wereldoriëntatie) in het huidige curriculum, een beslissing die eerder op departementaal niveau is genomen. De verantwoordelijkheid voor de invulling van het nieuwe curriculum ligt bij het kernteam Basisonderwijs. De commissie acht het van belang dat de

opleiding ruimte houdt om zelf vorm te geven aan haar curriculum en onderwijsprocessen en waarbij ze de belangen van de studenten als gedegen opgeleide toekomstige leraren Lager onderwijs voorop stelt.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie rapport en de gesprekken aan dat ze sterk is gegroeid in haar kwaliteitscultuur die vertrekt vanuit een integraal kwaliteitszorgsysteem gestoeld op de Plan-Do-Check-Act-cyclus. De uitvoering en opvolging van het integrale systeem van kwaliteitszorg wordt ondersteund door een ankerpersoon van de facultaire dienst Integrale Kwaliteitszorg & Onderwijsontwikkeling. De commissie vindt het positief dat de opleiding met enige regelmaat bevestigingen en metingen organiseert. Zo worden de resultaten van de zelfevaluatie op basis van het TRIS-instrument (sleutelindicatoren), bevestigingen van belanghebbenden (perceptie-indicatoren), kerncijfers (prestatie-indicatoren) en de aanwijzingen uit de dagelijkse praktijk, vertaald naar verbeteringsdoelen in het jaaractieplan. In het jaaractieplan toont de opleiding dat zij weet waarin ze zich moet ontwikkelen of verbeteren. Elk verbeteringsdoel leidt tot een verbeteringsplan dat een timing bevat van de voorgenomen acties naast een wijze waarop (eventueel ook tussentijds) wordt nagegaan of de verbetering al dan niet gerealiseerd is. In dit licht betreurt de commissie dat de opleiding de realisaties die ze geboekt heeft sinds de vorige visitatie niet gemeld heeft in het zelfevaluatie rapport, zoals de procedure voorschrijft.

Voor zover de commissie op basis van het zelfevaluatie rapport kon nagaan ligt het doorstroomrendement in de jaren 2010-2012 gemiddeld op 67% binnen een range van 47% voor de BSO studenten tot 83% voor de ASO studenten. Verder constateert de commissie dat het studierendement voor het academiejaar 2011-2012 iets boven het Vlaamse gemiddelde ligt en het jaar ervoor iets eronder. Opvallend is dat de opleiding voor de jongens in 2011-2012 een lager rendement vertoont dan het Vlaams gemiddelde, terwijl de meisjes juist een hoger rendement tonen. Hoewel de voorgaande visitatiecommissie adviseerde hier streefcijfers uit te werken, stelt de commissie vast dat deze vooralsnog ontbreken.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken, stelt de commissie vast dat het programma, het personeel en de voorzieningen een samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De opleiding is in staat om de gestelde doelstellingen binnen de gestelde Vlaamse en eigen hogeschool randvoorwaarden te bereiken. Het werkveld benadrukte herhaaldelijk dat de meer open cultuuromslag bij de opleiding in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het herstellen en

verbeteren van de relaties met de stagescholen. De opleiding gaat conform haar visie aan de slag om vorm te geven aan haar onderwijs. De commissie stelt vast dat de opleiding, zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg belangrijke stappen heeft gezet en nog steeds kan zetten om de kwaliteit van de opleiding voortgaand te verbeteren. De opleiding doet veel zaken eerder impliciet, wat soms een vlotte functionering in het gedrang kan brengen. Met het oog op het vernieuwde programma adviseert de commissie de opleiding ten eerste om haar werking helder te expliciteren en te communiceren aan de onderwijsbetrokkenen en externen. Ten opzichte van de implementatietermijn van het nieuwe curriculum dat beoogd is voor het academiejaar 2014-2015, spreekt de commissie haar twijfels uit en adviseert een zorgvuldige, gefaseerde implementatie. Op basis van bovengenoemde bevindingen komt de commissie tot een voldoende oordeel voor het onderwijsproces.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende.

De opleiding beschikt over een systeem van beoordeling, toetsing en examinering dat in overeenstemming is met de centrale en facultaire richtlijnen rond het onderwijs en de evaluatie. Bij de vertaling van deze richtlijnen naar het eigen opleidingsprogramma streeft de opleiding naar een op competenties gerichte evaluatie. Hierbij stelt de opleiding haar onderwijskundige principes – een studentgecentreerde, authentieke en veilige leeromgeving – als richtinggevend. In haar zelfevaluatie rapport geeft de opleiding aan dat de docenten zich engageren om deze principes te integreren in de evaluatiepraktijk. Dit betekent dat ze op die wijze medeverantwoordelijkheid nemen voor de beoordeling, toetsing en examinering.

Naast de centrale en facultaire richtlijnen baseren de docenten zich bij de keuze van de evaluatievormen op een glossarium ontwikkeld door de dienst Integrale Kwaliteitszorg & Onderwijsontwikkeling, waarin de verschillende toetsvormen en -toepassingsmogelijkheden toegelicht worden. Deze vormen en mogelijkheden worden gestructureerd naar de beheersingsniveaus inleidend, deskundig, gespecialiseerd. Verder werkt de opleiding met een systeem van peer review waarbij de docenten elkaars toetsopgaven nalezen en screenen op een aantal criteria. De commissie stelt vast dat de kwaliteit van toetsen met enige regelmaat geagendeerd wordt op de onderwijscommissie, de opleidingsdag en in thematische werk-

groepen. Ook de studenten en alumni worden bevraagd rond de kwaliteit van toetsing. De planning van deze activiteiten wordt bijgehouden in een jaarkalender. De commissie spreekt zich positief uit over deze initiatieven, maar stelt vast dat ze nog niet als één samenhangend geheel zijn ingekaderd. De commissie is van mening dat de onderdelen aan kracht kunnen winnen door ze te bundelen in een coherent, op de lerarenopleiding Lager onderwijs toegespitst, toetsbeleid.

De opleiding bewaakt de concordantie tussen de beoogde leerresultaten, de werkvormen en de gehanteerde evaluatievormen aan de hand van de Waldei-tabel. Op basis hiervan kunnen volgens de opleiding alle leerresultaten getoetst worden. De commissie vraagt zich evenwel af in welke mate de Waldei-tabel een bruikbaar instrument is voor de evaluatiepraktijk en ziet hier in elk geval enige ruimte voor een verdere verfijning. Dat de opleiding rekening houdt met verschillende beheersingsniveaus en gefaseerd evalueert in de expertisedomeinen en programmalijnen – zoals aangegeven in het zelfevaluatie-rapport – wordt bijvoorbeeld niet zichtbaar gemaakt in de Waldei-tabel. De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat ze van plan is om de Waldei-tabel verder uit te diepen. Hierbij zal de leerresultaatlijnverantwoordelijke de coherentie en afstemming tussen evaluatievormen en doelstellingen bewaken. De commissie ondersteunt dit initiatief.

Docenten gebruiken evaluatieformulieren bij mondelinge examens en verbeterleutels bij schriftelijke examens. De opleiding heeft inzichtelijk gemaakt hoe de beoordeling van de verschillende toets- en evaluatiefacetten tot een samenvattend oordeel over een onderwerp leidt. Er is aangegeven bij hoeveel punten sprake is van een voldoende. Waarop deze cesuur is gebaseerd en op grond van welke criteria meer of minder punten worden toebedeeld, is minder duidelijk. Van wat de commissie hiervan gezien en over gehoord heeft, acht zij de toetsen wel als zodanig voldoende bruikbaar.

Over de aanwezige mix van evaluatievormen oordeelt de commissie positief. De opleiding gebruikt verschillende evaluatiemethoden op verschillende tijdstippen in het leerproces van de studenten om een beeld te krijgen van hun leerprestaties. Het gebruik van klassieke schriftelijke en mondelinge examens primeert voor de theoretische vakken van de eerste twee modeltrajecten. Naarmate de opleiding vordert, verschuift de focus van de evaluatie naar opdrachten, vaardigheidstoetsen en presentaties, gericht op competentiegerelateerde onderdelen. Met het oog op de ontwikkeling van het nieuwe curriculum adviseert de commissie de opleiding

door haar geformuleerde onderwijskundige principes mede als richtinggevend te nemen bij de constructie van een geïntegreerde toetsing.

Bij het doornemen van toetsopgaven stelde de commissie vast dat deze de behandelde leerstof voldoende dekken. Studenten deelden mee dat ze doorgaans tevreden zijn over de kwaliteit van de evaluaties en dat ze zich hierop voldoende en kunnen voorbereiden. Ze weten wat van hen verwacht wordt. De opleiding communiceert over de evaluatieonderdelen in de ECTS-fiches, syllabi en tijdens de eerste les van een nieuw opleidingsonderdeel. De opleiding organiseert ook proefexamens die de studenten in staat stellen om vroegtijdig zicht te krijgen op de leerstof en de beoordelingscriteria. De examenresultaten worden digitaal bekend gemaakt en de kort erop kan de student terecht voor persoonlijke feedback bij de betreffende docent. De commissie beoordeelt de transparantie van de toetsen over het algemeen adequaat maar wijst de opleiding wel op het belang van aandacht voor de communicatie rond de evaluatie en examinering.

Zoals eerder bij de tweede generieke kwaliteitswaarborg vastgesteld, kennen de domeinen van de lagere school binnen het huidige curriculum een zekere clustering. Het viel de commissie op dat studenten een cijfer 9/20 binnen zo'n cluster kunnen compenseren met bijvoorbeeld een 11/20 voor het andere clustervak. De commissie acht dit minder juist voor de kernvakken. Daarom adviseert zij deze compensatie daar te laten vervallen en te vervangen door de regel dat voor beide vakken ten minste een 10/20 nodig is voor het behalen van het diploma leraar Lager onderwijs. In dit kader beveelt de commissie sterk aan om de kwaliteit van de basisvakken concreet zichtbaar te borgen, ook in de komende meer competentiegerichte aanpak van het vernieuwde curriculum.

De stage leent zich per definitie voor een authentieke evaluatie binnen een realistische context. Voor de eindevaluatie van de stage in elk modeltraject brengt de verantwoordelijke docent de evaluatieverslagen van de docenten en mentoren samen en op basis hiervan kent hij een cijfer toe, rekening houdend met de mate waarin de student de stagedoelstellingen bereikt heeft. De studenten geven aan tevreden te zijn over de stagebeoordeling, met name waar het gaat om de rol van de stagementor bij de evaluatie. De commissie beoordeelt de opzet en werking van de stagebeoordeling als voldoende.

De commissie was tevreden over het aangetroffen niveau van de bachelorproeven die zij heeft ingekeken. De eindwerken worden beoordeeld op drie

aspecten: proces (30%), product (50%) en poster (20%). Studenten realiseren de eindwerken in groepsverband waarbij de eindbeoordeling samengesteld is uit een individueel cijfer (procesevaluatie) en twee groeps cijfers (product en presentatie). Om de betrouwbaarheid van de evaluatie te garanderen, worden de eindwerken door een promotor en een tweede kritische lezer beoordeeld. De voorzitter van de bachelorproefcommissie verzamelt de cijfers van de lezers waarna in gesprek een consensus wordt bereikt. Met het oog op de invoering van het nieuwe curriculum wil de opleiding de intersubjectiviteit verhogen door ook copromotoren en lezers uit het werkveld aan te stellen. De commissie ondersteunt dit initiatief om externe stakeholders bij de beoordeling te betrekken.

Verder beveelt de commissie de opleiding aan na te gaan hoe ook in een gemeenschappelijk gemaakte bachelorproef als product aan ieders individuele bijdrage beter zichtbaar recht gedaan kan worden. Voor de evaluatie hanteert de opleiding thans een leidraad en evaluatieformulieren waarin de opzet, begeleiding en beoordeling worden toegelicht aan de studenten. De beoordeling vindt plaats per functioneel geheel aan de hand van criteria die grotendeels als gedragsindicatoren worden omschreven, overigens zonder geëxpliciteerde beslisregels. Op het evaluatieformulier geeft de beoordelaar een afgewogen totaal per functiegeheel en over geheel.

Het werkveld spreekt zich positief uit over de inzetbaarheid van de afgestudeerden. Op basis van het zelfevaluatie rapport en de gesprekken maakt de commissie op dat de starters zich kenmerken door openheid voor diversiteit, leerbaarheid, zelfstandigheid en creativiteit. In een recente bevraging (2011-2012) geeft het werkveld aan dat de afgestudeerden ruimschoots voldoende op de volgende rollen scoren: de leraar als opvoeder, als organisator en lid van een schoolteam. De commissie gaat er overigens wel van uit dat de afgestudeerden op alle rollen van het beroepsprofiel voldoende scoren. Uit de alumnibevraging (2011-2012) blijkt dat alle respondenten na 1 tot 3 maanden werk vinden waarbij ze nagenoeg allen in het Lager onderwijs terechtkomen. De commissie maakte uit de gesprekken op dat afgestudeerden vooral in het gemeenschapsonderwijs terechtkomen, vaak binnen interimvacatures met een beperkte omvang.

Uit de gegevens die de opleiding verstrekte, maakt de commissie ten slotte op dat de gemiddelde studieduur van de opleiding van 3,2 jaar in 2007-2008 is gestegen naar 3,4 jaar in 2011-2012. In dat jaar telde de opleiding zo'n 13% meer studenten die er tenminste vier jaar over doen om hun diploma te behalen. De commissie merkt op dat, in vergelijking met andere

lerarenopleidingen in Vlaanderen, de gemiddelde studieduur ongeveer gelijk lijkt te liggen terwijl het aandeel studenten dat het diploma in drie jaar behaalt, lager ligt dan bij de andere opleidingen.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding haar doelstellingen in voldoende mate realiseert.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Werk de eigen set van opleidingsspecifieke leerresultaten verder uit en besteed hierbij aandacht aan een eenduidig gebruik van begrippen;
- Kies een duidelijke profilering binnen HoGent en de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Voorzie een gefaseerde implementatie voor het nieuwe curriculum;
- Besteed in de interne en externe communicatie meer aandacht aan een eenduidig taalgebruik omtrent de opbouw van het programma;
- Geef de leerdomeinen van het Lager onderwijs een duidelijk te onderscheiden plaats in het nieuwe curriculum;
- Ga in overleg met de partners na of de beoogde inhoudelijke en didactische uitwerkingen doorheen de leerresultaatleerlijnen ‘krachtige leeromgevingen’ en ‘communicatie’ steeds voldoende aansluiten op de actuele en internationale eisen van de onderscheiden vakgebieden;
- Stel het taalbeleid als een samenhangend geheel op en communiceer dit duidelijk naar de docenten toe;
- Zorg in het nieuwe curriculum voor een betere afstemming tussen de leerinhouden van de leerlijn ‘media’ onderling;
- Teken de leerlijn ‘onderzoek’ uit vanuit een duidelijke visie en bewaak de diepgang hiervan;
- Volg de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauw op en besteed structureel aandacht aan de scharniermomenten met het secundair onderwijs;
- Betrek het ruimere schoolgebeuren ook buiten de eigen klas nog actiever bij de stage;
- Overweeg om meer vrije keuze te bieden aan de studenten voor een individuele invulling en aanpak van de bachelorproef;
- Blijf zoeken naar nieuwe buitenlandse partners en zorg voor een bewustere en systematischer verankering van de internationale dimensie in het curriculum;
- Blijf aandacht besteden aan de kwaliteit van handboeken en syllabi;
- Prioriteer de communicatie met docenten en studenten als actiepoint op het jaarplan;
- Ga mogelijkheden na om de startcompetenties van studenten te screenen, voorafgaand aan hun instap in de lerarenopleiding;

- Informeer de studenten beter over de participatie- en inspraakmogelijkheden in de overlegorganen;
- Besteed meer aandacht aan de communicatie naar het werkveld en alumni omtrent de vernieuwingen binnen de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Werk een coherent en op de lerarenopleiding Lager onderwijs toegepast toetsbeleid uit met de onderwijskundige principes studentgecentreerdheid, veiligheid en authenticiteit als richtinggevend;
- Laat de compensatie van de clustervakken vervallen en vervangen door de regel dat voor beide vakken ten minste een 10/20 nodig is voor het behalen van het diploma leraar Lager onderwijs;
- Borg in het nieuwe competentiegerichte curriculum de kwaliteit van het bereikte niveau voor de basisvakken Nederlands, Wiskunde, Frans en Wereldoriëntatie nadrukkelijk;
- Ga na hoe ook in de bachelorproef als product aan ieders individuele bijdrage beter zichtbaar recht gedaan kan worden.

HOGESCHOOL WEST VLAANDEREN

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool West Vlaanderen

Op 10 en 11 december 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van Hogeschool West Vlaanderen, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs ressorteert onder het departement Professionele Bachelors Brugge en wordt ingericht op de campus Sint-Jorisstraat. In het academiejaar 2012-2013 waren 103 studenten ingeschreven.

Het opleiden tot kritische leerkrachten die ingesteld zijn op levenslang leren, behoort tot de visie van de opleiding. Verder streeft de opleiding ernaar leerkrachten op te leiden met een open en internationale oriëntatie op de buitenwereld en op de wereld in de klas. Door haar focus te richten op creativiteit, vakkennis, didactische expertise en pedagogische bekwaamheid streeft de opleiding ernaar om de studenten te inspireren tot het 'handboek voorbij' ontwerpen van krachtige leeromgevingen. Verder ziet de opleiding elke leerkracht als een schakel in een gedifferentieerd onderwijsteam waarin gelijke kansen en diversiteit voorop staan. Het Stan-

daardnederlands en doelgerichte communicatie in een passend register is ook een zwaartepunt van de opleiding. De opleiding stelt in haar eigen profilering de talige competenties voorop.

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten gespreid over drie trajectschijven. De opleiding is in het academiejaar 2012-2013 gestart met het uitwerken en invoeren van een geoptimaliseerd curriculum; de volledige uitrol zal afgerond zijn in het academiejaar 2014-2015.

Het nieuwe programma wordt geclusterd rond vier pijlers: de pedagogisch-didactische pijler; leergebieden van het Lager onderwijs met inbegrip van Expressieve ontwikkeling, Cultuur en maatschappij en Zingeving, en Didactische ateliers en Onderwijspraktijk. De resterende studiepunten gaan naar de modules Communicatie 1, Buitengewoon onderwijs, Keuzevakken en Bachelorproef. De opleiding kiest ervoor om theoretische input en praktijkgerichtheid in elk semester te combineren, met groeiende aandacht voor de praktijk naarmate de opleiding vordert. De commissie stelt vast dat de opleiding over een adequaat taalbeleid beschikt dat uitgewerkt en opgevolgd wordt door een centraal taalbeleidsteam.

De opleiding begroot de praktijkcomponent op 45 studiepunten binnen het uitdovende programma en op 45 studiepunten binnen het geoptimaliseerde programma. Hieronder vallen de effectieve stageactiviteiten als ook de praktijkgerichte onderdelen op de opleiding zelf (voorbereidende didactische activiteiten met oefeningen en feedbackgesprekken). De opleiding heeft een goed uitgewerkt stagebegeleidingssysteem. Het grootste deel van de stagescholen behoort tot het Gemeenschapsonderwijs, de andere netten zijn in mindere mate vertegenwoordigd. Naast het regulier onderwijs horen ook methodescholen, graadklassen of huiswerkbegeleiding voor kansarme kinderen tot de stagemogelijkheden. Binnen het uitdovende programma volgen de studenten ook stage in het buitengewoon onderwijs. Studenten zien een meerwaarde in de vrijheid die ze krijgen om creativiteit in de eigen lessen te steken. Studenten kunnen de visie van de opleiding – ‘het handboek voorbij’ – sterk onderschrijven.

De bachelorproef is één van de drie sluitstukken van de opleiding en resulteert in een geschreven rapport, al dan niet aangevuld met praktische realisaties zoals een educatief pakket, ontdekkoffer, educatieve wandeling, website, en zo meer. Het werkveld wordt geïnformeerd in een brochure over de resulta-

ten van de bachelorproef. Daarnaast wordt het werkveld ook uitgenodigd om nieuwe onderwerpen die relevant zijn voor de praktijk, voor te stellen. Het werkveld geeft aan tevreden te zijn met deze inspraakmogelijkheden.

Alle studenten doen kortdurende internationale ervaringen op tijdens een uitwisseling met een lerarenopleiding in Nederland. Daartegenover is de interesse voor een langdurige stage in het buitenland tamelijk laag. Ook lijkt het voor de studenten minder helder voor ogen te staan wat het streven naar internationale competenties concreet betekent voor de eigen positie als professional en welke consequenties dit heeft voor hun leerlingen. De opleiding dient duidelijk te formuleren en uit te dragen waarom internationalisering in de huidige tijd juist ook voor de leraar, de school en de leerling van eminent belang is en welke consequenties dit heeft voor haar curriculumaanbod. De opleiding dient meer aandacht te hebben voor het administratieve luik rond de langdurige mobiliteit.

De handboeken, syllabi alsook het lesmateriaal aangeboden op het online leerplatform Leho zijn over het algemeen adequaat opgebouwd. De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen; de opleiding maakt een onderscheid tussen enerzijds werkvormen die geschikt zijn voor het aanleren van cognitieve leerdoelen zoals hoorcolleges en opdrachten, en anderzijds werkvormen die zich lenen tot het aanleren van de gedragsleerdoelen, zoals coöperatieve en reflecterende werkvormen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding gebruikt een gevarieerd palet aan evaluatiemethodes: schriftelijke en mondelinge examens, portfolio, presentatie, verslag, demonstratie, self- en peer assessment, enz. Iedere module wordt afgesloten met een summatieve toets. Elk semester worden ook formatieve toetsen ingezet. De toetsen zijn over het algemeen valide en betrouwbaar, maar dienen meer afgestemd te zijn op de competentiegerichte visie van de opleiding. De studenten zijn goed op de hoogte van de evaluatiecriteria en tonen zich tevreden over de organisatie en spreiding van examens.

Begeleiding en ondersteuning

De campus beschikt over de nodige leslokalen en werklokalen. Er is voldoende ICT-uitrusting aanwezig; in totaal beschikt de opleiding over vijf lokalen met een digitaal schoolbord. Elke docent beschikt over een tablet met applicaties voor het onderwijs. De mediatheek beschikt over voldoende en actuele materialen.

De opleiding heeft haar instroombeleid ontwikkeld en aangepast in functie van het diverse profiel van de instromers; de studenten zijn voornamelijk afkomstig uit het TSO en het ASO. Voor de doorstromers verzorgt een docent het mentoraat dat vooral gericht is op studieattitude en -aanpak. Bij specifieke vragen worden de studenten verder doorverwezen naar de studie- en studentbegeleidingsdiensten op de campus. Voor hulp bij de studieplanning kunnen de studenten bij de studietoestel terecht. Verder worden voor alle modules voorbeeldexamens op de elektronische leeromgeving geplaatst, in sommige gevallen worden ook deelexamens en proefexamens georganiseerd. Ondanks de ondersteunende maatregelen verlaat een aantal studenten de opleiding voortijdig. Drop-out problematiek is vooral bij studenten afkomstig uit het BSO en het TSO zichtbaar.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Uit bevragingen van de afgestudeerden van de voorbije vier jaar (68% respons) blijkt dat gemiddeld 72% respondenten professioneel actief is na één semester terwijl 11% nog werkzoekend is. Liefst 17% respondenten studeert verder om hun kansen op de arbeidsmarkt te verhogen; het postgraduaat niet-confessionele zedenleer of de opleiding Bachelor na Bachelor: Buitengewoon onderwijs zijn frequente keuzes.

Uit de bevraging van het werkveld blijkt dat studenten goed voorbereid in het werkveld komen; de studenten scoren vooral goed in de rollen van cultuurparticipant en communicator. Uit de uitstroomenquête afgenomen in 2010 en 2013 blijkt dat de alumni tevreden zijn over hun opleiding. Het zijn vooral de inhoudelijke deskundigheid van de lectoren, het actualiteitsgehalte van de opleiding en de opbouw van het programma die positief beoordeeld worden. De alumni tonen zich minder tevreden over de begeleiding bij de overgang naar de arbeidsmarkt.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool West Vlaanderen

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool West Vlaanderen. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 10 en 11 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteringsuggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool West-Vlaanderen (Howest) omvat 180 studiepunten, gespreid over drie trajectschijven. In het academiejaar 2012-2013 waren 103 studenten ingeschreven. Dit aantal blijkt vrij stabiel, met een gemiddelde van 99 studenten over de voorbije vier jaar.

Howest omvat drie departementen (Professionele Bachelors Brugge, Professionele Bachelors Kortrijk en Academische opleidingen Kortrijk) en bevindt zich op twee locaties (Brugge en Kortrijk). De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs ressorteert onder het departement Professionele Bachelors Brugge en wordt ingericht op de campus Sint-Jorisstraat. Op deze campus worden ook aangeboden: Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs, Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs, Sociaal werk, Toegepaste psychologie en Sport en bewegen. De faciliterende diensten van de hogeschool ondersteunen de opleiding.

De opleiding is gevestigd op de vroegere locatie van de Rijksnormaalschool. Na enkele fusies werkte deze school onder de naam Hoger Pedagogisch Instituut en onder voogdij van de Vlaamse Gemeenschap. In 1989 werd de school overgenomen door de Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs. In 1995, ten gevolge van het Hogescholendecreet, wordt het Hoger Pedagogisch Instituut een departement van de Hogeschool West-Vlaanderen.

Het opleidingsteam wordt gecoördineerd door een opleidingscoördinator die de eindverantwoordelijkheid voor de opleiding draagt. Het departementshoofd stuurt de opleidingscoördinator aan. De opleidingscoördinator stuurt de lectoren aan. Binnen het opleidingsteam kan de opleidingscoördinator terugvallen op een programmaverantwoordelijke, een

kwaliteitsmedewerker, een stagecoördinator, een trajectbegeleider, een medewerker internationalisering en een medewerker bachelorproef, onderzoek en dienstverlening.

Naar aanleiding van de visitatie van 2007 heeft de opleiding een verbeterplan opgesteld. In 2010 heeft de NVAO door middel van een hervisitatie ervoor gekozen om de realisaties van het verbeterplan op te volgen. Na de publicatie van het tweede visitatierapport heeft NVAO in 2012 een positief accreditatiebesluit genomen. Omwille van flexibilisering en met het oog op het versterken van de geleidelijke opbouw van de beoogde leerresultaten werd het opleidingsprogramma grondig herwerkt sinds 2011. De eerste trajectschijf van het geoptimaliseerde programma is geïmplementeerd in het academiejaar 2012-2013. De volgende trajectschijven worden gradueel ingevoerd. De volledige uitrol van het programma zal plaatsvinden in het academiejaar 2014-2015.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als voldoende.

De opleiding beschouwt in haar visie 'verandering' als dé constante in het beroep van leerkracht. Op die manier wil de opleiding een lanceerplatform worden voor het professionele ontwikkelingsproces van de leerkracht en anticiperen op de maatschappelijke veranderingen met impact op het onderwijs. Het opleiden tot kritische leerkrachten die ingesteld zijn op levenslang leren behoort daarmee tot de visie van de opleiding. Door haar focus te richten op creativiteit, vakkennis, didactische expertise en pedagogische bekwaamheid streeft de opleiding er naar om de studenten te inspireren tot het 'handboek voorbij' ontwerpen van krachtige leeromgevingen. Verder ziet de opleiding elke leerkracht als een schakel in een gedifferentieerd onderwijsteam waarin gelijke kansen en diversiteit voorop staan. Via een stapsgewijze en op maat ingerichte begeleiding zoekt de opleiding aansluiting bij het persoonlijk interpretatiekader van de student. De opleiding streeft ernaar leerkrachten op te leiden met een open en internationale oriëntatie op de buitenwereld en op de wereld in de klas.

Deze visie is tot stand gekomen eind 2012 toen de opleiding samen met de opleidingen Bachelor: kleuteronderwijs en secundair onderwijs van Howest haar visietekst geactualiseerd heeft. De actualisering en formulering van de visietekst is gebeurd doorheen een reeks gesprekken met docenten, werkveldpartners en studenten. De gemeenschappelijke visie ligt in het

verlengde van de visie van de hogeschool en stemt op voldoende wijze overeen met beroepsspecifieke en maatschappelijke opvattingen en ontwikkelingen. De commissie constateert dat de opleiding zichtbaar veel tijd en zorg heeft geïnvesteerd in het uitwerken van een eigen visie en profilering, die helder verwoord is. De commissie vindt het positief dat de visie het resultaat is van gemeenschappelijke denkoefeningen van de docenten, studenten en het werkveld. Dit maakt de visie breed gekend en gedragen; in de gesprekken kwamen de creativiteit, 'het handboek voorbij', de ingesteldheid tot levenslang leren en zichzelf bijsturen naar voor als sterk profilerende waarden van de opleiding.

Krachtens het decreet betreffende de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen voor hun bacheloropleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering d.d. 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Het domeinspecifiek leerresultatenkader sluit aan bij de eisen die het Vlaamse kwalificatieraamwerk inzake niveau en oriëntatie stelt aan een professionele bacheloropleiding.

Bij de vertaalslag van haar visie naar een eigen competentieprofiel opteert de opleiding ervoor om elf opleidingsspecifieke Howest leerresultaten (HLR) te formuleren die verder onderverdeeld worden in deelcompetenties (HDC). Het competentieprofiel is, samen met de visie van de opleiding, eind 2012 geactualiseerd naar aanleiding van het domeinspecifiek leerresultatenkader. Het geactualiseerde competentieprofiel werd ingevoerd in het academiejaar 2013-2014. Volgens het zelfevaluatie-rapport bestaat de actualisering uit het herformuleren in termen van leerresultaten en de toevoeging van een elfde leerresultaat: 'De New Young Professional Lager onderwijs drukt zich uit in Standaardnederlands en communiceert doelgericht in een passend register'. De keuze voor een extra HLR 11 is gesteund door de werkveldcommissie. Alhoewel het gebruik van terminologie als 'New Young Professional' het HLR 11 niet echt kracht bijzet, waardeert de commissie dat de opleiding ervoor geopteerd heeft om de vereisten van het Standaardnederlands in een afzonderlijk leerresultaat te plaatsen en te expliciteren, gezien de centrale plaats die Nederlands inneemt in het Lager onderwijs.

De opleiding kon de commissie een vergelijkend overzicht tonen in de vorm van een concordantietabel met uitwerkingen van de opleidingsspecifieke leerresultaten (HLR) en deelcompetenties (HDC), afgetoetst aan de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten en in relatie tot de decretale basiscompetenties. De opleiding maakt op die manier de lijn zichtbaar van de algemene leerresultaten naar concrete en observeerbare gedragsindicatoren. De commissie kon hierbij vaststellen dat differentiatie, in het kader van omgaan met diversiteit, minder expliciet wordt uitgeschreven in HLR1 dan in DLR1, maar wel expliciet werd overgenomen op niveau van de deelcompetenties en gedragsindicatoren. Aansluitend op de domeinspecifieke leerresultaten en met het oog op het belang van differentiatie, raadt de commissie aan om het beoogde differentiatieprofiel van de leraar Lager onderwijs nauwkeuriger uit te schrijven. Parallel aan het eigen competentieprofiel gebruikt de opleiding voor haar stage en reflectieopdrachten de decretale basiscompetenties en de daaruit afgeleide deelcompetenties als basis. Op die wijze wil de opleiding een kader bestaande uit concrete, observeerbare en direct toetsbare gedragsindicatoren bieden aan de studenten en stage mentoren.

Aangezien de opleiding de domeinspecifieke leerresultaten onderschrijft, grotendeels overneemt en verder aanvult met haar eigen accenten, oordeelt de commissie dat de opleidingsspecifieke leerresultaten in voldoende mate hierbij aansluiten. Tevens sluiten de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten herkenbaar aan bij de eisen die het Vlaamse kwalificatieraamwerk inzake niveau en oriëntatie stelt aan een professionele bachelor. De commissie stelt ten slotte vast dat de eigen opleidingsspecifieke leerresultaten ook voldoende zijn afgestemd op actuele eisen uit het internationale beroepenveld en de maatschappij.

De commissie stelt vast dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie om het beroepenveld structureel te betrekken bij haar verdere ontwikkeling, profilering en positionering, ter harte heeft genomen en in zichtbare resultaten heeft omgezet. Het overleg tussen opleiding en werkveld is structureel ingebed in de werkveldcommissie. De commissie waardeert evenzo dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. Zo neemt de opleiding actief deel aan de internationale netwerken zoals ETEN (European Teacher Education Network), LTN (Learning Teacher Network), PAEDEIA en ISME (International Society for Music Education). Op het Vlaams niveau is de opleiding actief in het Expertisenetwerk AUGent (o.a. voor de onderzoekslijnen) en in het netwerk van Autonome Hogescholen. De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan

dat ze internationale evoluties binnen het onderwijs volgt en zoekt naar opportuniteiten om ze in het programma, in de inhoud en in de leermiddelen te integreren. De opleiding zet ook in op dienstverlening aan kansarme kinderen en werkt hiervoor structureel samen met vzw De Katrol, vzw 't Scharnier en Playing for Success.

Op basis van de besproken onderdelen oordeelt de commissie dat deze generieke kwaliteitswaarborg voldoende garantie biedt met herkenbaar goed potentieel bij voortgaande ontwikkeling op de voorgenomen weg.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

De afstemming van het programma op de opleidingsspecifieke leerresultaten maakt de opleiding zichtbaar in de competentiematrix. De commissie ziet ook dat de opleidingsspecifieke leerresultaten en de afgeleide deelcompetenties duidelijk richtinggevend geweest zijn in de opbouw van het nieuwe programma. De leerresultaten en de deelcompetenties zijn herkenbaar in de verdere uitwerking van de ECTS-fiches. Toch stelt de commissie vast dat de leerresultaten opgenomen in de ECTS-fiches niet volledig overeenstemmen met het overzicht in de competentiematrix. De commissie adviseert de opleiding hieraan verder aandacht te besteden en de twee instrumenten nauwgezet op elkaar af te stemmen.

Voortbouwend op de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie en in samenspraak met haar stakeholders is de opleiding in het academiejaar 2012-2013 gestart met het uitwerken en invoeren van een geoptimaliseerd curriculum. De volledige uitrol van het nieuwe curriculum zal afgerond zijn in het academiejaar 2014-2015. Tijdens het visitatiebezoek bevond de opleiding zich in een overgangsfase. De studenten van de eerste twee trajectschijven volgen het nieuwe curriculum, de studenten van de derde trajectschijf volgen het uitdovende programma. Het pad naar het geoptimaliseerde curriculum werd voorbereid samen met de aanverwante opleidingen Bachelor: kleuteronderwijs en secundair onderwijs van Howest en werd afgetoetst in het opleidingsteam en de werkveldcommissie.

Het zelfevaluatierapport beschrijft de voornaamste aanpassingen die het nieuwe curriculum met zich meebrengt ten opzichte van het uitdovende programma:

- Het opnemen van 'Didactische ateliers' in elk semester. Deze ateliers maken de brug tussen de theoretische opleidingsonderdelen en de modules Onderwijspraktijk;
- Het invoeren van de modules Cultuur en maatschappij om de realisatie van het opleidingsspecifieke leerresultaat 10 te verhogen;
- Het invoeren van een systeem van volgtijdelijkheid op basis van uitgetekende competentietrajecten per leerresultaat;
- Het reduceren van het aantal studiepunten voor de modules Zingeving en Keuzevakken van 16 naar 12 studiepunten;
- Het uitbreiden van de praktijkcomponent (stage) in het laatste semester van 13 naar 18 studiepunten;
- Het inrichten van modules met een relatief beperkte studieomvang om de administratieve beheersbaarheid en transparantie te verhogen.

In de eerste twee trajectschijven focust de opleiding vooral op de inhoudelijke basiskennis van de leergebieden van het Lager onderwijs en op de vakdidactische achtergrond van elk leergebied. In de derde trajectschijf wordt ruimte geboden voor verdere uitbreiding van de leerstof via keuzemodules. De opleiding kiest ervoor om theoretische input en praktijkgerichtheid in elk semester te combineren, met groeiende aandacht voor de praktijk naarmate de opleiding vordert. De commissie stelt vast dat de opleiding voldoende aandacht besteedt aan de vakinhoudelijke kennis van de leergebieden van het Lager onderwijs.

De opleiding streeft er in het curriculum naar om de studenten gradueel tot de beheersing van de beoogde leerresultaten te brengen. Dit maakt de opleiding zichtbaar in de opbouw van de competentietrajecten. De opleiding heeft voor elk van de elf beoogde leerresultaten competentietrajecten uitgetekend waarbij de sequentiële opbouw van de, zoals in het zelfevaluatierapport genoemd, cognitieve naar de gedragsleerdoelen zichtbaar wordt gemaakt door middel van een matrix. De cognitieve leerdoelen worden nagestreefd in de kennis- en oefentaken, terwijl de gedragsleerdoelen beoogd worden in de praktijk- en werkveldtaken. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel aan kennis- en oefentaken af en stijgt het aandeel praktijk- en werkveldtaken. De commissie heeft waardering voor de expliciete en zorgvuldige wijze waarop de opleiding de opbouw van de elf competentietrajecten uitgewerkt en gevisualiseerd heeft in de trajectmatrices. Daarmee slaagt de opleiding erin om de horizontale samenhang per leerresultaat en de verticale samenhang doorheen de leerresultaten duidelijk zichtbaar te maken. Uit de gevoerde gesprekken maakt de commissie op dat de stapsgewijze opbouw van het curriculum en de groei-

ende lijn van docentsturing naar meer zelfsturing als zodanig herkenbaar is voor de studenten.

Het programma wordt geclusterd rond vier pijlers: de pedagogisch - didactische pijler; leergebieden van het Lager onderwijs met inbegrip van expressieve ontwikkeling, Cultuur en maatschappij en Zingeving, en Didactische ateliers en Onderwijspraktijk. De resterende studiepunten gaan naar de modules Communicatie 1, Buitengewoon onderwijs, Keuzevakken en Bachelorproef. Op basis van de ingekeken documenten en de aanvullende gesprekken kon de commissie vaststellen dat de opleiding ook aparte leerlijnen rond taal- en onderzoeksvaardigheden heeft uitgetekend. Het programma kent een overzichtelijke opbouw waarbij opvalt dat Nederlands als module pas in het tweede semester aan bod komt. De commissie merkt op dat het door de opleiding gemaakte onderscheid in de naamgeving tussen de modules Communicatie 1 uit het eerste semester en Nederlands 1 uit het tweede voor de studenten geen echt verschil maakt. De module Communicatie 1 behandelt de basisbegrippen, leerinhouden en strategieën met betrekking tot de Nederlandse spelling die in de basisschool aan bod komen en behandelt daarmee eveneens een onderdeel van Nederlands, zoals ook de module Nederlands 1.

De commissie stelt vast dat de opleiding over een adequaat taalbeleid beschikt dat uitgewerkt en opgevolgd wordt door een centraal taalbeleidsteam. De opleiding stelt in haar eigen profilering de talige competenties voorop wat onder meer zichtbaar is in het formuleren van een elfde opleidings specifiek leerresultaat: 'De New Young Professional Lager onderwijs drukt zich uit in Standaardnederlands en communiceert doelgericht in een passend register'. De commissie stelt vast dat de opleiding de studenten voldoende instrumenten aanreikt waarmee ze academische taalcompetenties kunnen verwerven binnen het programma. Ze worden gescreend op hun taalcompetenties bij het begin van de opleiding, maken gebruik van een e-mailcharter, een woordtrainer, checklists, ze leren correct notuleren en hun stem adequaat gebruiken in de klas. Bij sommige opdrachten spelen taalfouten een rol bij de beoordeling. In het geoptimaliseerde programma is het de bedoeling dat de studenten een overzicht van hun taalcompetenties en hun vorderingen bijhouden in een taalportfolio. In het nieuwe programma zal het taalportfolio deel uitmaken van afsluitende toetsen. De commissie vindt het positief dat de opleiding veel aandacht besteedt aan de correcte spelling en uitspraak van de studenten, maar wijst erop dat taalcompetenties meer omvatten dan alleen formeel correct taalgebruik. De commissie acht het belangrijk dat de opleiding taal niet

enkel als communicatiemiddel maar ook als instructiemiddel beschouwt. Daarom waardeert en ondersteunt de commissie de expliciete aandacht die de opleiding wil schenken aan de ontwikkeling van de professionele taalcompetenties van de studenten zodat ze in staat zijn om didactisch adequaat in te spelen op een taalheterogeen publiek en om de taalvaardigheid van alle leerlingen te verhogen.

In de visie van de opleiding vormt elke leraar een schakel in een gedifferentieerd onderwijsteam waarvoor gelijke onderwijskansen, zorg, diversiteit en pluralisme voorop staan. De commissie stelt vast dat studenten doorheen de opleiding kansen krijgen om daartoe vereiste vaardigheden in te oefenen. Dat gebeurt vooral in de Didactische ateliers en de diversiteitsstage waar studenten kansarme kinderen begeleiden bij het huiswerk. In het nieuwe curriculum zal de opleiding nog dieper ingaan op de problematiek van diversiteit in de derde trajectschijf binnen de modules 'Uitdagende didactiek' 1 en 2. Op basis van de gevoerde gesprekken maakt de commissie op dat de studenten voldoende kansen krijgen om kennis te maken met diversiteit en diversiteitsvraagstukken en om deze te oefenen. Desondanks geven studenten van de eerste trajectschijf aan dat ze, ondanks een degelijke theoretische basis, in de praktijk een gevoel van onzekerheid ervaren in het omgaan met de zwakkere of kansarme kinderen. De commissie ziet hier een aanwijzing om te overwegen kennis en vaardigheden rond diversiteit eerder en mogelijk meer geïntegreerd aan bod te laten komen in het curriculum.

Het leren omgaan met nieuwe media vormt binnen het geoptimaliseerde programma geen apart opleidingsonderdeel meer. De voorbije jaren is de aandacht voor de digitale didactiek verschoven naar een meer geïntegreerd gebruik ervan. Het is vooral in de didactische ateliers dat de studenten de afzonderlijke vaardigheden kunnen oefenen. Een voorbeeld vormt het leren werken met het digitale schoolbord.

De commissie stelt vast dat de opleiding doorheen het programma aandacht besteedt aan onderzoekscompetenties. Op basis van de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken kon de commissie duidelijkheid krijgen op de wijze waarop de opleiding de leerlijn zichtbaar maakt en getoetst wordt in het programma. Kernonderwerpen uit deze leerlijn zijn: werken met bronnenmateriaal, literatuuronderzoek, schrijven van papers, opdrachten en reflectieverslagen. Met deze kernonderwerpen wil de opleiding de studenten in staat stellen competenties te verwerven die hen verder voorbereiden op het schrijven van de bachelorproef.

De commissie beoordeelt de samenwerking met de verwante lerarenopleidingen kleuteronderwijs en secundair onderwijs van Howest als positief. Deze samenwerking wordt sterk ondersteund en bevorderd door de kleinschaligheid van de opleiding en een gedeelde visie op onderwijs. De commissie merkt op dat vooral de samenwerking met de opleiding kleuteronderwijs sterk is ontwikkeld. De commissie pleit ervoor dat de opleiding ook structureel aandacht besteedt aan de scharnierenmomenten met het secundair onderwijs, mede gezien haar visie waarin ze de leraar als een schakel ziet in het hele onderwijstraject van kleuter tot jongvolwassene. In die zin is het belangrijk dat de opleiding de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauwkeurig opvolgt en nadrukkelijker aansluitingsmogelijkheden zoekt met deze aanverwante opleiding.

De opleiding begroot de praktijkcomponent op 45 studiepunten binnen het uitdovende programma en op 45 studiepunten binnen het geoptimaliseerde programma. De commissie merkt op dat de opleiding het begrip praktijkcomponent ruim interpreteert: stageactiviteiten en praktijkgerichte onderdelen op de opleiding zelf (voorbereidende didactische activiteiten met oefeningen en feedbackgesprekken). Volgens deze ruime interpretatie voldoet de opleiding aan de decretale verplichtingen¹.

Voor de stagebegeleiding heeft de opleiding de zogenaamde Voorbereiding Op Stage (VOS) procedure uitgewerkt. Via een stagehandleiding worden de studenten en de stagementoren geïnformeerd over de beoogde stagedoelstellingen en de praktische opzet. In de communicatie met de stagescholen is de stagecoördinator het centraal aanspreekpunt. Op basis van het zelf-evaluatierapport, de ingekeken materialen en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het goed uitgewerkte stagebegeleidingssysteem de studenten in staat stelt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Het aandeel stagegebonden activiteiten neemt toe naarmate de student vordert in de opleiding. De commissie constateert dat de opleiding in de stages een graduele integratie van theorie en praktijk nastreeft, die de studenten ook duidelijk herkennen. Verder zien de studenten een meerwaarde in de vrijheid die ze krijgen om creativiteit in de eigen lessen te steken. Ze kunnen de visie van de opleiding – ‘het handboek voorbij’ – sterk onderschrijven.

De opleiding werkt met een vast stagenetwerk en wijst de scholen toe aan de studenten, maar staat ook open voor eventuele suggesties van

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

de studenten; op die manier komt de opleiding jaarlijks in contact met een aantal nieuwe stagescholen. Het grootste deel van de stagescholen behoort tot het Gemeenschapsonderwijs, de andere netten zijn in mindere mate vertegenwoordigd. Verder vindt de commissie het positief dat de studenten in staat worden gesteld brede werkveldervaring op te doen. Naast het regulier onderwijs horen ook methodescholen, graadklassen of huiswerkbegeleiding voor kansarme kinderen tot de stagemogelijkheden. Binnen het uitdovende programma volgen de studenten ook stage in het buitengewoon onderwijs; hierdoor komen ze in contact met een bepaalde leerproblematiek. Om de studenten meer leerkansen aan te bieden op dit vlak, heeft de opleiding binnen het geactualiseerde programma er bewust voor gekozen om de stage in het buitengewoon onderwijs te vervangen door de module Buitengewoon onderwijs. Door op bezoek te gaan bij verschillende scholen in het buitengewoon onderwijs, zullen de studenten een breder spectrum van leerproblematieken kunnen verkennen. Naast de verantwoordelijkheid voor de klaswerking streeft de opleiding na om de studenten in contact te brengen met andere taken binnen een school, waaronder de communicatie met ouders, teamvergaderingen enzovoort. De studenten geven aan dat de mate waarin ze met dergelijke taken in aanraking komen, afhankelijk is van de stageschool. De commissie vindt het belangrijk dat de opleiding, in samenspraak met de stagescholen, haar studenten in contact brengt met dit soort taken.

De onderzoeks- en rapporteringsvaardigheden die de studenten gradueel verwerven doorheen de opleiding monden uit in de bachelorproef, die gezien wordt als één van de drie sluitstukken van de opleiding. De studenten krijgen een promotor toegewezen als coach; inhoudelijk kunnen ze extra ondersteuning inschakelen via een zelf te zoeken ‘critical friend’ uit het werkveld. Om de nauwe link met de praktijk en de relevantie van de bachelorproef te garanderen, treedt de opleiding de voorbije jaren meer sturend op door de studenten een lijst met relevante onderwerpen aan te bieden, waaruit ze een keuze kunnen maken. De studenten hebben ook de mogelijkheid om zelf thema’s voor te stellen naar aanleiding van hun stage-ervaringen. De bachelorproef resulteert in een geschreven rapport, al dan niet aangevuld met praktische realisaties zoals een educatief pakket, ontdekkoffer, educatieve wandeling, website, en zo meer. Sommige van deze realisaties blijken na afstuderen daadwerkelijk in de praktijk te worden gebruikt. De resultaten van de bachelorproef worden teruggekoppeld naar het werkveld via een posterbeurs en een mondelinge toelichting met de dagjury. De volgtijdelijkheidsregels gekoppeld aan de bachelorproef worden duidelijk in de ECTS-fiches omschreven. De werkzaamheden rond

de bachelorproef worden gecoördineerd door een medewerker bachelorproef, onderzoek en dienstverlening. De commissie vindt het positief dat de opleiding het concept van de bachelorproef – dat grondig herwerkt is in 2009-2010 en positief onthaald is bij de hervisitatie – verder heeft geoptimaliseerd. Daarbij heeft de opleiding aanpassingen gedaan vooral met het oog op een nog sterkere relevantie voor en disseminatie van het eindproduct naar het werkveld. Zo wordt het werkveld geïnformeerd in een brochure over de resultaten van de bachelorproef. Daarnaast wordt het werkveld ook uitgenodigd om nieuwe onderwerpen die relevant zijn voor de praktijk, voor te stellen. Het werkveld geeft in de gesprekken aan tevreden te zijn met deze inspraakmogelijkheden.

In haar visie geeft de opleiding aan dat ze streeft naar een leraar met een open en internationale oriëntatie op de onderwijswereld en de wereld in de klas. De vorige visitatiecommissie waardeerde de open blik van de opleiding op de wereld en suggereerde haar werking op vlak van internationalisering verder te versterken. Om haar ambities waar te maken heeft de opleiding de voorbije jaren de leerlijn internationalisering verfijnd. De verschillende initiatieven rond de trapsgewijze aanpak van de internationale mobiliteit van de studenten worden uitvoerig beschreven in het zelf-evaluatierapport. De commissie drukt zich positief uit over de zorgvuldig uitgewerkte leerlijn internationalisering en apprecieert dat alle studenten kortdurende internationale ervaringen opdoen tijdens een uitwisseling met een lerarenopleiding in Nederland.

Daartegenover stelt de commissie vast dat de interesse voor een langdurige stage in het buitenland tamelijk laag is. Zo hebben vijf studenten de voorbije vier jaar een internationale stage gelopen en twee studenten een studie in het buitenland gevolgd. Terwijl de studenten positieve aspecten over internationalisering kunnen opnoemen, lijkt het voor hen minder helder voor ogen te staan wat het streven naar internationale competenties concreet betekent voor de eigen positie als professional en welke consequenties dit heeft voor hun leerlingen. Dit kleurt wellicht de beeldvorming van de studenten. Verder merkt de commissie op dat de studenten de voorkeur geven aan regionale betrokkenheid bij de praktijkervaring. De commissie ziet voor de opleiding een taak weggelegd om duidelijk te formuleren en uit te dragen waarom internationalisering in de huidige tijd juist ook voor de leraar, de school en de leerling van eminent belang is en welke consequenties dit heeft voor haar curriculumaanbod. Verder raadt de commissie aan om het administratieve luik rond de langdurige mobiliteit duidelijker te omkaderen en op een transparante manier terug te kop-

pelen naar de studenten. De communicatie naar de studenten en ouders over bijvoorbeeld betalingen noemen de studenten als ontwikkelpunt. De opleiding blijkt zich bewust te zijn van de werkpunten. Het meer structureel uitbouwen van de internationale mobiliteit is voor haar een focuspunt in haar beleidsplan voor de komende jaren.

De opleiding gaat met studietijdmetingen en enquêtes regelmatig na of de begrote studietijd overeenstemt met de reële studietijd. De studenten hebben ook de mogelijkheid om een eventuele (te) hoge studielast via de participatieraad van studenten te signaleren aan de opleiding. De commissie constateert dat de studenten aangaven dat de opleiding adequaat omgaat met de studietijdmetingen. Op basis van het zelf-evaluatierapport, de ingekeken materialen en de gesprekken concludeert de commissie dat het programma over het algemeen goed studeerbaar is. Verder stelt de commissie vast dat de opleiding inzicht heeft in belemmerende factoren hieromtrent. Zo bleek dat de studenten vooral door een te hoge tijdsinvestering in het uitwerken van opdrachten en stage, minder tijd hebben om de leerstof te verwerken. Om de studenten te helpen bij het beter plannen van hun studie, heeft de opleiding een opdrachtenplanning voor elk semester uitgewerkt, alsook de nodige tijdsinvestering voor elke opdracht gedetailleerd in kaart gebracht. De opleiding geeft in het zelf-evaluatierapport aan voortgaand te blijven inzetten op het meten van de samenhang tussen de begrote en de reële studietijd. De commissie kan dit streven waarderen en ondersteunen.

De commissie stelt vast dat de handboeken, syllabi alsook het lesmateriaal aangeboden op het online leerplatform Leho over het algemeen adequaat opgebouwd zijn. De ontwikkeling van de leermiddelen is de verantwoordelijkheid van de docent zelf of van het moduleteam; anderzijds wordt ook gebruik gemaakt van externe expertise en van handboeken uit de bestaande vakliteratuur. De studenten geven in een recente bevraging in het academiejaar 2012-2013 aan dat het studiemateriaal actueel is en ook tijdig beschikbaar wordt gesteld. Dit alles maakt het de studenten mogelijk zich degelijk voor te bereiden op het examen.

De commissie waardeert het dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie omtrent het gebruik van een grotere variatie aan werkvormen ter harte heeft genomen en in zichtbare resultaten heeft vertaald. Zo heeft de opleiding met grote zorg de opzet van krachtige leeromgevingen binnen elk beoogd leerresultaat uitgewerkt in een overzichtelijke competentiematrix. Op basis hiervan, maar ook uit de getuigenissen van de docenten, studenten en alumni, stelt de commissie vast dat de oplei-

ding thans een brede waaier aan werkvormen hanteert binnen het curriculum. Hierbij maakt de opleiding een onderscheid tussen enerzijds werkvormen die geschikt zijn voor het aanleren van cognitieve leerdoelen zoals hoorcolleges, opdrachten, en anderzijds werkvormen die zich lenen tot het aanleren van de gedragsleerdoelen, zoals coöperatieve en reflecterende werkvormen. Het didactisch concept van coöperatief en reflecterend leren, dat ook in de visie van de opleiding beklemtoond wordt, blijkt doorheen de hele opleiding doorleefd te zijn.

De opleiding kent een gedifferentieerde instroom. De opleiding trekt 47% studenten uit het TSO, 46% van het ASO en 6% van het BSO of het KSO aan. Deze verhouding in de instroom (generatie- en niet- generatiestudenten) is redelijk constant de voorbije jaren. De commissie constateert dat de opleiding de adviezen van de vorige visitatiecommissie ter harte heeft genomen en haar instroombeleid verder heeft ontwikkeld en aangepast in functie van het profiel van de instromende studenten. Zo organiseert de opleiding vrijwillige instapcursussen voor muziek, wiskunde, Frans en Nederlands. Zo'n 38% van de instromers volgde daadwerkelijk ten minste één van deze instapcursussen. Daarnaast wordt in de instaptoets gepeild naar de taalvaardigheden van de studenten op het vlak van Nederlands. In het geoptimaliseerde programma zullen de resultaten van de taalscreening bijgehouden worden in een taalportfolio. Alle studenten maken gebruik van een woordtrainerpakket en waar nodig of gewenst maken studenten remediërend gebruik van een spellingspakket.

De doorstroomcijfers worden nauwkeurig opgevolgd door de centrale diensten van Howest. Mede naar aanleiding van de centrale richtlijnen, maar ook bewust en uit haar eigen visie, neemt de opleiding verschillende maatregelen gericht op de doorstroom- en uitstroombegeleiding van de studenten. Zo verzorgt een docent het mentoraat voor alle studenten, dat vooral gericht is op studieattitude en -aanpak. Bij specifieke vragen worden de studenten verder doorverwezen naar de studie- en studentbegeleidingsdiensten op de campus. Voor hulp bij de studieplanning kunnen studenten bij de studiecoach terecht. Verder worden voor alle modules voorbeeldexamens op de elektronische leeromgeving geplaatst, in sommige gevallen worden ook deelexamens en proefexamens georganiseerd. Op basis van de gevoerde gesprekken maakt de commissie op dat de communicatie tussen studenten en docenten in een open sfeer gebeurt en laagdrempelig is. Dit wordt als kenmerkend punt aangegeven in de gesprekken met de studenten en alumni. In de afstudeerperiode organiseert de opleiding een themadag 'Future day' om de studenten wegwijs te maken in de relevante

wetgeving, in tewerkstellingsmogelijkheden en in pistes voor verdere studies en om werk te vinden.

Ondanks de ondersteunende maatregelen verlaat een aantal studenten de opleiding voortijdig. Overigens is dit aantal vergelijkbaar met gemiddelde cijfers in de andere Vlaamse lerarenopleidingen. Drop-out problematiek is vooral bij studenten afkomstig uit het BSO en het TSO zichtbaar. Uit de enquêtes blijkt dat studenten vroegtijdig uitschrijven wegens een foute studiekeuze of omdat ze de studie te zwaar vinden. Met studenten die de opleiding (willen) stopzetten voert de mentor of de opleidingscoördinator een (her)oriënterend gesprek. De commissie stelt vast dat de opleiding veel zorg aan de begeleiding van studenten besteedt. Verder raadt de commissie aan deze inspanningen verder te zetten en tegelijkertijd de kwaliteit van de startende leraar te blijven borgen.

In het academiejaar 2012-2013 telde het kernteam van de opleiding 18 docenten die samen een onderwijsopdracht van 6,95 VTE hebben. Daarbovenop rekt de opleiding op 1 gastdocent en 6 docenten uit andere kernteams van de andere lerarenopleidingen binnen Howest, die voor de keuzemodules instaan. De samenwerking met de andere opleidingen leidt tot efficiënte inzet van het personeel. Van het kernteam werkt in de opleiding 1 docent voltijds, 11 docenten worden voor 40% à 65% ingeschakeld, en 6 docenten hebben een beperktere onderwijsopdracht. Het kernteam telt 13 vrouwen en 5 mannen en bestaat uit 1 hoofdlector, 12 lectoren en 5 praktijklectoren. De verhouding staf-student was in dit academiejaar 1 op 14,82. De commissie beoordeelt de omvang van het personeelsbestand als voldoende om de taken naar behoren uit te voeren. Daarbij tekent de commissie wel aan dat het bij een dergelijke beperkte omvang in studenten en docenten belangrijk is om voortdurend alert te zijn op de risico's van een te grote persoonsafhankelijkheid onder meer bij het uitwerken van het curriculum. Voor zover de commissie die kon inschatten blijven de bijbehorende risico's op dit punt thans beperkt.

De commissie spreekt zich positief uit over de kwaliteit van het personeel. De commissie stelt vast dat het opleidingsteam, dat in de voorbije jaren sterk vernieuwd is, enthousiast en dynamisch is, met een kritische blik op de eigen vorming, maar ook op de ontwikkelpunten van de opleiding. De waaier aan kwalificaties en competenties van het team biedt voldoende dekking voor de nodige inhoudelijke en didactische expertise om de opleiding vorm te geven. De commissie is tevreden over het profiel van de praktijklectoren. De banden die andere individuele teamleden hebben

met de praktijk van de basisscholen en andere instellingen die betrokken zijn bij opvoeding en onderwijs zijn wisselend. In aansluiting op eerdere adviezen uit vorige visitaties over de noodzakelijke intensivering van de samenwerking met het werkveld, merkt de commissie op dat professionalisering thans krachtig wordt gestimuleerd mede in functie van de huidige competenties van het personeel. Hierbij spelen ook voortgaande evoluties in maatschappij en (internationaal) werkveld. De centrale diensten dragen mede bij aan de professionalisering van het team op dit vlak. De opgedane ervaringen tijdens de navormingen worden geregistreerd en gedeeld op de digitale opleidingsruimte, tijdens teamvergaderingen en bij informele contacten. De opleiding voorziet ook professionaliseringsactiviteiten voor de stagementoren, onder meer in de vorm van mentorcursussen. Tijdens de gesprekken stelde de commissie vast dat de meeste docenten een functioneringsgesprek hebben gehad in de voorbije twee jaar. Hiermee komt de opleiding tegemoet aan eerdere aanbevelingen.

De opleiding wordt aangeboden in de gebouwen op campus Sint-Jorisstraat in Brugge. Op deze campus beschikt men over opleidings specifieke lokalen voor de modules Expressieve ontwikkeling en de lessen techniek in de module Wereldoriëntatie 4. Voor de andere modules deelt de opleiding de leslokalen, het turnlokaal en de bibliotheek met de andere opleidingen. Tijdens de rondleiding stelde de commissie vast dat er in het gebouw voldoende ICT-uitrusting aanwezig is. In totaal beschikt de opleiding over vijf lokalen met een digitaal schoolbord. Elke docent beschikt over een tablet met applicaties voor het onderwijs.

De commissie stelde ook vast dat de studenten voldoende ruimte hebben om individueel of gezamenlijk te kunnen werken. De commissie trof in de mediatheek voldoende en actuele materialen aan. De procedures voor het aanschaffen van nieuwe materialen vond de commissie duidelijk. De commissie stelt vast dat de opleiding concrete stappen heeft gezet om de kwaliteit van de opleidings specifieke voorzieningen op een adequaat niveau te brengen. De huidige infrastructuur stelt de studenten voldoende in staat om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de ingekeken documenten en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat kwaliteitszorg duidelijk armslag krijgt in de opleiding. De opleiding kiest voor een gestructureerd model van interne kwaliteitszorg, aangestuurd vanuit de centrale diensten. Het team pleegt regelmatig overleg. Jaarlijks wordt een tiental teamvergaderingen en een drietal teamdagen georganiseerd. Agenda en

verslagen zijn voor alle teamleden toegankelijk. Daarnaast is er regelmatig overleg in moduleteams, met het oog op de logische samenhang en de concrete invulling van de modules. Naast regelmatige kwantitatieve bevragingen, studietijdmetingen en enquêtes houdt de opleiding de vinger aan de pols wat de kwaliteit van haar programma betreft. Daartoe behoort ook structureel overleg met de studenten en het werkveld. Zowel de studenten als het werkveld beamen dat de opleiding rekening houdt met hun input. Het werkveld geeft in de gesprekken aan dat de opleiding een aantal jaren geleden veel verder weg van hen stond. In de laatste jaren is sprake van een duidelijke evolutie naar samenspraak en dialoog met de opleiding. Wat het werkveld en de opleiding van elkaar kunnen leren blijkt nu een basishouding voor de opleiding. De commissie merkt op dat de communicatie met het werkveld wederzijds werkt: enerzijds levert het werkveld input voor de opleiding met betrekking tot visie en curriculum; anderzijds maakt het werkveld gebruik van mogelijkheden tot professionalisering die de opleiding hun biedt. De commissie vindt het belangrijk dat de opleiding de dialoog met het werkveld voortgaand borgt. Verder merkt de commissie op dat de opleiding, mede op basis van een eerdere evaluatie, naar wegen zoekt om de organisatie van zowel de alumniwerking alsook de betrokkenheid van de alumni bij de kwaliteitszorg verder te vergroten. De commissie kan de plannen van de opleiding daartoe onderschrijven.

Op het vlak van doorstroomrendement stelt de commissie vast dat de opleiding vergelijkbare cijfers toont met het Vlaamse gemiddelde. De slaagpercentages stijgen naarmate de studenten vorderen in de opleiding. Voor de periode 2006-2012 slaagden gemiddeld 41% van de studenten in de eerste, 79% in de tweede en 88% in de derde trajectschijf. Het slaagpercentage in de eerste trajectschijf blijkt gerelateerd aan de vooropleiding van de student en bedraagt gemiddeld 60% voor de ASO-instroom en 26% voor de TSO-instroom. Voor instromers uit het BSO en KSO blijkt het moeilijk om de opleiding binnen de termijn van drie jaar af te ronden.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken stelt de commissie vast dat het programma, het personeel en de voorzieningen een voor de studenten voldoende samenhangende onderwijsleeromgeving vormen. De opleiding acht zich in staat om de beoogde doelstellingen binnen de gestelde Vlaamse en eigen hogeschool randvoorwaarden te bereiken. De commissie waardeert dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De curriculumvernieuwing die de opleiding

heeft uitgewerkt, vormt een expliciet antwoord op de geconstateerde tekortkomingen in het uitdovende programma. De opleiding voert het geoptimaliseerde curriculum geleidelijk en op verantwoorde wijze in. Verder stelt de commissie vast dat de opleiding conform haar visie krachtig aan de slag is gegaan om de kwaliteit van de opleiding blijvend en voortdurend te verbeteren. De studenten geven aan tevreden te zijn met de inspraakmogelijkheden die ze hebben in het curriculum. De opleiding heeft aandacht voor zowel instroom- als doorstroom- en uitstroomrendement en streeft er met concrete maatregelen naar om deze rendementen verder te optimaliseren. De commissie waardeert de wijze waarop de verbeteracties vorm krijgen. De commissie concludeert dat de opleiding erin geslaagd is om de sterktes die bij de vorige visitatie vastgesteld werden te behouden en dat zij met zichtbaar resultaat inspanningen geleverd heeft om de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie te implementeren. In het licht van de vorige adviezen vindt de commissie de thans getoonde progressie indrukwekkend. De opleiding realiseert zich dat ze onderweg is, maar nog een weg te gaan heeft en kritisch en constructief haar weg moet verder zetten. De commissie waardeert en ondersteunt dit streven.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende.

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering dat in overeenstemming is met het Onderwijs- en examenreglement en de centrale richtlijnen omschreven in het Howest-toetsbeleid. Om af te toetsen en te borgen dat de leerresultaten op niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur worden bereikt, bouwt de opleiding drie afsluitende toetsen in. Deze toetsen zullen in het geoptimaliseerd programma opgenomen worden in de modules Onderwijspraktijk 6, Didactisch Atelier 6 en Bachelorproef.

Volgens het zelfevaluatierapport werkt de opleiding aan een competentiegerichte evaluatie in lijn met het competentiegerichte curriculum. Zo heeft de opleiding een competentie assessment programma (CAP) ontwikkeld dat een overzicht biedt op de gevarieerde toetsomgeving per leerresultaat. Aan de hand van een toetsmatrix visualiseert de opleiding welke leerdoelen, evaluatievormen en verbeterleutels gehanteerd worden binnen elke module en beoogd leerresultaat. De commissie vindt het CAP goed uitgewerkt en stelt vast dat de leerresultaten, de leerdoelen en de toetsvormen met elkaar in overeenstemming zijn, zowel qua vorm als qua inhoud. Elk leer-

resultaat en elke competentie worden meerdere keren beoordeeld. De cognitieve leerdoelen worden vooral getoetst aan de hand van meer klassieke toetsvormen. Voor de gedragsleerdoelen (geïntegreerd toepassen van kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes) worden nieuwere assessmentvormen ingezet. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel toetsen dat gericht is op de gedragsleerdoelen toe. De opleiding gebruikt een gevarieerd palet aan evaluatiemethodes: schriftelijke en mondelinge examens, portfolio, presentatie, verslag, demonstratie, self- en peer assessment, enz. Iedere module wordt afgesloten met een summatieve toets. Elk semester worden formatieve toetsen ingezet om de zelfreflectie, zelfverantwoordelijkheid en het actief leren van de studenten te stimuleren.

De commissie stelt vast dat de beoordelingsformulieren goed uitgewerkt zijn. Waar mogelijk worden de toetsen en opdrachten vooraf besproken in de moduleteams. Bij de beoordeling van gedragsleerdoelen worden indicatoren vooraf afgesproken en vervat in checklists. Meerdere beoordelaars worden ingezet voor de beoordeling van de bachelorproef. De commissie vindt de beoordelingsformulieren van toetsen goed uitgewerkt; de manier waarop ze opgesteld zijn, zorgt doorgaans voor betrouwbare toetsen. Bij het doornemen van toetsopgaven stelde de commissie vast dat deze de behandelde leerstof voldoende dekken. De toetsen zijn daarbij in het algemeen voldoende valide. Wel stelt de commissie vast dat de toetsen vooral kennisgericht zijn; dit geldt zowel voor de vakinhoudelijke alsook voor de vakdidactische aspecten. In het licht van de competentiegerichte visie die de opleiding hanteert, ziet de commissie hier ruimte voor verdere ontwikkeling. De commissie adviseert de opleiding om de toetsing meer in overeenstemming te brengen met de gekozen competentiegerichte aanpak. De commissie concludeert dat de kwaliteit van de toetsen qua opzet, inhoud en procedure voldoende waarborg bieden voor het bewaken van het vereiste bachelorniveau van de leraar Lager onderwijs.

Het toelichten van de evaluatievormen en -criteria in de ECTS-fiches, bij de start van elke module en in de voorbeeldexamens borgt mede de transparantie van toetsing. De studenten gaven in de gesprekken aan dat ze goed op de hoogte zijn van de evaluatiecriteria en ze toonden zich tevreden over de organisatie en spreiding van examens. Bij de beoordeling van gedragsleerdoelen worden de gehanteerde gedragsindicatoren op voorhand bekend gemaakt bij de studenten en externe beoordelaars. Studenten krijgen feedback over inhoud en resultaat van evaluaties op de remediëringssessies die aan het eind van elke examenperiode worden georganiseerd. Studenten geven in de gesprekken aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen.

Voor de beoordeling van de stage maken de docenten en stagementoren gebruik van een standaard beoordelingskader met concrete gedragsindicatoren die overeenkomen met de decretale basiscompetenties en de afgeleide deelcompetenties. Het stagevolgsysteem brengt alle oordelen van mentoren en lectoren op alle stages samen. Op basis hiervan komt het docententeam tot een gezamenlijk en holistisch oordeel. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding heeft geleverd om, mede naar aanleiding van de adviezen van de vorige visitatiecommissie, de kwaliteit van de stagebeoordeling te optimaliseren. Verder vindt de commissie dat het taal- en ontwikkelingsportfolio een waardevolle aanvulling op de stage en bachelorproef kunnen zijn, alleen verdienen deze nog een duidelijker inhoudelijke positionering binnen het nieuwe programma.

De bachelorproef wordt beoordeeld op twee aspecten (proces - 20% en product - 80%) door verschillende beoordelaars: de promotor, de tweede lezer en een 'critical friend'. Voor de beoordeling beschikken de betrokken beoordelaars over een uitgewerkt beoordelingsprotocol dat houvast biedt bij het invullen van de beoordelingsformulieren. De concrete beoordeling is per beoordelingsaspect uitgewerkt in deelaspecten met een nadere onderverdeling in deelcompetenties die gebaseerd zijn op het competentieprofiel van de opleiding. Elk deelaspect resulteert in een score tot een per beoordelingsaspect vastgesteld maximum. De commissie is positief over de zorgvuldige manier waarop het beoordelingsformulier van de bachelorproef uitgewerkt is en de beslisregels die aan de basis hiervan liggen. Met name de wegingsfactoren en de beschrijving van schaalpunten dragen bij tot een transparante beoordeling. Verder waardeert de commissie de wijze waarop de opleiding er thans voor zorgt dat de bachelorproef meer is dan een momentopname aan het einde van een opleiding; de studenten worden in staat gesteld om op zo integraal mogelijke wijze hun opgedane competenties aan te tonen.

Indien er 20 of meer spelfouten worden vastgesteld bij het product van het bachelorproef, dan wordt de score teruggebracht naar 'onvoldoende'. De commissie vindt het positief dat de opleiding het taalgebruik in de beoordeling van de bachelorproef betreft. Toch attendeert de commissie op de eenzijdige gerichtheid van de beoordeling op de spelling alleen; hierdoor komt de klemtoon van de opleiding op Standaardnederlands in mindere mate tot uitdrukking. De commissie vindt het belangrijk dat taalvaardigheid in haar breedte wordt geïntegreerd in de beoordeling. Bovendien zou men verwachten dat de studenten al eerder in de opleiding geremedieerd worden voor hun formeel taalgebruik.

De commissie beoordeelt het niveau van de ingekeken bachelorproeven als voldoende. Toch stelt de commissie vast dat onderzoeksvragen niet zozeer gebaseerd zijn op de analyse van de reële onderwijspraktijk van de klas of van de school. Integendeel, de onderzoeksvragen werden geformuleerd vanuit een te theoretische invalshoek. Bij hun reflecties en aanbevelingen blijken de studenten onvoldoende terug te koppelen naar de concrete noden en behoeften van het werkveld. Verder stelt de commissie vast dat de studenten, bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag, meermalen gebruik maken van vragenlijsten als onderzoeksinstrument. Voor een praktijkgericht onderzoek met een beperkt aantal kinderen is een vragenlijstaanpak doorgaans minder geëigend. De commissie is van mening dat de opleiding nadrukkelijker kan inzetten op het aanleren van meer praktijkgerichte methoden met onder meer focus op doelgerichte observaties van het leerlinggedrag.

Uit bevragingen van de afgestudeerden van de voorbije vier jaar (68% respons) blijkt dat gemiddeld 72% respondenten professioneel actief is na één semester terwijl 11% nog werkzoekend is. Op basis van de gevoerde gesprekken maakt de commissie op dat de afgestudeerden vooral regionaal tewerkgesteld zijn. Verder valt het de commissie op dat een relatief hoog percentage aan studenten – 17% – verder studeert. Alumni gaven in het gesprek aan dat ze vervolgstudies aanvatten om hun kansen op de arbeidsmarkt te verhogen; het postgraduaat niet-confessionele zedenleer of de opleiding Bachelor na Bachelor: Buitengewoon onderwijs zijn frequente keuzes. Anderzijds kan dit ook te maken hebben met de ingesteldheid tot levenslang leren die ze op de opleiding krijgen, zoals alumni aangaven in het gesprek.

De vertegenwoordigers van het werkveld met wie de commissie sprak, gaven aan tevreden te zijn over het niveau van de afgestudeerden. Uit de bevraging van het werkveld blijkt dat studenten goed voorbereid in het werkveld komen; de studenten scoren vooral goed in de rollen van cultuurparticipant (HLR10) en communicator (HLR11). De commissie gaat er van uit dat de studenten op alle rollen positief scoren. Uit de uitstroomenquête afgenomen van 2010 en 2013 blijkt dat de alumni tevreden zijn over hun opleiding. Het zijn vooral de inhoudelijke deskundigheid van de lectoren, het actualiteitsgehalte van de opleiding en de opbouw van het programma die positief beoordeeld worden. De alumni tonen zich minder tevreden over de begeleiding bij de overgang naar de arbeidsmarkt. Eén vijfde van de alumni is minder tevreden over de praktijkgerichtheid van de opleiding en het aandeel stage.

Het diplomarendement binnen de opleiding is afgeleid aan de hand van het benchmarkrapport dat door de Datawarehouse Hoger Onderwijs is aangeleverd. De data hebben betrekking op de periode 2006-2012. Uit deze gegevens is af te leiden dat het studierendement vergelijkbaar is met het Vlaamse gemiddelde. Het gemiddeld diplomarendement in de opleiding is 51%. 81,3% van de afgestudeerden behaalt het diploma in drie academiejaren, 18,6% van de afgestudeerden doet daar zeven of acht semesters over.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding haar doelstellingen in voldoende mate realiseert.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Schrijf het beoogde differentiatieprofiel van de leraar Lager onderwijs nauwkeurig uit, aansluitend bij het domeinspecifiek leerresultatenkader met het oog op differentiatie.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Stem de competentiematrix en de ECTS-fiches nauwgezet op elkaar af zodat de leerresultaten en de deelcompetenties herkenbaarder worden in de studiefiches;
- Besteed blijvende en expliciete aandacht aan de ontwikkeling van de professionele taalcompetenties van de studenten zodat ze in staat zijn om didactisch adequaat in te spelen op een taalheterogeen publiek en de taalvaardigheid van alle leerlingen te verhogen;
- Laat kennis en vaardigheden rond diversiteit eerder en mogelijk meer geïntegreerd aan bod komen in het curriculum;
- Streef in samenspraak met de stagescholen, het ruime onderwijsgebeuren voor alle studenten nadrukkelijk na;
- Formuleer duidelijk en draag uit waarom internationalisering in de huidige tijd juist ook voor de leraar, de school en de leerling van eminent belang is en welke consequenties dit heeft voor het curriculumaanbod;
- Omkader het administratieve luik rond de langdurige mobiliteit duidelijker en koppel dit op een transparante manier terug aan de studenten;
- Borg verder de dialoog met het werkveld met het oog op de kwaliteitszorg;
- Volg de ontwikkelingen en hervormingen uit het secundair onderwijs nauw op en besteed structureel aandacht aan de scharniermomenten met het secundair onderwijs, mede gezien de visie van de opleiding waarin ze de leraar als een schakel ziet in het hele onderwijstraject van kleuter tot jongvolwassene.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerde eindniveau

- Breng de toetsing meer in overeenstemming met de gekozen competentiegerichte aanpak;
- Geef binnen het geoptimaliseerde programma een duidelijke positionering aan het taal- en ontwikkelingsportfolio; deze kunnen een waardevolle aanvulling zijn op de stage en de bachelorproef;
- Hanteer een bredere gerichtheid op de taalvaardigheid van de studenten in de beoordeling van de bachelorproef;

- Zet nadrukkelijker in op het aanleren van meer praktijkgerichte methoden van onderzoek met onder meer focus op doelgerichte observaties van het leerlingengedrag.

BIJLAGE I

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

Dr.mr. Herman Popeijus heeft een ruim 45-jarige, veelzijdige ervaring in en met het merendeel van de onderwijssectoren als leraar, directeur, onderwijsbegeleider, secretaris van de Onderwijsraad en rijksinspecteur, voorzitter van colleges van inspecteurs. Door de jaren heen vervulde hij in het onderwijs vele nevenfuncties onder meer als lid en voorzitter van besturen en van besturen- en vakorganisaties en stond hij mede aan de wieg van diverse baanbrekende onderwijsontwikkelingen, zoals het driedelig schoolwerkplan, scholen en besturenfusies, kwaliteitszorg en onderzoek op de lerarenopleiding en samen opleiden. Tot zijn emeritaat in 2011 was hij als lector (hbo-hoogleraar) 'Leren in leerwerkgemeenschappen' verbonden aan de lerarenopleiding De Kempel. Voor enkele Vlaamse lerarenopleidingen vervulde hij een adviesrol bij het opzetten van een kwaliteitszorgsysteem voor 'Samen opleiden'. Als waardering voor zijn verdiensten voor het opleidingsonderwijs is hij bij zijn emeritaat benoemd tot ere-lector. Momenteel begeleidt hij onder meer (promotie) onderzoeken met als focus 'samen betekenisvol leren onderwijzen in de werkplekleeromgeving'. Voor de NVAO en op vraag van opleidingen, treedt hij op als lid of voorzitter van auditcommissies zoals bij de erkenning tot (Academische) Opleidingscholen of bij toetsingsvraagstukken. In Vlaanderen is hij lid geweest van de Commissie HBO van de Vlaamse Onderwijsraad.

Mevrouw Linde van den Bosch (1962) is licentiaat Taal- en literatuurwetenschappen (Universiteit Tilburg) en Onderwijskunde (Universiteit Utrecht). Sedert 2012 werkt ze namens Nederland als inspecteur voor de Europese Scholen. Naast de reguliere toezichtstaken is zij medeverantwoordelijk voor het curriculum Nederlands van de Nederlandstalige secties. Tevens is zij belast met de ontwikkeling van het programma voor rekenen/wiskunde voor alle taalsecties voor de afdeling Primair binnen de Europese Scholen. Voordien vervulde ze verschillende functies in een leidinggevend rol. Zo werkte zij als algemeen secretaris van de Nederlandse Taalunie (2004-2012) en manager van de unit primair en voorgezet onderwijs binnen de Citogroep (2002-2004). Daarvoor was zij onder andere inspecteur primair onderwijs (1998-2002).

Mevrouw Rita Rymenans (1956) is licentiate Germaanse filologie en behaalde een doctoraat op het proefschrift 'Onderzoek naar kenmerken van effectieve scholen' aan de Universiteit Utrecht in 2004. Zij was sedert 1981 als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen (voorheen departement Didactiek en Kritiek) van de Universiteit Antwerpen. Sedert 2004 is ze docent vakdidactiek Nederlands en Nederlands aan Anderstaligen aan de Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Antwerpen. Haar onderzoeksdomeinen liggen op het vlak van onderwijseffectiviteit, (taal)toetsontwikkeling, en de rol die taal speelt bij het leren. Ze heeft een ruime ervaring met onderwijsvisitaties in België en Nederland.

Mevrouw Irène Devriese (1939) is licentiate opvoedkundige wetenschappen (UGent). Ze was verantwoordelijk voor de pedagogisch-didactische beroepsopleiding voor leraren Lager onderwijs, met focus op het leren lesgeven vanuit vakkenintegratie en gedifferentieerde ondersteuning van leerlingen. Tijdens de laatste jaren van haar loopbaan gaf ze ook les in een voortgezette lerarenopleiding afgestemd op kinderen met leerproblemen (buitengewoon én gewoon Lager onderwijs). Die opleiding concipieerde en organiseerde ze in opdracht van het departement lerarenopleiding van de Erasmushogeschool Brussel. Nadat ze erelector werd in 1997 begeleidde ze occasioneel Vlaamse lagere schoolteams in hun vernieuwende aanpak van wiskunde, taal en tijdsoriëntering. Tevens is ze ook lid van de Stichting Leerproblemen Vlaanderen.

De heer Michiel Geerts (1993) is student Bachelor lerarenopleiding: lager onderwijs aan Katholieke Hogeschool Limburg. Op het moment van de visitatie zat hij in de tweede opleidingsfase.

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs - parallelle commissie 2

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen Bachelor in het onderwijs:
lager onderwijs aan de Hogeschool PXL, Katholieke Hogeschool Limburg,
Katholieke Hogeschool VIVES Zuid, Katholieke Hogeschool VIVES Noord

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE
LAGER ONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 2

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/29

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Lager onderwijs. Deze visitatiecommissies brengen met dit rapport verslag uit over hun evaluatie van de opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse Hogescholen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleiding. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitters en de leden van de visitatiecommissies voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaart de opleiding dit rapport als een kritische weerspiegeling van haar inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

In 2013 zijn de professionele bacheloropleidingen Lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen op hun kwaliteit gevisiteerd. Het doel van deze visitaties is tweevoudig. In de eerste plaats leggen de opleidingen verantwoording af over de wijze waarop kwaliteit en kwaliteitszorg op drie generieke kwaliteitswaarborgen zijn uitgewerkt en toegepast. In de tweede plaats dienen de visitaties een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen.

De visitatiecommissie brengt met haar rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen. De oordelen zijn gebaseerd op het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professionele bacheloropleiding Lager onderwijs in Vlaanderen. Naast haar oordeel in het kader van de accreditatie van de opleiding formuleerde de commissie ook aanbevelingen en suggesties in het kader van de continue (kwaliteits)ontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft de bezoeken als zeer inspirerend en leerzaam ervaren. De commissie dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. Dit welslagen is alleen mogelijk geworden door de inzet van al degenen die betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering van deze visitatie.

Tevens dankt de commissie de medewerkers van de VLUHR en in het bijzonder de secretaris voor hun betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun ondersteuning uitvoerden.

Namens de commissie,

Jeannette Geldens,
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – commissie 2	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	25
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	41
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	Hogeschool PXL Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	47
Hoofdstuk II	Katholieke Hogeschool Limburg Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	75
Hoofdstuk III	Katholieke Hogeschool VIVES Zuid Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	111
Hoofdstuk IV	Katholieke Hogeschool VIVES Noord Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	161
	BIJLAGEN	
Bijlage I	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	194

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I

Bijlagen bij het opleidingsrapport

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Hogeschool PXL

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Lager onderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool Limburg
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool VIVES Zuid
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk IV** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool VIVES Noord
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – parallele commissie 2

1 INLEIDING

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallele commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie lager onderwijs – parallele commissie 2 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallele commissie 1 de volgende instellingen bezocht:

- van 21 t.e.m. 22 oktober 2013: Hogeschool PXL
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 5 t.e.m. 6 november 2013: Katholieke Hogeschool Limburg
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

- van 20 t.e.m. 22 november 2013: Katholieke Hogeschool VIVES Zuid
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 10 t.e.m. 11 december 2013: Katholieke Hogeschool VIVES Noord
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Lager onderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Lager onderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2. Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Lager onderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 23 april 2013 en 21 juni 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 en 15 juli 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie Lager onderwijs, parallelle commissie 2, heeft de volgende samenstelling:

Tot voorzitter

- **Mevr. Jeannette Geldens**, lector Kempelonderzoekscentrum, Hogeschool De Kempel

Domeindeskundige leden

- **Dhr. Pieter Vissers**, HR-projectleider lerarentekort bij de Stad Antwerpen en loopbaanbegeleider bij Werk met Zin
- **Mevr. Hilde Bosmans**, onderwijsinspecteur (voor de bezoeken aan de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid en de Katholieke Hogeschool VIVES Noord)
- **Mevr. Ann Schelfhout**, onderwijsinspecteur (voor de bezoeken aan Hogeschool PXL en de Katholieke Hogeschool Limburg)

Onderwijskundig lid

- **Mevr. Anges (Marijke) Kuijten**, gewezen docent Nederlands aan de Hogeschool Domstad Utrecht

Student-lid

- **Mevr. Laurie Meeuws**, student Lager onderwijs, Hogeschool Gent

Dhr. Wouter Teerlinck, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 20 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatie-rapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatie-rapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding(en) meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeteringsuggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeteringsuggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de vier parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Lager onderwijs

1 INLEIDING

Goed opgeleide en zelfbewuste leraren en een duidelijke positionering van lerarenopleidingen zijn van maatschappelijk belang. Het beroep van leraar en dat van lerarenopleider verdient dan ook de noodzakelijke maatschappelijke erkenning en status.

De kwaliteit en de kwaliteitszorg van de lerarenopleiding is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid, de opleidingen/universiteiten en het werkveld.

De visitatiecommissies hebben de taak de kwaliteit van de opleidingen, bachelor lager onderwijs te beoordelen op basis van hun zelfevaluaties in relatie met het decretaal bepaalde domeinspecifieke referentiekader, in dit geval de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs, uitgewerkt in de tien functionele gehelen. Een belangrijke vraag tijdens de visitatie is of de opleiding doet wat ze moet doen en doet wat ze zegt te doen.

De commissies zien het als hun verantwoordelijkheid de lerarenopleidingen en het wettelijke referentiekader te beschouwen in relatie tot maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. Naar aanleiding van de analyses van de vastgestelde formele kaders en de evaluaties van de lerarenopleidingen willen de commissies enkele elementen bij de opleidingen sterker onder de aandacht brengen.

In deze beschouwing gaan we eerst in op de visie van de huidige lerarenopleidingen. Vervolgens komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met het kennisniveau, de taalvaardigheid, media en technologie, levenslang leren en de professionaliteit van de lerarenopleiders.

Het doel van deze beschouwing is de kwaliteit van de lerarenopleidingen te versterken door de opleidingen handvatten te bieden om verder na te denken over de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

2 VISIE OP OPLEIDEN

Opleidingen hebben handvatten nodig om hun opleiding in te richten. Het inrichten van een opleiding is een samenspel tussen de kaders die zijn vastgelegd in officiële en algemeen aanvaarde ideologische documenten enerzijds, en de uitwerking ervan in een opleidings specifiek curriculum. De kunst is een opleiding in te richten die voldoet aan de gestelde kaders maar die ook de grenzen opzoekt om de eigen visie en eigenheid van de opleiding tot uitdrukking te laten komen. Alle opleidingen gaan er impliciet of expliciet van uit dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, gebaseerd op sociaal-constructivistische leertheorieën.

Dergelijke uitgangspunten hebben steeds consequenties voor de inrichting van de opleiding. Immers een visie op opleiden veronderstelt integraliteit. De commissies pleiten daarom nadrukkelijk voor een meer integrale eigentijdse opleidingsvisie, waarin inhoud, organisatie en personeelsontwikkeling aantoonbaar met elkaar verbonden zijn, als ook de taakstelling van de opleiding in post-initiële activiteiten.

Uiteraard is de primaire doelstelling van elke opleiding al haar aanstaande leraren te ondersteunen in hun evolutie naar de startbekwaamheden. De domeinspecifieke beschrijvingen bieden de opleidingen de gelegenheid eigen zwaartepunten te benadrukken. Zo dient de opleiding bij elke nadruk die zij zelf wil leggen, steeds te borgen dat de eerstgenoemde doelstelling voor alle kandidaten haalbaar blijft.

3 KENNISNIVEAU VAN DE STUDENTEN

Tijdens de opleiding bouwen aanstaande leraren beroepsspecifieke kennis op, bestaande uit theoretische en praktische kennis en vaardigheden en attitudes. De opleiding moet kunnen uitgaan van een bepaald kennisniveau om daadwerkelijk een start te maken met de specifieke beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Naast een brede algemene ontwikkeling bij aanvang van de

studie is een goed ontwikkelde taalvaardigheid cruciaal. Zeker in een opleiding die is gebaseerd op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is een hoog ontwikkelde taalvaardigheid noodzakelijk.

Dit heeft consequenties voor het beleid gericht op de instroom, toelating, selectie en ondersteuning van studenten. Een verantwoordelijkheid die niet enkel bij de opleidingen kan worden gelegd. Naar oordeel van de commissies rechtvaardigt de maatschappelijke relevantie van het beroep een helder toelatings- en selectiebeleid binnen realistische wettelijke kaders.

4 TAALVAARDIGHEID

Om zich conceptueel in het beroep te ontwikkelen dient de taalvaardigheid al op een hoog niveau te zijn ontwikkeld als de student begint. Anders gaat er veel energie naar de taal en de taalvaardigheden zelf en niet naar de ontwikkeling van het leraarsberoep. Hoewel de relatie tussen taal, taalvaardigheden en het opbouwen van cognities van het beroep wetenschappelijk kan worden onderbouwd, is er in de basiscompetenties en de uitwerking naar de tien functionele gehelen geen aandacht voor taal als instrument om het beroep te leren. Zeker nu de zorg om de taalvaardigheden van aanstaande leraren toeneemt, zou het gerechtvaardigd zijn een basiscompetentie taal als vakspecifiek en als vakoverstijgend instrument te formuleren. De opleidingen hebben veelal een taalbeleid. Vaak richt het beleid zich op het remediëren van taalachterstanden en op het leren van beroepsspecifieke taalvaardigheden (13 doelen) en niet op het leren van het leraarsberoep. Hoewel schrijven – de moeilijkste taalvaardigheid – in alle opleidingen een belangrijk instrument blijkt te zijn om cognities van het beroep op te bouwen, zichtbaar te maken (individueel en in groepen) en aan te tonen (startbekwaamheid), verdient het ontwikkelen van schrijven als ‘academische vaardigheid’ in de opleidingen meer aandacht. Het betreft een competentie die niet zonder meer aanwezig is in de opleidingen en die doorheen de opleiding opgebouwd zou kunnen worden, bij voorkeur gekoppeld aan het onderzoekend en reflecterend ontwikkelen van het beroep, resulterend in een bachelorproef met een toegepast wetenschappelijk karakter.

De toenemende complexiteit en de dynamiek van de huidige samenleving stellen hoge eisen aan de (aanstaande) leraren van onze kinderen. Als gesprekspartners dienen zij nadrukkelijker dan voorheen te beschikken over een palet aan competenties (kritische denkkracht, analytisch vermogen, argumentatiekunde, verbindend vermogen en zo meer). De complexiteit en

de dynamiek stellen aan de leraar als gesprekspartner van ouders hoge eisen. Gelet hierop zouden de opleidingen in de opleidingsdidactiek aan dit aspect in sterkere mate aandacht moeten schenken.

5 MEDIA EN TECHNOLOGIE

Met de komst van de computer, internet, tablets, zijn de mogelijkheden in het onderwijs sterk toegenomen, niet alleen als middel maar ook als leeromgeving. Dat betekent tevens met een andere blik naar leren en onderwijzen en naar de leerlingen en hun mogelijkheden leren kijken. De commissies trekken de huidige aandacht voor media en techniek voor de leraren van de toekomst door naar nadruk op wetenschap en techniek (science and technology). Dit vergt van de opleidingen, nadrukkelijk ondersteund door een stimulerende overheid, een grote inspanning om in de opleidingsdidactiek, 'omgaan met technologie' als basiscompetentie voor de startbekwame leraar aan te brengen. Ook de lerarenopleiders, waaronder de vakspecialisten, moeten in de gelegenheid worden gesteld zich voortdurend in de mogelijkheden van wetenschap en techniek verder te professionaliseren. De commissies zien hier kansen voor de opleidingen om het opleidingscurriculum en het professionaliseringsbeleid in samenhang te benutten. Ook de inbedding in hogeschool en universitaire organisatievormen met een diversiteit aan faculteiten biedt elke opleiding kansen ieders talenten voor wetenschap en techniek te activeren en te stimuleren ten behoeve van betekenisvol toekomstgericht onderwijs aan de kinderen.

6 LEVENSLANG LEREN

Eens een leraar, altijd een leraar is niet houdbaar in een tijd dat de maatschappelijke, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zich opstapelen. De samenleving wordt steeds complexer en er wordt een steeds groter beroep op de vaardigheden van de leraar gedaan.

Opleiden voor de toekomst houdt in dat leren niet ophoudt na het behalen van het diploma. In opleidingen zien de commissies goede aanzetten om het professionaliseren ook na de opleiding hand in hand te laten gaan met het werk en de mensen in de werkplekleeromgeving.

Naast toekomstgericht en betekenisvol samen opleiden biedt een adequaat ingerichte werkplekleeromgeving naar oordeel van de commissies mogelijkheden voortdurend te blijven leren van en met elkaar. In een dergelijke, overigens kwalitatief te omschrijven werkplekleeromgeving ontstaan mogelijkheden om levenslang leren op een logische, meer natuurlijke

manier integraal onderdeel te laten zijn van de opleiding. Daarmee is sprake van wederkerige professionele verticaliteit als organisatieprincipe.

De commissies pleiten er dan ook voor dat de lerarenopleidingen en de scholen minder vrijblijvend en gestructureerd gebruik maken van elkaars deskundigheid en dat zij hun samenwerking op het gebied van samen opleiden versterken.

Ook actief zijn in post-initiële of andere externe activiteiten kan gunstig uitpakken voor de professionaliteit van de lerarenopleiders.

7 PROFESSIONALITEIT VAN LERARENOPLEIDERS

In een opleiding die zich baseert op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is de rol van lerarenopleiders tweeledig: aanstaande leraren begeleiden in het ontwikkelen van cognities over het beroep leraar lager onderwijs en het leren reflecteren op die cognities. Opleiders leren aanstaande leraren in de geëigende vaktaal na te denken, te praten en te schrijven om het leraarsberoep te leren.

Om dit proces te begeleiden is het ook van belang dat lerarenopleiders de lagere school kennen, niet alleen in theorie maar ook in praktijk. Stageplaatsen voor opleiders op de basisschool vormen een goede aanvulling op de professionele ontwikkeling van opleiders. Mooie voorbeelden zijn reeds uitgewerkt op opleidingen.

Met betrekking tot het professionaliseren van lerarenopleiders bepleiten de visitatiecommissies meer aandacht voor de veelzijdige rol van opleiders die voortdurend verschillende soorten kennis en vaardigheden moeten kunnen combineren (vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, begeleidings- en feedbackvaardigheden enz.).

Lerarenopleiders mede verantwoordelijk maken voor het hele opleidingsproces – ontwikkelen, uitvoeren en toetsen – kan bijdragen aan de professionalisering van opleiders. Specifieke aandacht zou er kunnen zijn voor het 'academisch/onderzoeksgericht/ontwikkelingsgericht' schrijven als onderdeel van het leren van het beroep (ontwikkeld gericht) en het aantonen van de gewenste kwalificaties (controlegericht). Aan deze kwaliteit dienen alle lerarenopleiders te voldoen.

Toetsbeleid staat op veel opleidingen in de steigers. In het nadenken over het toetsbeleid zouden de commissies willen meegeven het toetsbeleid integraal onderdeel te laten uitmaken van het totale opleidingsproces en het toetsbeleid in de toekomst nadrukkelijk door te ontwikkelen.

Zo zullen opleidingen met een sociaal-constructivistisch opleidingsconcept veel waarde hechten aan formatieve (ontwikkelingsgerichte) toetsing en zullen zij vanuit dit opleidingsconcept hun toetsbeleid expliciet kunnen door ontwikkelen. De commissies dagen de opleidingen uit om vanuit het eigen opleidingsconcept het toetsbeleid in de toekomst verder te ontwikkelen.

Een lerarenopleider werkt voortdurend samen en leidt met een groot aantal collega's aanstaande leraren op, in de opleiding en op de werkvloer. Een breed samengesteld team waarin verschillende vakspecifieke en meer algemeen opleidingsspecifieke kwaliteiten samenkomen is noodzakelijk om de aanstaande leraren in hun ontwikkeling te ondersteunen en uit te dagen. Ook vanuit dit gegeven pleiten de commissies voor voortdurend na te denken over de invulling van het curriculum op de lerarenopleiding als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dus ook van actoren buiten de opleiding, zoals onderzoekers, inspectie, begeleiders, leraren basisonderwijs.

8 TOT SLOT

Opleidingen staan er niet alleen voor. Het opleiden van leraren voor nu en de toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid. De commissies die de bachelor opleidingen lager onderwijs hebben gevisiteerd, kregen de kans in korte tijd alle opleidingen met kennis van zaken maar met de nodige distantie te mogen beschouwen.

Naast hun controlerende taak willen de commissies mede met deze nabeschouwing een beknopte bijdrage leveren aan de discussie over wat een leraar lagere school en een lerarenopleider nu precies competent maakt voor hun professie. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de toekomst en is, steeds vanuit een positieve insteek en met respect voor de huidige lerarenopleidingen, gepoogd suggesties te geven voor het betekenisvol samen opleiden van aanstaande leraren tot deskundige, zelfbewuste en verantwoordelijke leraren die in staat zijn rekenschap af te leggen aan de maatschappij. De samenleving moet als vanzelfsprekend uit kunnen gaan van en vertrouwen op hooggekwalificeerde leraren lager onderwijs, ook in de toekomst.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 2

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professionele opleidingen Lager onderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

De betrokken opleidingen worden aangeboden door de Hogeschool PXL (PXL), Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), Katholieke Hogeschool VIVES Zuid (VIVES Zuid) en Katholieke Hogeschool VIVES Noord (VIVES Noord).

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleidingen aan de PXL, KHLim, VIVES Zuid en VIVES Noord als voldoende.

Alle opleidingen hebben een uitgesproken visie en profilering. De wijze waarop deze vertaald werden naar de opleiding verschilt tot op heden. De PXL heeft reeds enkele aanzetten tot opleidingsspecifieke leerresultaten neergeschreven in het beleidsplan 2009-2015, terwijl andere opleidingen voornamelijk in het uitwerken van leerlijnen elementen van de visie concreet hebben vertaald. De KHLim heeft als enige opleiding op dit moment de stap gezet naar eigen opleidingsspecifieke leerresultaten.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld in overleg met alle betrokken opleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Met uitzondering van de KHLim hebben alle opleidingen geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidings-specifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie met bijhorende doelstellingen als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. Ze ziet een geïntegreerd kader als een

meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil KHLim, VIVES Zuid campus Torhout, en VIVES Noord stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. De commissie merkt op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat voor de KHLim en VIVES Noord vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie wil de opleiding adviseren om niet enkel te focussen op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. De commissie stelde vast dat de formele studentenparticipatie bij VIVES Noord nog geen vaste structuur kent. Hoewel er studentenparticipatie mogelijk is via de klaverbladen, blijkt dit in de praktijk geen gestalte te krijgen. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren, om in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau helpen uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Alle opleidingen onderhouden op structurele wijze contacten met het werkveld. Alle opleidingen hebben sinds de vorige visitatie werk gemaakt van deze structurele verankering binnen de opleidingsstructuren. De PXL heeft intens contact tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele informele en formele contacten, zowel op beleids- als vakinhoudelijk niveau. Ook de VIVES Noord krijgt van het werkveld veel waardering voor de wijze waarop de samenwerking binnen de participatieraad ('klaverbladen') tot stand is gekomen. Ook bij VIVES Zuid ervaart de commissie grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op hun verwachtingen en noden. De samenwerking met het katholieke onderwijsnet is er zichtbaar intenser. De commissie waardeert de inspanningen die VIVES Zuid levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de PXL, VIVES Zuid Campus Tielt (regulier traject) en VIVES Noord als goed. De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de KHLim (avondtraject), VIVES Zuid (afstandsonderwijs) en VIVES Zuid Campus Torhout als voldoende. De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor de KHLim (dagtraject) als onvoldoende.

Alle opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvatten 180 studiepunten, met uitzondering van de specifieke trajecten voor werkstudenten en zij-instromers, waar er mits EVC/EVK-procedures verkorte trajecten worden aangeboden. Alle opleidingen hanteren, al dan niet sinds kort, een semestersysteem waarbij het merendeel van de opleidingsonderdelen worden afgerond na elk semester. Vaak vormt de stage hierop een uitzondering.

VIVES Zuid en Noord maken deel uit van de nieuwe fusieschool VIVES. Er wordt gekozen voor een expliciet multicampusbeleid, waardoor alle campussen de vrijheid behouden om binnen het afgebakend kader de opleiding zelf vorm te geven. Hierdoor is er een verschillend onderwijsproces op Campus Tielt en Torhout (VIVES Zuid) als te Brugge (VIVES Noord). Ook de Hogeschool PXL is in 2013 ontstaan als fusie tussen XIOS Hogeschool en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Daar echter slechts één van beide partners de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aanbood, heeft de fusie geen impact gehad op het onderwijsproces.

De opleiding aan de PXL kent als enige een doorgedreven modulaire opbouw. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leeren ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze verticale samenhang vertaalt zich binnen de opleiding in drie grote groepen competenties (leerlijnen): de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). Op organisatorisch vlak ziet de commissie een goed afgestemde samenwerking tussen de verschillende modules uit de drie leerlijnen. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de

lessen, zodat een optimale chronologische alsook inhoudelijke samenhang kan worden gerealiseerd. De commissie stelde vast dat de opleiding er in slaagt deze ambitieuze planning waar te maken, maar dat dit zowel van docenten als studenten soms de nodige flexibiliteit vraagt. De opleiding van VIVES Zuid Campus Tielt kent weliswaar geen modulaire opbouw, maar ook hier is er sprake van een goed afgestemd opleidingsprogramma. Zowel de vakinhoudelijke als de ondersteunende opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk en chronologisch afgestemd op de algemene didactiek en de stagelijijn. Het dagtraject van de KHLim wordt ingedeeld in drie fases. In de hoofdfase en uitstroomfase werkt de opleiding met modulair onderwijs. De commissie meent dat dit een interessante werkvorm is om ervaringsgericht te werk te gaan en competentiegericht te kunnen opleiden. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Zo blijkt de inhoudelijke invulling van de modules niet steeds logisch te zijn en de inhoudelijke afstemming binnen de modules in sommige gevallen niet goed te verlopen. De commissie stelt vast dat het in het docententeam ontbreekt aan een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Dit maakt dat de modules soms een 'container' zijn waarin diverse leerinhouden aangeboden worden. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsbeoordelingen aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De commissie vernam dat de opleiding in het nieuwe curriculum mogelijks de piste van geïntegreerd werken zou verlaten. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geen inzage gehad in de concrete plannen voor het nieuwe curriculum en wenst haar bezorgdheid te uiten indien de opleiding om bovenstaande redenen de piste van een modulaire opleiding zou verlaten. Het Vlaamse onderwijslandschap, waaronder de PXL, toont aan dat het mogelijk is om een modulair programma kwaliteitsvol vorm te geven.

De opleiding van de PXL en VIVES Zuid Campus Tielt zijn zorgvuldig opgebouwd aan de hand van duidelijke leerlijnen. Ook VIVES Noord heeft sinds kort deze stap gezet en operationaliseert dit in het nieuwe curriculum dat intussen gradueel geïmplementeerd wordt. De commissie ziet bij de PXL, VIVES Noord en VIVES Zuid ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding. De KHLim voert tot op heden geen expliciet taalbeleid. NT2 ontbreekt volledig in het basiscurriculum en komt enkel aan bod in de keuzemodule diversiteit. De commissie ziet dan ook ruimte om een gedegen taalbeleid te ontwikkelen binnen de opleiding en stelt vast dat hiervoor zeker de nodige expertise aanwezig is in de opleiding.

De onduidelijkheden omtrent de structuur van de opleiding van de KHLim blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. De opleiding heeft het moeilijk om zowel de inhoudelijke planning van de opleidingsonderdelen op elkaar af te stemmen als de praktische planning goed vorm te geven. De andere opleidingen hebben de voorbije jaren veel aandacht besteed aan het optimaliseren van de algemene organisatie, mede om de studeerbaarheid van de opleiding te bevorderen. Zo hebben zowel de PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord werk gemaakt van een betere planning van de taken, lessen- en stageroosters. Transparante en vooral tijdige communicatie is echter voor alle opleidingen een blijvend aandachtspunt.

Zowel de aangeboden handboeken, als de syllabi en het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd bij zowel de PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord. Bij zowel de PXL als VIVES Noord worden diverse cursussen verder ontwikkeld tot volwaardige handboeken die bij diverse uitgeverij worden gepubliceerd. De commissie waardeert de vele publicaties en ziet ze als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan bepaalde vakdomeinen, waaronder wereldoriëntatie doen bij KHLim en VIVES Zuid Campus Torhout wat gedateerd aan. Wat betreft wereldoriëntatie, ziet de commissie ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert om ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelt vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is. De commissie respecteert de keuze van de opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout om sterk in te zetten op basiskennis van studenten, maar adviseert de opleiding om kritisch te reflecteren over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' ondersteuning bieden. Dit kan nuttig zijn om studenten duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten. Wat betreft muziek binnen de opleiding van de KHLim ziet de commissie ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs.

Alle opleidingen voorzien praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. In alle opleidingen neemt de stage zowel in omvang als in complexiteit toe gedurende de opleiding. Bij alle opleidingen ligt de focus aanvankelijk op observatie en participatie en/of het geven van

voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar volwaardige stagedagen en deelname aan diverse (thematische) activiteiten. Alle opleidingen voorzien in de derde fase een langdurige stageperiode om de startbekwaamheid van studenten te garanderen. Alle opleidingen begroten de effectieve praktijkervaring op minimum 45 studiepunten en voldoen hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent. De stageplaatsen situeren zich vaak in de nabije omgeving van de opleidingen. VIVES Zuid heeft ook studenten die een stageplaats zoeken in Oost-Vlaanderen, maar dit wordt steeds moeilijker omwille van de concurrentie met de opleidingen lager onderwijs gesitueerd in Gent. De opleidingen bieden de mogelijkheid om in scholen van verschillende onderwijsnetten (gewoon onderwijs, buitengewoon onderwijs, graadsklassen, immersiescholen, methodescholen...) stage te lopen. De KHLim loopt hierbij wat achterop. Gezien een derde van de studenten van de KHLim na het afstuderen terechtkomt in een niet-katholieke basisschool, acht de commissie het zinvol om ook (meer) stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten.

De opleiding van de PXL voorziet opvallend meer stagebegeleiding dan VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim. Zo voorziet de opleiding minimaal drie bezoeken in de eerste fase, acht bezoeken in de tweede fase en zeven bezoeken in de derde fase. De bezoeken gebeuren steeds door verschillende lectoren om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen over het functioneren van de student. Zowel studenten als mentoren zijn lovend over de stagebegeleiding en waarderen de persoonlijke begeleiding. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding, stagebegeleiders hun studenten zeer goed kennen. Deze begeleiding maakt het bovendien mogelijk om aangepaste stageplaatsen aan te bieden indien nodig om het leerproces te bevorderen. De commissie is onder de indruk van de kwaliteitsvolle stagebegeleiding. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten. De opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout kan omwille van de goede samenwerking met de scholengemeenschap Sperregem rekenen op een grote betrokkenheid bij zowel opvolging, beoordeling als feedback van studenten vanwege de mentoren. Zowel bij VIVES Zuid als VIVES Noord geven studenten aan dat de stagebegeleiding voldoende is, maar dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aan-

sluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. De KHLim kampt met het probleem dat mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De opleiding heeft daarenboven een beperkt opleidingsaanbod voor (nieuwe) mentoren, dat bovendien vrijblijvend is. De commissie beseft dat het moeilijk is om mentoren te motiveren en te betrekken bij de opleiding en adviseert de opleiding om de diverse mogelijkheden na te gaan om dit alsnog te bevorderen. De commissie adviseert ook om te werken aan een betere doorstroom van informatie naar mentoren.

Alle opleidingen hebben diverse mogelijkheden voor studenten en docenten ontwikkeld om een internationale ervaring op te doen. Zo zijn er de klassieke Europese uitwisselingsprojecten waar studenten de mogelijkheid hebben om op uitwisseling te gaan naar andere opleidingen. De studenten maken echter meer gebruik van uitwisselingsprojecten in het kader van de Noord-Zuidwerking. VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim hebben het initiatief genomen om een internationale klas in te richten om inkomende studenten op te vangen. Er worden ook heel wat internationale activiteiten georganiseerd zoals studiereizen, studiedagen, workshops. De commissie waardeert dat in alle opleidingen een internationaliseringsbeleid wordt gevoerd zodat vrijwel alle studenten een internationale ervaring hebben gehad.

Alle opleidingen kennen een substantiële drop-out van studenten in de loop van of na de eerste fase. Alle opleidingen leveren heel wat inspanningen inzake instroombeleid om studenten inzicht te geven in hun startcompetenties. Opleidingen organiseren instaptoetsen of screeningstesten die aanleiding geven tot begeleiding of een individueel studietraject. Ook het gebruik van leer groepen, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden, zijn waardevolle instrumenten. De laattijdige drop-out is vaak te wijten aan het niet opvolgen van adviezen of een negatieve stage-ervaring. De KHLim kent echter een opvallend hogere laattijdige drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid die is ingebouwd in de opleiding. De commissie meent dat ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie (zie verder) en de (stage)begeleiding een negatieve impact hebben op het doorstroomrendement.

De opleidingen van de PXL VIVES Zuid Campus Tielt en VIVES Noord kunnen rekenen op een excellente infrastructuur. Er is excellent uitgeruste infrastructuur voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. De PXL

beschikt bovendien over excellente infrastructuur voor dans en sport. De opleiding van VIVES Zuid Campus Torhout heeft dan weer excellente infrastructuur voor dans, muziek en sport omwille van recente investeringen. Vooral de beschikbaarheid van een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal bij PXL sprong de commissie in het oog. De PXL biedt de mogelijkheid aan studenten en het werkveld om het vakdidactisch materiaal voor korte tijd te lenen om in te zetten in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. De commissie ziet hierin een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later op stage en in het werkveld komen. De PXL heeft sinds de fusie ook in alle lokalen een digitaal bord ter beschikking, maar er is nog heel wat ruimte om de borden op creatieve en interactieve wijze in te zetten tijdens de lessen. De opleiding van VIVES Zuid Campus Tielt kan beschikken over een excellente infrastructuur voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De commissie was onder de indruk van de nieuwe natuurklas waarbij er een binnen-buitengevoel gecreëerd kan worden en die een echte belevenisklas kan zijn in combinatie met de mooi aangelegde educatieve binnentuin. Ook het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, zowel op het bord via verschillende types smartboards, alsook via computer, tablets en smartphones. De Campus Tielt kan eveneens rekenen op een nieuw leercentrum dat een rijke collectie aan boeken, didactische (vak)tijdschriften en handleidingen herbergt, alsook plaats biedt voor studenten om in groepen te studeren. De bibliotheek van VIVES Noord huisvest een unieke collectie gezelschapsspellen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. Deze collectie omvat meer dan 20.000 titels en is daarmee toonaangevend in Europa. De collectie is voorwerp van wetenschappelijk (didactisch) onderzoek, maar ook studenten worden gestimuleerd om de collectie aan te wenden tijdens hun stages. Daarom stelt het archief zo'n 3.000 spellen ter beschikking in meerdere exemplaren voor uitleen. De commissie ziet ruimte om de collectie nog meer in te zetten in de opleiding en actief aan te wenden als werkvorm. Ze meent dat de opleiding een unieke troef in handen heeft om gezelschapsspellen educatief aan te wenden in zowel de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld. De KHLim dient te werken in voornamelijk gedateerde infrastructuur, dit tot onvrede van de docenten. Lokalen geven een weinig stimulerende indruk om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. Lokalen zijn vaak klassikaal ingericht en bevatten weinig tot geen modern en innovatief vakdidactisch materiaal. Ook de ondersteunende infrastructuur geeft eenzelfde verouderde en weinig

inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar tot op heden is dit niet opgenomen in de meerjarenbegroting van de hogeschool. De commissie betreurt dat de opleiding nog steeds geen concreet perspectief heeft op nieuwe infrastructuur. In het licht van de stijgende studentenaantallen, de onderinvestering in de infrastructuur en de snelle modernisering van onderwijsmethodes is de druk op de bestaande infrastructuur duidelijk toegenomen en onhoudbaar op middellange termijn.

Alle opleidingen hebben een stabiele of dalende omkadering gekend, ondanks de stijging van de studentenaantallen. Bij VIVES Zuid werd uitdrukkelijk aangegeven dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering zien de opleidingen vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. Alle opleidingen hebben desondanks een actief professionaliseringsbeleid waarbij docenten voldoende tijd en ruimte krijgen voor individuele professionaliseringsactiviteiten. Opleidingen werken ook steeds meer met teamgerichte professionaliseringsactiviteiten, vertrekkend vanuit de noden van de opleiding. Ondanks de aanbeveling bij de vorige visitatie tot het ontwikkelen van individuele en teamgerichte professionaliseringsinitiatieven heeft de KHLim nog steeds een beperkte aansturing van het professionaliseringsbeleid vanuit de noden van de opleiding. De commissie betreurt het dat naar aanleiding van de negatieve opleidingsbeoordelingen door studenten geen teamgerichte professionaliseringsactiviteiten werden georganiseerd voor bijvoorbeeld geïntegreerd werken in modules of het gebruik van de digitale leeromgeving of interactief omgaan met smartboards.

De commissie adviseert alle opleidingen om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."

De commissie stelt vast dat PXL, VIVES Zuid Campus Tiel en VIVES Noord zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit hebben gezet sinds de vorige visitatie. De opleidingen gaan conform hun visie systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. De commissie meent dat deze evolutie aantoont dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken. De KHLim heeft de voorbije jaren veel tijd gestoken in de bestuurlijke organisatie. De werking in vakgroepen bevordert de inhoudelijke afstemming binnen het vakdomein maar hindert echter het overleg en de beleidsvoering op opleidingsniveau, mede door het ontbreken van een sterk orgaan voor overleg, afstemming en kwaliteitszorgbeleid. Bovendien gaf het management aan dat de vakgroepen niet allemaal met eenzelfde snelheid het uitgestippelde beleid (willen) implementeren, en het soms noodzakelijk is om supervisie uit te voeren. De commissie meent dat het belangrijk is om een gemeenschappelijke visie en werking te hebben op het niveau van de opleiding, om te komen tot een kwaliteitsvol onderwijsproces binnen de opleiding. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de opleiding en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding wordt versterkt.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau voor de opleiding van de PXL, VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim (avondtraject) als voldoende. De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau voor de opleiding van de KHLIM (dagtraject) als onvoldoende.

De commissie vond bij elke opleiding een impliciet of expliciet toetsbeleid terug dat in meer of mindere mate reeds concreet is uitgewerkt. De toetsvisie van de PXL vertrekt vanuit duidelijke principes die aansluiten bij de vormgeving van het programma. Ook VIVES Noord heeft met de ontwikkeling van het nieuwe curriculum stappen gezet in een goede afstemming tussen de visie op toetsen en de vormgeving van het programma. VIVES Zuid heeft tot op heden geen expliciet toetsbeleid en dit noch op de campus Tiel als op de campus Torhout. Op beide campussen zijn management en docenten

wel al aan de slag gegaan met concrete acties om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluatie te versterken. Zowel VIVES Zuid als VIVES Noord zijn momenteel naar aanleiding van de fusie in gesprek over een nieuw geïntegreerd beleid op het niveau van de hogeschool en het studiegebied. De KHLim startte in februari 2012 met de ontwikkeling van een toetsbeleid via de oprichting van een denkcel toetsing. Sinds academiejaar 2013-2014 stuurt de toetscommissie de kwaliteitsbewaking van de toetsing aan. De toetscommissie profileert zich als een ondersteunend orgaan voor zowel docenten als opleidingscoördinator bij het aansturen en opvolgen van de toetsing in de opleiding. De commissie stelt vast dat de eerste aanzet is gegeven voor een toetsvisie en -beleid maar dat dit zich nog hoofdzakelijk op het niveau van de toetscommissie en het DMT bevindt. De commissie adviseert dan ook snel aan de slag te gaan om toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.

Alle opleidingen hebben werk gemaakt van een competentiematrix om de relatie tussen de beoogde leerresultaten en de toetsing weer te geven. Alle opleidingen hanteren een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties. Bij VIVES Zuid Campus Torhout en KHLim ligt een sterke focus in de toetsing op het kennisniveau met schriftelijke toetsen met een sterke detaillistische inslag. De commissie adviseert om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft. Ondanks de keuze voor teamteaching en geïntegreerde modules aan de PXL, worden de evaluaties vaak om praktische redenen nog gesplitst georganiseerd. Docenten geven aan dat het in team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de te bevragen leerstof op beperkte tijd. Studenten geven echter aan dat de vele afzonderlijke examens soms leiden tot frustraties en dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. De commissie ziet geïntegreerde evaluatie als een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen. Het geïntegreerd toetsen is tevens een aandachtspunt voor VIVES Noord en KHLim (dagtraject). De KHLim (dagtraject) kampt met een gebrek aan validiteit en transparantie van de toetsing. Voor studenten is het niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd wordt en welke criteria hiervoor worden gebruikt. Tevens sluiten de evaluatievormen niet steeds aan bij de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing bij alle opleidingen. De PXL, VIVES Zuid en VIVES Noord hebben werk gemaakt van gedetailleerde beoordelingsformulieren voor de stages waarop de beoordelingscriteria transparant worden weergegeven. VIVES Noord en PXL herwerkten recent hun beoordelingsformulieren tot grote tevredenheid van studenten en werkveld. De commissie waardeert deze inspanningen en stelde vast dat deze acties de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordelingen hebben versterkt. De commissie stelde wel vast dat de betrokkenheid van docenten bij de stagebeoordeling een cruciale factor is in de betrouwbaarheid van de beoordeling. Zo gaven studenten bij VIVES Zuid, VIVES Noord en KHLim (dagtraject) uitdrukkelijk aan dat de expertise van de bezoekende docent een grote impact heeft op de beoordeling wanneer deze al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. De commissie meent echter ook dat de betrouwbaarheid kan worden bevorderd door het versterken van de betrokkenheid van de docenten bij de stagebeoordelingen o.a. door het verhogen van het aantal stagebezoeken. Bij De KHLim (dagtraject) is er grote onvrede bij studenten over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat het eenmalige klasbezoek door een docent, samen met het begeleidingsrapport van de mentor de basis vormt voor de beoordeling. Studenten geven aan dat deze manier van evalueren sterk beïnvloed wordt door de vakexpertise van de bezoekende docent die al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. Mentoren gaven aan dat het onduidelijk is in welke mate hun verslag mee in rekening wordt gebracht bij de beoordeling. Er wordt daarenboven aangegeven dat een aantal elementen moeilijk neer te schrijven is op de bestaande formulieren en gemakkelijker mondeling toegelicht kunnen worden aan de stagebegeleiders. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ze meent bovendien dat het belangrijk is om alle competentiegebieden te koppelen aan de stage-elementen en niet enkel de competenties die gerelateerd zijn aan functioneel geheel één tot vijf.

De commissie heeft bij alle opleidingen een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. De vorm van deze afstudeerwerken is verschillend maar omvatten allemaal een praktijkgericht onderzoek. Dergelijk actieonderzoek is een recente ontwikkeling binnen bijna alle opleidingen. Dit maakt dat alle opleidingen de voorbije jaren zoekende zijn geweest naar zowel de

beoogde leerresultaten, de vorm en inhoud van het afstudeerwerk alsook de te hanteren beoordelingscriteria en beoordelingsschalen. De commissie stelt vast dat bij de PXL, VIVES Noord, VIVES Zuid Campus Tielt en de KHLim voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. Ze ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven.

Het werkveld is tevreden over de inzetbaarheid van de afgestudeerden van alle vier opleidingen. De afgestudeerden van de PXL worden gewaardeerd voor hun pro-actieve houding zowel als lesgever als leraar binnen een team. Ze durven creatief aan de slag te gaan in de lespraktijk en hebben daarbij oog voor differentiatie. VIVES Noord en VIVES Zuid campus Torhout werkten mee aan een outputmeting georganiseerd in het kader van een project van het expertisenetwerk School of Education van de Associatie KU Leuven. De afgestudeerden van VIVES Noord scoorden goed als lid van een schoolteam, op reflectieve vaardigheden en als opvoeder. VIVES Zuid Campus Torhout scoorde goed als opvoeder en lid van een schoolteam. Bij alle opleidingen bleek dat studenten minder scoren als partner van ouders en externen. De studenten van de KHLim hebben volgens het werkveld slechts beperkt aandacht voor alternatieve werkvormen en differentiatie. De commissie sluit zich aan bij deze opmerkingen en wil de opleiding van de KHLim dan ook stimuleren om via de participatieraad het werkveld meer te betrekken bij de vormgeving van het nieuwe curriculum, zodat studenten in de toekomst beter voorbereid aan de slag kunnen met differentiatie en alternatieve werkvormen.

Met uitzondering van de KHLim en de PXL hebben de opleidingen een diplomarendement dat aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De KHLim kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere opleidingen in Vlaanderen. De persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding hebben bij de PXL niet tot gevolg dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie sluit zich aan bij de conclusie van de opleiding, dat

dit grotendeels het gevolg is van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma. De commissie wil beide opleidingen aanbevelen om alle knelpunten in het dagtraject in kaart te brengen en wil de KHLim stimuleren de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie de opleidingen steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

De commissie stelt vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten binnen het dagtraject van de KHLim reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de toetsing binnen het dagtraject en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding, en het dagtraject in het bijzonder, wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig toetsbeleid tot stand kan komen.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

Voldoende (V)	De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
Goed (G)	De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
Excellent (E)	De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
Onvoldoende (O)	De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

Voldoende (V)	het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
Goed (G)	het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Excellent (E)	het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Onvoldoende (O)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatie-termijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
Hogeschool PXL - dagtraject - avondtraject	V V	G V	V V	V V
KHLim - dagtraject - avondtraject	V V	O V	O V	V* V
VIVES Zuid Campus Tielt - regulier traject - afstandsonderwijs VIVES Zuid Campus Torhout	V V V	G V V	V V V	V V V
VIVES Noord - - dagtraject - avondtraject	V V	G G	V V	V V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

HOGESCHOOL PXL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool PXL

Op 21 en 22 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit ge-evalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het departement PXL-Education. Het departement kwam tot stand op 1 oktober 2013 naar aanleiding van de fusie van de XIOS Hogeschool en de Provinciale Hogeschool Limburg (PHL). Samen met het departement PXL-Media & Tourism en PXL-Social Work is het gehuisvest op de Campus Vildersstraat te Hasselt. De opleiding (alle varianten) telt 108 studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding streeft naar het vormen van een onderwijzer die:

- kinderen centraal stelt en meewerkt aan hun evolutie tot wereldburgers
- aangepaste en actuele leerroutes voor kinderen uittekent
- op een zorgzame manier leer- en ontwikkelingsprocessen begeleidt
- vakbekwaam en vernieuwend leerinhouden vertaalt

- creatief en kritisch nieuwe leerinhouden, leermiddelen en werkvormen aanwendt
- vanuit een pluralistisch denkkader open staat voor wederzijdse verrijking met oog voor de diversiteit van de maatschappelijke en onderwijscontext
- over de nodige sociale en communicatieve vaardigheden beschikt in de klas en ook daarbuiten

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het **opleidingsprogramma** bestaat uit driemaal 60 studiepunten. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze opbouw vertaalt zich in drie **leerlijnen**: de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). Het curriculum is uitgewerkt in goed op elkaar afgestemde modules. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de lessen, zodat een optimale samenhang wordt gerealiseerd. De kleinschaligheid van de opleiding en de specifieke onderwijsorganisatie maken dat hoorcolleges als werkvorm slechts in één derde van de gevallen wordt gebruikt. De kleine groepen maken het mogelijk om interactieve **werkvormen** te stimuleren en de zelfstandigheid van studenten aan te spreken.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De stage in de eerste fase omvat zowel observatiedagen, zeven snipperdagen actieve stage en een volledige week stage. In de tweede fase wordt naast een stage in de eerste en derde graad ook een themaweek voorzien in de tweede graad. De opleiding kent in de derde fase in het totaal twaalf weken stage, verdeeld in drie blokken. In deze twaalf weken moeten studenten praktijkervaring opdoen in alle graden alsook twee weken in het buitengewoon onderwijs en twee dagen in de derde kleuterklas. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren veelal tot het GO! of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt met het gewone basisonderwijs, maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs en basisscholen in Wallonië (immersieonder-

wijs). Tijdens stages voorziet de opleiding omvangrijke **stagebegeleiding**. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding stagebegeleiders hun studenten goed kennen. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten.

Op het vlak van **internationalisering** biedt de opleiding de mogelijkheid om in het buitenland stage te doen. De buitenlandse stages kaderen vaak in langdurige projecten zodat de kwaliteit van de begeleiding gegarandeerd kan worden. De opleiding investeert ook in internationalisering@home met o.a. een e-twinningproject en studiebezoek aan een immersieschool in Wallonië.

In januari 2011 startte de opleiding met een traject in **avondonderwijs**. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen zij een verkort traject. De studenten gaven aan dat de begeleiding door de docenten ruim voldoet aan de verwachtingen. Er is een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklust door studenten, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. Vele inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding zijn echter niet geïmplementeerd in het avondtraject. Uiteraard heeft deze doelgroep andere noden, maar er zijn zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. Het is dan ook aan te bevelen dat de opleiding gerichte acties opzet zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden.

Beoordeling en toetsing

De opleiding wenst uitdrukkelijk niet enkel te richten op het 'afrekenen' van studenten maar evaluatie ook te zien als instrument bij het structureren en monitoren van het leerproces van studenten. De opleiding wenst in te zetten op diagnostische toetsing bij aanvang van de opleiding. Deze toetsen zijn er in de eerste plaats op gericht om de studenten een beeld te geven van het eigen startniveau en om ze een aangepast leertraject te kunnen aanbieden. Summatieve toetsing wordt ingezet om al dan niet een credit toe te kennen voor een afgebakend deel van de opleiding. De opleiding wenst ook expliciet in te zetten op formatieve toetsing via o.a. het didactisch portfolio en diverse opdrachten. Continue evaluatie is voor de opleiding belangrijk om snel tekorten op te sporen en feedback te geven.

Studenten zijn ruim tevreden over de transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de (schriftelijke) examens. De docenten halen aan dat de geïntegreerde summatieve evaluatie zowel om inhoudelijke als om praktische redenen zelden plaatsvindt. In team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de leerstof op beperkte tijd. Studenten menen dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. Zo moeten studenten voor alle deelevaluaties samen een voldoende halen, vooraleer ze een credit krijgen voor de volledige module. Geïntegreerde evaluatie realiseren is echter een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.

Er is veel aandacht voor **feedback, reflectie en begeleiding**, o.a. via de leergroepen waar studenten in kleine groep worden begeleid. Ook via het taalgroeidossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. Veel van de formatieve toetsing krijgt ook een officiële neerslag en kan bijgevolg ingezet worden in het leerproces van studenten.

De opleiding werkte een gedetailleerd stage-assesmentformulier uit. Met behulp van de stage-assesmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de **stagebeoordelingen** aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren.

De opleiding kiest ervoor om de combinatie van het stageportfolio en de onderzoeksopdracht samen te beschouwen als het **afstudeerwerk** van de opleiding. De resultaten van de onderzoeksopdrachten zijn van voldoende niveau. Het snel uitwerken van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels is belangrijk om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

Begeleiding en ondersteuning

De opleiding kan rekenen op een excellente **infrastructuur**. Naast een excellent uitgeruste infrastructuur voor dans en beweging, zijn er ook ruime en bijzonder goed uitgeruste vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. Alle lokalen hebben een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal. Wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming, krijgen studenten – maar ook het werkveld – de mogelijkheid om het materiaal voor korte tijd te lenen om in te zetten

in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. Dit is een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later op stage en in het werkveld komen. Alle klaslokalen zijn uitgerust met digitale borden, naast het klassieke krijtbord. Het gebruik van deze borden staat nog in de kinderschoenen. Er wordt een actief beleid gevoerd om hier aan tegemoet te komen, zodat ICT echt integraal deel uit gaat maken van de leeromgeving. Ook de bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak) didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

Omwille van de kleine **instroom** voert de opleiding een actief rekruteringsbeleid en probeert zoveel mogelijk aanwezig te zijn op studiekeuze-initiatieven in de ruime omgeving. De opleiding kampt echter met het vooroordeel dat de arbeidskansen met een diploma van een niet-katholieke hogeschool beperkter zouden zijn, wat ontkracht wordt door de tewerkstellingscijfers. Studenten zijn tevreden over de instaptoetsen en aanvangsbegeleiding en slagen er in om al dan niet met persoonlijke begeleiding toch het beoogde niveau te behalen. Het opleidingsteam geeft in bepaalde gevallen ook op eigen initiatief het advies om de opleiding deeltijds op te nemen of zelfs te heroriënteren. Er is wel ruimte om de instaptoetsen nog meer te integreren in de modules van de eerste fase van de opleiding.

De opleiding investeert ook in **leergroepbegeleiding**, waarbij studenten in een kleine groep begeleid worden. In de eerste fase worden deze voornamelijk gebruikt voor het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Verder in de opleiding spelen de leergroepen een belangrijke rol bij stages. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de PXL voor bijkomende ondersteuning.

De opleiding wordt geconfronteerd met zwakkere doorstroomcijfers dan gemiddeld in Vlaanderen. Ze wijt dit grotendeels aan de zwakkere instroom. De opleiding investeert veel in tussentijdse feedback. Afhankelijk van de situatie wordt er een traject aangeboden aan studenten dat kan leiden tot een bindend advies om niet te starten met een actieve stage. De opleiding moedigt deze studenten aan om de vrijgekomen leertijd te besteden aan de versterking van hun algemene competenties. De **drop-out** schrijft de opleiding toe aan het negeren van deze adviezen, waardoor studenten alsnog in de problemen komen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** zijn gegeerd door het werkveld. Uit bevragingen blijkt dat alle afgestudeerden binnen de drie maanden werk hadden gevonden, waarvan 90% als leraar in een lagere school. Afgestudeerden zijn goed voorbereid op zowel het lesgeven als op het functioneren als leraar binnen een team en een school. Afgestudeerden nemen een proactieve houding aan en durven creatief aan de slag te gaan in de lespraktijk met voldoende oog voor differentiatie.

De persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding heeft niet tot gevolg dat het **diplomarendement** aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma. De opleiding kiest terecht voor kwaliteit boven kwantiteit.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Hogeschool PXL

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool PXL. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 21 en 22 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteits-waarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter-suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studie-punten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding (alle varianten) telt 108 studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL is ingebed in het departement PXL-Education van de Hogeschool PXL. Het departement PXL-Education organiseert verder ook de opleiding Ba-chelor in het onderwijs: kleuteronderwijs en Bachelor in het onderwijs: se-cundair onderwijs. Samen met het departement PXL-Media & Tourism en PXL-Social Work is het gehuisvest op de Campus Vildersstraat te Hasselt.

Het departement PXL-Education kwam tot stand op 1 oktober 2013 naar aanleiding van de fusie van de XIOS Hogeschool en de Provinciale Hoge-school Limburg (PHL). Door de fusie is de nieuwe hogeschool een zelfstan-dige hogeschool en niet gebonden aan een onderwijsnet. De hogeschool beschrijft zichzelf als actief pluralistisch en wenst samen te werken met alle onderwijsnetten. Door de fusie omvat het departement PXL-Education de drie opleidingen Onderwijs (kleuter-, lager- en secundair onderwijs) van de XIOS Hogeschool en de opleiding secundair onderwijs van de PHL. Bij-gevolg is de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs zelf geen voorwerp geweest van een fusie. Enkel op bestuurlijk niveau hebben er grote wijzigingen plaatsgevonden bij de start van academiejaar 2013-2014. Deze werden voorbereid tijdens het academiejaar 2012-2013.

De opleidingsraad, waarin alle docenten van de opleiding zetelen, is be-voegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaop-bouw en –inhoud alsook innovatie-initiatieven, de kwaliteitszorg van de

opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte de studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsraad krijgt even-eens input vanuit de participatieraad van het werkveld (vertegenwoordi-gers van het basisonderwijs) alsook de participatieraad van de studenten. Het opleidingshoofd is eindverantwoordelijk voor de opleiding en coördi-neert de werking van de opleidingsraad.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding omschrijft in het zelfevaluatierapport de volgende kernwaar-den waar ze de missie, het motto en het onderwijsconcept op baseren: pluralistisch denken, samen werken, betrokken zijn, verantwoordelijkheid dragen, talenten ontplooien, accenten leggen en vernieuwend handelen. Vanuit deze missie heeft de opleiding het motto 'prikkelen om te ontwik-kelen' gekozen en formuleerde zij de missie als volgt: "We willen elke stu-dent prikkelen om zich te ontwikkelen tot een jonge leerkracht die grens-verleggend durft denken en onderwijzen". De opleiding streeft naar het vormen van een onderwijzer die:

- kinderen centraal stelt en meewerkt aan hun evolutie tot wereldburgers
- aangepaste en actuele leerroutes voor kinderen uittekent
- op een zorgzame manier leer- en ontwikkelingsprocessen begeleidt
- vakbekwaam en vernieuwend leerinhouden vertaalt
- creatief en kritisch nieuwe leerinhouden, leermiddelen en werkvormen aanwendt
- vanuit een pluralistisch denkkader open staat voor wederzijdse verrij-king met oog voor de diversiteit van de maatschappelijke en onderwijs-context
- over de nodige sociale en communicatieve vaardigheden beschikt in de klas en ook daarbuiten

De opleiding wendt de kernwaarden, missie, visie en profilering aan om een helder en concreet beleidsplan met doelstellingen op te stellen voor de periode 2009-2015. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aange-leverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het beleids-plan duidelijk van onderuit gegroeid en gedragen is en uitgedragen wordt door het opleidingsbestuur en de docenten. Er werd duidelijk aangegeven dat de opleiding in het verleden en ook nu na het fusieproces alle ruimte

heeft gekregen om de opleiding een eigen profiel aan te meten. De fusie heeft wel het pluralistische en onafhankelijke profiel van de opleiding versterkt nu ook de samenwerking met het katholieke onderwijsnet (onderwijsbevoegdheid Godsdienst) gefaciliteerd wordt.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de missie, visie en profilering gekend waren bij zowel studente en alumni als het werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering komen de betrokkenheid bij en aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van iedere student, geïntegreerde aandacht voor differentiatie, innovatie en krachtige leeromgevingen alsook de aandacht voor sociale vaardigheden sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als de sterktes van de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er wel nog ruimte is om explicieter aandacht te besteden aan differentiatie naar boven toe. Momenteel richt de aandacht voor persoonlijke ontwikkeling zich in de eerste plaats, conform de eigenheid van de instroom, op de zwakkere student. De fusie met de PHL heeft de aandacht/profilering voor ICT op een veel hoger niveau gebracht. Gezien de opleiding Lager onderwijs een XIOS-opleiding was, heeft ze nog een grote inhaalslag te maken om aan te sluiten bij deze sterke ICT-gerichte profilering van de toenmalige PHL. De commissie stelde wel vast dat de opleiding hierin sterk gesteund wordt door het bestuur van de hogeschool en dat de nodige randvoorwaarden (infrastructuur en professionalisering) op korte termijn werden gerealiseerd.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld worden via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een intens contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg is zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in de 'participatieraad opleiding basisonderwijs-werkveld'. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de participatieraad sterk te waarderen, naast de veelvuldige informele contacten.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool PXL heeft meegewerkt aan het domeinspe-

cifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012 – 2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie met bijhorende doelstellingen als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet dergelijk kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de sterktes van de opleiding, waaronder de ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden, verder te expliciteren en dit op een voldoende ambitieus niveau. De commissie trof alvast een aantal inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifieke leerresultaten terug in het beleidsplan 2009-2015.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding beschrijft de opbouw van het programma als constructief en cyclisch. In de eerste fase wordt gefocust op de groei van de studenten in de klas: de kennis, vaardigheden en attitudes van een jonge onderwijzer. In de tweede en derde fase verschuift de klemtoon van een leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en inhoudelijke expert, naar een leraar die zowel autonoom als in team, en met een ruime mate van initiatief kan handelen in complexe situaties. Deze verticale samenhang vertaalt zich binnen de opleiding in drie grote groepen competenties (leerlijnen): de algemene competenties (jezelf), de inhoudelijke component (je meesterschap) en centraal de pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap). De algemene competenties (jezelf) komen aan bod in de eerste opleidingsfase. De bijhorende opleidingsonderdelen hebben als eerste opdracht eventuele hiaten in de basiskennis weg te werken en het algemeen kennis- en vaardighedeniveau op een hoger niveau te brengen. Binnen de inhoudelijke component (je meesterschap) wordt leergebiedoverschrijdend gewerkt waar relevant. De opleiding opteert voor een vakspecifieke benadering waar ze meent dat de voorkennis uitgebreid dient te worden (wiskunde, Nederlands en Frans). In de groep pedagogische en vakdidactische competenties (je leraarschap) krijgen de studenten een geïntegreerd aanbod van onderwijskundige basiskennis en didactische oefeningen. In de tweede fase staat de leerlijn 'je meesterschap' en de leerlijn 'je leraarschap' centraal. De opleiding focust op het ontwerpen van krachtige leeromgevingen en geeft een aanzet voor het omgaan met differentiatie en omgaan met thematisch en projectmatig werk. In de derde fase verlegt de opleiding de focus van de klas naar de school en diept ze de differentiatie verder uit. Daarnaast wordt er in keuzemodules gewerkt aan een onderzoeksopdracht, als afsluitend element van de leerlijn onderzoeksvaardigheden.

De opleidings specifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende modules binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. Indien de

opleidingsonderdelen verschillende delen bevatten zijn er telkens per deel specifieke leerdoelen geformuleerd. Daarnaast heeft de opleiding ook moduleboeken uitgewerkt per module, waarin een toelichting wordt gegeven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. Docenten gaven tevens aan dat in het kader van 'teach as you preach' bij het begin van elke les expliciet aandacht wordt besteed aan de leerdoelen. Dit werd door studenten bevestigd en als een meerwaarde ervaren.

De commissie waardeert de opbouw van het programma. Zoals eerder aangegeven heeft de opleiding gekozen voor een constructief en cyclisch model. De commissie ziet dit goed uitgewerkt in de modulaire opbouw van het programma, waarbij de focus gradueel wordt verlegd van de student, naar de student als leerkracht tot uiteindelijk de student als lid van de schoolgemeenschap. Op organisatorisch vlak ziet de commissie een goed afgestemde samenwerking tussen de verschillende modules uit de drie leerlijnen. Naast de intense samenwerking tussen docenten, waaronder team-teaching met vakdocenten en pedagogen, komt dit ook naar voor in de just-in-time planning van de lessen, zodat een optimale chronologische alsook inhoudelijke samenhang kan worden gerealiseerd. De commissie stelde vast dat de opleiding er in slaagt deze ambitieuze planning waar te maken, maar dat dit zowel van docenten als studenten soms de nodige flexibiliteit vraagt.

De kleinschaligheid van de opleiding en de specifieke onderwijsorganisatie (just-in-time en team-teaching) maken dat het aantal zuivere hoorcolleges slechts in één derde van de gevallen wordt gebruikt als werkvorm. De kleine groepen maken het namelijk mogelijk om snel interactieve werkvormen te stimuleren en de zelfstandigheid van studenten aan te spreken. Studenten worden expliciet gestimuleerd om initiatief te nemen in hun leerproces. Dit weerspiegelt zich ook op het vlak van inspraak waarbij de commissie kon vaststellen dat studenten ruim de mogelijkheid hebben rechtstreeks of via de participatieraad voor studenten hun inbreng te hebben bij het beleid en de organisatie van de opleiding. Zo werd werk gemaakt van een takenplanner voor alle opleidingsfases zodat studenten en docenten een duidelijk zicht kregen welke opdrachten er allemaal werden verwacht tijdens het academiejaar. Deze takenplanner heeft geleid tot het wegwerken van inhoudelijke en chronologische overlap van de taken en tot een betere zelfsturing van en planningsmogelijkheden bij studenten.

De opleiding koos tot vorig jaar expliciet voor een alternatieve indeling van het academiejaar. In de eerste fase werd gewerkt met een trimesterindeling om kort op de bal te kunnen spelen. In de andere fases werd gewerkt met een lang semester (twee trimesters) en een kort semester (één trimester) en dit omwille van praktische en inhoudelijke redenen ten aanzien van de stages. Bij de fusie is geopteerd om instellingsbreed een evenwichtig semestersysteem te hanteren. Hoewel het oude systeem zeker een aantal voordelen had, ziet de commissie het evenwichtige semester als een goede evolutie om de studeerbaarheid van de opleiding verder te optimaliseren en om het doorstroomrendement te verbeteren (zie verder).

Naast de drie leerlijnen 'jezelf', 'je leraarschap' en 'je meesterschap' heeft de opleiding ook leerlijnen ontwikkeld wat betreft 'taal' en 'onderzoekskompetenties', die verweven zitten in de drie basisleerlijnen. De commissie vindt het waardevol dat de opleiding eveneens investeert in het verder expliciteren van de leerlijnen 'cultuureducatie en interculturele en internationale competenties' zoals de opleiding zelf al aangeeft in het zelfevaluatie-rapport. De commissie stelde vast dat de leerlijn 'taal' zichtbaar aanwezig is in de opleiding. De studenten geven aan dat 'taal' een permanent aandachtspunt is in de opleiding. Zo worden papers, presentaties, stagedocumenten alsook de afstudeerwerken in het kader van team-teaching steeds mee beoordeeld door de taaldocenten en/of logopedisten. Alle beoordelingen en andere feedback in verband met taal dienen studenten op te nemen in hun taalgroeidossier, hun persoonlijk portfolio omtrent taalvaardigheid. De taaldocenten ontwikkelden eveneens een routeboekje dat zowel docenten als studenten helpt bij het definiëren en behalen van taalcompetenties bij niet-taalvakken. De leerlijn onderzoeksvaardigheden kwam tot ontwikkeling tijdens het academiejaar 2009-2010. De leerlijn focust in de eerste plaats op informatievaardigheden, reflectievaardigheden en het aanleren van een onderzoekende houding. Studenten dienen hun leerproces m.b.t. onderzoeksvaardigheden te documenteren in een didactisch portfolio waar ook hun didactische en reflectieve vaardigheden een belangrijke plaats innemen. In de keuzemodules in de derde fase maken de studenten ook een afstudeerwerk. Het onderwerp is afhankelijk van de keuzemodule, maar het afstudeerwerk wordt door de opleiding gezien als het eindpunt van de leerlijnen taal en onderzoeksvaardigheden. De onderwerpen voor de afstudeerwerken komen veelal tot stand samen met een stageschool. Het effectieve praktijkonderzoek wordt dan waar mogelijk gekoppeld aan één van de stages uit de derde fase.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat zowel observatiedagen als zeven snipperdagen actieve stage. Om ook te participeren aan het volledige klas- en schoolgebeuren is eveneens een volledige week stage voorzien. In de tweede fase wordt naast een stage in de eerste en derde graad ook een themaweek voorzien in de tweede graad. De opleiding kent in de derde fase in het totaal twaalf weken stage, verdeeld in drie blokken. In deze twaalf weken moeten studenten praktijkervaring opdoen in alle graden alsook twee weken in het buitengewoon onderwijs en twee dagen in de derde kleuterklas. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring in de basisschool op 47 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen.¹ De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren veelal tot het GO! of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs alsook basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding hoopt door de fusie en de betere samenwerking met het katholieke onderwijsnet ook daar meer stageplaatsen te kunnen aanbieden. Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen aan de hand van een mentorenpakket dat studenten afgeven bij een eerste contact. Tijdens deze stages voorziet de opleiding in een omvangrijke stagebegeleiding vanuit de opleiding. Zo voorziet de opleiding minimaal drie bezoeken in de eerste fase, acht bezoeken in de tweede fase en zeven bezoeken in de derde fase. De bezoeken gebeuren steeds door verschillende lectoren om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen over het functioneren van de student. Zowel studenten als mentoren zijn lovend over de stagebegeleiding en waarderen de persoonlijke begeleiding. Mentoren merken dat door deze intensieve begeleiding stagebegeleiders hun studenten zeer goed kennen. Deze begeleiding maakt het bovendien mogelijk om aangepaste stageplaatsen aan te bieden indien nodig om het leerproces te bevorderen. De commissie is onder de indruk van de kwaliteitsvolle stagebegeleiding. De vele contacten met de stagebegeleiders tijdens de stage zijn een duidelijke meerwaarde voor zo-

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

wel studenten als mentoren en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage in het bijzonder voor zwakkere studenten.

Op aanbeveling van de vorige visitatiecommissie werkte de opleiding verder aan de explicitering van het beleid met betrekking tot internationalisering. De opleiding biedt de mogelijkheid om in het buitenland stage te doen. De studentenmobiliteit is slechts toegankelijk voor studenten die voldoen aan bepaalde criteria, mede om de kwaliteit en de slaagkans van de studenten te bewaken. De buitenlandse stages kaderen vaak in langdurige projecten zodat de kwaliteit van de begeleiding gegarandeerd kan worden. De opleiding investeert ook in internationalisering@home met o.a. een e-twinningproject en studiebezoek aan een immersieschool in Wallonië. De commissie waardeert de geleverde inspanningen en stelde vast dat internationalisering doorheen de opleiding de nodige ruimte krijgt.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een excellente infrastructuur. Ondanks de kleinschaligheid van de opleiding zag de commissie ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een excellente uitgeruste infrastructuur voor dans en beweging, zijn er ook ruime en bijzonder goed uitgeruste vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld. Ook de bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De commissie stelde ook vast dat alle lokalen een bijzonder rijke collectie aan modern en innovatief vakdidactisch materiaal hebben. De opleiding gaf aan dat, wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming, studenten – maar ook het werkveld – de mogelijkheid krijgen om het materiaal voor korte tijd uit te lenen om in te zetten in de eigen klaspraktijk al dan niet tijdens de stage. De commissie ziet hierin een bijzonder waardevolle manier van samenwerking met het werkveld alsook een ideaal middel om de stageplaatsen aansluiting te doen maken met de leermiddelen, leeromgevingen en innovaties waarmee de studenten later mee op stage en in het werkveld komen. Sinds de fusie en de verhuizing van het volledige departement PXL-Education naar de Campus Vildersstraat zijn alle klaslokalen uitgerust met digitale borden, naast het klassieke krijtbord. Docenten en studenten geven aan dat het gebruik van deze borden nog in de kinderschoenen staat en dat hier nog heel wat ruimte is om de borden op creatieve en interactieve wijze in te zetten tijdens de lessen. De commissie ziet alvast dat hiervoor een actief beleid gevoerd wordt om hier aan tegemoet te komen, zodat ICT echt integraal deel uit gaat maken van de leeromgeving.

De opleiding wordt gedragen door een klein, maar bijzonder gemotiveerd docentenkorps van 23 docenten waarvan 6 praktijklectoren (8 VTE voor het dagtraject en 1,77 voor het avondtraject) wat, zoals de opleiding zelf aangeeft in het ZER, leidt dit tot een grote werklast bij het personeel wat betreft opleidingsondersteunende taken. De opleiding kan echter rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat maakt dat er, waar nodig en zinvol, gerekend kan worden op gastsprekers (directeurs, zorgcoördinatoren...) om bepaalde leerinhouden aan te bieden. Ook omgekeerd maakt de staf tijd om ondersteuning te bieden aan het werkveld via de aanbidding van lezingen, hulp bij (vak)didactische vragen en het uitlenen van onderwijsmateriaal. De commissie waardeert sterk dat de opleiding, ondanks de kleine omvang van de staf, kan rekenen op een logopediste binnen het team. De logopediste wordt ingeschakeld bij de begeleiding van studenten met taal- en stemmoeilijkheden, maar eveneens binnen de opleidingsonderdelen waar taal een belangrijke plaats inneemt. De opleiding voorziet de nodige ruimte voor docentenprofessionalisering. Zowel in teamverband via de opleidingsraad als via de jaarlijkse individuele functioneringsgesprekken worden er afspraken gemaakt voor individuele of groepsgebonden professionaliseringsactiviteiten. Zo volgden de leer-groepbegeleiders verplicht een coachingstraject. Alle docenten volgden de cursus omtrent Universal Design of Learning. Sinds de fusie met de PHL wordt er zwaar ingezet op een professionaliseringstraject rond ICT en het gebruik van smartboards. De commissie adviseert de opleiding om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decreetaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst dit ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."² De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

De kleine studentenaantallen maken dat er een lage student-staf ratio is, wat rechtstreeks waarneembaar is in de intensieve begeleiding die de

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

opleiding biedt, zowel op de campus als tijdens de stages. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. Tegelijk merkt de commissie op dat een dergelijk team kwetsbaar is wat betreft continuïteit, wanneer een specifieke vakdocent ziek is en tijdelijk vervangen dient te worden. De commissie hoopt eveneens, dat wanneer de studentenaantallen in de toekomst (mogen) toenemen, dat de staf eveneens waar nodig meegroeit. Dit ziet de commissie als een belangrijk punt, gezien de intensieve (stage)begeleiding en de team-teaching. Deze sterke punten van de opleiding zouden niet verloren mogen gaan bij een toename van de studentenaantallen.

De opleiding kampt met een moeilijke instroom en is zich daar in ernstige mate van bewust. Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de problematiek uitvoerig en gedetailleerd zonder de 'vervelende' elementen uit de weg te gaan. Ook tijdens de gesprekken is de commissie in open dialoog kunnen treden rond deze problematiek. De opleiding kampt met een laag aantal instromende generatiestudenten die bovendien zwakker is in vergelijking met de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen. De opleiding meent dat dit in belangrijke mate het gevolg is van de zware concurrentie met de opleiding van de KH Limburg, gevestigd op nog geen kilometer afstand. De commissie heeft aan de hand van de gesprekken vastgesteld dat de concurrentie nadelige vormen aanneemt en betreurt dit. De profilering van de opleiding met een sterke focus op persoonlijke begeleiding maakt dat een bepaalde groep studenten wordt aangetrokken waaronder een aantal studenten dat niet succesvol was in de lerarenopleiding aan de KH Limburg. Omwille van de kleine instroom voert de opleiding een actief rekruteringsbeleid en probeert zoveel mogelijk aanwezig te zijn op studiekeuze-initiatieven in de ruime omgeving. De opleiding kampt echter met het vooroordeel dat de arbeidskansen met een diploma van een niet-katholieke hogeschool beperkter zouden zijn, wat ontkracht wordt door de tewerkstellingscijfers die de commissie kon inkijken. De opleiding hoopt nu de Hogeschool PXL een zelfstandige school is en de samenwerking met het bisdom de mogelijkheid heeft gecreëerd om rooms-katholieke godsdienst in te richten, dit nadeel weg te werken. De commissie ziet alvast ook een opportuniteit in het verder expliciteren van de eigen profilering (zie GKW 1) om de kracht van de eigen opleiding beter uit te dragen.

De opleiding organiseert al jaren instaptoetsen om het startniveau van studenten in kaart te brengen. Sinds 2011 zijn deze afgestemd op het startcompetentieprofiel dat de opleiding opstelde. De instaptoetsen geven aanleiding tot diverse remediëringstrajecten. Studenten zijn tevreden over de begelei-

ding en slagen er in om na al dan niet persoonlijke begeleiding toch het beoogde niveau te behalen. Het opleidingsteam geeft in bepaalde gevallen ook op eigen initiatief het advies om de opleiding deeltijds op te nemen of zelfs te heroriënteren. De commissie ziet nog ruimte om de instaptoetsen meer te integreren in de modules binnen de leerlijn 'jezelf' in de eerste fase van de opleiding. Hoewel er sporadisch gebruik van wordt gemaakt in het kader van differentiatie (Universal Design for Learning) meent de commissie dat de mogelijkheden van de LEMO-test onvoldoende benut blijven in de opleiding. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen. Volgens de commissie vertrekt dit vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in een kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten in het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Verder in de opleiding spelen de leergroepen een belangrijke rol bij de voorbereiding op en reflectie over de stages. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de PXL wanneer er bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn.

Op het vlak van doorstroomrendement wordt de opleiding geconfronteerd met zwakkere cijfers dan gemiddeld in Vlaanderen. De opleiding geeft aan heel wat initiatieven te nemen om de doorstroom te verbeteren, en wijt de zwakkere cijfers grotendeels aan de zwakkere instroom. De opleiding investeert in tussentijdse feedback na sleutelmomenten in de opleiding (instaptoetsen, stages en examens). Afhankelijk van de situatie wordt er een traject aangeboden aan studenten. Dit kan leiden tot het bindend advies om niet te starten met een actieve stage indien er te laag gescoord wordt op de algemene competenties (module 'jezelf'). De opleiding geeft aan veel aandacht te besteden aan de begeleiding van deze studenten en wil hen aanmoedigen om de vrijgekomen leertijd te besteden aan de versterking van hun algemene competenties via begeleide zelfstudie en remediëringssessies. De drop-out schrijft de opleiding echter toe aan het negeren van deze adviezen, waardoor studenten alsnog in de problemen komen tijdens de tweede fase van de opleiding. De stage in de tweede fase van de opleiding is een struikelblok omdat een aantal competenties samenkomt, waaronder de didactische en vakinhoudelijke competenties. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en

doorstroombegeleiding, en wil de opleiding verder stimuleren om alle actie in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op te volgen en blijvend bij te sturen waar nodig.

In januari 2011 startte de opleiding met een traject in avondonderwijs, gericht op werkstudenten. Gezien de start van het academiejaar in januari valt en gezien het feit dat er gemikt wordt op een andere doelgroep, zijn er om organisatorische redenen kleine verschillen in het opleidingsprogramma. Deze zijn voornamelijk gericht op de afstemming van de lesinhouden op de planning van de stages. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld 6 uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen zij een verkort traject. De studenten gaven aan dat de begeleiding door de docenten ruim voldoet aan de verwachtingen.

De commissie stelde vast dat de oprichting van een volwaardige bacheloroopleiding in avondonderwijs voor zowel docenten als werkstudenten een leerproces is. Zo is er een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklast, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De commissie stelde vast dat de vele inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding niet geïmplementeerd zijn in het avondtraject. De commissie is zich er uiteraard van bewust dat deze doelgroep andere noden heeft, maar ziet zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. De commissie wil dan ook aanbevelen om gericht acties op te zetten zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden. De commissie stelde eveneens vast dat de praktische organisatie van het avondonderwijs niet altijd optimaal verloopt, ondanks de grote inzet van docenten. Zo blijft het moeilijk voor de werkstudenten uit het avondtraject om deel te nemen aan extra-murosactiviteiten, die bij bepaalde opleidingsonderdelen toch een belangrijk leermoment zijn. Tot voor kort bleek ook de toegang tot de bibliotheek slechts beperkt mogelijk. De commissie vernam echter dat de openingsuren zijn verruimd tot 18.00 uur en op de avonden waarop les is voorzien tot 21.00 uur, wat tegemoet komt aan de vraag van de werkstudenten. De commissie beveelt aan om de leeromgeving van het avondonderwijs verder te optimaliseren en te zoeken naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er een krachtige en stimulerende leeromgeving kan gerealiseerd worden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt, volgens het zelfevaluatie-rapport, aan het geleidelijk en duurzaam verwerven, verbreden en verdiepen van de basiscompetenties doorheen de opleiding. De opleiding werd in 2012 door de centrale diensten van de toenmalige XIOS hogeschool gestimuleerd tot het schrijven van een toetsplan, om op deze manier meer interne afstemming inzake evaluatie te realiseren zowel binnen de opleiding als tussen de opleidingen binnen de Hogeschool. Het toetsplan dateert van voor de fusie, wat maakt dat een aantal elementen terug ter discussie komen te staan. De visie van de opleiding op toetsen en evalueren is opgenomen in dit toetsplan. De opleiding wenst uitdrukkelijk niet enkel te richten op het 'afrekenen' van studenten maar evaluatie ook te zien als instrument bij het structureren en monitoren van het leerproces van studenten. De opleiding onderscheidt drie afzonderlijke functies van evalueren binnen het toetsbeleid van de opleiding: diagnostische toetsing, summatieve toetsing en formatieve toetsing. De opleiding wenst in te zetten op diagnostische toetsing bij aanvang van de opleiding. Deze toetsen kaderen binnen het in- en doorstroombeleid van de opleiding (zie ook GKW 2) en zijn in de eerste plaats gericht om de studenten een beeld te geven van het eigen startniveau alsook om een aangepast leertraject te kunnen aanbieden. De summatieve toetsing wordt door de opleiding ingezet om al dan niet een credit toe te kennen voor een afgebakend deel van de opleiding. De opleiding wenst ook expliciet in te zetten op formatieve toetsing binnen de opleiding via o.a. het didactisch portfolio en diverse opdrachten. Continue evaluatie is daarbij voor de opleiding belangrijk om snel tekorten op te sporen en feedback te geven. De opleiding stelde een competentiematrix op en maakt hiermee de relatie tussen de leerresultaten en de opleidingsonderdelen zichtbaar.

De commissie heeft op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat het toetsplan de explicitering is van een gemeenschappelijke visie en aanpak van toetsing binnen de opleiding. De commissie stelde aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding, maar nog niet steeds expliciet getoetst worden. De gehanteerde opleidingsspecifieke leerresultaten zijn volgens de commissie ook niet altijd makkelijk te evalueren. De commissie ziet ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leer-

resultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen de docenten hun schriftelijke examens op aan de hand van een vast sjabloon, worden er steeds verbeterleutels opgesteld en worden de examens anoniem en per vraag verbeterd. Op basis van studentenevaluaties blijkt dat studenten ruim tevreden zijn over de transparantie, validiteit en betrouwbaarheid van de (schriftelijke) examens.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat ondanks de keuze voor team-teaching en geïntegreerde modules, de evaluaties vaak nog gesplitst worden georganiseerd. De docenten halen aan dat de summatieve evaluatie zowel om inhoudelijke als om praktische redenen nog maar zelden geïntegreerd wordt. Docenten geven aan dat het in team evalueren zou leiden tot een sterke concentratie van de te bevragen leerstof op beperkte tijd. Studenten geven echter aan dat de vele afzonderlijke examens soms leiden tot frustraties en dat de grote hoeveelheid leerstof niet de belangrijkste oorzaak is van het niet behalen van een credit, maar eerder de strenge beoordelingscriteria. Zo moeten studenten voor alle deelevaluaties samen een voldoende halen, vooraleer men een credit krijgt voor de volledige module. De commissie sluit zich aan bij de mening van de studenten dat de gesplitste evaluaties soms haaks staan op de geïntegreerde aanpak binnen de modules. De commissie ziet geïntegreerde evaluatie dan ook als een belangrijke stap om de evaluaties verder af te stemmen op de leeromgeving en zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.

De commissie stelt vast dat, conform het toetsplan van de opleiding, veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo is er veel aandacht voor feedback, reflectie en begeleiding, o.a. via de leergroepen waar studenten in kleine groep worden begeleid. Ook via het taalgroeidossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Met behulp van de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Recent vernieuwde de opleiding de stage-assessmentformulieren, wat uitdrukkelijk wordt gewaardeerd door studenten, docenten en het werkveld. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de vele stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide, betrouwbare en transparante beoordeling.

De opleiding kiest ervoor om de combinatie van het afstudeerportfolio, in het kader van de stage, en het afstudeerwerk, in het kader van een onderzoekopdracht binnen een keuzemodule, samen te beschouwen als het afstudeerwerk van de opleiding. In het portfolio verzamelen studenten een selectie van hun beste lessen en andere documenten waarmee ze aantonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De commissie heeft verschillende afstudeerportfolio's ingekeken en is overtuigd van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling ervan. De commissie heeft eveneens een selectie van onderzoekopdrachten ingekeken. De commissie stelde echter vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. De commissie stelt wel vast dat over het algemeen de resultaten van de onderzoekopdrachten van voldoende niveau zijn. De commissie dringt echter aan op het snel uitwerken van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gegeerd zijn door het werkveld. Uit bevragingen blijkt dat alle afgestudeerden binnen de drie maanden werk hadden gevonden, waarvan 90% als leraar in een lagere school. Het werkveld geeft aan dat afgestudeerden goed voorbereid zijn op

zowel het lesgeven als op het functioneren als leraar binnen een team en een school. Tijdens de gesprekken kwam meermaals naar voor dat afgestudeerden een pro-actieve houding aannemen en creatief aan de slag durven gaan in de lespraktijk en daarbij voldoende oog hebben voor differentiatie.

Op basis van de in het zelfevaluatie-rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de persoonlijke aanpak en de uitgebreide begeleiding niet tot gevolg heeft dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie sluit zich aan bij de conclusie van de opleiding, dat dit grotendeels het gevolg is van de zwakke instroom, in combinatie met een intensief opleidingsprogramma (zie GKW2). Niettegenstaande wil de commissie de opleiding stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject zorgvuldig in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren om de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie de opleiding steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het dagtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het dagtraject conform de beslissingen, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het avondtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het avondtraject conform de beslissingen, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Start met de oefening om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van een opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan om de sterktes van de opleiding, waaronder de ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden verder te expliciteren en dit op een voldoende ambitieus niveau.
- Besteed explicieter aandacht aan differentiatie naar boven toe.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Integreer de instaptoetsen meer in modules binnen de leerlijn 'jezelf' in de eerste fase van de opleiding.
- Blijf alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed opvolgen en blijf bijsturen waar nodig.
- Zet gericht acties op binnen het avondonderwijs op het vlak van studiekeuzebegeleiding, instroombeleid als studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden.
- Optimaliseer verder de leeromgeving van het avondonderwijs en zoek naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er een krachtige en stimulerende leeromgeving gerealiseerd kan worden.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Stem de toetsing nog beter af op de beoogde leerresultaten.
- Realiseer geïntegreerde evaluatie als stap in de verdere afstemming van de evaluaties op de leeromgeving om zo tot een gedegen toetsbeleid te komen.
- Maak snel werk van een gedegen beoordelingsformulier met bijhorende beoordelingscriteria en beslisregels om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de afstudeerwerken in de toekomst te versterken.

- Breng alle knelpunten met een impact op het diplomarendement zorgvuldig in kaart van zowel het dag- als avondtraject en neem de nodige maatregelen om deze weg te werken. Blijf daarbij vasthouden aan 'kwaliteit boven kwantiteit'.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LIMBURG

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Limburg

Op 5 en 6 november 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het departement Lerarenopleiding en is gehuisvest in de binnenstad van Hasselt op de campus Hemelrijk. De opleiding (alle varianten) telt 656 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: dagonderwijs en avondonderwijs (werkstudenten). In 2013 is de KHLim gestart met fusiegesprekken met Groep T en de Katholieke Hogeschool Leuven. Er wordt gestreefd om de fusie te realiseren tegen januari 2016.

De opleiding kiest voor een bewust en expliciet katholiek **profiel** wat een duidelijke impact heeft op de positionering van de opleiding in het werkveld. De **visie** van de opleiding steunt op vier pijlers: authenticiteit, leerrijk, kennis en engagement. De opleiding kiest voor een visie die het belang van de liefde voor het vak, van grondigheid, van passie voor leren voorop stelt. Er is ruimte om explicieter aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De lokale verankering en de sterke link met het lokale

en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. Er kan echter niet enkel worden gefocust op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen.

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het **curriculum** wordt ingedeeld in drie fases. De instroomfase heeft een oriënterende rol. De hoofdfase is de kern van de opleiding waarin de aandacht ligt op de essentie van de taak van de leerkracht. De uitgroefase verbindt kennis en inzichten op kind-, klas- en schoolniveau. In de instroomfase tracht de opleiding een brug te slaan tussen de vooropleiding en de opleiding Lager onderwijs. Zowel oriëntatie als een verkenning van het toekomstig beroep en werkveld komen aan bod. Daarom voorziet de opleiding 20 studiepunten basiskennis en basisvaardigheden en een korte praktijkervaring van twee studiepunten. De hoofdfase omvat vier semesters waarin de opleidingsonderdelen met basiskennis en basisvaardigheden worden afgebouwd ten voordele van de praktijk. De leerinhouden worden aangeboden in acht verschillende modules, waarbij competentie- en praktijkgericht werken centraal staat.

Het aanbieden van de lesinhouden in **modules** is een goed initiatief om geïntegreerd te werken. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Er zijn problemen met de inhoudelijke afstemming, de praktische uitvoering en de evaluaties (*zie toetsing*). In het docententeam ontbreekt een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsevaluaties aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De opleiding slaagde er tot op heden niet in om deze negatieve score om te buigen. De onduidelijke **structuur van de opleiding** blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. De problemen blijken het meest pregnant naar voren te komen in de hoofdfase van de opleiding.

Door de huidige invulling van de modules komen bepaalde leerinhouden versnipperd aan bod of dreigen onderbelicht te blijven. Vooral taalbeleid, taalvaardigheid en Nederlands voor anderstaligen (NT2) komt slechts beperkt aan bod. Ook voor diversiteit en differentiatie is er ruimte om deze breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod te laten komen. De informatie- en onderzoeksvaardigheden zijn als een leerlijn verankerd in de oplei-

ding om zo de voorbereiding op het actieonderzoek te verbeteren. Bepaalde vakdomeinen waaronder wereldoriëntatie en muzische vorming doen wat gedateerd aan. Zeker voor muzische vorming is er ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de leerplannen van het basisonderwijs. Wat betreft wereldoriëntatie is het nodig om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. Er zou meer aandacht moeten zijn voor 'beleving' maar de nodige infrastructuur is hiervoor nog onvoldoende aanwezig is.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De stage in de eerste fase omvat vijf participatiedagen en een stageweek. De stage tijdens de tweede fase legt de klemtoon op doelgericht en geïntegreerd werken en op inhoudelijk deskundig begeleiden van het leerproces van kinderen en daarbij aandacht hebben voor differentiatie. Studenten nemen in de tweede fase eveneens deel aan een openluchtklas gedurende drie dagen. Deze stage is gericht op de inhoudelijke, organisatorische en onderwijskundige integratie via de organisatie van een leerwandeling. Tijdens de derde fase is er zowel een stage van twee weken in het eerste leerjaar als een stage van één week in het buitengewoon onderwijs. In het laatste semester lopen de studenten minstens vijf weken stage waarvan drie aaneensluitende weken in de derde graad. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren overwegend tot het katholiek onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs, maar ook met het buitengewoon onderwijs. Gezien een derde van de studenten na het afstuderen terechtkomt in een niet-katholieke basisschool, is het zinvol om meer stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten.

De stage wordt gecombineerd met **stagebegeleiding** via leergroepsessies en didactische ateliers. De leergroepen komen zowel voor als na de stage samen waarbij gereflecteerd wordt over de stagevoorbereiding en -ervaringen. De didactische ateliers worden voorafgaand aan de stage georganiseerd en zijn gericht op zowel praktische als (vak)didactische tools en vaardigheden om de stageopdrachten tot een goed einde te brengen.

De opleiding heeft diverse mogelijkheden voor studenten én docenten ontwikkeld om een **internationale ervaring** op te doen. Zo zijn er diverse langdurige Europese projecten (Erasmus, Teachwise, Intimets...) en ook eigen initiatieven in het kader van de Noord-Zuidwerking. Op Campusni-

veau werd er met de internationale klas initiatief genomen om inkomende studenten te kunnen ontvangen en eigen studenten een Internationalisering@home te kunnen aanbieden. Slechts een beperkt aantal studenten gaat voluit voor een internationale ervaring.

De opleiding biedt ook een traject aan in **avondonderwijs**. Er wordt in de eerste plaats gemikt op volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten of leraren kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het Lager onderwijs. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen ze een verkort traject. De lessen worden georganiseerd in sessies van drie uur en kunnen plaatsvinden van maandag- tot donderdagavond alsook sporadisch op zaterdag.. Naast de georganiseerde sessies wordt het online leerplatform ingezet voor zelfstudie en Blended Learning. Het programma in avondonderwijs maakt gebruik van ander cursusmateriaal dan de dagopleiding, gezien de niet-modulaire opbouw van het programma. De stage verloopt via werkplekleren met een vaste stageschool, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten lopen gelijk met de studenten uit het dagtraject. De instroomfase (44 SP) van de opleiding is ontworpen voor studenten die het volledige traject moeten doorlopen en focust op basiskennis en –vaardigheden en een eerste stage-ervaring. De hoofdfase (92 SP) en de uitgroefase (44 SP) omvat zowel stage, vakinhouden, didactiek als een actieonderzoek. Tijdens de stages in de hoofd- en uitgroefase zijn de studenten vast verbonden aan een school. Het avondtraject sluit qua organisatie en leerinhouden voldoende aan bij de doelgroep. De wijze waarop de opleiding het online leerplatform inzet voor de opleiding is suboptimaal. Docenten zijn soms onvoldoende vertrouwd met het digitaal platform om het efficiënt en transparant te gebruiken. Er moet, net zoals in het dagtraject, werk gemaakt worden van professionalisering van docenten omtrent ICT-vaardigheden. Het versterken van ICT-vaardigheden bij docenten zal leiden tot een beter gebruik van het online leerplatform wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving.

Beoordeling en toetsing

De opleiding kiest er bewust voor om alle opleidingsonderdelen af te sluiten met een summatief toetsingsmoment waarbij de docent de eindverantwoordelijkheid draagt. De opleiding heeft samen met de opleiding kleuter- en lager onderwijs een denkcel toetsing opgericht om een toetsbeleid te ontwikkelen dat zal aansluiten bij het nieuwe curriculum dat de opleiding wil ontwikkelen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in het dagtraject de schriftelijke toets tot op heden de dominante evaluatievorm blijft. Enkel in het laatste semester van de opleiding, wanneer de keuzemodules aan bod komen, wordt gebruikt gemaakt van alternatieve evaluatievormen. De commissie stelt vast dat binnen het avondtraject er een meer evenwichtige spreiding van de evaluatievormen is. Er wordt meer gebruik gemaakt van portfolio, opdrachten en andere evaluatievormen, waardoor slechts in 15% van de opleidingsonderdelen een schriftelijke toets wordt gebruikt. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De opleiding vindt het belangrijk dat studenten de leerdomeinen van de lagere school in voldoende mate beheersen. Studenten moeten daarom geslaagd zijn voor de basiskennistoetsen om te starten met de stages in de tweede fase. Een aantal examens focust sterk op detaillistische feitenkennis. De opleiding wordt geadviseerd om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht, dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs. Ondanks het moduleonderwijs in het dagtraject wordt er slechts beperkt geïntegreerd en competentiegericht getoetst.

Voor studenten is het niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd werd en welke criteria hiervoor werden gebruikt. Studenten hebben ook het gevoel dat de evaluatievorm niet steeds aansluit op de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten. Er is een verband te zien tussen de ontevredenheid over de communicatie en de feedback binnen het dagtraject. De opleiding dient werk te maken van doelgerichte en gestructureerde communicatie over de toetsing naar studenten. Meer aandacht voor feedback in het dagtraject kan de formatieve toetsing versterken zodat studenten beter ondersteund worden in het eigen leerproces.

Als eindwerk schrijven studenten een verhandeling, poster en/of artikels als resultaat van een actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. Voor een aantal eindwerken is er op flexibele wijze omgegaan met de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product ontbrak.

Begeleiding en ondersteuning

De **infrastructuur** van de campus Hemelrijk is gedateerd. Docenten zijn overwegend niet tevreden over de beschikbare leslokalen. De lokalen geven een weinig stimulerende indruk om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. Voorzieningen voor het domein natuur(beleving) binnen wereldoriëntatie zijn niet aanwezig. De meeste lokalen zijn voorzien van projectiemogelijkheden. Een beperkt aantal lokalen heeft een smartboard. De ondersteunende infrastructuur, met name ontspanningsruimtes, sanitair en lunchruimtes op de Campus Hemelrijk geven eenzelfde verouderde en weinig inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar heeft nog steeds geen concreet perspectief. Het avondprogramma wordt aangeboden op de Campus Diepenbeek, waar studenten niet kunnen beschikken over een aangepaste mediatheek. Studenten van het avondprogramma ondervinden dan ook problemen om aan de nodige (vak)didactische literatuur, handleidingen en tijdschriften te komen. De opleiding dient extra inspanningen te leveren om een betere toegang te bieden tot de collectie van de mediatheek van het departement. Dit kan zowel door te investeren in (meer) digitale bronnen, maar ook door de openingsuren van de mediatheek op de Campus Hemelrijk te verruimen.

De helft van de **instromende studenten** heeft een vooropleiding gevolgd in het ASO en dit aantal is de voorbije jaren stabiel gebleven, dit in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens. De opleiding organiseert diverse momenten waarop studenten kennis kunnen maken met de opleiding waaronder infodagen maar ook open lesdagen. De inspanningen die de opleiding levert om expliciet aandacht te hebben voor het rekruteren en begeleiden van mannelijke studenten verdient waardering, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen. De opleiding heeft er voor geopteerd om in de eerste fase studenten kennis te laten maken met het beroep in de praktijk en de minimale algemene basiskennis voor een leraar Lager onderwijs. De studenten dienen te slagen voor dit opleidingsonderdeel vooraleer ze kunnen starten met de stages. Via monitoraten is er vakinhoudelijke begeleiding voor taal, wiskunde, wereldoriëntatie en Frans. Voor verdere studiegerelateerde en psychosociale hulp voorziet de dienst studentenvoorzieningen van de KHLim verschillende individuele en collectieve initiatieven.

Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een grote **drop-out**. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid

die is ingebouwd in de opleiding. Ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie en de (stage) begeleiding hebben een negatieve impact op het **doorstroomrendement**. Er is ook een grote drop-out bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklast, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De inspanningen omtrent instroom- en studentenbegeleiding zijn beperkt geïmplementeerd in het avondtraject. De doelgroep heeft andere noden, maar er zijn instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** worden gewaardeerd door het werkveld. Het werkveld geeft aan dat de studenten sterk zijn op communicatief vlak alsook als teamspeler. Het werkveld merkt echter op dat afgestudeerden te beperkt aandacht hebben voor alternatieve werkvormen en differentiatie.

Het **diplomarendement** ligt ongeveer tien procent lager dan het gemiddelde in Vlaanderen. De opleiding kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere opleidingen in Vlaanderen. Er wordt aanbevolen om alle knelpunten in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject in kaart te brengen en de opleiding wordt gestimuleerd om de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Limburg

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Limburg. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 5 en 6 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteruggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim) is ingebed in het departement Lerarenopleiding en is gehuisvest in de binnenstad van Hasselt op de campus Hemelrijk. In dit departement zijn ook nog de opleidingen Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs alsook verschillende Bachelor-na-Bacheloropleidingen in ondergebracht. De opleiding Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs is ondergebracht in een afzonderlijk departement.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs is ontstaan in 1995 na de fusie van de normaalscholen J.B. De la Salle te Bokrijk en de Kindsheden Jesu te Hasselt. De verhuizing van beide opleidingen in september 1999 naar de campus Hemelrijk heeft de beide opleidingen doen zoeken naar een gemeenschappelijk project. In 2010 werd het departement Lerarenopleiding gesplitst waarbij alle opleidingen op de campus Hemelrijk in een afzonderlijk departement werden ondergebracht en de opleiding Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs op de campus Diepenbeek afzonderlijk werd aangestuurd.

De opleiding startte in 2006 met een variant in avondonderwijs. Dit traject kreeg het statuut 'proeftuin' waar de mogelijkheid werd gecreëerd om te experimenteren en te onderzoeken over de vorm van de lerarenopleiding van de toekomst. In 2011 werd de opleiding ondergebracht in de KHLim-Next, een structuur voor alle opleidingen in avondonderwijs van de ho-

geschool. Hierdoor wordt het avondtraject niet langer aangeboden op de Campus Hemelrijk maar op de Campus Diepenbeek. Datzelfde jaar werd gekozen om op de Campus Hemelrijk de beleidsstructuren departementaal en opleidingoverstijgend te organiseren.

Het departement wordt aangestuurd door het departementshoofd dat wordt bijgestaan door de departementaal secretaris. Het Departementaal Management Team (DMT), bestaande uit het departementshoofd, departementaal secretaris, planningscoördinator, opleidingscoördinatoren en de coördinator Quadri (onderzoek en dienstverlening) beslist over alle primaire (onderwijs, onderzoek en dienstverlening) en secundaire processen (personeel, financiën, logistiek, communicatie...). In de departementale opleidingsraad, waar de opleidingsraad van de opleiding Lager onderwijs deel van uitmaakt, worden de departementale beleidslijnen vertaald naar de eigen opleidingen.

De werking van de opleiding wordt gewaarborgd door de opleidingscoördinator, ondersteund door de opleidingssecretaris. Samen met de opleidingsraad en het dagelijks bestuur wordt de opleiding verder vorm gegeven. Het dagelijks bestuur bestaat uit de opleidingscoördinator, de semesterverantwoordelijken, de praktijkverantwoordelijke, studie(traject)begeleiders. De opleidingsraad heeft dezelfde bevoegdheden als de departementale opleidingsraad maar dan enkel voor de eigen opleiding. De implementatie van het beleid verloopt grotendeels via de departementale vakgroepen waar alle docenten per vakdomein samen overleggen over vakinhoudelijke, didactische en praktisch-administratieve thema's. De vakgroepen zijn tevens verantwoordelijk voor het uitwerken van leerlijnen in de opleiding voor hun vakdomein.

In 2013 is de Katholieke Hogeschool Limburg gestart met fusiegesprekken met Groep T en de Katholieke Hogeschool Leuven. Er wordt gestreefd om de fusie te realiseren tegen januari 2016. Het uitgangspunt is dat alle opleidingen aangeboden blijven op hun huidige campussen. De commissie stelt vast dat op het moment van het visitatiebezoek de eerste gesprekken waren georganiseerd, maar de impact van de fusie op de opleiding nog onduidelijk is.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De commissie stelt vast dat, als deel van de Katholieke Hogeschool Limburg (KHLim), de opleiding een bewust en expliciet katholiek profiel aanhoudt. De opleiding draagt dit profiel met overtuiging waardoor het katholieke profiel een duidelijke impact heeft op de positionering van de opleiding in het werkveld.

Het departement heeft tijdens het academiejaar 2010-2011 een nieuwe gemeenschappelijke visie voor alle opleidingen ontwikkeld als antwoord op de snel veranderende maatschappelijke verwachtingen van de leraar. Deze visie drukt, volgens het zelfevaluatierapport, enerzijds continuïteit uit met de ervaringsgerichte visie en anderzijds is ze een herijking van de bestaande visie en een actualisering op basis van de veranderde maatschappij. Centraal plaatst de visie het begrip 'meesterschap'. De opleiding meent dat het begrip 'meesterschap' een visie is op leraarschap en meer is dan een ervaringsgerichte visie die vooral een visie op leren is. De opleiding meent dat leraren meesters zijn en geen uitvoerders. Ze dienen zich bewust te zijn van hun subjectieve onderwijstheorie, kritisch te kunnen reflecteren over hun eigen denken en handelen, eigen keuzes te kunnen maken en antwoorden te geven vanuit een gezond zelfvertrouwen.

De visie steunt mede op vier pijlers: authenticiteit, leerrijk, kennis en engagement. Deze pijlers waren niet enkel te vinden in de aankleding van de verschillende gebouwen en lokalen van de campus, maar kwamen ook duidelijk terug in de gesprekken met docenten, studenten, alumni en werkveld. De opleiding wil leraren opleiden die authentiek zijn. Dit betekent voor de opleiding dat je als leraar zicht hebt op wat je voelt, denkt en wilt en dat je dit perspectief ook kunt innemen bij een ander. Een ervaringsgerichte houding is hiervan een element. De opleiding wil leraren vormen die kiezen voor fundamenteel leren. De opleiding streeft naar het opleiden van leraren die vanuit een passie voor leren vertrekken voor het creëren van leerrijke ervaringen. Hiervoor wil de opleiding aandacht bijbrengen voor het welbevinden van leerlingen, betrokkenheid tonen en steeds te vertrekken van de zelfsturing van de lerende. De opleiding kiest expliciet om naast ervaringsgericht onderwijs ook de gerichtheid op 'de zaak' centraal te stellen. De opleiding kiest voor een visie die het belang van de liefde voor het vak, van grondigheid, van passie voor leren voorop

stelt. Het ontwikkelen van een onderzoekende houding en het idee van levenslang leren maken hier deel van uit. Tenslotte betekent meesterschap voor de opleiding ook dat leraren zich engageren in de maatschappij en opkomen voor een betere wereld. Daarbij wil de opleiding aansluiten bij het begrip verbondenheid uit het ErvaringsGericht Onderwijs (EGO).

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er ruimte is om explicieter aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De commissie merkt op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie wil de opleiding adviseren om niet enkel te focussen op de lokale en regionale noden. De opleiding dient immers ook studenten af te leveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring reeds in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. Zo heeft de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de KHLim meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding is met de nieuwe visie aan de slag gegaan voor het ontwikkelen van een nieuw competentieprofiel voor de opleiding. Aansluitend bij het debat over de integratie van kleuter- en lagere school heeft de opleiding er voor gekozen om opleidingsoverstijgend te werken aan hetzelfde competentieprofiel voor de leraar kleuter- en lager onderwijs. De leerresultaten zijn concreet en gedetailleerd opgesteld, waardoor ze gemakkelijk inzetbaar zijn op het niveau van de opleidingsonderdelen. De commissie stelt echter vast dat het niet eenvoudig is om, in een dergelijk omvangrijke set leerresultaten, het profiel van de opleiding waar te nemen. Ze meent

dan ook dat er ruimte is om de opleidingsvisie en –profilering helderder naar voren te brengen. De commissie ziet helder en goed geprofileerde leerresultaten als een meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook onderzoeksvaardigheden expliciet te verankeren op een voldoende ambitieus niveau in het eigen opleidings-specifiek leerresultatenkader.

Om tot het nieuwe competentieprofiel te komen heeft de opleiding in het academiejaar 2011-2012 breed geconsulteerd. Docenten, vertegenwoordigers uit het werkveld en studenten werden betrokken bij verschillende rondetafelgesprekken. Dit resulteerde uiteindelijk in een nieuw competentieprofiel en een aangepaste competentiematrix. De opleiding kon hier eveneens mee op weg bij het vormgeven van een nieuw curriculum. De opleiding geeft aan dat de implementatie van deze nieuwe opleidingsvisie en bijhorend competentieprofiel een uitdaging is voor de toekomst. De opleiding plant de eerste aanzet hiertoe tijdens academiejaar 2014-2015, wanneer een departementale curriculumherziening is gepland. De commissie adviseert om bij het verder uitwerken van het opleidings-specifiek leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland te betrekken.. De commissie ziet deze inbreng als een kritische aanvulling in het debat rond visie en profilering.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als onvoldoende.

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. Het competentieprofiel vormt voor de opleiding de basis van het opleidingsprogramma. De vormgeving wordt echter ook in belangrijke mate bepaald met het door de opleiding gehanteerde didactisch concept, het PAUZE-model.

Het PAUZE-model werd in 2001 gekozen voor het gehele departement en dient als kwaliteitskader voor de opleidingen. Het model steunt op het

sociaal-constructivisme waarbij de opleiding benadrukt dat betekenis geven aan ervaringen als fundament van leren wordt beschouwd waarbij de band theorie-praktijk essentieel is. De P staat voor persoonsgericht en de opleiding vult dit in als werken aan persoonlijkheid en gepersonaliseerd werken. De opleiding vindt het belangrijk dat de student zich bewust moet zijn van eigen denken en handelen en zich van hieruit moet positioneren ten aanzien van de verwachtingen van de opleiding. De opleiding geeft aan te trachten 'gepersonaliseerd' te werken met aandacht voor het persoonlijk leervermogen van elke student. De AU staat voor authentiek waarmee de opleiding aangeeft dat ervaringsleren de ruggengraat vormt van de opleiding. De opleiding ziet het als instrument om theorie en praktijk met elkaar te verbinden. Via reflectie op ervaringen en aangeboden kaders wil de opleiding studenten stimuleren om een eigen zelfbeeld als leraar te vormen. De Z betekent voor de opleiding dat studenten zelfstandig moeten leren en functioneren in de opleiding en zichzelf dienen te sturen met het oog op levenslang leren. De E tenslotte staat voor emancipatorisch en is er op gericht studenten te laten groeien tot leraren die bewust en vanuit persoonlijke verantwoordelijkheid denken en handelen.

Het curriculum wordt ingedeeld in drie fases. De instroomfase is de eerste fase en heeft een oriënterende rol met focus op de vereiste aanvangscompetenties. De hoofdfase is de kern van de opleiding waarin de aandacht ligt op de essentie van de taak van de leerkracht. De uitgroefase verbindt kennis en inzichten op kind-, klas- en schoolniveau. In de instroomfase tracht de opleiding een brug te slaan tussen de vooropleiding en de opleiding Lager onderwijs. Zowel oriëntatie als een verkenning van het toekomstig beroep en werkveld komen aan bod. Daarom voorziet de opleiding 20 studiepunten basiskennis en basisvaardigheden en een korte praktijkervaring van twee studiepunten. De hoofdfase omvat vier semesters waarin de opleidingsonderdelen met basiskennis en basisvaardigheden worden afgebouwd ten voordele van de praktijk. De leerinhouden worden aangeboden in acht verschillende modules, waarbij competentie- en praktijkgericht werken centraal staat.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het aanbieden van de leerinhouden in modules een goed initiatief is om geïntegreerd te werken. De commissie meent dat dit een interessante werkvorm is om ervaringsgericht te werk te gaan en competentiegericht te kunnen opleiden. De opleiding slaagt er echter onvoldoende in om dit in de praktijk te realiseren. Op basis van de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de com-

missie vast dat er diverse problemen zijn met zowel de inhoudelijke afstemming, de praktische uitvoering en de evaluaties van het onderwijsaanbod (zie ook GKW 3). Zo werd aangegeven dat de inhoudelijke invulling van de modules niet steeds logisch is en de inhoudelijke afstemming binnen de modules in sommige gevallen niet goed verloopt. De commissie stelt vast dat het in het docententeam ontbreekt aan een gemeenschappelijke visie over de wijze waarop de modules dienen te worden opgebouwd en ingevuld. Dit maakt dat de modules soms een 'container' zijn waarin diverse leerinhouden aangeboden worden. Studenten geven bijgevolg al enkele jaren in de opleidingsevaluaties aan dat de structuur van de opleiding onduidelijk is alsook de doelen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen/modules. De opleiding slaagde er tot op heden niet in om deze negatieve score om te buigen. Tijdens de gesprekken werd aangegeven dat het ook voor docenten soms onduidelijk is, wat er beoogd wordt met geïntegreerd werken. Dat maakt dat docenten het bijgevolg niet uitgelegd krijgen aan studenten. De commissie vernam dat de opleiding in het nieuwe curriculum mogelijks de piste van geïntegreerd werken zou verlaten. De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek geen inzage gehad in de concrete plannen voor het nieuwe curriculum en wenst haar bezorgdheid te uiten indien de opleiding om bovenstaande redenen de piste van een modulaire opleiding zou verlaten. Het Vlaamse onderwijslandschap toont aan dat het mogelijk is om een modulaire programma kwaliteitsvol vorm te geven.

De onduidelijkheden omtrent de structuur van de opleiding blijkt ook een gevolg van een onvoldoende zorgvuldige organisatie. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding het moeilijk heeft om zowel de inhoudelijke planning van de opleidingsonderdelen op elkaar af te stemmen als de praktische planning goed vorm te geven. Ook hier werd herhaaldelijk zowel in de studentenevaluaties als tijdens de aanvullende gesprekken aangegeven dat de onderwijsactiviteiten niet goed georganiseerd waren. De commissie vernam dat er vaak laattijdig gecommuniceerd werd over de benodigde voorbereiding en documenten waardoor studenten bij aankomst op de hogeschool niet op de hoogte waren. Daarnaast gaven studenten aan dat de planning binnen de modules en tussen de modules niet steeds op elkaar is afgestemd, waardoor ze de zinvolheid van bepaalde onderwijsactiviteiten in vraag stellen. De problemen blijken het meest pregnant naar voren te komen in de tweede fase (kern van de hoofdfase) van de opleiding. Aangegeven werd dat er reeds wordt gestart met modules die pas zinvol zijn na het afwerken van de stage, maar die wel ingeroosterd staan vóór deze stage plaatsvindt. Het gebrek aan afstemming van

de planning vertaalt zich eveneens naar de planning van de opdrachten. Studenten geven aan dat er laattijdig, zonder rekening te houden met andere deadlines en opdrachten, bijkomende taken worden opgegeven. De commissie dringt aan om in het kader van de eigen onderwijsvisie ('persoonlijk' en 'zelfsturend') en de studeerbaarheid van de opleiding, werk te maken van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten, om studenten in staat te stellen de beoogde zelfstandigheid in de praktijk te brengen. Het opstellen van een correcte takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's.

De commissie stelde vast dat de ECTS-fiches de nodige informatie bevatten omtrent de doelstellingen en de leerinhouden. De doelstellingen in de ECTS-fiches zijn gekoppeld aan de functionele gehelen zoals bepaald in het decreet, maar (nog) niet systematisch aan het competentieprofiel zoals uitgeschreven door de opleiding. De ECTS-fiches vermelden tevens gedragsindicatoren waardoor de doelstellingen gelinkt aan de functionele gehelen verder geconcretiseerd worden. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg toegankelijk is, maar er is blijkbaar een communicatieprobleem naar studenten toe, waardoor de helderheid en transparantie gedeeltelijk verloren gaan. De commissie adviseert dan ook om in de ECTS-fiches werk te maken van eenduidige omschrijvingen van de verwachte leerresultaten. Daarnaast wil de commissie aanbevelen om in het cursusmateriaal en de onderwijsactiviteiten expliciet aandacht te hebben voor de leerresultaten zoals opgenomen in het competentieprofiel alsook de gedragsindicatoren. In het kader van 'teach as you preach' zou dit bijdragen tot de voorbeeldfunctie die docenten hebben in een lerarenopleiding.

Door de opbouw van het curriculum in modules, komen bepaalde leerinhouden versnipperd aan bod of dreigen onderbelicht te blijven. De commissie stelt vast dat vooral taalbeleid, taalvaardigheid en Nederlands voor anderstaligen (NT2) slechts beperkt aan bod komen in de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding tot op heden geen expliciet taalbeleid voert. NT2 ontbreekt volledig in het basiscurriculum en komt enkel aan bod in de keuzemodule diversiteit. De commissie ziet dan ook ruimte om een gedegen taalbeleid te ontwikkelen binnen de opleiding en stelt vast dat hiervoor zeker de nodige expertise aanwezig is in de opleiding. Ook voor diversiteit en differentiatie is er ruimte om deze breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod te laten komen in het

basiccurriculum in plaats van later in de keuzemodules. Wat betreft de informatie- en onderzoeksvaardigheden heeft de opleiding recent een aantal acties ondernomen om deze als een leerlijn te verankeren in de opleiding om zo de voorbereiding op het actieonderzoek te verbeteren. De commissie waardeert deze inspanningen en hoopt dat resultaten hiervan snel zichtbaar zullen worden.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde vakdomeinen waaronder wereldoriëntatie en muzische vorming wat gedateerd aandoen mede door de beschikbare infrastructuur (*zie verder*). De commissie adviseert om de leerinhouden en leeractiviteiten voor deze vakdomeinen kritisch tegen het licht te houden en af te stemmen op de hedendaagse invulling zoals ook gehanteerd in de lagere scholen van vandaag. Zeker voor muzische vorming ziet de commissie de ruimte om dit creatiever en diverser in te vullen conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs. Wat betreft wereldoriëntatie, in het bijzonder het domein tijd in de eerste fase van de opleiding, ziet de commissie ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelde vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is (*zie verder*).

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat in het eerste semester vijf participatiedagen en in het tweede semester een stageweek om te participeren aan het volledige klas- en schoolgebeuren. De stage tijdens het eerste semester van de tweede fase legt de klemtoon op doelgericht en geïntegreerd werken en vindt plaats in de tweede graad. In het tweede semester vindt de stage plaats in de derde graad en ligt de klemtoon op inhoudelijk deskundig begeleiden van het leerproces van kinderen en daarbij aandacht hebben voor differentiatie. Hiervoor dienen studenten onder andere hoeken- en contractenwerk uit te werken. Studenten nemen in de tweede fase eveneens deel aan een openluchtklas gedurende drie dagen. Deze stage is gericht op de inhoudelijke, organisatorische en onderwijskundige integratie via de organisatie van een leerwandeling. Tijdens de derde fase is er zowel een stage van twee weken in het eerste leerjaar als een stage van één week in het buitengewoon onderwijs. In het laatste semester lopen de studenten minstens vijf weken stage waarvan drie aan-

eensluitende weken in de derde graad. De overige weken kunnen in overleg met de stageschool ingevuld worden. Afhankelijk van de gevolgde keuzemodules is er bijkomende stage mogelijk. De opleiding begroot de praktijkmodules op 54 studiepunten waarvan 47 studiepunten rechtstreeks gelinkt zijn aan preservicetraining. De commissie stelt bijgevolg vast dat de opleiding voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent in de opleiding.

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Limburg en behoren grotendeels tot het katholiek onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs, maar ook met het buitengewoon onderwijs. Gezien een derde van de studenten na het afstuderen terecht komt in een niet-katholieke basisschool, acht de commissie het zinvol om meer stageplaatsen aan te bieden of toe te laten in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van methodescholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten. De opleiding gaf aan dat om ideologische en strategische redenen de volle aandacht naar het katholiek onderwijs gaat. De commissie adviseert om in open dialoog te gaan met alle scholen van alle onderwijsnetten alsook met andere hogescholen die actief zijn in de regio, om alle potentieel voor kwaliteitsvolle en gediversifieerde stageplaatsen te benutten.

Studenten worden in de eerste fase een stageplaats toegewezen. In de tweede en derde fase zoeken de studenten zelf een stageplaats. Vaak worden de stageplaatsen binnen de scholengemeenschap centraal aangestuurd en toegewezen. De stage wordt gecombineerd met leergroepsessies en didactische ateliers. De leergroepen komen zowel voor als na de stage samen waarbij gereflecteerd wordt over de stagevoorbereiding en -ervaringen. De didactische ateliers worden voorafgaand aan de stage georganiseerd en zijn gericht op zowel praktische als (vak)didactische tools en vaardigheden om de stageopdrachten tot een goed einde te brengen. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat mede door de centrale aansturing binnen de scholengemeenschappen, de mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De opleiding heeft een beperkt opleidingsaanbod voor (nieuwe) mentoren, dat bovendien vrijblijvend is. Daarenboven stelt de commissie vast dat mede door de centrale aansturing binnen de scholengemeenschappen, de mentoren niet steeds goed op de hoogte zijn van de verwachtingen ten aanzien van de stages en de studenten. De commissie beseft dat het moeilijk is om mentoren te motiveren en te betrekken

bij de opleiding, en adviseert de opleiding om de diverse mogelijkheden na te gaan om dit alsnog te bevorderen. De commissie adviseert ook om te werken aan een betere doorstroom van informatie naar mentoren. Het informatiepakket voor mentoren waarin stagedoelstellingen, praktische afspraken, toelichting bij beoordelingsformulieren alsook een gericht opleidingsaanbod staan vermeld is alvast een goed instrument.

De opleiding heeft diverse mogelijkheden voor studenten én docenten ontwikkeld om een internationale ervaring op te doen. Zo zijn er diverse langdurige Europese projecten (Erasmus, Teachwise, Intimets...) en ook eigen initiatieven in het kader van de Noord-Zuidwerking. Op campusniveau werd er met de internationale klas initiatief genomen om inkomende studenten te kunnen ontvangen en eigen studenten een Internationalisering@home te kunnen aanbieden. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat, hoewel er voldoende kansen worden geboden, slechts een beperkt aantal studenten voluit gaat voor een internationale ervaring. De opleiding ziet ruimte om meer aandacht te hebben voor internationalisering in de eigen leeractiviteiten en het cursusmateriaal om zo de internationale uitwisseling meer te stimuleren. De commissie waardeert de vele mogelijkheden die de opleiding biedt en waardeert het engagement van de opleiding om in het eigen curriculum meer aandacht te hebben voor internationalisering.

De commissie stelt vast dat de opleiding dient te werken in voornamelijk gedateerde infrastructuur. Een aantal onderdelen van de campus geeft een verouderde indruk. In het zelfevaluatierapport geeft de opleiding aan dat het behelpen is met de huidige faciliteiten en waar nodig kleine ingrepen, maar dat docenten overwegend niet tevreden zijn over de beschikbare leslokalen. De commissie stelde vast dat lokalen een weinig stimulerende indruk geven om kennis te maken met modern en inspirerend onderwijs. De vaklokalen voor wereldoriëntatie, muzische vorming en beeld geven een sobere gedateerde indruk. Bovendien stelde de commissie vast dat lokalen voor muzische vorming en wereldoriëntatie sterk klassikaal zijn ingericht en weinig tot geen modern en innovatief vakdidactisch materiaal bevatten. Voorzieningen voor het domein natuur(beleving) binnen wereldoriëntatie zijn niet aanwezig. Voor beweging en dans is de infrastructuur voldoende toegerust. De meeste lokalen zijn voorzien van projectiemogelijkheden. Een beperkt aantal lokalen heeft een smartboard. Studenten geven aan dat er sporadisch gebruik wordt gemaakt van de beschikbare ICT-voorzieningen, in het bijzonder de interactieve mogelijkheden van de

smartboards. Op de campus bevindt zich ook een mediatheek voor het departement. Het leercentrum is voorzien van een voldoende ruim aanbod op het vlak van (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Er is een ruim aanbod aan posters en bordprenten, maar de commissie stelt zich vragen bij de houdbaarheid en zinvolheid van dergelijk media op (korte en) middellange termijn. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat de nodige werkmiddelen voorzien worden om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden. Enkel op die manier kan de mediatheek een belangrijke schakel worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De ondersteunende infrastructuur, met name ontspanningsruimtes, saanitair en lunchruimtes op de Campus Hemelrijk geven eenzelfde verouderde en weinig inspirerende indruk. De opleiding is al jaren vragende partij naar investeringen in de infrastructuur, maar tot op heden is dit niet opgenomen in de meerjarenbegroting van de hogeschool. De commissie betreurt dat de opleiding nog steeds geen concreet perspectief heeft op nieuwe infrastructuur. In het licht van de stijgende studentenaantallen, de onderinvestering in de infrastructuur en de snelle modernisering van onderwijsmethodes is de druk op de bestaande infrastructuur duidelijk toegenomen en onhoudbaar op middellange termijn. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek, de aanvullende gesprekken en de rondleiding ter plaatse concludeert de commissie dan ook dat de huidige materiële voorzieningen ontoereikend zijn voor het ondersteunen van een samenhangende leeromgeving. De commissie adviseert om op korte termijn werk te maken van een hedendaagse aankleding en toerusting van bepaalde vaklokalen waaronder muziek, beeld en wereldoriëntatie. Modern (vak)didactisch materiaal is onontbeerlijk om een hedendaagse invulling te geven aan deze vakdomeinen en bijgevolg leraren op te leiden die dit kunnen uitdragen. De commissie adviseert daarnaast om als opleiding blijvend druk te leggen op de centrale administratie om haar noden duidelijk te maken en toe te werken naar een structurele oplossing op middellange termijn.

De opleiding wordt gedragen door een team van 53 personen (26,75 VTE voor het dagtraject en 3,64 VTE voor het avondtraject). Een aantal van hen wordt (daarnaast) ingeschakeld in de administratieve ondersteuning en het management (1,8 VTE voor het dagtraject en 0,39 VTE voor het avondtraject). De commissie stelt vast dat de opleiding in verhouding tot de studentenaantallen een beduidend lagere personeelsbezetting heeft dan andere Vlaamse opleidingen. In vergelijking met de vorige visitatie stelt de

commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. Zo werd het aantal beschikbare VTE's afgebouwd terwijl het aantal studenten is toegenomen. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst ruimte is om de omvang van het docententeam in lijn te brengen met de studentenaantallen zodat er meer ruimte komt voor de (individuele) begeleiding van studenten en om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

De professionalisering zit ingebed in de departementale structuren en wordt aangestuurd via de vakgroepen (onderwijsgerelateerd) en expertiscellen (onderzoekgerelateerd). Het opleidingsbestuur gaf aan dat de voorbije jaren sterk is geïnvesteerd in de integratie en opleiding van nieuwe docenten binnen het team omwille van de verjonging van het docentenkorps. De commissie waardeert de ruime inspanningen die de opleiding in samenwerking met het departement en de hogeschool heeft genomen. Nieuwe docenten worden zowel administratief, logistiek als (vak)didactisch begeleid. Het departement hanteert sinds kort ook competentieprofielen voor de verschillende taken of rollen van een lerarenopleider gebaseerd op de profielen opgesteld door VELON (Vereniging Lerarenopleiders Nederland). De opleiding hanteert deze profielen bij vacatures en sollicitaties. Op termijn is het de bedoeling om deze ook in te zetten bij functioneringsgesprekken. Naast de inspanningen voor nieuwe docenten, investeert de opleiding en het departement in de professionalisering van docenten, hoofdzakelijk via onderzoeksprojecten binnen de Associatie KU Leuven en het expertisenetwerk School of Education.

De commissie stelt vast dat alle docenten de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten, al dan niet in het kader van onderzoeksprojecten. Docenten gaven aan dat eigen initiatief cruciaal is, maar dat de werkdruk een belemmerende factor is. Op basis van de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de deelname aan professionaliseringsactiviteiten in beperkte mate beleidsmatig wordt aangestuurd. Ondanks de aanbeveling tot het ontwikkelen van individuele en teamgerichte professionaliseringsinitiatieven zag de commissie beperkte aansturing van het professionaliseringsbeleid vanuit de noden van de opleiding. De commissie betreurt het dat naar aanleiding van de negatieve opleidingsevaluaties door studenten geen teamgerichte professionaliseringsactiviteiten werden georganiseerd voor bijvoorbeeld geïntegreerd werken in modules of het gebruik van de digitale leeromgeving of interactief omgaan met smartboards. De commissie twijfelt niet aan de inspanningen van het DMT bij het voeren van

een professionaliseringsbeleid, maar de grote verantwoordelijkheid van de vakgroepen en het ontbreken van een efficiënt tussenniveau voor overleg en afstemming tussen het DMT en de vakgroepen maakt dat een professionaliseringsbeleid vertrekend vanuit de noden van de opleiding onvoldoende wordt gefaciliteerd. De commissie dringt aan om, in lijn met de aanbeveling van de vorige visitatie, werk te maken van een professionaliseringsbeleid vertrekend vanuit de noden van de opleiding. Gezien de opleiding werkt aan een nieuw curriculum zijn er alvast diverse mogelijkheden om in teamverband professionaliseringsactiviteiten zinvol in te zetten om de implementatie van een nieuw curriculum voor te bereiden. Daarnaast adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst dit ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."¹ De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

De opleiding kent een groeiende instroom van studenten sinds 2008-2009. De helft van de studenten heeft een vooropleiding gevolgd in het ASO en dit aantal is de voorbije jaren stabiel gebleven, dit in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens. Opvallend is dat het aantal mannelijke kandidaten dat zich inschrijft in de opleiding toegenomen is tot 22% en daarmee 6% boven het Vlaamse gemiddelde zit. De opleiding organiseert diverse momenten waarop studenten kennis kunnen maken met de opleiding waaronder infodagen maar ook open lesdagen. De opleiding meent dat mannelijke studenten een kwetsbare groep zijn in de opleiding en investeerde daarom in de opvang en begeleiding van deze doelgroep. Zo werden de mannelijke studenten samengebracht in één leergroep en werd een jongenscoach aangeduid binnen het team. De commissie stelde echter vast dat de 'jongenscoach' niet breed bekend was en wil de opleiding dan ook aanbevelen om deze coach meer bekend te maken bij de doelgroep. Aansluitend heeft de onderzoeksceel LER-Quadri het project 'Jongens wor-

den (ook) leerkracht' lopen, waarbij gezocht wordt naar instrumenten om de doorstroom en uitstroom van jongens in de lerarenopleiding te verhogen. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om expliciet aandacht te hebben voor het rekruteren en begeleiden van mannelijke studenten. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen is dit een bijzonder waardevolle inspanning.

De opleiding heeft er voor geopteerd om in de eerste fase van de opleiding het opleidingsonderdeel 'Oriëntatie op het beroep' aan te bieden aan alle studenten. Hierin maken de studenten kennis met het beroep in de praktijk en de minimale algemene basiskennis voor een leraar Lager onderwijs. De studenten dienen te slagen voor dit opleidingsonderdeel vooraleer ze kunnen starten met de stage. De opleiding voorziet via monitoraten ook vakinhoudelijke begeleiding voor taal, wiskunde, wereldoriëntatie en Frans. Het monitortaat spelling is enkel toegankelijk voor studenten die geslaagd zijn voor de basiskennistoets (BAT). Voor studenten die niet over voldoende basiskennis beschikken stelt de opleiding een softwarepakket ter beschikking om zich inhoudelijk bij te werken. Tijdens het eerste semester wordt ook de Leer- en Motivatietest (LEMO-test) afgenomen. Studenten krijgen hierop individuele feedback en de resultaten worden besproken in de leergroepen. Voor verdere studiereguleerde en psychosociale hulp voorziet de dienst studentenvoorzelingen van de KHLim verschillende individuele en collectieve initiatieven. De commissie adviseert de opleiding om de LEMO-test ook in te zetten in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe.

Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijt dit aan de strenge volgtijdelijkheid die is ingebouwd in de opleiding. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, meent de commissie dat ook de problemen met de praktische organisatie, de studeerbaarheid van de opleiding, de evaluatie (zie GKW3) en de (stage)begeleiding een negatieve impact hebben op het doorstroomrendement van studenten binnen de opleiding. Uit de opleidingsbeoordeling door studenten blijkt dat

1 Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

studenten van het dagtraject vragende partij zijn voor meer aandacht voor feedback ter ondersteuning van het leerproces, in het bijzonder in de tweede fase. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar acht het noodzakelijk dat de opleiding de nodige maatregelen neemt inzake organisatie, studeerbaarheid en begeleiding om op korte termijn een meer samenhangende leeromgeving te creëren. De commissie adviseert de vraag van studenten om meer en betere feedback ernstig te nemen en de nodige maatregelen te nemen om feedback(momenten) structureel te verankeren en herkenbaar te maken in de opleiding. Daarnaast steunt de commissie de opleiding in het heroverwegen van de strenge volgtijdelijkheidsvoorwaarden in het nieuwe curriculum.

De opleiding biedt sinds september 2006 ook een traject aan in avondonderwijs. Gezien de contacturen 's avonds zijn ingepland, wordt in de eerste plaats gemikt op een andere doelgroep, met name volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten al dan niet met een bachelordiploma uit het verleden, of leraren kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het lager onderwijs. De lessen worden georganiseerd in sessies van drie uur en kunnen plaatsvinden van maandag- tot donderdagavond alsook sporadisch op zaterdagen. Er wordt bij aanvang van het academiejaar een planning opgemaakt. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen ze een verkort traject. Naast de georganiseerde sessies wordt het online leerplatform ingezet voor zelfstudie en Blended Learning. Het programma in avondonderwijs maakt gebruik van ander cursusmateriaal als de dagopleiding, gezien de niet-modulaire opbouw van het programma. Ook de praktische organisatie van de stage verloopt enigszins anders, met name via werkpleklernen met een vaste stageschool, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten lopen gelijk met de studenten uit het dagtraject. De opleiding heeft sinds zijn ontstaan een proeftuinstituut en sluit qua didactisch concept aan bij het PAUZE-model. De opleiding geeft aan dat het omwille van de doelgroep de constructie van het opleidingsprogramma anders is opgevat. Er wordt door de opleiding gestreefd naar een minimum aan contacturen. Waar het reguliere traject werkt met modules, wordt er in het avondtraject gewerkt met enkelvoudige opleidingsonderdelen. De opleiding meent dat dit zorgt voor meer ownership, de transparantie verhoogt en de organisatie en communicatie minder complex maakt. Binnen de opleidingsonderdelen met generieke competenties worden de studentengroepen van de opleiding lager onderwijs en kleuteronderwijs samen gezet. De opleiding streeft daarmee naar een goede verstandhouding tussen beide toekomstige leraren zoals ze later zullen functioneren in de basisschool.

De instroomfase (44 SP) van de opleiding is ontworpen voor studenten die het volledige traject moeten doorlopen en focussen op basiskennis en –vaardigheden alsook een eerste stage-ervaring. De hoofdfase (92 SP) en de uitgroefase (44 SP) omvat zowel stage, vakinhouden, didactiek als een actieonderzoek. Tijdens de stages in de hoofd- en uitgroefase zijn de studenten vast verbonden aan een school. Studenten moeten minstens één halve dag per week actief participeren. Het eerste jaar van de hoofdfase wordt afgesloten met één volledige stageweek, het tweede jaar met twee stageweken. Het actieonderzoek in de uitgroefase volgt hetzelfde format als dat van het reguliere traject.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het avondtraject qua organisatie en leerinhouden voldoende aansluit bij de doelgroep. De commissie stelt vast dat het proeftuinstituut van het traject heeft geleid tot een aantal innovaties die een meerwaarde hebben voor zowel het eigen traject als voor de andere trajecten en opleidingen binnen het departement. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat studenten over het algemeen tevreden zijn over de inhoud, organisatie en aanpak binnen de opleiding.

De commissie stelt vast dat een volwaardige bacheloropleiding in avondonderwijs voor werkstudenten een zware opgave is. Zo is er een grote dropout bij werkstudenten omwille van de onderschatte werklust, ondanks de heldere en eerlijke communicatie hierover door de opleiding. De commissie is zich er van bewust dat deze doelgroep andere noden heeft wat betreft instroom- en studentenbegeleiding maar ziet zeker instrumenten en initiatieven die het doorstroomrendement binnen het avondonderwijs zouden kunnen verhogen. Het feit dat een variant van de LEMO-test gebruikt wordt, waardeert de commissie. De commissie beveelt aan om verder gericht acties op te zetten zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding en instroombeleid als op het vlak van studiebegeleiding, zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden. Anderzijds ziet de commissie ook een aantal elementen die de studeerbaarheid van de opleiding negatief beïnvloeden. De wijze waarop de opleiding het online leerplatform inzet voor de opleiding is suboptimaal. Studenten gaven aan dat docenten soms onvoldoende vertrouwd zijn met het platform om het efficiënt en transparant in te zetten voor zowel het leerproces als de communicatie. De commissie meent dan ook dat er, net zoals in het dagtraject, werk dient gemaakt te worden van professionalisering van docenten omtrent

ICT-vaardigheden. Het versterken van ICT-vaardigheden bij docenten zal leiden tot een beter gebruik van het online leerplatform wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving.

Sinds 2011-2012 wordt het avondprogramma aangeboden op de Campus Diepenbeek, waar studenten niet kunnen beschikken over een aangepaste mediatheek. Studenten van het avondprogramma ondervinden dan ook problemen om aan de nodige (vak)didactische literatuur, handleidingen en tijdschriften te komen. Vaak vallen de studenten terug op hun eigen lokale bibliotheek, de mentoren van de stagescholen en/of de docenten. De opleiding geeft in het zelfevaluatie rapport aan dat dit inderdaad een probleem is, maar een concrete oplossing is nog niet voorhanden. De commissie meent dat de opleiding (al dan niet via het departement of de hogeschool) extra inspanningen dient te leveren om een betere toegang te bieden tot de collectie van de mediatheek van het departement. Dit kan zowel door te investeren in (meer) digitale bronnen, maar ook door de openingsuren van de mediatheek op de Campus Hemelrijk te verruimen tot buiten de reguliere werkuren. Dit biedt tevens meer mogelijkheden om ook mentoren en het werkveld toegang te geven tot de beschikbare collectie en ze op deze wijze te betrekken tot de opleiding.

De commissie stelt vast dat de opleiding op diverse cruciale elementen met betrekking tot de beoordelingscriteria van generieke kwaliteitswaarborg twee, tekorten vertoont. Ze concludeert dan ook dat de opleiding niet voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg twee. De commissie meent dat de opleiding op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen om de organisatie en afstemming van de leeractiviteiten zowel praktisch als inhoudelijk te verbeteren. Verder dient de opleiding werk te maken van een samenhangende leeromgeving zodat studenten de mogelijkheid hebben om de leerresultaten te bereiken. De commissie meent daarenboven dat hiermee niet kan gewacht worden tot een nieuwe curriculumhervorming maar dat en ook binnen het huidige curriculum de nodige maatregelen moeten worden genomen. De commissie stelt tevens vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten die op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek vastgesteld werden, reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport.

Het departement en de opleiding hebben de voorbije jaren veel tijd heeft gestoken in de bestuurlijke organisatie. Hierbij werd gekozen voor een systeem met een sterke focus op het Departementaal Management Team

(DMT) enerzijds en departementaal geïntegreerde vakgroepen anderzijds. Dit heeft eveneens geleid tot een geïntegreerde werking op het niveau van de vakdomeinen. De commissie ziet voordelen in een dergelijke manier van samenwerking maar stelt vast dat deze structuur in dit geval de problemen inzake planning en afstemming hebben versterkt. De werking in vakgroepen bevordert de inhoudelijke afstemming binnen het vakdomein. Deze structuur hindert echter het overleg en beleidsvoering op opleidingsniveau door het ontbreken van een sterk orgaan voor overleg, afstemming en kwaliteitszorgbeleid. Bovendien gaf het management aan dat de vakgroepen niet allemaal met eenzelfde snelheid het uitgestippelde beleid (willen) implementeren, en het soms noodzakelijk is om supervisie uit te voeren vanuit het DMT. De commissie betreurt dit en meent dat het belangrijk is om een gemeenschappelijke visie en werking te hebben op het niveau van de opleiding, om te komen tot een kwaliteitsvol onderwijsproces binnen de opleiding. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de opleiding en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig kwaliteitszorgbeleid tot stand kan komen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van het dagtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als onvoldoende.

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van het avondtraject van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding kiest volgens het zelfevaluatie rapport bewust voor toetsvormen die aansluiten bij het PAUZE-model. Daarom wil de opleiding het authentieke karakter van de toetsing duidelijk naar voor brengen. De opleiding meent door de centrale plaats van stage en werkplekleren in de opleiding en het gebruik van casuïstiek in de andere opleidingsonderdelen hier aan tegemoet te komen. De opleiding kiest er bewust voor om alle opleidingsonderdelen af te sluiten met een summatief toetsingsmoment waarbij de betrokken docent de verantwoordelijkheid neemt voor de eindbeoordeling. Toch wil de opleiding ook de beweging maken naar meer zelfevaluatie en peer- en co-assessments. De opleiding vindt het niet alleen belangrijk om evaluatie te gebruiken om te beoordelen, maar vooral ook om het leerproces van studenten te ondersteunen. Daarom schrijft de op-

leiding in het zelfevaluatie-rapport dat ze het belangrijk vindt om feedback te geven die de studenten aanzet tot reflectie.

In februari 2012 werd met alle lerarenopleidingen van de KHLim een denkcel toetsing opgericht met als doelstelling een toetsbeleid te ontwikkelen dat aansluit bij de principes van het nieuwe curriculum dat de opleiding wil ontwikkelen. Daarbij werd eveneens de stap genomen om een toetscommissie te installeren. Deze toetscommissie is samengesteld uit de leden van de denkcel toetsing en aangevuld met de opleidingscoördinatoren. Sinds academiejaar 2013-2014 stuurt de toetscommissie de kwaliteitsbewaking van het toetsgebeuren aan. De toetscommissie profileert zich als een ondersteunend orgaan voor zowel docenten als opleidingscoördinator bij het aansturen en opvolgen van de toetsing in de opleiding. Daarnaast heeft ze ook een beleidsadviserende functie voor het DMT en bereidt ze de jaarlijkse opleidingscommissie over toetsgebeuren voor (analyse en interpretatie van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de examenresultaten en doorstroomcijfers). De toetscommissie heeft de eerste aanzet gegeven tot de ontwikkeling van een toetsvisie en toetsbeleid. Het ontwikkelde een kwaliteitskader en aan de hand van een SWOT-analyse werd de huidige toetspraktijk in kaart gebracht. De opleiding maakt tevens werk van het opstellen van een toetsmatrix, waarbij de toetsmatrix van het avondtraject tevens de beheersingsniveaus weergeeft. Op basis van de gesprekken ter plaatse stelt de commissie vast dat de eerste aanzet is gegeven voor een toetsvisie en -beleid, en dat dit zich nog hoofdzakelijk op het niveau van de toetscommissie en het DMT bevindt. De commissie adviseert dan ook snel aan de slag te gaan om toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in het dagtraject de schriftelijke toets tot op heden de dominante evaluatievorm blijft. Enkel in het laatste semester van de opleiding, wanneer de keuzemodules aan bod komen, wordt gebruikt gemaakt van alternatieve evaluatievormen. De commissie stelt vast dat binnen het avondtraject er een meer evenwichtige spreiding van de evaluatievormen is. Er wordt meer gebruik gemaakt van portfolio, opdrachten en andere evaluatievormen, waardoor slechts in 15% van de opleidingsonderdelen een schriftelijke toets wordt gebruikt. De opleiding geeft aan dat dit een onmiddellijk gevolg is van een directe koppeling tussen de evaluatievorm,

de beoogde leerdoelen en de beheersingsniveaus. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding een stappenplan ontwikkeld voor het opstellen van (competentiegerichte) toetsing of assessment. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De opleiding vindt het belangrijk dat studenten de leerdoelstellingen van de lagere school in voldoende mate beheersen. Daarom organiseert de opleiding in het dagtraject de doorstroomtoets (DOT) als onderdeel van het opleidingsonderdeel 'oriëntatie op het beroep' alsook de toetsen basiskennis (BAT). Studenten dienen te slagen voor de DOT om te mogen starten met de stages en te slagen voor de BAT-examens om te starten met stage in de tweede fase. De ingekeken examens hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. De commissie adviseert om te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht dat beter aansluit bij de verwachtingen van hedendaags onderwijs zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft. De omschakeling naar modulair onderwijs in het dagtraject vanaf 2004-2005 heeft volgens de opleiding geleid tot overmatig toetsen binnen de opleiding omdat docenten onvoldoende de toetsing aanpakten. Daarom wordt er momenteel gestreefd naar geïntegreerd toetsen waarbij evaluatievorm, duur en tijdstip werden vastgelegd. De opleiding geeft echter aan dat in een beperkt aantal modules geïntegreerd en competentiegericht wordt getoetst. De commissie stelt op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek vast dat het geïntegreerd en competentiegericht toetsen inderdaad slechts sporadisch gebeurt in het dagtraject en dat de opleiding ook nog zichtbaar werk heeft met het verhogen van de validiteit en de transparantie van de toetsing. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken blijkt het voor studenten niet altijd duidelijk hoe er gequoteerd werd en welke criteria hiervoor werden gebruikt. Studenten hebben ook het gevoel dat de evaluatievorm niet steeds aansluit op de wijze waarop de leerstof werd aangebracht tijdens de leeractiviteiten. De commissie ziet hier ook een verband met de ontevredenheid over de communicatie en de feedback binnen het dagtraject. Ze wil de opleiding dan ook stimuleren om actie te ondernemen om de validiteit en transparantie van de toetsing te verhogen door instrumenten te ontwikkelen om doelgericht en gestructureerd te communiceren. Daarnaast ziet de commissie, in lijn met wat de opleiding ambieert, mogelijkheden om de formele en informele feedback beter in te bedden in het leerproces van de studenten. Een grotere aandacht voor feedback kan de formatieve toetsing binnen het dagtraject versterken en

zo de studenten een betere ondersteuning bieden in het eigen leerproces conform het didactisch concept van de opleiding, het PAUZE-model.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de visitatiecommissie vast dat er onvrede is bij studenten van het dagtraject over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat het eenmalige klasbezoek door een docent, samen met het begeleidingsrapport van de mentor de basis vormen voor de beoordeling. Studenten geven aan dat deze manier van evalueren sterk beïnvloed wordt door de vakexpertise van de bezoekende docent die al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. Ook de relatie met mentoren blijkt niet steeds positief, door onduidelijkheid over de verwachtingen van de kant van zowel mentoren als studenten. Mentoren gaven aan dat het onduidelijk is in welke mate hun verslag mee in rekening wordt gebracht bij de beoordeling. Er wordt daarenboven aangegeven dat een aantal elementen moeilijk neer te schrijven is op de bestaande formulieren en gemakkelijker mondeling toegelicht kunnen worden aan de stagebegeleiders. De opleiding gaf aan alvast het administratieve luik van de stages beter onder controle te hebben door de invoering van een centrale databank voor administratieve gegevens alsook voor alle documenten met betrekking tot beoordeling. Ze heeft de intentie om dit te laten evolueren naar een studentvolgsysteem. Binnen het avondtraject zijn studenten meer tevreden over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Gezien de opleiding studenten voor een volledig jaar koppelt aan eenzelfde stageschool (werkplekieren), verloopt de communicatie tussen student en mentor zichtbaar vlotter. Uit studentenevaluaties blijkt dat vooral in de derde fase studenten vragende partij zijn voor een grotere betrokkenheid van de opleiding bij het werkplekieren om zodoende de validiteit en betrouwbaarheid van de beoordeling te versterken. De commissie acht het noodzakelijk om voor beide trajecten werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ze meent dat het belangrijk is om alle competentiegebieden te koppelen aan de stage-elementen en niet enkel deze gerelateerd aan functioneel geheel één tot vijf. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken. Ze adviseert de opleiding na te gaan op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt. Een moge-

lijke wijze is het verhogen van het aantal stagebezoeken en doelgerichter inzetten op het professionaliseren van de stage mentoren.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. De afstudeerwerken worden gepubliceerd onder de vorm van een verhandeling, poster en/of artikel als resultaat van het actieonderzoek. Hiermee wil de opleiding uitdrukkelijk aandacht geven aan de basiscompetentie 'de leraar als onderzoeker en innovator'. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelt vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. Ze ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten kan leiden tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Het werkveld geeft aan dat de studenten sterk zijn op communicatief vlak alsook als teamspeler. Het werkveld merkt echter op dat afgestudeerden beperkt aandacht hebben voor alternatieve werkvormen en differentiatie. De commissie sluit zich aan bij deze opmerkingen en wil de opleiding dan ook stimuleren om via de participatieraad het werkveld meer te betrekken bij de vormgeving van het nieuwe curriculum, zodat studenten in de toekomst beter voorbereid aan de slag kunnen met differentiatie en alternatieve werkvormen.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het diplomarendement ongeveer tien procent lager ligt dan het gemiddelde in Vlaanderen. De opleiding kampt niet alleen met een hogere en laattijdige drop-out, maar kent ook meer studieduurvertraging dan andere

opleidingen in Vlaanderen. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in het dagtraject in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren de nodige maatregelen te nemen om deze weg te werken. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullend gesprekken concludeert de commissie dat het avondtraject voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg drie, dit in tegenstelling tot het dagtraject. De commissie stelt vast dat het dagtraject op diverse cruciale elementen met betrekking tot de beoordelingscriteria van generieke kwaliteitswaarborg drie, tekorten vertoont. Ze concludeert dan ook dat het dagtraject niet voldoet aan de minimale basiskwaliteit wat betreft generieke kwaliteitswaarborg drie. De commissie meent dat de opleiding op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen om een toetsbeleid te ontwikkelen en te implementeren. Dit om in de eerste plaats in het dagtraject de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing te garanderen. De commissie meent daarenboven dat hiermee niet kan gewacht worden tot een nieuwe curriculumhervorming en dat ook binnen het huidige curriculum de nodige maatregelen moeten worden genomen.

De commissie stelt tevens vast dat een groot aantal van de opgenoemde pijnpunten binnen het dagtraject die op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek vastgesteld werden, reeds opgemerkt werden in het vorige visitatierapport. De commissie acht het noodzakelijk dat de opleiding reflecteert over de huidige organisatie van de toetsing binnen het dagtraject en dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen op het niveau van de opleiding, en het dagtraject in het bijzonder wordt versterkt. Ze meent dat het management hiervoor op korte termijn de nodige maatregelen dient te nemen zodat op opleidingsniveau een slagkrachtig toetsbeleid tot stand kan komen.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het dagtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	O
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	O

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als onvoldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als onvoldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het dagtraject conform de beslisseregels, voldoende met beperkte geldigheidsduur.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft het avondtraject

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft het avondtraject conform de beslisseregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Focus niet enkel op de lokale en regionale noden en heb daarom explicieter aandacht voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2.
- Breng de opleidingsvisie en -profilering helderder naar voren in de leerresultaten van de opleiding.
- Veranker diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook onderzoeksvaardigheden op een voldoende ambitieus niveau in het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader
- Betrek bij het verder uitwerken van het opleidingsspecifiek leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Maak, in het kader van de eigen onderwijsvisie ('persoonlijk' en 'zelfsturend'), werk van transparante en correctie communicatie over taken en leeractiviteiten, om studenten in staat te stellen de beoogde zelfstandigheid in de praktijk te brengen.
- Maak in de ECTS-fiches werk van eenduidige omschrijvingen van de verwachte leerresultaten
- Heb in het cursusmateriaal en de onderwijsactiviteiten expliciet aandacht voor de leerresultaten zoals opgenomen in het competentieprofiel alsook voor de gedragsindicatoren. In het kader van 'teach as you preach' zou dit bijdragen tot de voorbeeldfunctie die docenten hebben in een lerarenopleiding.
- Ontwikkel een gedegen taalbeleid binnen de opleiding.
- Laat diversiteit en differentiatie breder, meer geïntegreerd en eerder aan bod komen in het basiscurriculum in plaats van later in de keuzemodules.
- Houd de leerinhouden en leeractiviteiten wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming kritisch tegen het licht en stem ze af op de hedendaagse invulling zoals ook gehanteerd in de lagere scholen van vandaag. Vul muzische vorming creatiever en diverser in, conform de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven in de leerplannen van het basisonderwijs. Leg voor wereldoriëntatie en aardrijkskunde meer verbanden met de actualiteit en werk meer met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school.

- Bied ook (meer) stageplaatsen aan of laat meer stageplaatsen toe in het gemeentelijk onderwijs alsook het GO!. Ook het opnemen van metho- descholen in de stages, in plaats van enkel in de keuzemodules, kan een verrijking zijn voor studenten
- Ga in open dialoog met alle scholen van alle onderwijsnetten alsook met andere hogescholen die actief zijn in de regio, om alle potentieel voor kwaliteitsvolle en gediversifieerde stageplaatsen te benutten
- Maak werk van een betere doorstroom van informatie naar mentoren.
- Voorzie de nodige werkingsmiddelen voor de mediatheek om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden, zodat de mediatheek een belangrijke schakel kan worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten
- Maak op korte termijn werk van een hedendaagse aankleding en toerusting van bepaalde vaklokalen waaronder muziek, beeld en wereldoriëntatie
- Blijf als opleiding druk leggen op de centrale administratie om de infrastructuurmoden duidelijk te maken en toe te werken naar een structurele oplossing op middellange termijn
- Maak werk van een professionaliseringsbeleid vertrekkend vanuit de noden van de opleiding.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak
- Zet de LEMO-test ook in binnen het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten
- Neem de vraag van studenten om meer en betere feedback ernstig en neem de nodige maatregelen om feedback(momenten) structureel te verankeren in de opleiding
- Heroverweeg de strenge volgtijdelijkheidsvoorwaarden in het nieuwe curriculum
- Zet gericht acties op zowel op het vlak van studiekeuzebegeleiding en instroombeleid als op het vlak van studiebegeleiding zodat het doorstroomrendement verbeterd kan worden binnen het avondtraject.
- Maak werk van het professionaliseren van docenten op het vlak van ICT-vaardigheden om te komen tot een beter gebruik van het online leerplatform, wat zal leiden tot een rijkere leeromgeving voor studenten in het avondtraject.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Ga snel aan de slag om de toetsvisie en -beleid nauwkeurig uit te schrijven, zodat het als een richtinggevend instrument gecommuniceerd kan worden naar de vakgroepen en de individuele docenten.
- Onderneem actie om de validiteit en transparantie van de toetsing te verhogen door instrumenten te ontwikkelen om doelgericht en gestructureerd te communiceren over de toetsing.
- Bed in het dagtraject formele en informele feedback beter in in het leerproces van studenten zodat deze een betere ondersteuning biedt in het eigen leerproces.
- Maak werk van beoordelingsformulieren voor de stage voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven.
- Ga na op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld bij de stage en de objectiviteit van de beoordeling ervan kan worden versterkt
- Maak werk van beoordelingsformulieren voor het eindwerk met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld alsook duidelijke cesuren worden aangegeven.
- Betrek via de participatieraad het werkveld bij de vormgeving van het nieuwe curriculum.
- Breng alle knelpunten met betrekking tot studieduurvertraging in de opleiding van zowel het dag- als avondtraject in kaart en neem de nodige maatregelen om deze weg te werken.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES ZUID

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs VIVES Zuid

Op 22,23 en 24 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Hogeschool VIVES Zuid, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. De opleiding wordt aangeboden op de campus Tielt en op de campus Torhout.

De campus Tielt wil elk individu met een hart voor onderwijs kansen bieden om leraar te worden, via een leerroute die past bij zijn leefsituatie en persoonlijke leer- en onderwijsbehoeften. De campus Tielt streeft er naar om doorheen alle trajecten startbekwame leraren af te leveren en is dan ook sterk praktijkgericht. De campus streeft doorheen de trajecten naar een leraar met een open, geëngageerde, positieve en innovatieve houding ten aanzien van het leraarschap, het kind in zijn omgeving en ten slotte de samenleving.

De campus Torhout staat voor een visie op geïntegreerd leraar-zijn waarbij de persoonlijk, de professionele en de schoolidentiteit niet samenvallen, maar ook niet los van elkaar staan. Wanneer deze drie identiteiten dynamisch en constructief in verhouding staan tot elkaar, spreekt de campus Torhout van 'geïntegreerd leraar-zijn'. Ze meent dat de persoonlijke identiteit, gevormd door persoonlijke motivatie, ambitie, talenten en idealen, het startpunt is voor de groei tot leraar. De visie staat voor de campus Torhout niet los van de aandacht voor het levensbeschouwelijke perspectief.

De opleiding (alle varianten) telt 783 ingeschreven studenten. De opleiding op de campus Tielt omvat drie trajecten: de leerroute dagonderwijs, de leerroute werkplekleren en de leerroute afstandsonderwijs. Op de campus Torhout wordt een leerroute dagonderwijs en een alternatieve leerroute aangeboden. De alternatieve leerroute is specifiek gericht op studenten die in aanmerking komen voor een verkort traject.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

Campus Tielt

Op de campus Tielt wordt een gemeenschappelijke opbouw gehanteerd. Het **programma** vangt aan met een start van 21 studiepunten en is gemeenschappelijk voor alle trajecten binnen de opleiding alsook voor de opleiding kleuteronderwijs. In het kernprogramma van 129 studiepunten ligt het accent op de inhoudelijke en didactische expertise van de verschillen leergebieden. Het kernprogramma binnen het reguliere traject (dagonderwijs en werkplekleren) is gelijk. Omwille van de eigenheid van elke leerroute zijn er verschillen in vormgeving van de opleidingsonderdelen. Het kernprogramma binnen het reguliere traject bestaat uit semesters en wordt ingedeeld in praktijkvorming, didactiek en opvoedkundige wetenschappen en vakdidactische en inhoudelijke expertise. De praktijklijn (zie verder) staat hierin centraal en de andere opleidingsonderdelen geven input als voorbereiding op de stage. De opleiding is gestart met het uitwerken van diagonale **leerlijnen** doorheen het curriculum. Dit zijn waardevolle instrumenten om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **werkvormen**. Er wordt onderscheid gemaakt tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Het aantal hoorcolleges neemt af naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Ze waarderen tevens het innovatieve karakter van heel wat leeractiviteiten. Zowel de aangeboden **handboeken, syllabi als het lesmateriaal** op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De vele publicaties vormen een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Elke stage is specifiek gericht op bepaalde klemtonen en bepaalde leeftijden. Studenten worden gestimuleerd om voor de stage grenzen te verleggen en te kiezen voor een stage in een immersieschool, een multiculturele school, een Europese of methodeschool. In de afstudeermodule is steeds stage voorzien, maar de vorm en omvang zijn afhankelijk van de gekozen afstudeermodule. De **stageplaatsen** bevinden zich zowel in West- als Oost-Vlaanderen en behoren tot het katholiek onderwijs of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. Stageplaatsen in Oost-Vlaanderen zijn echter steeds moeilijker te vinden omwille van de dominante positie van de Oost-Vlaamse hogescholen. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, het buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië (immersieonderwijs). De **stagebegeleiding** op de hogeschool verloopt adequaat en goed gestructureerd. Studenten kunnen steeds terecht bij de semestercoördinator en de vakdocenten. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid van de hogeschool op de stageplaats eerder beperkt is. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek maar geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk is van het moment van het bezoek en de expertise van de docent. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen: een uitwisselingsproject met Denemarken, immersiescholen in Wallonië en een internationale week op de campus. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten naar het buitenland trekken voor

een korte of langere periode. Dankzij dit beleid hebben alle studenten een buitenlandse ervaring gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven.

De leerroute **afstandsonderwijs** is volledig gericht op e-learning. Hierdoor rekruteert de opleiding studenten over heel Vlaanderen alsook uit het buitenland. Het profiel van de studenten in deze leerroute is heel divers. De opleiding voorziet een EVC/EVK-procedure zodat studenten de mogelijkheid hebben om vrijstellingen aan te vragen. Alle studenten worden individueel gecontacteerd door de studietrajectbegeleiding om samen het individuele programma vast te leggen. De opleiding maakt niet alleen gebruik van kwaliteitsvol digitaal cursusmateriaal maar biedt ook tal van videofragmenten aan. Ondanks het afstandsonderwijs zijn docenten vlot bereikbaar via telefoon, e-mail, Skype of de digitale leeromgeving. Ondanks de kwaliteit en kwantiteit van de informatie en begeleiding is er een grote behoefte aan studieadvies. Er is ruimte om meer aandacht te hebben voor praktische tips en adviezen om de modules, opdrachten en stages aan te pakken. Gelet op de hoge drop-outcijfers lijkt het eveneens zinvol om na te gaan of de intake gesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren. Zowel studenten als het werkveld geven aan dat afstandsonderwijs beperkingen heeft om studenten goed voor te bereiden op de stages. Ook de stagebegeleiding vanuit de hogeschool is logischerwijs minder intensief. Dat maakt dat studenten sterk afhankelijk zijn van de mentor. De opleiding dient extra aandacht te hebben voor de wijze waarop de stage vorm krijgt en voor de voorbereiding van studenten en de kwaliteit van de stageplaats en stagementor.

Campus Torhout

Op de campus Torhout worden in het **onderwijsprogramma** van de leerroute dagonderwijs en de alternatieve leerroute drie grote componenten onderscheiden, namelijk de pedagogisch-didactische vorming, de leergebieden van de basisschool met hun vakdidactiek en de praktijkvorming. De eerste vijf semesters vormen het kernprogramma. Hierin krijgen de studenten een degelijke vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vorming, telkens gekoppeld aan de praktijk. In het zesde en laatste semester staat het ingroeien in het werkveld centraal. Via verschillende keuzetrajecten al dan niet in samenwerking met externe partners wil de opleiding

verbreding en verdieping aanbieden. De opleiding heeft drie vakoverschrijvende **leerlijnen** afgebakend. Deze leerlijnen zijn waardevolle instrumenten om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet exclusief toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. Er is ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding. De wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde studiegebieden, waaronder het domein tijd binnen wereldoriëntatie, is wat gedateerd. De keuze van de opleiding om sterk in te zetten op basiskennis van studenten dient gerespecteerd te worden, maar neemt niet weg dat de opleiding kritisch dient te zijn over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' nuttig zijn om duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar dit kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.

Zowel de aangeboden **handboeken**, als de **syllabi** en het **lesmateriaal** op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd. De opleiding kiest er voor om veel **contacturen** aan te bieden. In het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten kan het zinvol zijn om het aantal contacturen doorheen het curriculum af te bouwen en meer in te zetten op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Aanvankelijk ligt het accent op participerende observatie en het geven van voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar oefenen stagelessen waarbij de student een brede waaier aan onderwerpen geeft in verschillende leerjaren en dit op een steeds zelfstandiger basis. De klemtoon ligt in de eerste fase op sterke inhoudelijke onderbouwing, 'bezieling' en het creëren van een veilig leerklimaat. In de tweede fase evolueren de stageopdrachten naar gedifferentieerde en gespecialiseerde lesaanpak en evaluatie. In de derde fase kiest de opleiding expliciet voor een stage van drie weken in het buitengewoon onderwijs waarvan de eerste week observatiestage. Daarnaast is er voor alle studenten een diversiteitsstage waarbij gekozen kan worden voor huiswerkbegeleiding of een NT2 Summerschool. Hiermee wil de opleiding specifiek focussen op het contact met de ouders. Afhankelijk van het keuzetraject van de studenten in de derde opleidingsfase wordt de stagecomponent verder aangevuld. De **stageplaatsen** bevinden zich grotendeels in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek onderwijs of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en met basisscholen in

Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding werkt intensief samen met de scholen van de scholengemeenschap 'Sperregem', waarvan de voormalige oefenschool gelegen naast de campus, deel uitmaakt. Studenten geven aan dat ze voor **stagebegeleiding** steeds terecht kunnen bij de pedagogen en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. Zowel de opleiding, als studenten en mentoren geven aan dat de betrokkenheid van de hogeschool op de stageplaats eerder beperkt is. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de feedback bij een stagebezoek.

Via ondermeerstage in Zuid-Amerika of Afrika, internationale projecten, immersiescholen in Wallonië, alsook een studiereis naar Parijs krijgen studenten de kans om een **internationale ervaring** op te doen. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten waar studenten en docenten gezamenlijk in kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de derde fase naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Dankzij dit beleid hebben veel studenten een buitenlandse ervaring gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven, naast de aandacht in het cursusmateriaal, de leerinhouden en leeractiviteiten voor internationalisering.

Beoordeling en toetsing

De uiteindelijke keuze voor een evaluatievorm, het uitschrijven van de concrete evaluatiecriteria, het opmaken van de toets en het quoteren van de eigen opleidingsonderdelen is de verantwoordelijkheid van de docenten. De onderwijscoach op elke campus waakt erover dat de evaluatievormen in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten een concrete handleiding ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties, met aandacht voor competentiegerichte toetsen.

De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De kennistoetsen op de campus Torhout hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. Er wordt geadviseerd om daar te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzichten zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

De evaluatie van de stage gebeurt met een specifiek beoordelingsformulier dat zowel in het kader van formatieve als summatieve feedback wordt besproken met de studenten. De opleiding heeft werk gemaakt van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld en duidelijke cesuren worden aangegeven. Dergelijke inspanningen verhogen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling.

De uiteindelijke beoordeling van het **afstudeerwerk** is een combinatie van de stage, de schriftelijke neerslag en de presentatie van het onderzoek. Voor elk onderdeel werden evaluatiecriteria uitgeschreven. Alle onderdelen worden beoordeeld door minstens twee personen. De beoordeling wordt consequent doorgevoerd aan de hand van de beschikbare beoordelingsformulieren. De campus Tielt wordt gestimuleerd om in de lijn van de campus Torhout de beoordelingsformulieren verder te verfijnen met evaluatiecriteria en duidelijke cesuren.

Begeleiding en ondersteuning

Campus Tielt

De opleiding kan rekenen op een excellente **infrastructuur**, in het bijzonder voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De nieuwe natuurklas in combinatie met de educatieve binnentuin is een bijzondere meerwaarde. Het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, via verschillende types smartboards, maar ook via computers, tablets en smartphones. De bibliotheek werd recent verbouwd tot leercentrum. De opleiding stelt zijn infrastructuur ook ter beschikking aan het basisonderwijs in het kader van school- en klasprojecten maar ook voor nascholingsactiviteiten.

De **instroom** uit het ASO is eerder laag in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, maar is stabiel. De opleiding organiseert kennismakingscursussen tijdens de zomer. Bij de start van het academiejaar worden alle studenten gescreend op mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid Frans en Nederlands en op de kennis van wiskunde. Tijdens de les muzische vorming worden studenten gescreend op zang. Studenten krijgen individuele feedback en de mogelijkheden tot remediëring worden toegelicht. Deze bestaan uit zelfstudie via online opdrachten, monitoraten of het volgen van een specifieke bijspijkerkursus. De opleiding dient voldoende aandacht te hebben voor de kwaliteit van de bijspijkerkursussen aangeboden door externe partners.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding rond het Vlaamse gemiddelde. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies via de semestercoördinator en de studietrajectbegeleider. Er wordt extra begeleiding voorzien voor studenten die niet geslaagd zijn voor stages. De **drop-out** beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep.

Campus Torhout

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede **infrastructuur**. Het campusgevoel wordt versterkt door vrije tijd te roosteren in alle opleidingen wanneer er campusbrede activiteiten worden gepland. Naast de multifunctionele klaslokalen waarvan het gros is uitgerust met de nodige ICT-voorzieningen, kan de opleiding ook gebruik maken van mobiele en uitleenbare ICT-infrastructuur zoals tablets en stemcomputers. Heel wat lokalen zijn sterk docentgericht ingericht. Aan de hand van andere klasopstellingen kan het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen gestimuleerd worden. Een aantal vaklokalen is slechts beperkt voorzien van innovatief of modern vakdidactisch materiaal. De bibliotheek moet een aandachtspunt zijn voor de komende jaren. Het is noodzakelijk om de nodige middelen te voorzien om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum zoals op de campus Tielt. Daarnaast dienen ook de nodige werkmiddelen te worden voorzien om de collectie te vernieuwen en up-to-date te houden. Enkel op die manier kan de bibliotheek een belangrijke schakel zijn in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De **instroom** uit het ASO is eerder hoog en stijgende in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen. Bijna alle studenten nemen deel aan de screening basiskennis wiskunde, Frans, spelling, mondeling taalgebruik en stemgebruik. Studenten die slagen kunnen deelnemen aan vrijstellingsproeven, waardoor ze de mogelijkheid krijgen om verdiepende of keuzeopleidingsonderdelen op te nemen uit zowel de opleiding lager als secundair onderwijs. Ook studenten die in het deeltijds kunstonderwijs reeds een diploma haalden voor muziek, kunnen vrijstellingen bekomen. Voor studenten met tegenvallende resultaten worden remediëringstrajecten uitgewerkt via tutoring, naast (studie)trajectbegeleiding waarbij er in overleg met de student een realistisch studieprogramma wordt uitgetekend als ook studieadvies gegeven bij tegenvallende resultaten. De inspanningen

hebben geleid tot een hoog **doorstroomrendement** binnen de opleiding. De **drop-out** beperkt zich haast volledig tot de eerste opleidingsfase als gevolg van gebrekkige voorkennis, foute studiekeuze of persoonlijke redenen. Door het advies om bij onvoldoende voorkennis niet te starten aan de stage, vermijdt de opleiding alsnog laattijdige drop-out wanneer deze tekorten zwaarder gaan wegen in de loop van de opleiding.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Er is een grote tevredenheid over het beheersingsniveau van alle basiscompetenties bij alumni en werkveld. Voor beide campussen wordt de algemene **startbekwaamheid** hoog ingeschat. De startbekwaamheid van de studenten als partner van ouders, externen en lid van de onderwijsorganisatie scoren iets lager op de campus Tielt. Alumni van de campus Torhout worden gewaardeerd als opvoeder en lid van de onderwijsorganisatie maar scoren lager als partner van ouders, als leerzorgverstrekker, onderzoeker/vernieuwer, ICT-gebruiker en cultuurparticipant.

Het **diplomarendement** voor de volledige opleiding met alle leerroutes ligt lager dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van het bijzonder lage diplomarendement van de leerroute afstandsonderwijs. Het is dan ook belangrijk om zo goed mogelijk studenten in te lichten over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt. Het gerealiseerd niveau is adequaat, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool VIVES Zuid

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding van 20 tot 22 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. Dit studiegebied overkoepelt alle opleidingen binnen het domein onderwijs op alle campussen van zowel VIVES Noord als VIVES Zuid. Binnen het studiegebied situeren zich ook de opleiding kleuteronderwijs, secundair onderwijs en diverse Bachelor-na-Bacheloropleidingen.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding wordt aangeboden op de campus Tielt en op de campus Torhout. De opleiding (alle varianten) telt 783 ingeschreven studenten. De opleiding op de campus Tielt omvat drie trajecten: de leerroute dagonderwijs, de leerroute werkplekleren en de leerroute afstandsonderwijs. De leerroute dagonderwijs en leerroute werkplekleren behoren tot het reguliere traject waarbij de leerroute werkplekleren een vorm van flexibilisering is van het reguliere traject. Daarnaast is er de leerroute afstandsonderwijs die tevens fungeert als het traject voor werkstudenten. Naast de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt op de campus Tielt ook nog de opleiding kleuteronderwijs en buitengewoon onderwijs aangeboden. Op de campus Torhout wordt een leerroute dagonderwijs en een alternatieve leerroute aangeboden. De alternatieve leerroute fungeert als een vorm van flexibilisering van het reguliere traject specifiek gericht voor studenten die in aanmerking komen voor een verkort traject. Naast de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt op de campus Torhout ook nog de opleiding secundair onderwijs aangeboden.

Het studiegebied Onderwijs kwam tot stand bij aanvang van het academiejaar 2013-2014 als gevolg van de fusie van de Katholieke Hogeschool

Brugge-Oostende (KHBO) en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). De fusiehogeschool telt juridisch gezien nog twee entiteiten, maar wordt aangestuurd vanuit één algemeen beleid en algemeen beheer. De hogeschool telt 13.000 studenten over zes steden. Naast het studiegebied Onderwijs werden er nog vijf andere studiegebieden afgebakend. De oprichting van de studiegebieden is eveneens het gevolg van de implementatie van een nieuwe managementstructuur waarbij onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening worden georganiseerd per studiegebied en de ondersteunende processen aangestuurd worden per campus. De Katholieke Hogeschool VIVES kiest voor multicampusonderwijs waardoor de opleidingen op elke campus hun eigenheid kunnen behouden maar er gezocht zal worden naar synergie waar mogelijk.

Op het moment van de visitatie was de managementstructuur van de opleiding in volle reorganisatie. De nieuwe structuren worden in de periode 2013-2015 geïmplementeerd. Dit is een bewuste keuze om een vlotte overgang te creëren met respect voor de jarenlange inzet van het personeel en zo de continuïteit te garanderen. De impact van deze reorganisatie van de managementstructuur heeft voornamelijk betrekking op de nieuwe strikte scheiding tussen beleid en beheer enerzijds en anderzijds de verdere integratie van de beleidsstructuren over de campussen heen.

De studiegebieddirecteur is eindverantwoordelijk voor alle opleidingen binnen het studiegebied. De opleiding wordt op iedere campus aangestuurd door een opleidingshoofd, bijgestaan door een onderwijs- en kwaliteitscoach. Sinds 2012-2013 is het overleg tussen beide campussen geformaliseerd in een Permanente Onderwijscommissie (POC). De opleidingen op beide campussen worden in de nieuwe structuur aangestuurd door één opleidingshoofd per locatie (Tielt en Torhout). Daarnaast worden per campus verschillende overlegorganen georganiseerd waarbij alle docenten worden bij betrokken, voor zowel opleidings- of trajectbreed gebonden zaken (coördinatievergaderingen of optievergaderingen) alsook voor vakgebonden en beleidsondersteunende thema's (vakgroepen en expertisegroepen). De departementale raad wordt per campus georganiseerd en wordt tot op heden ingezet als overlegforum tussen opleiding, studenten en werkveld.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (dagtraject) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout (dagtraject) als voldoende.

Campus Tielt

De campus Tielt schrijft in het zelfevaluatie-rapport dat het de ambitie heeft om enerzijds leraren af te leveren die sterk gewaardeerd worden in het werkveld en anderzijds om een lerarenopleiding te zijn die sterk gewaardeerd wordt door alle betrokken partijen bij de vervulling van haar opdracht van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De campus Tielt omschrijft haar trajecten als praktijkgericht. Zij wil elk individu met een hart voor onderwijs kansen bieden om leraar te worden, via een leerroute die past bij zijn leefsituatie en persoonlijke leer- en onderwijsbehoeften. De campus wil ook een voortrekkersrol opnemen in de ontwikkeling van scholen en ruimer gezien de maatschappij via de opdracht van onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. De campus Tielt streeft doorheen alle trajecten om startbekwame leraren af te leveren. De campus streeft doorheen de trajecten naar een leraar met een open, geëngageerde, positieve en innovatieve houding ten aanzien van het leraarschap, het kind in zijn omgeving en ten slotte de samenleving. De opleidingen aan de campus Tielt willen leraren met de juiste houding en de nodige basiccompetenties:

- Houding t.a.v. het leraarschap: de campus Tielt wilt leraren met een roeping voor onderwijs en ziet dit als gedreven, gemotiveerde en leergerige leraren die zich bewust zijn van de eigen talenten en competenties en die ze verder blijven inzetten. Voor de campus Tielt uit zich dit in leraren die in teamverband kunnen functioneren en openstaan voor samenwerking met anderen.
- Houding t.a.v. het kind in zijn omgeving: de campus Tielt wil leraren met oog voor noden, talenten en behoeften van het kind. Ze wil een houding waaruit blijkt dat de leraar zijn opdracht ten aanzien van de ontwikkeling van het kind ter harte neemt en dit ook beschouwt als een gedeelde verantwoordelijkheid met andere partners in onderwijs

en opvoeding. Ze wil leraren die kinderen inspireren en op weg zetten in de vorming van hun eigen persoonlijkheid en toekomst.

- Houding t.a.v. de samenleving: de campus Tielt wil leraren die maatschappelijk betrokken zijn en weten welke invulling onderwijs nationaal en internationaal in onze samenleving krijgt. Ze wil leraren die kinderen voorbereiden op een plaats in de maatschappij en die daarbij kritisch omgaan met de eisen die gesteld worden aan het kind en het kind hier op een positieve manier tegen wapent.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De campus Tielt heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De campus Tielt schreef voor haar trajecten op basis van de principes zoals beschreven in het zelfevaluatie rapport een uitvoerige visietekst, opgebouwd rond de kernwoorden 'openheid', 'welbevinden', 'engagement' en 'innovatie'. In deze visietekst geeft de opleiding haar eigen betekenis aan de basiscompetenties en legt daarbij eigen klemtonen. De opleiding legt de focus op een onderzoekende houding, informatievaardigheden en omgaan met de verscheidenheid aan media, creatief en innovatief met ideeën aan de slag gaan, het ontwikkelen van een professionele identiteit van de leraar, een openheid ten aanzien van diversiteit, en onderwijs op maat.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de principes en visie die leiden tot de profilering van de trajecten aan de campus Tielt gekend waren bij studenten, alumni en werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering van de opleiding komen openheid, welbevinden, engagement en innovatie sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als sterktes van de opleiding. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de opleiding expliciet aandacht geeft aan differentiatie, taalbeleid, ICT-, informatie- en onderzoeksvaardigheden. De commissie waardeert de expliciete aandacht voor deze thema's en de wijze waarop de opleiding actie onderneemt om deze geïntegreerd aan te bieden in het curriculum.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de departementale raad waarin vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Jaarlijks worden ook alle vertegenwoordigers van de stagescholen uitgenodigd voor overleg, worden er mentorendagen georganiseerd en wordt het werkveld betrokken via de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de expertisecellen (praktijkgericht onderzoek). Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. Het werkveld ervaart grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op hun verwachtingen en noden. De commissie stelt vast dat de samenwerking met het katholieke onderwijsnet wordt ondersteund door de diverse overlegstructuren, zowel binnen als buiten de hogeschool. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een heldere en concrete visie en profiel als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, omwille van het decreetaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decreetaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet der-

gelijk kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt.

Campus Torhout

De campus Torhout schrijft in het zelfevaluatie-rapport dat de opleiding staat voor een visie op geïntegreerd leraar-zijn waarbij de persoonlijk, de professionele en de schoolidentiteit niet samenvallen, maar ook niet los van elkaar staan. Wanneer deze drie identiteiten dynamisch en constructief in verhouding staan met elkaar, spreekt de campus Torhout van 'geïntegreerd leraar-zijn':

- De persoonlijke identiteit is het geheel van inzichten, ervaringen, meningen... die een mens maakt tot wie hij is en die hem altijd opnieuw anders maakt.
- De professionele identiteit gaat over het leraar-zijn. Van een leraar wordt verwacht dat hij leerlingen kan helpen zich te ontwikkelen op vele domeinen.
- De schoolidentiteit gaat over de eigenheid van de school of een andere educatieve setting.

De campus Torhout meent dat de persoonlijke identiteit, gevormd door persoonlijke motivatie, ambitie, talenten en idealen, het startpunt is voor de groei door de opleiding tot leraar. De visie op geïntegreerd leraar-zijn staat voor de campus Torhout niet los van de aandacht voor het levensbeschouwelijke perspectief.

De commissie stelt vast dat doorheen het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek 'bezieling' een doorleefd begrip binnen de opleiding is. Het werkveld erkent dat de campus Torhout bezield aan de slag gaat met studenten. De bezieling is terug te vinden in de sterke focus op de basisvaardigheden van een leraar, met name een sterke didactische bagage in combinatie met een stevige basis-kennis. De eis naar kwaliteit was voor de commissie zichtbaar aanwezig.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er nog ruimte is voor de opleiding om expliciet aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, NT2, alternatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie. De commissie merkte op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat vanuit het werkveld de

vraag naar enkele van deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie is er echter van overtuigd de opleiding niet enkel mag focussen op de regionale noden, maar ook studenten moet afleveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met diverse klascontexten met grote inhoudelijke taalkundige of culturele diversiteit. Naast meer aandacht voor de leraar als leerzorgverstrekker, zijn alumni en werkveld vragende partij om meer aandacht te hebben voor alternatieve en creatieve werkvormen alsook voor het klasadministratie.

De campus Torhout heeft net als de campus Tielt geopteerd om bij de ver-taalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. De campus Torhout schreef voor haar trajecten op basis van de principes zoals beschreven in het zelfevaluatie-rapport een uitvoerige visietekst opgebouwd rond het concept 'geïntegreerd leraar-zijn'. In deze visietekst vertaalt de campus haar visie naar een concreet onderwijsconcept. De campus Torhout is van mening dat persoonlijke identiteit onvoldoende een plaats krijgt in deze basiscompetenties. Ze heeft daarom geopteerd om een elfde basiscompetentie toe te voegen aan de set van tien basiscompetenties, met name "de leraar als beziel(en)d persoon". Ze wil hiermee benadrukken dat de liefde voor het vak en het inspireren van leerlingen een belangrijke plaats krijgt in de campus Torhout. Hoewel de opleiding een elfde basiscompetentie heeft toegevoegd, acht de commissie dit te weinig om het profiel van de opleiding te laten weerspiegelen in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Ze ziet potentieel in het idee om de 'beziel(en)de leraar' een expliciete plaats te geven in de opleidingsspecifieke leerresultaten, maar meent dat de huidige formulering niet voldoet aan de definitie van een leerresultaat.¹

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld worden via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele

¹ Handleiding voor het uitschrijven van de domeinspecifieke leerresultaten, VLIR-VLHORA, p. 8-9 (http://www.nvao.net/page/downloads/Learning_outcomes_handleiding_VLIR-VLHORA.pdf)

formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de departementale raad waarin vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Jaarlijks worden alle vertegenwoordigers van de stagescholen uitgenodigd voor overleg en wordt het werkveld betrokken via de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de expertisecellen (praktijkgericht onderzoek). De opleiding kan rekenen op een intense samenwerking met de scholengemeenschap 'Sperregem' waarvan de voormalige oefenschool, gelegen naast de campus deel uitmaakt. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. De commissie stelde vast dat de samenwerking met het katholieke onderwijsnet ondersteund wordt door de diverse overlegstructuren, zowel binnen als buiten de hogeschool. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert, maar wil de opleiding stimuleren om te zoeken naar structuren om ook de partners die niet tot het katholieke onderwijsnet behoren, even intens te betrekken bij de opleiding.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidings specifieke leerresultaten en een afzonderlijke opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de oefening te starten om de visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidings specifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidings specifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere differentiatie, NT2, creatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidings specifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject) en afstands-onderwijs) als goed.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstands-onderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. In de lijn met de principes van het multicampusonderwijs ontwikkelden de campus Tielt en de campus Torhout op basis van hun eigen visie ook een eigen programma.

Campus Tielt

De opleiding op de campus Tielt ontwikkelde tijdens het academiejaar 2008-2009 een nieuw curriculum. Dit gebeurde op basis van de aanbevelingen in het vorige visitatierapport, recente onderwijsontwikkelingen en strategische keuzes van de hogeschool. Vanuit de hogeschool diende de opleiding onder andere werk te maken van een semesterialisering van de opleiding, ruimte te creëren voor keuze, alternatieve trajecten voor zij-instromers op te stellen en een studentgestuurd afstudeersemester te ontwikkelen.

Op de campus Tielt wordt over alle leertrajecten heen een gemeenschappelijke opbouw gehanteerd. Het programma vangt aan met een gemeenschappelijke start van 21 studiepunten. Dit eerste pakket is gemeenschappelijk voor alle trajecten binnen de opleiding Lager onderwijs alsook gemeenschappelijk met de opleiding kleuteronderwijs. Centraal staan de algemene bachelorcompetenties, waarbij de opleiding focust op het 'ik' (reflectievaardigheden), de 'ander' (sociale vaardigheden, taalvaardigheid en ICT), de 'wereld' (muzische grondhouding, religie zingeving en levensbeschouwing) en de 'basisschool' (pedagogie en didactische verkenning van de basisschool). De opleiding kiest bewust voor deze gemeenschappelijke start om aan studenten de mogelijkheid te bieden te heroriënteren richting een andere leerroute of een andere opleiding. In het kernprogramma van 129 studiepunten ligt het accent op de inhoudelijke en didactische

expertise van de verschillen leergebieden. Deze leergebieden worden in het programma aangeboden in afzonderlijke opleidingsonderdelen, net zoals de ondersteunende opleidingsonderdelen. Zowel de vakinhoudelijke als de ondersteunende opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk en chronologisch afgestemd op de algemene didactiek en de stagelijn. Het kernprogramma binnen het reguliere traject (dagonderwijs en werkplekleren) is gelijk. Omwille van de eigenheid van elke leerroute zijn er verschillen in vormgeving van de opleidingsonderdelen. Het kernprogramma binnen het reguliere traject bestaat uit semesters en wordt ingedeeld in een luik praktijkvorming, een luik didactiek en opvoedkundige wetenschappen en een luik vakdidactische en inhoudelijke expertise. De praktijklijn (zie verder) staat hierin centraal en de andere opleidingsonderdelen geven input als voorbereiding op de stage.

Sinds 2011-2012 is de opleiding gestart met het uitwerken van diagonale leerlijnen doorheen het volledige curriculum. De opleiding werkte intussen een leerlijn reflectievaardigheden, informatievaardigheden en mediawijsheid uit. De leerlijn heeft geleid tot een coherente en theoretisch onderbouwde vormgeving en opbouw van reflectievaardigheden. De leerlijn informatievaardigheden heeft aanleiding gegeven tot nieuwe leerinhouden binnen het curriculum om correct te leren omgaan met bronnenmateriaal. De leerlijn mediawijsheid wil inspelen op de nieuwe ontwikkelingen rond multimediaal leren en is in volle ontwikkeling. De commissie stelt vast dat de diagonale leerlijnen waardevolle instrumenten zijn om te werken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de studiewijzers. De commissie waardeert de inspanningen van docenten en de onderwijscoach met betrekking tot de studiewijzers. De studiewijzers geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing

per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. Docenten gaven tevens aan dat in het kader van 'teach as you preach' expliciet aandacht wordt besteed aan de basiscompetenties. Dit werd door studenten bevestigd en als een meerwaarde ervaren.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de opleiding vormgeeft aan het kernprogramma zorgt voor een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. De studenten geven aan dat de stagelijn duidelijk ervaren wordt en dat de andere opleidingsonderdelen goed zijn afgestemd op de stages, waardoor ze zich goed voorbereid voelen op deze stages. De studenten die de leerroute werkplekleren volgen, ervaren deze samenhang minder. Gezien de organisatie van het werkplekleren komen zij reeds in contact met vakinhouden en vakdidactiek die nog niet aan bod kwamen in de opleiding. De commissie adviseert de opleiding om te reflecteren over de opbouw van de opleidingsonderdelen en afstemming ervan op de stages in deze leerroute en te zoeken naar mogelijkheden om in te spelen op de noden van studenten en de werkplek.

Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De commissie stelt vast dat de opleiding de voorbije jaren inspanningen heeft geleverd om de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren. Uit focusgesprekken met de studenten bleek dat de studielast van het derde semester te hoog lag. Daarom heeft de opleiding een aantal kleine programmawijzigingen doorgevoerd om geclusterde vakken te vermijden en zo de studielast te drukken. Op aanbeveling van het vorige visitatierapport heeft de opleiding het aantal contacturen beperkt om meer studieruimte te voorzien. De opleiding bouwt het aantal contacturen per studiepoint in de loop van de opleiding af, om de zelfsturing van studenten te bevorderen. Voor de stages voorziet de opleiding specifieke voorbereidingsdagen in het lessenrooster, waarbij begeleiding is voorzien door de semestercoör-

dinator en vakdocenten. De communicatie naar studenten blijft een aandachtspunt voor de opleiding. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laattijdig worden gecommuniceerd. Via het overleg tussen opleiding en studentenraad werden de grootste pijnpunten reeds weggewerkt, maar de commissie adviseert aan blijvend werk te maken van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten. Het opstellen van een volledige takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook voor de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's. De leerroute werkpleklers kampt met een aantal organisatorische problemen die de studeerbaarheid van het traject negatief beïnvloeden. Studenten gaven aan dat de standaard vrije woensdag regelmatig wordt gebruikt om leeractiviteiten te plannen. Dit maakt dat kostbare studieruimte en voorbereidingstijd voor stage(opdrachten) verloren gaat. Ook de verplaatsing voor examens en stagevoorbereidingen naar de campus in Tielt, terwijl alle andere activiteiten plaatsvinden in Kortrijk, achten studenten eveneens een kostbare tijdsinvestering. De commissie adviseert dan ook om in overleg te gaan met de studenten van deze leerroute, de pijnpunten in kaart te brengen en waar mogelijk maatregelen te nemen om de studeerbaarheid te verbeteren.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. De commissie stelde vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Ze waarderen tevens het innovatieve karakter van heel wat leeractiviteiten. Veel van de werkvormen zijn voor de studenten bijgevolg bruikbaar in hun eigen praktijk tijdens de stages.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. Wat betreft het reguliere traject maakt de eerste stage-ervaring deel uit van het opleidingsonderdeel 'Didactische verkenning van de basisschool'. Studenten observeren zowel in een lagere school als een kleuterschool om meteen kennis te maken met het verschil in aanpak en opbouw tussen beide niveaus. De participatiestages, waarbij studenten een aantal lessen geven, vinden plaats in een lagere school. Om praktische redenen wordt er voor deze stages intens samengewerkt met de scholen uit de ruime regio rond Tielt. Elke stage wordt inhoudelijke voorbereid via de opleidingsonder-

delen. Elke stage is specifiek gericht op bepaalde klemtonen en bepaalde leeftijden. In het tweede semester is er stage voorzien in de tweede graad waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van een krachtige leeromgeving, het ontwikkelen van een onderwijsstijl en de optimalisatie van de taalvaardigheden. Tijdens deze stage staan ze met twee studenten voor de klas en nemen ze een halve week het volledige lessenrooster over van de mentor. Daarnaast is er één week stage voorzien in een partnerschool. In het derde semester loopt de student één week stage in het vijfde leerjaar. Daarbij ligt de klemtoon op inhoudelijke diepgang. Via het ontwerpen van een leerwandeling wordt er gewerkt aan de creativiteit en het thematisch werken. Er is eveneens één week stage voorzien in een methodeschool om kennis te maken met alternatieve leeromgevingen waarbij creativiteit een belangrijke vaardigheid is. In het vierde semester loopt de student anderhalve week stage in het tweede leerjaar, met een focus op differentiëren en klasadministratie en anderhalve week in het zesde leerjaar, met een focus op geïntegreerd en thematisch werken met aandacht voor actualiteit. In het vijfde semester is de stage gekoppeld aan de bijzondere onderwijstopics die aan bod komen in het curriculum. Bij de modules 'overgangen' zijn er twee weken stage in het eerste leerjaar waarbij een verkenning van de derde kleuterklas is voorzien. Daarnaast is er in het kader van de module 'horizonverruimend' een stage gedurende drie weken voorzien in een graadsklas van de derde graad. Studenten worden gestimuleerd om voor de stage grenzen te verleggen en te kiezen voor een stage in een immersieschool, een multiculturele school, een Europese of methodeschool... In de afstudeermodule is steeds stage voorzien, maar de vorm en omvang zijn afhankelijk van de gekozen afstudeermodule. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 35,5 studiepunten, exclusief de praktijkcomponent in de afstudeermodule, die kan ingeschat worden op 10 tot 15 studiepunten. Hiermee voldoet de opleiding aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.²

De stageplaatsen bevinden zich zowel in West- als Oost-Vlaanderen en behoren tot het katholieke onderwijsnet of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. Stageplaatsen in Oost-Vlaanderen zijn echter steeds moeilijker te vinden omwille van de dominante positie van de Oost-Vlaamse hogescholen met een opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, het buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. Studenten worden

² Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd naar studenten en mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. De commissie stelde vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en goed gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij de semestercoördinator en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn slechts éénmaal per stageperiode voorzien, bij de eerste stages tweemaal. Studenten geven aan dat bij problemen de mogelijkheid bestaat om extra stagebezoeken aan te vragen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via o.a. een uitwisselingsproject met Denemarken, immersiescholen in Wallonië en een internationale week op de campus. Daarnaast zijn er tal van projecten waarin studenten en docenten gezamenlijk kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de afstudeermodules naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Via diverse projecten tijdens het academiejaar worden studenten in contact gebracht met interculturaliteit, meestal in het kader van het opleidingsonderdeel religie, zingeving en levensbeschouwing. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat dankzij dit beleid studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. Ze waardeert de inspanningen van de opleiding

om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelde met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een excellente infrastructuur. De voorbije jaren werd er veel geïnvesteerd in de bestaande infrastructuur. De commissie zag ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden alsook werkvormen binnen de opleiding. De opleiding kan beschikken over een excellente infrastructuur voor natuurbeleving, beeld en ICT-vaardigheden. De commissie was onder de indruk van de nieuwe natuurklas waarbij er een binnen-buitengevoel gecreëerd kan worden en die een echte belevenisklas kan zijn in combinatie met de mooi aangelegde educatieve binnentuin. Ook het multimedialokaal bevat alle mogelijkheden om studenten wegwijs te maken in het gebruik van media, zowel op het bord via verschillende types smartboards, alsook via computer, tablets en smartphones. De bibliotheek werd recent verbouwd en uitgebreid om zowel de rijke collectie aan boeken, didactische (vak)tijdschriften en handleidingen te herbergen, alsook plaats te bieden voor in groep te studeren. Ook buiten de bibliotheek is er verspreid over de campus ruimte voor ontspanning en studeren. De commissie wil de opleiding stimuleren om het volle potentieel van dit nieuwe 'leercentrum' ook in te zetten in het curriculum, in het bijzonder voor informatie- en onderzoeksvaardigheden. De opleiding stelt zijn infrastructuur ook ter beschikking van het basisonderwijs en dit in het kader van het eigen dienstverlenend aanbod naar het basisonderwijs, maar ook op vraag van het werkveld in het kader van school- en klasprojecten en als pedagogische studiedagen.

De campus wordt gedragen door een uitgebreid team van 49 personen (21,65 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast zijn er 2 gastdocenten betrokken bij de praktijkvorming (0,1 VTE aangesteld binnen de opleiding) en kan de opleiding rekenen op extra omkadering voor ondersteunende opdrachten (5,5 VTE). De opleiding kende de voorbije jaren een toename van het aantal studenten en dit in alle leerroutes. Ondanks de aanbeveling in het vorige visitatierapport, stelt de commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. De toename van het aantal studenten en de uitbreiding van het aantal leerroutes vraagt een grote inspanning van docenten. De keuze om docenten in te schakelen in verschillende leerroutes bevordert zichtbaar de samenwerking en samenhang, maar maakt het takenpakket eveneens complexer. De commissie stelt vast dat het docententeam bijzonder gedreven en enthousiast is en

overtuigd is van het nut van de verschillende leerroutes. Docenten gaven echter ook aan dat er in de toewijzingen van opdrachten onvoldoende rekening wordt gehouden met de eigenheid van de leerroutes werkplekieren en afstandsonderwijs, waardoor de grotere investering in studentenbegeleiding in deze routes onvoldoende in rekening wordt gebracht. De commissie stelt vast dat er al enkele concrete acties zijn ondernomen om de taakinvulling efficiënter aan te pakken. De commissie is echter bezorgd, dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven, er mogelijk een keerpunt kan komen in de motivatie van docenten, gezien ze zich sterk onder druk voelen staan. De opleiding geeft aan dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergiën tussen de verschillende campussen en om als studiegebied sterk te ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. De hoge docent-studentratio leidt tot een beperkte maar aanvaardbare begeleiding bij de stages. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst meer ruimte komt om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

Naast het zware takenpakket op onderwijsvlak participeren heel wat docenten aan professionaliseringsactiviteiten en (onderzoeks)projecten. Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De opleiding legt een grote verantwoordelijkheid bij de individuele docent om te werken aan de eigen professionalisering, met ondersteuning en begeleiding via de professionaliseringsverantwoordelijke op de campus. Naast de mogelijkheid om deel te nemen aan externe professionaliseringsactiviteiten moedigt VIVES Zuid ook aan om deel te nemen aan het ruime aanbod van interne opleidingen op het niveau van de hogeschool en de campus. Professionaliseringsactiviteiten worden bijgehouden in het professionaliseringsdossier en worden meegevoerd in evaluatie- en functioneringsgesprekken. Ook voor nieuwe docenten in het team wordt de nodige omkadering voorzien. Een mooi initiatief is de brochurebox die de opleiding samenstelde waarbij alle aspecten

van de opleiding toegelicht worden in afzonderlijke boekjes, zoals 'visie', 'studiebegeleiding' 'teach as you preach', 'bachelorproef'... zodat (nieuwe) docenten snel geïnformeerd worden over visie, beleid en organisatie van de opleiding. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en dat er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Niettegenstaande adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren." De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan aanpak te formuleren.

De opleiding kan rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat zich uit in een vlotte samenwerking en de dienstverlenende rol die de hogeschool succesvol weet in te vullen. De campus biedt naast opleidingen en bijscholingen voor directies en leraren, ook diverse activiteiten aan voor leerlingen uit de basisschool. Deze zijn voornamelijk gericht op de sterktes van de opleiding, met name natuur(beleving), erfoededucatie en wetenschap en techniek. Aansluitend op dit aanbod biedt de opleiding ook materiaal aan dat werd ontwikkeld door de expertiscellen, docenten en/of studenten van de opleiding, om aan te kopen of uit te lenen. Een aantal docenten is eveneens actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. De commissie waardeert deze inspanningen en stelt vast dat deze professionaliseringsinitiatieven de relaties met het werkveld alsook de voeling van de opleiding met de praktijk zichtbaar versterken.

De opleiding kent de voorbije jaren een stabiele instroom generatiestudenten, waarvan één derde uit het ASO. De instroom uit het ASO is eerder laag in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, maar is stabiel. De opleiding heeft een uitgewerkt instroombeleid. Zo organiseert de opleiding een aantal kennismakingscursussen tijdens de zomer in het kader van muzische vorming, Frans en Nederlands alsook 'studeren aan een hogeschool' om de overgang van secundair naar hogeschool te faciliteren. Bij de start van het academiejaar worden alle studenten gescreend op

mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid Frans en Nederlands en op de kennis van wiskunde. Tijdens de les muzische vorming worden studenten gescreend op zang. Na deze testen krijgen studenten individuele feedback en worden de mogelijkheden tot remediëring toegelicht. Deze kunnen bestaan uit zelfstudie via online opdrachten, monitoraten voor Frans, Nederlands wiskunde en/of muziek of het volgen van een specifieke begeleidingscursus (extern). Ook op het niveau van de campus en de hogeschool is een aanbod rond studievaardigheden, psychosociale begeleiding... Ook de ouders worden betrokken bij het instroombeleid via de organisatie van een ouderavond waarop meer informatie wordt gegeven over de opleiding en het studeren in het hoger onderwijs. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert voor het instroombeleid, en adviseert de opleiding om de impact van de monitoraten en andere remediëringsactiviteiten adequater te monitoren. Op deze wijze kan er een gericht aanbod gecreëerd worden dat ingezet kan worden om de drop-out en studieduurvertraging te beperken. De opleiding dient er ook voldoende aandacht voor te hebben dat de kwaliteit van de bijspijkercurssussen aangeboden door externe partners voldoen aan de noden van de studenten en de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren om het gebruik van de (resultaten van de) LEMO-test (leer- en motivatiekenmerken test) niet te beperken tot de individuele studie- en studentenbegeleiding, maar opleidingsbreed in te zetten in het curriculum. Docenten kunnen met resultaten ervan doelgericht aan de slag tijdens de leeractiviteiten om zo in het kader van differentiatie en dus 'teach as you preach' de inhoud, werkvormen en evaluatie vorm te geven. Volgens de commissie vertrekt dit vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe.

Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding rond het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten en bijspijkercurssussen wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde stages. Deze studenten worden in een afzonderlijke begeleidingstraject ondergebracht en aangemoedigd om vrijwillige stage te lopen, begeleid door de studietrajectbegeleider. Alle studenten die in een individueel traject zitten omwille van studieduurverlenging, worden opgevolgd door de studietrajectbegeleider. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies via de semestercoördinator en de studietrajectbegeleider. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de op-

leiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase of is het gevolg van persoonlijke omstandigheden. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, maar wil de opleiding verder stimuleren om maatregelen te nemen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen.

In 1997 startte de campus Tielt met een vervolgopleiding tot onderwijzer. Dit programma groeide uit tot een volwaardige bacheloropleiding via afstandsonderwijs. Gezien het streefdoel om voor alle leerroutes zo intens mogelijk samen te werken wijkt het programma inhoudelijk nauwelijks af van dat van de andere leerroutes. De verschillen in het onderwijsproces hebben betrekking op de opbouw en chronologie van het programma, de begeleiding en de beschikbare infrastructuur.

Zowel de gemeenschappelijke start als de afstudeermodule hebben dezelfde opbouw binnen de leerroute afstandsonderwijs als de andere leerroutes. Het kernprogramma binnen het afstandsonderwijs verloopt modulair waarbij per leergebied (wiskunde, taal...) kennis, vaardigheden, didactiek en stage samengebracht worden. Door de modulaire aanpak streeft de opleiding naar een flexibele organisatie zowel in tijd als plaats. Zo kunnen studenten afhankelijk van hun situatie thuis en op het werk zelf kiezen wanneer zij welke module afleggen in de loop van het academiejaar. Om de samenhang te bewaken heeft de opleiding de algemene didactiek en geïntegreerde stageweken (zie verder) als één lijn doorheen de modules laten lopen. In het laatste deel van de opleiding wordt er keuzevrijheid gegeven aan studenten door het aanbieden van 12 verschillende trajecten. De praktijkvorming in deze modules is gekoppeld aan het gekozen thema (bv. bijzonder onderwijs, methodescholen...).

De leerroute afstandsonderwijs is volledig gericht op e-learning. In tegenstelling tot de meeste trajecten voor werkstudenten worden er geen contactmomenten voorzien. Hierdoor rekruteert de opleiding studenten over heel Vlaanderen alsook uit het buitenland. Het profiel van de studenten in deze leerroute is heel divers. De opleiding voorziet een EVC/EVK-procedure zodat studenten de mogelijkheid hebben om vrijstellingen aan te vragen. Alle studenten worden individueel gecontacteerd door de studietrajectbegeleiding om samen het individuele programma vast te leggen. Bij aanvang wordt er tevens een infodag georganiseerd waarbij (geïnteresseerde) studenten docenten en ondersteuners kunnen ontmoeten. De commissie stelde vast dat de opleiding veel geïnvesteerd heeft in informatie en com-

municatie naar (potentiële) studenten. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het vademecum alsook de stage- en studiewijzers heeft opgesteld voor de studenten. De opleiding maakt niet alleen gebruik van kwaliteitsvol digitaal cursusmateriaal maar biedt via iTunes U en de eigen ontworpen databank (www.digi-school.be) tal van videofragmenten aan waarbij de leerinhouden toegelicht worden door de docenten. Ook een rijke collectie praktijkvoorbeelden kunnen de studenten hier raadplegen. De studenten geven aan dat ondanks het afstandsonderwijs docenten vlot bereikbaar zijn via telefoon, e-mail, Skype of de digitale leeromgeving. Om structuur aan te bieden aan zowel studenten als docenten, organiseert de opleiding vaste spreekuren met docenten. De opleiding voorziet daarvoor een gemeenschappelijke werkruimte waar ze de nodige faciliteiten aanwezig zijn om deze individuele ondersteuning op afstand te kunnen bieden.

Ondanks de kwaliteit en kwantiteit van de informatie en begeleiding geven studenten aan dat er een grote behoefte is aan studieadvies. Het ontbreken van contactmomenten maakt dat studenten sterk op zichzelf zijn aangewezen voor het vinden van een goede studiemethode gezien het veel moeilijker is om ervaringen uit te wisselen met andere studenten. De commissie adviseert de opleiding dan ook na te gaan in welke mate er kan ingespeeld worden op deze vraag. De commissie ziet alvast ruimte om meer aandacht te hebben voor praktische tips en adviezen om de modules, opdrachten en stages aan te pakken. Gelet op de hoge drop-outcijfers lijkt het eveneens zinvol om na te gaan of de intake gesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren.

Studenten geven aan dat het niet altijd even gemakkelijk is om een geschikte stageplaats te vinden. Hoewel de opleiding de nodige ondersteuning biedt bij problemen, vraagt dit een grote tijdsinvestering. De stage blijkt over het algemeen het moeilijkste onderdeel van de leerroute afstandsonderwijs. Zowel studenten als het werkveld geven aan dat afstandsonderwijs beperkingen heeft om studenten goed voor te bereiden op de stages. Ook de stagebegeleiding vanuit de hogeschool is logischerwijs minder intensief voor de leerroute afstandsonderwijs dan voor de andere leerroutes. Zo zijn er minder stagebezoeken, wordt er meer gewerkt met video en videobeoordelingen, en moeten studenten het wat betreft ondersteunend materiaal doen met het materiaal dat wordt aangeboden door de mentor. Dat maakt dat studenten sterk afhankelijk zijn van de mentor en de wijze waarop er invulling wordt gegeven aan het mentorschap. De commissie meent dat de opleiding extra aandacht dient te hebben voor de

wijze waarop de stage vorm krijgt binnen deze leerroute, hoe de voorbereiding van studenten wordt begeleid en dat de kwaliteit van de stageplaats en stagementor gegarandeerd wordt. De commissie stelde vast dat zowel studenten als werkveld vragende partij zijn om meer instrumenten te hebben om de kwaliteit van de stages te waarborgen in deze leerroute.

Het gebrek aan sociale samenhang bij studenten maakt dat in geval van problemen de studenten het moeilijker hebben om deze te ventileren. Dit is enerzijds de beperking van het gekozen onderwijsconcept, maar anderzijds ziet de commissie ruimte om werk te maken van een onafhankelijke en laagdrempelige ombuds, zodat er bij eventuele klachten, problemen of verzuchtingen van studenten in alle transparantie en in het kader van de interne kwaliteitszorg de nodige maatregelen kunnen worden genomen. Ook het wegwerken van de anonimiteit en het versterken van de groepsdynamiek via start- en terugkomdagen kan de sociale samenhang tussen studenten versterken. De commissie beveelt aan om de leeromgeving van het afstandsonderwijs verder te optimaliseren en te zoeken naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er verder vorm kan worden gegeven aan een krachtige en stimulerende leeromgeving.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig en systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een bereidheid voor vernieuwingen. De commissie meent dat deze evolutie aantoonbaar is dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van zowel het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken.

Campus Torhout

De campus Torhout werkte vanaf 2009-2010 geleidelijk aan een herziening van het curriculum. Daarmee wilde men tegemoet komen aan de aanbeveling van de vorige visitatiecommissie om meer aandacht te hebben voor diversiteit en om keuzemogelijkheden in te bouwen. Ook wilde de opleiding inspelen op het gewijzigd profiel van de nieuwe generatie studenten en

recente ontwikkelingen in de onderwijswereld. Vanuit de hogeschool diende de opleiding onder andere werk te maken van een semesterisering van de opleiding, ruimte creëren voor keuze, alternatieve trajecten voor zij-instromers opstellen en een studentgestuurd afstudeersemester ontwikkelen.

Op de campus Torhout worden in het curriculum van de leerroute dagonderwijs en de alternatieve leerroute drie grote componenten onderscheiden, namelijk de pedagogisch-didactische vorming, de leergebieden van de basisschool met hun vakdidactiek en de praktijkvorming. De eerste vijf semesters vormen het kernprogramma. Hierin krijgen de studenten een degelijke vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vorming, telkens gekoppeld aan de praktijk. De opleiding legt in de eerste opleidingsfase de klemtoon op een stevige theoretische basis en introduceerde daarom vanaf academiejaar 2013-2014 een geclusterd opleidingsonderdeel 'basis-kennis'. In de tweede opleidingsfase worden de vakinhouden en vakdidactiek verdiept en wordt meer aandacht besteed aan geïntegreerd werken binnen muzische vorming en thematisch werken binnen wereldoriëntatie. In de derde opleidingsfase wordt er dieper ingegaan op een aantal specifieke thema's als taalinitiatie en is er ruimte voor projecten. In het zesde en laatste semester staat het ingroeien in het werkveld centraal. Via verschillende keuzetrajecten al dan niet in samenwerking met externe partners wil de opleiding verbreding en verdieping aanbieden.

De opleiding heeft drie vakoverschrijdende leerlijnen afgebakend. Met de 'leerlijn reflectie' wil de opleiding reflectievaardigheden aanleren. In de eerste fase reflecteren studenten naar aanleiding van de stage ondersteund door het model van Korthagen. Vanaf de tweede fase starten studenten met het opstellen van het BASCO-dossier waarin zij aan de hand van de basiscompetenties zichzelf beschrijven in sterktes en zwakte waarin zij werken aan een concreet actieplan om hieraan te werken. De 'leerlijn mediawijsheid' wil inspelen op de nieuwe ontwikkelingen rond multimediaal leren en studenten aanzetten om vakoverschrijdend en doelgericht (nieuwe) media in te zetten in de klaspraktijk. De opleiding werkt momenteel ook aan een 'leerlijn informatie- en onderzoeksvaardigheden' om deze een expliciete plaats te geven in het curriculum waarbij de bachelorproef het sluitstuk vormt. De commissie stelt vast dat de diagonale leerlijnen waardevolle instrumenten zijn om te waken over een aantal aspecten binnen de opleiding die niet exclusief toe te wijzen zijn aan bepaalde opleidingsonderdelen. De commissie ziet ruimte om ook de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' te formuleren als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de studiewijzers. De commissie waardeert deze inspanningen van docenten in het bijzonder met betrekking tot de studiewijzers. Deze studiewijzers geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is en ziet mogelijkheden om deze instrumenten actiever in te zetten bij de contacturen en bij het geven van opdrachten.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de wijze waarop gestalte wordt gegeven aan bepaalde vakinhouden, waaronder het domein tijd en andere domeinen van wereldoriëntatie, enigszins gedateerd is. Studenten geven aan dat relevantie van sommige leerinhouden niet steeds duidelijk is. De commissie adviseert om de leerinhouden, leeractiviteiten en werkvormen voor deze vakdomeinen kritisch tegen het licht te houden en af te stemmen op de invulling, zoals ook gehanteerd in de hedendaagse basisscholen. De commissie ziet ruimte om meer verbanden te leggen met de actualiteit en meer te werken met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. De commissie adviseert om ook meer aandacht te hebben voor 'beleving' maar stelt vast dat hiervoor de nodige infrastructuur nog onvoldoende aanwezig is. De commissie waardeert de wijze waarop in de opleiding vorm wordt gegeven aan het domein muzische vorming. De creativiteit en openheid waarmee de leerinhouden gestalte krijgen, bieden studenten de mogelijkheid om hun talenten in te zetten. De commissie respecteert de keuze van de opleiding om sterk in te zetten op basiskennis van studenten, maar adviseert de opleiding om kritisch te reflecteren over de huidige leerinhouden. Zo kan een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know' ondersteuning bieden. Dit kan nuttig zijn om studenten duidelijk te maken wat noodzakelijk is, maar kan eveneens ruimte bieden voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.

Zowel de aangeboden handboeken, als de syllabi en het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. De commissie stelt vast dat de opleiding, op aanbeveling in het vorige visitatierapport, de voorbije jaren inspanningen heeft geleverd de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren. Hiervoor werd in 2010-2011 een uitgebreide studietijdmeting georganiseerd. De resultaten daarvan hebben geleid tot concrete maatregelen om hindernissen weg te werken. Eén van de pijnpunten was de takenbelasting. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van afspraken rond de planning van de taken. Er werd een algemene takenplanner opgemaakt die alle taken met bijhorende afspraken en inlevertermijnen omvat. Studenten geven aan dat dit een handig instrument is om aan timemanagement te kunnen doen. Niettegenstaande blijft de takenlast hoog, de spreiding niet steeds optimaal en de betekenisvolheid van de taken niet steeds duidelijk. De commissie ziet dan ook ruimte, zoals de opleiding zelf aan geeft in het zelfevaluatie rapport, om in overleg met de docenten, over de vakdomeinen heen, het volledige takenpakket te analyseren en te beoordelen op de timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken. Het opstellen en respecteren van een volledige takenplanner is niet alleen bevorderlijk voor de studeerbaarheid van de opleiding, maar biedt ook voor de docenten de mogelijkheid om af te stemmen en samen te werken met collega's. De opleiding kiest er voor om veel contacturen aan te bieden. In het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten kan het zinvol zijn om het aantal contacturen doorheen het curriculum af te bouwen en meer in te zetten op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als in complexiteit toe gedurende de opleiding. Aanvankelijk ligt het accent op participerende observatie en het geven van voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar oefen- en stagelessen waarbij de student een brede waaier aan onderwerpen geeft in verschillende leerjaren en dit op een steeds meer zelfstandige basis. In de eerste fase maken studenten kennis met de praktijk via demolesen, oefenlessen en een stage. Studenten lopen stage in het tweede en vierde leerjaar. De begeleiding verloopt sterk gestuurd via voorbereidingsdagen onder begeleiding van docenten. De klemtoon ligt in de eerste fase op sterke inhoudelijke onderbouwing, 'bezieling' en het creëren van een veilig leerklimaat. In de tweede fase evolueren de stageopdrachten naar gedifferentieerde en gespecialiseerde lesaanpak en evaluatie. Studenten lopen stage in zowel het eerste leerjaar als de tweede en derde graad. In de

derde fase kiest de opleiding expliciet voor een stage van drie weken in het buitengewoon onderwijs waarvan de eerste week observatiestage. Daarnaast is er voor alle studenten een diversiteitsstage waarbij gekozen kan worden voor huiswerkbegeleiding of een NT2 Summerschool. Hiermee wil de opleiding specifiek focussen op het contact met de ouders. Afhankelijk van het keuzetraject van de studenten in de derde opleidingsfase wordt de stagecomponent verder aangevuld. De opleiding is in 2013-2014 gestart met een nieuw stageconcept om een beter evenwicht tussen beoordelen en begeleiden te zoeken alsook meer aandacht te hebben voor de voorbereiding en de verwerking na afloop van de stage. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring op 45 studiepunten (exclusief de praktijkcomponent die deel uitmaakt van het keuzetraject) en voldoet hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.

De stageplaatsen bevinden zich grotendeels in West-Vlaanderen en behoren tot het katholieke onderwijsnet of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basis-onderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en met basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De opleiding werkt intensief samen met de scholen van de scholengemeenschap 'Sperregem', waarvan de voormalige oefenschool gelegen naast de campus, deel uitmaakt. Met het nieuwe stageconcept wil de opleiding zich meer richten op het just-in-time voorbereiden van studenten op de stages door het inrichten van didactische ateliers. Hiervoor wordt in beperkte mate voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, studenten geven bijgevolg aan dat de periode van de stage en de weken hieraan voorafgaand, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij de pedagogen en de vakdocenten die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. De opleiding rekent op een goede ondersteuning en opvolging vanwege de mentoren. Zowel de opleiding, als studenten en mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn éénmaal per stageperiode voorzien, bij de eerste stages tweemaal. In het nieuwe stageconcept wordt er gestreefd naar een grotere betrokkenheid bij zowel de opvolging, beoordeling en feedback van de studenten. Studenten geven aan dat bij problemen de mogelijkheid bestaat om extra stagebezoeken aan te vragen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de feedback bij een stagebezoek. Studenten geven

aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. De opleiding wil in het kader van internationalisering@home aandacht hebben, in het cursusmateriaal, de leerinhouden en leeractiviteiten voor internationalisering en dit via internationale lectuur, gastlessen, workshops... De opleiding wil alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via o.a. stage in Zuid-Amerika of Afrika, internationale projecten, immersiescholen in Wallonië, alsook een studiereis naar Parijs. Daarnaast zijn er tal van kleinere projecten waar studenten en docenten gezamenlijk in kunnen participeren. In het kader van Erasmus of andere Europese uitwisselingsprojecten kunnen studenten in de derde fase naar het buitenland trekken voor een korte of langere periode. Via diverse projecten tijdens het academiejaar worden studenten in contact gebracht met interculturaliteit, meestal in het kader van het opleidingsonderdeel religie, zingeving en levensbeschouwing. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentenmobiliteit en gastdocenten.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat dankzij dit beleid veel studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede infrastructuur. De voorbije jaren werd er veel geïnvesteerd in de bestaande infrastructuur. De commissie zag ruime en aangepaste voorzieningen voor de diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus. Bij de planning van de lessenroosters wordt rekening gehouden met de verschillende opleidingen en wordt het campusgevoel versterkt door vrije tijd

te roosteren in alle opleidingen wanneer er activiteiten worden gepland die interessant zijn voor alle opleidingen. Naast de multifunctionele klaslokalen waarvan het gros is uitgerust met de nodige ICT-voorzieningen, kan de opleiding ook gebruik maken van mobiele en uitleenbare ICT-infrastructuur zoals tablets en stemcomputers om in te zetten tijdens de lessen verspreid over de volledige campus. Studenten kunnen materiaal lenen om te gebruiken tijdens hun stages. De opleiding kan gebruik maken van de nieuwe infrastructuur voor muziek, dans en sport die in de eerste plaats werd gebouwd voor de opleiding secundair onderwijs. De commissie stelde vast dat heel wat lokalen sterk docentgericht zijn ingericht en ziet mogelijkheden om aan de hand van andere klasopstellingen het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen te stimuleren. Een aantal vaklokalen zijn slechts beperkt voorzien van innovatief of modern vakdidactisch materiaal, in het bijzonder wereldoriëntatie en geschiedenis. De commissie mist eveneens de nodige infrastructuur voor de component natuur(beleving) binnen het vakdomein wereldoriëntatie. De commissie stelde vast dat de bibliotheek een aandachtspunt moet zijn voor de komende jaren. De bibliotheek nodigt onvoldoende uit als studie- en werkruimte. De huidige opstelling is weinig uitnodigend en de collectie bevat tal van verouderde werken. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat de nodige acties worden voorzien om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum zoals op de campus Tielt. Op die manier kan de bibliotheek een belangrijke schakel worden in het aanleren van informatie- en onderzoeksvaardigheden van studenten.

De opleiding wordt gedragen door een team van 29 personen (19,2 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast zijn er 2 gastdocenten betrokken bij de praktijkvorming (0,4 VTE aangesteld binnen de opleiding). Ondanks de aanbeveling in het vorige visitatierapport, stelt de commissie vast dat de werklast van het personeel verder is toegenomen. De commissie stelt vast dat het docententeam bijzonder gedreven en enthousiast is. Docenten gaven echter aan dat in het verleden de takenlast niet steeds evenredig verdeeld werd onder collega's. Daarom wordt momenteel gewerkt met gedetailleerde opdrachtschrijvingen en transparante criteria voor het toewijzen van opdrachten. De commissie stelt vast dat er ook concrete acties zijn ondernomen om de taakinfilling efficiënter aan te pakken. Niettegenstaande geven docenten aan dat het takenpakket bijzonder zwaar is en blijft. De wijze waarop het curriculum is georganiseerd vraagt een grote tijdsinvestering die niet evenredig is gespreid doorheen het semester. Het management is zich bewust van de situatie en probeert de vinger aan de pols te houden via personeelsvergaderingen, enquêtes

en bevragingen. De commissie is echter bezorgd, dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven, er mogelijks een keerpunt kan komen, gezien docenten zich sterk onder druk voelen staan. De opleiding geeft aan dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne solidariteitsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergiën tussen de verschillende campussen en om als studiegebied sterk te ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.

Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De opleiding legt een grote verantwoordelijkheid bij de individuele docent om te werken aan de eigen professionalisering, hierin ondersteund via de professionaliseringsverantwoordelijke op de campus. Naast de mogelijkheid om deel te nemen aan externe professionaliseringsactiviteiten moedigt VIVES Zuid docenten ook aan om deel te nemen aan het ruime aanbod van interne opleidingen op het niveau van de hogeschool en de campus. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Professionaliseringsactiviteiten worden bijgehouden in het professionaliseringsdossier en wordt meegenomen in evaluatie- en functioneringsgesprekken. De commissie ziet echter ruimte om de praktijkervaring van docenten te versterken. Gezien de meeste docenten zelf geen opleiding en/of werkervaring hebben in het basisonderwijs, adviseert de commissie om via stages voor docenten de praktijkervaring van docenten te versterken. Deze praktijkervaringen kunnen verrijkend zijn om bepaalde leerinhouden te vernieuwen en de stagebegeleiding en -beoordeling te versterken. Heel wat docenten zijn ook zelf actief bij de organisatie van professionaliseringsactiviteiten voor het werkveld en zij participeren in tal van projecten. Een aantal docenten is eveneens actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. De commissie adviseert om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leraren kan niet zonder een visie op wat opleidingen van

lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren." . De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan aanpak te formuleren.

Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. De hoge docent-studentratio leidt wel tot een beperkte maar aanvaardbare begeleiding bij de stages. De commissie hoopt dan ook dat er in de toekomst meer ruimte komt om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.

De opleiding kende een dalende instroom generatiestudenten tussen 2006 en 2008. Intussen is het aantal startende studenten terug gestegen tot het niveau van voor 2006. Vooral de opstart van de alternatieve leerroute zorgde voor een extra instroom. De instroom uit het ASO is eerder hoog in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen, en is stijgend. In het kader van het project Samen Sterk van de School of Education (2009-2010) werkt de opleiding een instroombeleid uit. De opleiding geeft vanaf de inschrijving toegang tot een web-applicatie waar studenten kunnen inkijken wat de verwachte basiskennis is. Op basis van de resultaten van beschikbare toetsen wordt er studieadvies gegeven. Dit instrument wordt echter nauwelijks gebruikt door studenten waardoor screening bij de start van het academiejaar wordt aangemoedigd. Bijna alle studenten nemen deel aan de screening basiskennis wiskunde, Frans, spelling, mondeling taalgebruik en stemgebruik. Ook de LEMO-test wordt aangeboden waar drie op de vier studenten op ingaan. Niettegenstaande meent de commissie dat de mogelijkheden van de LEMO-test (Leer- en Motivatie-test) onvoldoende benut blijven in de opleiding. Hiermee bedoelt de commissie dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken i.f.v. differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. Studenten die slagen voor de screeningstesten kunnen deelnemen aan vrijstellingsproeven, waardoor ze de mogelijkheid krijgen om in plaats daarvan verdiepende opleidingsonderdelen te doen of keuzeopleidingsonderdelen uit zowel de

opleiding Lager onderwijs als Secundair Onderwijs. Ook studenten die in het deeltijds onderwijs reeds een diploma haalden voor muziek, kunnen vrijstellingen bekomen. Voor studenten met tegenvallende resultaten worden remediëringstrajecten uitgewerkt via tutoring door studenten uit de derde fase. Indien de resultaten na het eerste semester nog tegenvallen, worden er ook opleidingen aangeboden in samenwerking met het Taal- en Instructiecentrum van het Stedelijk Onderwijscentrum van Torhout. De opleiding voorziet ook (studie)trajectbegeleiding waarbij er in overleg met de student een realistisch studieprogramma wordt uitgetekend alsook studieadvies gegeven bij tegenvallende resultaten. Hiervoor worden de docenten van de opleiding ingeschakeld zodat een vertrouwensband ontstaat tussen studenten en docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert voor het instroombeleid, en stelt vast dat de inspanningen hebben geleid tot een hoog doorstroomrendement binnen de opleiding. De drop-out beperkt zich haast volledig tot de eerste opleidingsfase. De opleiding stelt vast dat de drop-out het gevolg is van gebrekkige voorkennis, foute studiekeuze of persoonlijke redenen. Door het advies om bij onvoldoende voorkennis niet te starten aan de stage, vermijdt de opleiding alsnog laattijdige drop-out wanneer deze tekorten zwaarder gaan wegen in de loop van de opleiding. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, en ziet het hoge doorstroomrendement als resultaat hiervan.

In 2011 startte de campus Torhout met een alternatieve opleiding tot onderwijzer (AO²), gericht op studenten die al een bachelor- of masterdiploma hebben behaald. De omvang is afhankelijk van de vooropleiding van de student en de duur kan gespreid zodat de combinatie werk, gezin en opleiding haalbaar is. De opleiding beperkt zich tot het kernprogramma waarbij verdere vrijstellingen mogelijk zijn, afhankelijk van de vooropleiding. De opbouw van de leergebieden is gelijk aan de dagopleiding, maar de organisatie verloopt modulair om maximale flexibiliteit te bieden. De pedagogisch-didactische vorming en de praktijkvorming worden sterk aan elkaar gekoppeld door een systeem van stagemodules. Die bestaan uit een aantal didactische ateliers en een lesstage. Binnen de lesstage kunnen de studenten de stage-uren spreiden over een langere periode. Zo wordt een combinatie met werk en gezin mogelijk. Elke student start met de aanvangsstage van acht halve dagen. In deze stage staat participerende observatie in alle leerjaren op het programma en geeft de student vier lessen die onder begeleiding worden uitgewerkt tijdens de didactische ateliers. Net zoals in het dagonderwijs ligt de klemtoon in deze eerste stage op de klassikale aanpak van de les. De opleiding focust daarbij op een sterke in-

houdelijke onderbouw van de lessen, vlot contact met de leerlingen en een goede organisatie van het lesverloop. De aanvangsmodule wordt gevolgd door een stage van zestien halve dagen of +/- twee weken in de tweede graad. Centrale thema's voor deze stage zijn werkvormen, evaluatie en handelingsgericht werken. Tijdens de stage eerste leerjaar van eveneens zestien halve dagen maakt de student kennis met de aanvankelijke leerprocessen. Daarnaast wordt expliciet aandacht besteed aan wereldoriëntatie in het eerste leerjaar en taalinitiatie Frans. Ook in de alternatieve leerroute kiest de opleiding expliciet voor een stage in het buitengewoon onderwijs, deze wordt ingevuld naargelang de vooropleiding van de student. In de derde graad-stage van zestien halve dagen toont de student dat hij startbekwaam is. Naast de lessen nemen studenten nu ook alle andere klas- en schooltaken over van mentoren. De centrale focus van deze stage is differentiatie.

De commissie stelde vast dat het aanbieden van een traject voor zij-instromers de nodige aanpassingen vraagt qua communicatie en didactische aanpak, gezien het vaak oudere studenten betreft. De opleiding verwacht van deze studenten een grote zelfstandigheid bij het vormgeven van hun leerproces. Het specifieke programma maakt dat veel studenten slechts fragmenten van de opleiding dienen te volgen. Dit beperkt uiteraard de studieduur, maar zorgt soms voor onduidelijkheden in de verwachtingen wat betreft evaluatie en stage. Studenten geven aan dat door de vrijstellingen soms de inhoudelijke samenhang verloren gaat en bepaalde leerinhouden verwacht worden gekend te zijn, waar dat echter niet het geval is (ICT, bordschrift...). De commissie wil de opleiding dan ook aanbevelen om de huidige communicatie naar de studenten van de alternatieve leerroute kritisch tegen het licht te houden en in samenwerking met hen de hiaten en onduidelijkheden weg te werken. Daarnaast is het wenselijk om inhoudelijke hiaten weg te werken via ofwel een aanpassing van het vrijstellingsbeleid of te werken met het aanbieden van zelfstudiepakketten. De commissie ziet ook ruimte om ondanks de grotere zelfstandigheid van de studenten, gerichte studietrajectbegeleiding op te zetten. Binnen het studiegebied, met name de campus Tielt is ruime ervaring, die ook ingezet kan worden om de studie- en studietrajectbegeleiding van de alternatieve leerroute te optimaliseren en gericht verder uit te bouwen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject en afstands-onderwijs) als voldoende.

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout als voldoende.

De opleiding geeft in het zelfevaluatierapport aan dat het uitwerken van een overkoepelend evaluatiebeleid een recent gegeven is binnen de hogeschool. Tijdens het academiejaar 2011-2012 werd dit als een prioritair actiepunt opgenomen op het niveau van de hogeschool. Er werden instrumenten ontwikkeld waarmee de opleidingen aan de slag konden. Hierbij wordt ingezet op drie niveaus: het macroniveau waarbij de strategische, kwaliteits- en organisatorische keuzes van VIVES Zuid worden opgelijst, het mesoniveau waarbij de opleidingen concreet vorm geven aan deze strategische, kwaliteits- en organisatorische keuzes en het microniveau waarbij ingezet wordt op de kwaliteit van de individuele toetsen van docenten.

Tijdens het academiejaar 2012-2013 gingen beide campussen aan de slag met deze richtlijnen en instrumenten om vorm te geven aan het toetsbeleid. In deze eerste fase werd gekozen voor de professionalisering van ondersteuners en docenten inzake evaluatie, het organiseren van intervisie, het opstellen van een informatiebundel voor docenten en het concretiseren en expliciteren van de visie op evaluatie binnen het docententeam.

Het bewaken van de kwaliteit van de evaluatie is de verantwoordelijkheid van de Permanente Onderwijscommissie (POC). Door de recente fusiebeweging wordt er gestreefd naar verdere integratie en afstemming van deze kwaliteitsbewaking. Echter, de fusie heeft ook tot gevolg dat op macroniveau een nieuw, geïntegreerd beleid wordt ontwikkeld. De uiteindelijke keuze voor een evaluatievorm, het uitschrijven van de concrete evaluatiecriteria, het opmaken van de toets en het quoteren van de eigen opleidingsonderdelen wordt gerekend tot de deskundigheid van elke docent. De onderwijscoach op elke campus waakt erover dat de evaluatievormen in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties. Deze kwaliteitsbewaking gebeurt via het functioneringsgesprek en de docentenevaluaties. De commissie heeft op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat de opleiding nog geen expliciet toetsbeleid heeft en dit zowel op de

campus Tielt als de campus Torhout. Op beide campussen zijn management en docenten wel al aan de slag gegaan met concrete acties om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluatie te versterken.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten een concrete handleiding ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties, met aandacht voor competentiegerichte toetsen. De opleiding hecht veel belang aan een voldoende hoog kennisniveau van de studenten. De basiskennis wordt getoetst via schriftelijke kennistoetsen. De ingekeken kennistoetsen op de campus Torhout hebben een sterke focus op feitelijke kennis met een sterk detaillistische inslag. De commissie adviseert om daar te zoeken naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van competentiegerichte toetsing. De opleiding hanteert daarom uitgeschreven procedures om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie te garanderen. De evaluatie van de stage gebeurt met een specifiek beoordelingsformulier dat zowel door de bezoekende docent als de mentor wordt ingevuld. De basiscompetenties vormen hierbij de leidraad. Deze ingevulde formulieren worden in het kader van zowel formatieve als summatieve feedback besproken met de studenten. Alle beoordelingsformulieren worden per academiejaar verzameld en dienen als basis voor het eindverslag waarbij een punt wordt toegekend. Zowel het eindverslag als de uiteindelijke quoteringsring wordt besproken met het volledige docententeam. De commissie stelt vast dat er door studenten soms bedenkingen zijn bij de betrouwbaarheid van de beoordeling. Studenten geven aan dat de expertise van de bezoekende docent een grote impact heeft op de beoordeling wanneer deze al dan niet aansluit bij de les die werd bezocht. De commissie waardeert dat de opleiding werk heeft gemaakt van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherper worden gesteld en duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is er van overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling garanderen. Ze meent echter ook dat op de campus Tielt de betrouwbaarheid kan worden bevorderd door

het versterken van de betrokkenheid van de docenten bij de stagebeoordelingen o.a. door het verhogen van het aantal stagebezoeken.

De opleiding ziet de afstudeerwerken als een belangrijk element om het eindniveau van studenten aan te tonen. De focus bij de beoordeling op beide campussen ligt op 'de leraar als innovator en onderzoeker', maar men legt daarbij op elke campus eigen accenten. Op de campus Tielt worden de thema's voor de afstudeerwerken centraal opgesteld en getoetst of ze voldoende innovatief zijn. De opleiding kiest expliciet voor een experimenterstage waarbij studenten het ontwikkelde materiaal uittesten, vaak in de school die het onderwerp ook aanbracht. De opleiding wenst zo de betrokkenheid van studenten te verhogen en de maatschappelijke meerwaarde van de afstudeerwerken te bewaken. De uiteindelijke beoordeling van het afstudeerwerk is een combinatie van de stage, de schriftelijke neerslag en de presentatie van het onderzoek. Voor elk onderdeel werden evaluatiecriteria uitgeschreven. Alle onderdelen worden beoordeeld door minstens twee personen. De campus Torhout informeert de studenten reeds in de tweede fase van de opleiding over de bachelorproef via een bijhorende brochure waarin toelichting wordt gegeven bij de opzet, het proces en de beoordeling. De studenten kunnen kiezen uit een lijst met voorgestelde onderwerpen. Indien de student zelf een onderwerp wil aanbrengen moet hij een geschikte externe partner vinden. De student moet met zijn bachelorproef aantonen dat hij in staat is zijn vakdeskundigheid zinvol op een praktisch terrein toe te passen, dit te registreren en te evalueren. De schriftelijke neerslag kan het resultaat zijn van veldwerk, een project, een ICT-toepassing of een of andere vorm van maatschappelijke dienstverlening. De uiteindelijke beoordeling van de bachelorproef is een combinatie van de stage en de schriftelijke neerslag. De opleiding stelde zowel beoordelings- als feedbackformulieren op voor de eindevaluatie alsook voor de procesopvolging. Daarbij werd een duidelijke link gelegd naar de beoogde leerresultaten en werden er bij de evaluatiecriteria heldere en transparante cesuren opgesteld.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken ingekeken. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en de werken worden dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelde vast dat de beoordeling consequent wordt doorgevoerd aan de hand van de beschikbare beoordelingsformulieren. De commissie wil de opleiding op de campus Tielt stimuleren om in de lijn van de campus Torhout de beoordelingsformulieren verder te verfijnen met evaluatiecriteria en duidelijke cesuren.

De opleiding op de campus Tielt organiseert elke vier jaar een bevraging van het werkveld en alumni. De meest recente cijfers dateren echter van 2011, toen het oude curriculum nog werd gedoceerd. De nieuwe bevraging is voorzien in 2015. Alumni en werkveld worden bevroegd aan de hand van de tien basiscompetenties, waarbij er een grote tevredenheid was over het beheersingsniveau van alle basiscompetenties. De startbekwaamheid van de studenten als partner van ouders, externen en lid van de onderwijsorganisatie werd destijds lager ingeschat. De opleiding op de campus Torhout heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid hoog wordt ingeschat. Studenten van de campus Torhout worden gewaardeerd als opvoeder en lid van de onderwijsorganisatie. Studenten, stagebegeleiders en mentoren menen dat de studenten zwakker scoren als partner van ouders, als leerzorgverstrekker, onderzoeker/vernieuwer, ICT-gebruiker en cultuurparticipatant. Enkel wat betreft de leraar als leerzorgverstrekker scoren studenten van de campus Torhout lager dan gemiddeld. De commissie waardeert dat er op beide campussen werk is gemaakt van een outputbevraging. Ze meent echter dat het zinvol is om in de toekomst afzonderlijke kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te verzamelen per leerroute.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het diplomarendement voor de volledige opleiding met alle leerroutes lager ligt dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit is grotendeels het gevolg van het bijzonder lage diplomarendement van de leerroute afstandsonderwijs. De commissie wil de opleiding dan ook stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement in het bijzonder voor deze leerroute. Ze wil dan ook aanbevelen om zo goed mogelijk studenten in te lichten over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt. De commissie besluit op basis van bovenstaande elementen dat het gerealiseerd niveau adequaat is, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (reguliere traject) conform de beslisregels, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Tielt (afstandsonderwijs) conform de beslisregels, voldoende.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs campus Torhout conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

Campus Tielt

- Start met de oefening om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader.

Campus Torhout

- Focus niet enkel op de regionale noden maar lever studenten af die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Heb daarom expliciet aandacht voor diversiteit, differentiatie, NT2, alternatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie.
- Start met de oefening om de opgelijste principes samen met de elementen van de visietekst en de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp deze kans om onder andere differentiatie, NT2, creatieve en innovatieve werkvormen en klasadministratie verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

Campus Tielt

- Formuleer de huidige acties in het kader van ‘taalvaardigheid’ als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.
- Reflecteer binnen de leerroute werkpleklers over de opbouw van de opleidingsonderdelen en afstemming ervan op de stages en zoek naar mogelijkheden om in te spelen op de noden van studenten en de werkplek.
- Maak blijvend werk van transparante en correcte communicatie over taken en leeractiviteiten.
- Ga in overleg met de studenten van de leerroute werkpleklers om de pijnpunten in kaart te brengen en waar mogelijk maatregelen te nemen om de studeerbaarheid te verbeteren.
- Zet in het curriculum het volle potentieel van het nieuwe ‘leercentrum’ in voor in het bijzonder de informatie- en onderzoeksvaardigheden.
- Zoek op het vlak van personeelsbeleid verder naar synergiën tussen de verschillende campussen.

- Blijf als studiegebied ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te blijven aanbieden.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Monitor adequater de impact van de monitoraten en andere remediëringsactiviteiten.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.
- Neem verder maatregelen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen.
- Ga voor het afstandsonderwijs na in welke mate er ingespeeld kan worden op de vragen rond een goede studiemethode voor de leerroute. Heb daarbij meer aandacht voor praktische tips en advies om de modules, opdrachten en stages aan te pakken.
- Ga na of het voor het afstandsonderwijs de intakegesprekken bij de studietrajectbegeleider voldoende peilen naar motivatie, inzet en beschikbare tijd, zodat de drop-outcijfers in de toekomst verbeteren.
- Heb binnen de leerroute afstandsonderwijs extra aandacht voor de wijze waarop de stage vormt krijgt, hoe de voorbereiding van studenten wordt begeleid en hoe de kwaliteit van de stageplaats en stagementor gegarandeerd wordt.
- Optimaliseer verder de leeromgeving van de leerroute afstandsonderwijs en zoek naar evenwaardige leeractiviteiten zodat er verder vorm kan worden gegeven aan een krachtige en stimulerende leeromgeving.

Campus Torhout

- Formuleer de huidige acties in het kader van 'taalvaardigheid' als een expliciete diagonale leerlijn binnen de opleiding.
- Hou de leerinhouden, leeractiviteiten en werkvormen in het bijzonder binnen het domein tijd en andere domeinen van wereldoriëntatie kritisch tegen het licht en stem deze af op de invulling, zoals ook gehanteerd in de hedendaagse basisscholen. Leg daarbij meer verbanden met de actualiteit en werk meer met aandacht voor de leefwereld van kinderen van de lagere school. Heb daarbij meer aandacht voor 'beleving'.

- Maak onderscheid wat betreft kennisververwerving tussen 'need to know' en 'nice to know'. Creëer daarmee ruimte voor inhoudelijke differentiatie binnen de leergebieden, naargelang de interesses van studenten.
- Analyseer in overleg met de docenten het volledige takenpakket en beoordeel het op timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken.
- Bouw in het kader van de ontwikkeling van de zelfsturing van studenten het aantal contacturen af doorheen het curriculum en zet meer in op alternatieve werkvormen en dit niet enkel in de laatste opleidingsfase.
- Stimuleer het gebruik van creatieve en innovatieve werkvormen door gebruik te maken van andere klasopstellingen.
- Voorzie de nodige middelen om de bibliotheek om te vormen tot een volwaardig leercentrum.
- Zoek op het vlak van personeelsbeleid verder naar synergiën tussen de verschillende campussen.
- Blijf als studiegebied ijveren voor voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te blijven aanbieden.
- Versterk de praktijkervaring van docenten via het aanbieden van praktijkstages.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de opleidingsonderdelen alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.
- Hou de communicatie naar studenten van de alternatieve leerroute kritisch tegen het licht en werk samen met de studenten om hiaten en onduidelijkheden weg te werken. Werk de inhoudelijke hiaten weg via een aanpassing in het vrijstellingsbeleid of te werken via het aanbieden van zelfstudiepakketten.
- Zet ondanks de grotere zelfstandigheid van de studenten een gerichte studietrajectbegeleiding op binnen de alternatieve leerroute. Gebruik hiervoor de aanwezige ervaring op de campus om de studie- en studietrajectbegeleiding te optimaliseren en gericht uit te bouwen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Zoek bij de toetsing op de campus Torhout naar een gezond evenwicht tussen feiten en inzicht zonder in te boeten op het kennisniveau dat de opleiding nastreeft.

- Bevorder op de campus Tielt de betrouwbaarheid van de stagebeoordelingen door de betrokkenheid van de docenten te versterken via het verhogen van het aantal stagebezoeken.
- Verzamel in het kader van de outputbevraging afzonderlijke gegevens per leerroute.
- Heb blijvend aandacht voor het diplomarendement, in het bijzonder voor de leerroute afstandsonderwijs. Licht studenten zo goed mogelijk in over het profiel en de tijdsinvestering van de leerroute afstandsonderwijs, zodat (laattijdige) drop-out zoveel mogelijk beperkt wordt.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES NOORD

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES NOORD

Op 10 en 11 december 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding is ingebed in het studiegebied Onderwijs. De opleiding is gehuisvest op de campus te Brugge. De opleiding (alle varianten) telt 395 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: dagonderwijs en avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding omschrijft haar visie aan de hand van de volgende begrippen: 'beroeps- en studentgericht', 'structuur en flexibiliteit', 'traditie en vernieuwing', 'individu/team' en 'lokaal – internationaal'. De opleiding ziet de beroeps- en studentgerichtheid als een onmiddellijke koppeling tussen theoretische inzichten en praktijkervaring, vanaf de start van de opleiding. De opleiding wil de studenten uitdagen hun kwaliteiten in te zetten om te groeien in hun rol als leerkracht. Daarbij streeft de opleiding er naar nieuwsgierigheid, openheid, engagement en gedrevenheid bij studenten te stimuleren. De opleiding kiest om een flexibel traject aan te bieden aan studenten

en ziet dat als een vorm van omgaan met diversiteit. De opleiding wenst studenten te stimuleren in het vormgeven van hun persoonlijk leertraject onder andere via keuzemogelijkheden in het curriculum. Ze poogt traditie en vernieuwing in balans te brengen. Via het aanleren van een onderzoekende houding wil ze de studenten hiermee leren om te gaan. Zo duidt het begrip individu/team op het streven van de opleiding naar een gezonde ambitie bij studenten om hun kwaliteiten te verdiepen tot 'meesterschap', waarbij levenslang leren als lid van een team voorop staat. De opleiding wenst zich zowel lokaal te verankeren alsook studenten aan te moedigen contacten te leggen en ervaring in het buitenland op te doen.

Programma

De opleiding omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. Het **opleidingsprogramma** vertrekt vanuit een funderende fase met kennisbasis en evolueert naar een uitbreidende en verdiepende fase met ruimte voor integratie en verdieping in de verschillende vakdomeinen. In de eerste fase focust de opleiding op de inhoudelijke basiskennis van alle vakdomeinen. In de tweede fase verlegt de opleiding de focus naar vakdidactiek en leerpsychologische achtergrond van elk vakdomein. In de derde fase wordt de ruimte geboden voor verdere uitbreiding en verdieping van de vakdomeinen via de keuzemodules.

De opleiding voorziet zeven inhoudelijke **leerlijnen** doorheen de opleiding. De ontwikkeling en uitwerking van de leerlijnen zijn nog niet op eenzelfde niveau. De opleiding heeft nog werk om 'taalvaardigheid' als een leerlijn doorheen de opleiding vorm te geven en zichtbaar te maken. Ook wat betreft diversiteit en differentiatie is er ruimte om het breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod te laten komen in het curriculum. De informatievaardigheden zijn duidelijk omschreven en gekoppeld aan specifieke leerinhouden. Op het vlak van de onderzoeksvaardigheden is de opleiding zoekende geweest naar zowel het niveau van de gewenste competenties als de passende leer- en werkvormen. Er is een positieve evolutie en de opleiding wordt aangemoedigd om de onderzoeksvaardigheden conform niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur verder vorm te geven.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **werkvormen** en maakt een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Het aantal hoorcolleges neemt af naarmate het curriculum vordert. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten bruikbaar in hun stages. De aangeboden **handboeken, syllabi en lesmateriaal** op het online leerplatform zijn

zorgvuldig opgebouwd. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. De opleiding voorziet in de derde fase in het totaal vijftien weken stage. Naast de ingroeistage van zes weken, voorziet de opleiding een stage van drie weken in het eerste leerjaar, twee weken stage in het buitengewoon onderwijs en de begeleiding van een openluchtklas of een alternatieve stage. De **stageplaatsen** bevinden zich nagenoeg allemaal in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek of het gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het gewone basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. Voor **stagebegeleiding** kunnen studenten steeds terecht bij hun leergroepbegeleider en stagebegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De betrokkenheid van docenten op de stageplaats is eerder beperkt. Studenten en mentoren zijn vragende partij voor een grotere betrokkenheid vanwege docenten tijdens de stages.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via een korte stage in Nederland, alsook de mogelijkheid bieden om in het kader van Erasmus of andere projecten een stage te volgen in Europa of daarbuiten. De Erasmus-ervaringen blijven beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven.

De opleiding biedt eveneens een traject (voor werkstudenten) aan in **avondonderwijs**. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen een verkort traject. De beperking van de contacturen maakt dat er wordt verwacht dat de leerstof grotendeels via zelfstudie wordt verwerkt. Het programma in het avondonderwijs maakt gebruik van hetzelfde cursusmateriaal als de dagopleiding, aangevuld met studiewijzers en videomateriaal op de online leeromgeving. De praktische organisatie van de stage verloopt anders, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten zijn dezelfde. De aanstelling van een coach en vaste studie(traject)begeleider wordt als positief ervaren, naast grote betrokkenheid van de docenten. Ook het contact met de medestudenten geven de studenten aan als een belangrijke factor in de motivatie en engagement om een dergelijke opleiding te combineren met een baan en/of gezin.

Beoordeling en toetsing

De opleiding onderscheidt drie vormen van assessment: 'assessment of learning' waarbij summatieve toetsing en productevaluatie centraal staat, 'assessment for learning' waarbij formatieve toetsing en procesevaluatie ruimte creëert om kansen te bieden aan competentiegericht leren en ten slotte 'assessment as learning' waarbij reflectie centraal staat en de student eigenaar wordt van zijn eigen leren.

De opleiding hanteert een brede waaier aan **evaluatievormen**. Er wordt sinds kort meer ingezet op evaluatie via portfolio's, opdrachten, peer- en self-assessment. Voor de **stages** werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren.

Er is veel aandacht voor **feedback, reflectie en begeleiding** onder meer via de leergroepen waar studenten in kleine groepen worden begeleid. Ook via het opleidingsonderdeel 'persoonlijk leertraject' met het taaldossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. Veel van de formatieve toetsing krijgt ook een officiële neerslag en kan bijgevolg ingezet worden in het leerproces van studenten.

Studenten stellen in het kader van de stage in de derde fase een portfolio samen. In het portfolio verzamelen studenten alle lessen en schoolopdrachten waarmee ze aantonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De studenten dienen daarnaast een **praktijkonderzoek** op te zetten, uit te voeren tijdens de stage en nadien de resultaten te analyseren en hierover te reflecteren. De krappe begroting van vier studiepunten bemoeilijkt echter de ontwikkeling van een gedegen onderzoeksopdracht. Voor een aantal eindwerken is er op flexibele wijze omgegaan met de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast.

Begeleiding en ondersteuning

De opleiding kan rekenen op moderne **infrastructuur**. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus, wat leidt tot een ongedwongen en open sfeer tussen studenten en docenten van de verschillende studiegebieden. Diverse lokalen zijn uitgerust met een smartboard, maar ook tablets worden ingezet in de lessen. De biblio-

theek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De bibliotheek huisvest ook een unieke collectie gezelschapsspellen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. De opleiding heeft een unieke troef in handen om gezelschapsspellen educatief aan te wenden in de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld.

De opleiding kent sinds 2008-2009 een licht groeiende **instroom** van studenten, waarvan de helft afkomstig is uit het ASO. Studenten kunnen deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook bij het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. De opleiding investeert in **leergroepbegeleiding**, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding voorziet een aantal doorstroombeperkingen wanneer studenten onvoldoende scores op opleidingsonderdelen met betrekking tot de basiscompetenties, alsook met betrekking tot de stages. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De **afgestudeerden** worden gewaardeerd door het werkveld. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van VIVES Noord worden sterk gewaardeerd voor hun competenties van de leraar als lid van een schoolteam, voor hun reflectieve vaardigheden en als opvoeder. Het werkveld meent dat de studenten zwakker scoren als partner van de ouders en minder goed scoren als cultuurparticipatie, onderzoeker en ICT-gebruiker.

Het diplomarendement situeert zich boven het gemiddelde in Vlaanderen. Ook de gemiddelde studieduur en het diplomarendement zijn beter dan het Vlaamse gemiddelde.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool VIVES Noord

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 10 en 11 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeteringsuggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding (alle varianten) telt 395 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord is ingebed in het studiegebied Onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES. Dit studiegebied overkoepelt alle opleidingen binnen het domein onderwijs op alle campussen van zowel VIVES Noord als VIVES Zuid. Binnen het studiegebied situeren zich ook de opleiding kleuteronderwijs, secundair onderwijs en diverse Bachelor-na-Bacheloropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool VIVES Noord is gehuisvest samen met de andere opleidingen van de toenmalige KHBO op de Campus te Brugge.

Het studiegebied Onderwijs kwam tot stand bij aanvang van het academiejaar 2013-2014 als gevolg van de fusie van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO) en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). Door de fusie telt de hogeschool juridisch gezien nog twee v.z.w.'s, maar wordt aangestuurd vanuit één algemeen beleid en één algemeen beheer. De hogeschool telt 13.000 studenten over zes steden. Naast het studiegebied Onderwijs werden er nog vijf andere studiegebieden afgebakend. De oprichting van de studiegebieden is eveneens het gevolg van de implementatie van een nieuwe managementstructuur waarbij onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening worden georganiseerd per studiegebied en de ondersteunende processen aangestuurd worden

per campus. De Katholieke Hogeschool VIVES kiest expliciet voor multi-campusonderwijs waardoor de opleidingen op elke campus hun eigenheid kunnen behouden en er gezocht zal worden naar synergie waar mogelijk.

De studiegebieddirecteur is eindverantwoordelijk voor alle opleidingen binnen het studiegebied. De opleidingen worden aangestuurd door een opleidingshoofd, bijgestaan door een onderwijs- en kwaliteitscoach. Het opleidingsmanagementteam wordt georganiseerd per campus en omvat alle opleidingshoofden van de opleidingen binnen het studiegebied op de campus. De opleidingsraad, waarin studiegebieddirecteur, opleidingshoofd en enkele docenten zijn vertegenwoordigd, is bevoegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaopbouw en -inhoud alsook innovatie-initiatieven, de kwaliteitszorg van de opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte de studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsraad krijgt eveneens input vanuit de participatieraden (klaverbladen). Het opleidingshoofd is eindverantwoordelijk voor de opleiding en coördineert de werking van de opleidingsraad.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

Vives Noord kiest voor competentiegericht onderwijs en wordt dan ook in de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs meegenomen. De opleiding omschrijft haar **visie** aan de hand van de volgende begrippen: 'beroeps- en studentgericht', 'structuur en flexibiliteit', 'traditie en vernieuwing', 'individu/team' en 'lokaal – internationaal'. In het creëren van een krachtige leeromgeving bewaakt de opleiding een evenwicht tussen deze begrippen. De opleiding ziet de beroeps- en studentgerichtheid als een onmiddellijke koppeling tussen theoretische inzichten en praktijkervaring, vanaf de start van de opleiding. De opleiding wil de studenten uitdagen hun kwaliteiten in te zetten om te groeien in hun rol als leerkracht. Daarbij streeft de opleiding er naar nieuwsgierigheid, openheid, engagement en gedrevenheid bij studenten te stimuleren. De opleiding kiest om een flexibel traject aan te bieden aan studenten en ziet dat als een vorm van omgaan met diversiteit. De opleiding wenst studenten te stimuleren in het vormgeven van hun persoonlijk leertraject onder andere via keuzemogelijkheden in het curriculum. De opleiding poogt traditie en vernieuwing in balans te brengen. Via het aanleren van een onderzoekende houding

wil ze de studenten hiermee leren om te gaan. Zo duidt het begrip individu/team op het streven van de opleiding naar een gezonde ambitie bij studenten om hun kwaliteiten te verdiepen tot 'meesterschap', waarbij levenslang leren als lid van een team voorop staat. De opleiding wenst zich zowel lokaal te verankeren alsook studenten aan te moedigen contacten te leggen en ervaring in het buitenland op te doen.

De visie met deze kernwaarden kwam tot stand in augustus 2012 en de opleiding geeft in haar jaarplan van 2013-2014 aan werk te maken van de implementatie van deze visie. Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat een aantal elementen van de visie deel uitmaken van een reeds geruime tijd gedragen en doorleefde opleidingscultuur. Andere begrippen, waaronder 'beroeps- en studentgericht', zijn duidelijk geëvolueerd door nieuwe inzichten en ontwikkelingen binnen en buiten de opleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de nieuwe visie gedragen wordt door docenten, mentoren en het werkveld. Als sterke elementen binnen de profilering van de opleiding kwam de studentgerichtheid alsook het gezonde evenwicht tussen vernieuwing en traditie sterk naar voor. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemden deze elementen als de sterktes. De opleiding is in het kader van de curriculumhervormingen gestart met het uitschrijven van verschillende leerlijnen, waarin de verschillende elementen uit de visie en eigenheid van de opleiding geëxpliciteerd worden.

De aansluiting van de opleiding bij de **verwachtingen van het beroepenveld** wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelde vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via zowel formele als informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in de 'klaverbladen'. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de participatieraad sterk te waarderen. De commissie stelde vast dat de formele studentenparticipatie nog geen vaste structuur kent. Hoewel er studentenparticipatie mogelijk is via de klaverbladen, blijkt dit in de praktijk geen gestalte te krijgen. Studenten geven aan dat ze hun mening kunnen ventileren naar individuele docenten. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren, om in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidings-

niveau helpen uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

De commissie waardeert dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. Zo is er een gestructureerde samenwerking met partners in Vlaanderen en Nederland (Interactum) maar ook met Zweden. De commissie ziet ruimte om nog meer gebruik te maken van deze contacten op beleidsniveau. In het kader van het uitwerken van opleidingsspecifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van een nieuw curriculum kunnen deze partners meer intens worden betrokken en gebruikt als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er nog ruimte is om expliciet als opleiding aandacht te hebben voor diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2. De commissie merkte op dat de lokale verankering en de sterke link met het lokale en regionale katholieke onderwijs, maakt dat – vanuit het werkveld – de vraag naar deze aandachtspunten eerder beperkt is. De commissie is echter overtuigd dat de opleiding niet enkel mag focussen op de regionale noden, maar ook studenten moet afleveren die inzetbaar zijn in alle scholen in Vlaanderen. Alumni gaven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit. De commissie waardeert dan ook dat de opleiding in het jaarplan 2013-2014 aangeeft dat zij werk wenst te maken van de explicitering van het omgaan met diversiteit. Ook het uitschrijven van een taalbeleid staat op het programma. De commissie dringt er op aan de resultaten van deze explicitering alsook het vormgeven van het taalbeleid alsnog mee te nemen in het nieuwe curriculum, waarvan de implementatie reeds gestart is. Gezien deze elementen van belang zijn voor een lerarenopleiding, dienen deze dan ook een geïntegreerde plaats te krijgen in het curriculum vanuit de visie en profilering van de opleiding.

Krachtens het decreet op de Vlaamse Kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde **domeinspecifieke leerresultaten (DLR)** bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van VIVES Noord meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de ba-

siscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke **opleidingsspecifieke leerresultaten** en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij niet-partners. Gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De opleiding geeft zelf aan dat ze het uitwerken van aanvullende competentielijsten als een piste zien om het competentieprofiel van de opleiding sterker te profileren. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profilering, terug te vinden in de visietekst, nieuwe leerlijnen en stagerichtlijnen, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde voor zowel de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij alsook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding vertrekt, zoals beschreven in het zelfevaluatierapport, vanuit een funderende fase met kennisbasis en evolueert naar een uitbreidende

en verdiepende fase met ruimte voor integratie en verdieping in de verschillende vakdomeinen.

Momenteel is de opleiding in een fase van curriculumhervorming. De eerste fase van het nieuwe **curriculum** ging van start tijdens academiejaar 2013-2014. Het oude curriculum wordt uitdovend aangeboden en waar nodig worden overgangsmaatregelen voorzien voor studenten met studietoelating. In de eerste fase focust de opleiding op de inhoudelijke basiskennis van alle vakdomeinen. In de tweede fase verlegt de opleiding de focus naar vakdidactiek en leerpsychologische achtergrond van elk vakdomein. De opleiding koos ervoor om elk vakdomein de eigen keuze te laten in de interne opbouw van de leerinhouden om zo de eigenheid van elke vakdomein te respecteren. Hierdoor kan er een lineaire, concentrische of thematische opbouw mogelijk zijn. In de derde fase wordt de ruimte geboden voor verdere uitbreiding en verdieping van de vakdomeinen via de keuzemodules. De opleiding geeft aan dat het nieuwe curriculum deze basisprincipes explicieter naar voren brengt. De opleiding koos ervoor om per semester één of meerdere basiscompetenties centraal te plaatsen. Aan de hand van zeven leerlijnen wordt het curriculum vorm gegeven, waarbij er een expliciete link wordt gelegd tussen de beoogde leerresultaten, de leerinhouden en de evaluatievorm. De opleiding streeft er op deze wijze naar om in het nieuwe curriculum de samenhang en geïntegreerde opbouw van het curriculum te versterken. De commissie stelt vast dat dit inderdaad zwakke punten zijn in de huidige tweede en derde fase van de opleiding. Ze waardeert dan ook dat de opleiding er voor gekozen heeft om het aantal opleidingsonderdelen per semester te beperken en te streven naar een geïntegreerde aanpak van de leeractiviteiten en lesinhouden.

De opleiding voorziet zeven inhoudelijke **leerlijnen** doorheen de opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdidactiek, onderwijskunde en stage koos de opleiding ervoor om ondersteunende vaardigheden (informatie- en onderzoeksvaardigheden) alsook 'persoonlijk leertraject' als afzonderlijke leerlijnen te benoemen. De commissie stelde vast dat de ontwikkeling en uitwerking van de leerlijnen nog niet op eenzelfde niveau zijn. De keuze voor inhoudelijke leerlijnen maakt dat een aantal aspecten minder onder de aandacht komen waaronder taalvaardigheid en diversiteit. De commissie stelt vast dat de opleiding nog werk heeft om 'taalvaardigheid' als een leerlijn doorheen de opleiding vorm te geven en zichtbaar te maken. De opleiding zette reeds een aantal stappen door de ontwikkeling van een taalportfolio en door 'taal' expliciet op te nemen bij de stagebeoordelingen. De commissie ziet echter ruimte om

'taalvaardigheid' ook in te bedden in het hele curriculum. Ook wat betreft diversiteit en differentiatie is er ruimte om het breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod te laten komen in het curriculum. Op het terrein van de informatie- en onderzoeksvaardigheden heeft de opleiding heel wat aandacht besteed aan het expliciteren van deze vaardigheden. De informatievaardigheden zijn duidelijk omschreven en gekoppeld aan specifieke leerinhouden. Op het vlak van de onderzoeksvaardigheden is de opleiding in het kader van de implementatie van de Vlaamse kwalificatiestructuur de voorbije jaren zoekende geweest naar zowel het niveau van de gewenste competenties als de passende leer- en werkvormen. De commissie ziet hier een positieve evolutie en wil de opleiding aanmoedigen om de onderzoeksvaardigheden conform niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur verder vorm te geven.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de **ECTS-fiches** van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelde vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de toetsdossiers (wat betreft doelstellingen en evaluaties), studiewijzers (wat betreft planning en opdrachten) en cursusmateriaal (wat betreft leerinhouden). De commissie waardeert deze inspanningen van docenten en de onderwijsondersteuners in het bijzonder met betrekking tot de toetsdossiers. Deze toetsdossiers geven niet alleen inzicht in de toetsing van de opleidingsonderdelen (zie GKW 3), maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelde vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het vernieuwde curriculum. Studenten geven aan dat in het bestaande programma inhoudelijke overlap af en toe aanwezig is en de afstemming tussen vakinhouden en stage soms ontbreekt. Hoewel het nieuwe curriculum gradueel wordt ingevoerd, ziet de commissie het als evident dat de nodige aandacht wordt besteed aan deze bezorgdheden zolang het oude curriculum nog wordt aangeboden.

De aangeboden handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het **cursusmateriaal** is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert de vele publicaties en ziet ze als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert. De commissie stelde vast dat de opleiding de voorbije jaren grote inspanningen heeft geleverd om los van het nieuwe curriculum de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren, voornamelijk door een verbetering van de algemene organisatie en communicatie. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van afspraken rond de vormgeving van cursusmateriaal, maar ook een planning van de taken opgesteld. Deze algemene takenplanner omvat alle taken met bijhorende afspraken en inlevertermijnen. Studenten geven aan dat dit een handig instrument is om aan timemanagement te kunnen doen. Niettegenstaande blijft de takenlast hoog, de spreiding niet steeds optimaal en de betekenisvolheid van de taken niet steeds duidelijk. De commissie ziet dan ook ruimte om in overleg met de docenten, over de vakdomeinen heen, het volledige takenpakket te analyseren en te beoordelen op de timing en betekenisvolheid van de inhoud van de taken. Op het vlak van de algemene en praktische organisatie geven de studenten aan dat er vooruitgang is geboekt, mede door de verhuizing naar een nieuwe, moderne campus. De algemene planning en communicatie van lessenroosters, examenrooster en afwezigheden van docenten is verbeterd, maar tijdige communicatie blijft een aandachtspunt. Laattijdige communicatie via e-mail of het online leerplatform zorgt voor frustraties bij studenten. De commissie stelde vast dat dit laatste element ook een punt is dat terugkomt in het ombudsverslag en wil de opleiding dan ook aanbevelen hier blijvend aandacht voor te hebben.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages.

De opleiding voorziet **praktijkervaring** in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De stage in de eerste fase omvat zowel een 20-tal dagen observatie- en participatiestage. Om ook te participeren aan het volledige

klas- en schoolgebeuren is eveneens een volledige week stage voorzien in de tweede graad. In de tweede fase wordt er in het eerste semester zowel een aantal observatie- en participatiedagen voorzien, naast vier eigen lesmomenten alsook twee weken lesstage. Het tweede semester omvat een observatie- en participatiedag en twee weken lesstage in het vijfde leerjaar. Daarnaast voorziet de opleiding een participatiedag tijdens de studiereis naar Luik of Nederland in het kader van de internationalisering, een driedaagse participatie in de derde kleuterklas en een lesstage van twee dagen in het kader van een projectweek. De opleiding voorziet in de derde fase in het totaal vijftien weken stage. Naast de ingroeistage van zes weken, voorziet de opleiding een stage van drie weken in het eerste leerjaar, twee weken stage in het buitengewoon onderwijs en de begeleiding van een openluchtklas of een alternatieve stage van twee weken. In het opleidingsonderdeel 'Persoonlijk leertraject', tijdens de eerste en derde fase van de opleiding worden studenten begeleid en voorbereid op de stages aan de hand van onder meer reflectie, micro-teaching, analyse van observaties. De opleiding breidt deze begeleiding in het nieuwe curriculum uit met eenzelfde opleidingsonderdeel in de tweede fase. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 47 studiepunten (51 studiepunten in het nieuwe curriculum) en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in West-Vlaanderen en behoren tot het katholiek of het stedelijk en gemeentelijk onderwijs. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. Studenten dienen zelf op zoek te gaan naar een stageplaats. Dit leidt soms tot problemen waarbij studenten die niet onmiddellijk in de regio van Brugge wonen te maken krijgen met scholen die voorrang geven aan studenten van de Katholieke Hogeschool VIVES Zuid (midden en Zuid-West-Vlaanderen) of de Artevelde Hogeschool (Oost-Vlaanderen). In geval van problemen bij het vinden van een geschikte stageplaats kunnen de studenten terecht bij de opleiding voor ondersteuning.

In elke opleidingsfase van de dagopleiding krijgt de student een docent toegewezen die het leerproces in de stage mee opvolgt. In de eerste fase krijgt de student een leerbegeleider toegewezen. In een aantal gesprekken doorheen het jaar wordt in kleine groep gereflecteerd over de stage-

voorbereiding en -ervaringen. De inhoud en de opbouw van deze gesprekken staat uitvoerig beschreven in de bundel leergesprekken 1 BALO. In de tweede fase krijgt de student een stagebegeleider toegewezen als vaste begeleider van de student. Deze stagebegeleider gaat in principe niet op stagebezoek bij de student. Hij helpt de student zijn/ haar eigen leerproces duidelijk te krijgen en kijkt op afstand mee met de student. Dit gebeurt minimaal vier keer in het academiejaar: een gesprek vóór de stages, en een gesprek na elke stageperiode. In het eerste semester van de derde opleidingsfase worden minimaal twee individuele gesprekken voorzien (na elke stageperiode). Deze verlopen op dezelfde manier als in opleidingsfase twee. Naast deze twee gesprekken wordt ook supervisie, als begeleidende werkvorm, binnen het opleidingsonderdeel Persoonlijk LeerTraject (PLT) ingericht voor alle studenten. In het tweede semester wordt de stagebegeleiding door de opleiding afgebouwd en gebeurt enkel op vraag van student, mentor of docent.

De commissie stelde vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun leergroepbegeleider en stagebegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Zowel studenten als mentoren geven aan dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is. Stagebezoeken zijn slechts éénmaal per stageperiode voorzien. Zowel studenten als mentoren zijn vragende partij voor een grotere betrokkenheid vanwege docenten bij de stages op de stagescholen. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek heel sterk afhankelijk is van het moment en de expertise van de docent gezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. De commissie ziet dan ook mogelijkheden om de stagebegeleiding vanuit de hogeschool te optimaliseren.

De opleiding is bij aanvang van academiejaar 2012-2013 gestart met een proefproject om de stage in de eerste fase vorm te geven vanuit de uitgangspunten van het nieuwe curriculum. Hiervoor wordt samengewerkt met twee schoolgroepen in Brugge. Gezien de stage nauw verbonden is met het opleidingsonderdeel 'Persoonlijk Leertraject' is er voor gekozen om twee leergroepen met bijhorende docenten te betrekken in het project. De overige studenten volgen nog de klassieke invulling van de stage. De commissie stelt vast dat zowel studenten, docenten als werkveld, betrokken bij het project, enthousiast waren over de nieuwe organisatie. De duidelijke focus op het eigen leerproces en eigen talenten in combinatie

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

met een grotere en snellere aanwezigheid in de klaspraktijk maakt het proefproject veelbelovend. De focus op talentontwikkeling maakt dat studenten meer ruimte krijgen om te proeven van de beroepspraktijk, om zaken uit te proberen en van 'fouten' te leren. Het project wil studenten stimuleren om meer initiatief te nemen in het eigen leerproces alsook in hun onderwijspraktijk. De commissie wil de opleiding adviseren om bij een positieve evaluatie over te gaan tot een opleidingsbrede implementatie van dit stageconcept. Dit concept versterkt de samenwerking tussen de opleiding en het werkveld en biedt de student de mogelijkheid om met een sterke focus op competentieontwikkeling actief te participeren tijdens het werkplekleren.

Op het vlak van **internationalisering** is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via een korte stage in Nederland, alsook de mogelijkheid te bieden om in het kader van Erasmus of andere projecten een stage te volgen in Europa of daarbuiten. Op het niveau van beleid en professionalisering van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Zo is er een structurele samenwerking met Katholieke Pabo Zwolle en De Kempel alsook met de Zweedse Hogeschool Kristianstad. Op basis van het zelfevaluatierapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat dankzij dit beleid alle studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen naar Nederland.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op een goede **infrastructuur**. De opleiding verhuisde enkele jaren geleden naar een nieuwe gemeenschappelijke campus voor de KHBO. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus, wat leidt tot een ongedwongen en open sfeer tussen studenten en docenten van de verschillende studiegebieden. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een excellente uitrusting voor beeld, muziek en techniek, kan de opleiding ook steunen op uitgebreide computerfaciliteiten. Voor sportfa-

ciliteiten wijkt de opleiding uit naar infrastructuur in de nabije omgeving van zowel plaatselijke scholen als ook gemeentelijke sportinfrastructuur. De bibliotheek is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. De bibliotheek huisvest ook een unieke collectie gezelschapspelen ondergebracht in het VIVES-Spellenarchief. Deze collectie omvat meer dan 20.000 titels en is daarmee toonaangevend in Europa. De collectie is voorwerp van wetenschappelijk (didactisch) onderzoek, maar ook studenten worden gestimuleerd om de collectie aan te wenden tijdens hun stages. Daarom stelt het archief zo'n 3.000 spellen ter beschikking in meerdere exemplaren voor uitleen. De commissie ziet ruimte om de collectie nog meer in te zetten in de opleiding en actief aan te wenden als werkvorm. Ze meent dat de opleiding een unieke troef in handen heeft om gezelschapspellen educatief aan te wenden in zowel de opleiding alsook uit te dragen naar het werkveld. De commissie meent dat dit spellenarchief eveneens een rol kan spelen in de profilering van de opleiding. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op diverse lokalen met een smartboard, maar ook tablets worden ingezet in de klaspraktijk. Docenten en studenten geven aan dat hier op regelmatige basis gebruik van wordt gemaakt.

De opleiding wordt gedragen door een team van 36 personen (31,25 VTE aangesteld binnen het volledige studiegebied). Daarnaast zijn er vijf personen betrokken bij de administratieve en organisatorische ondersteuning van de opleiding (4,5 VTE). De opleiding raamt het beschikbaar personeel voor de opleiding Lager onderwijs op 20 VTE waarvan 4,55 VTE voor stagebegeleiding. De commissie merkt op dat ook een dergelijk omvangrijk team kwetsbaar is wat betreft continuïteit, wanneer een specifieke vakdocent ziek valt en tijdelijk vervangen dient te worden. Docenten hebben de mogelijkheid om mee te werken aan projecten, zowel binnen als buiten de hogeschool, alsook om actief te participeren aan nascholing. Zowel in teamverband als individueel worden er afspraken gemaakt voor professionaliseringsactiviteiten. De voorbije jaren werden de collectieve professionaliseringsactiviteiten toegespitst op onderwerpen met betrekking tot onderzoek- en reflectievaardigheden. Niettegenstaande ziet de commissie ruimte om hier de komende jaren verder te investeren in docentenprofessionalisering om de gekozen concepten van praktijkonderzoek en kennis over praktijkonderzoek eigen te maken bij alle betrokken docenten. Daarnaast adviseert de commissie om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van bijvoorbeeld het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten

van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingsvormen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst dit ontwikkelingsprofiel “[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren.”² De commissie beveelt aan de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren.

Heel wat docenten zijn ook zelf actief bij de organisatie van professionaliseringsactiviteiten voor het werkveld. Via het Eeckhoutcentrum (een structureel samenwerkingsverband tussen de KU Leuven Kulak, de pedagogische begeleidingsdiensten van het katholiek onderwijs en de vrije centra voor leerlingenbegeleiding) participeren docenten bij tal van bijscholingsactiviteiten. Daarnaast is een groot aantal docenten actief bij de uitgave van handleidingen en handboeken. Zowel studenten als het werkveld ervaren een grote betrokkenheid van het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback.

De opleiding kent sinds 2008-2009 een licht groeiende **instroom** van studenten, waarvan de helft afkomstig is uit het ASO. De instroom uit het ASO is in tegenstelling tot de maatschappelijke tendens eerder stabiel, wat maakt dat de opleiding geen daling van het niveau van de basiscompetenties vaststelt. Niettegenstaande heeft de opleiding een uitgewerkt instroombeleid. Zo kunnen studenten deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde aan de hand van instaptoetsen. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien door de studenten logopedie van de hogeschool. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook bij het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. In het nieuwe programma worden enerzijds de opleidingsonderdelen die focussen op de basiskennis een centrale rol toegekend en anderzijds de aandacht voor het persoonlijk leertraject via de leer groepen verder geëxpliciteerd, wat de aansluiting tussen het instroombeleid en het curriculum zeker kan versterken. Niettegenstaande meent de commissie dat de LEMO-test (Leer- en Motivatie-test) nog beter ingezet

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

kan worden in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier ongetwijfeld veel aanknopingspunten toe. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waar studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leer groepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer er bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn.

Op het vlak van **doorstroomrendement** scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. Gezien de goede en stabiele resultaten heeft de opleiding geen expliciet beleid inzake doorstroombegeleiding. Studenten kunnen steeds terecht bij zowel hun leergroepbegeleider als studie(traject)begeleider bij eventuele vragen. De opleiding voorziet wel een aantal doorstroombeperkingen wanneer studenten onvoldoende scores op opleidingsonderdelen met betrekking tot de basiscompetenties, alsook met betrekking tot de stages. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven en wil de opleiding verder stimuleren om in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht te besteden aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. De commissie ziet dit als een voorwaarde voor een goed onderbouwd beleid op lange termijn.

De opleiding biedt eveneens een traject (voor werkstudenten) aan in **avondonderwijs**. Gezien de contacturen 's avonds zijn ingepland, wordt er in de eerste plaats gemikt op een andere doelgroep, met name volwassenen die de stap naar het onderwijs willen zetten al dan niet met een bachelordiploma uit het verleden of leerkrachten kleuter- of secundair onderwijs die zich willen omscholen om aan de slag te gaan in het lager onderwijs. Ook studenten

uit het dagtraject kunnen in het kader van een individueel studieprogramma bepaalde opleidingsonderdelen in avondonderwijs volgen. Het aantal lessen is beperkt tot gemiddeld zes uur verspreid over twee avonden. Daarnaast zijn de docenten bereikbaar via e-mail. Afhankelijk van hun vooropleiding krijgen studenten vrijstellingen of volgen een verkort traject. De beperking van de contacturen maakt dat er wordt verwacht dat de leerstof grotendeels via zelfstudie wordt verwerkt. Het programma in het avondonderwijs maakt gebruik van hetzelfde cursusmateriaal als de dagopleiding, aangevuld met studiewijzers en audiovisueel materiaal op de onlineleeromgeving. Ook de praktische organisatie van de stage verloopt enigszins anders, maar de inhoudelijke verwachtingen van studenten zijn dezelfde als die van studenten uit de dagopleiding.

Studenten uit het avondonderwijs geven aan dat ze kiezen voor de opleiding aan VIVES Noord omwille van het persoonlijk contact en de vaste contactmomenten. De commissie stelde vast dat de aanstelling van een coach en vaste studie(traject)begeleider als positief wordt ervaren, naast grote betrokkenheid van de docenten. Ook het contact met de medestudenten geven de studenten aan als een belangrijke factor in de motivatie en engagement om een dergelijke opleiding te combineren met een baan en/of gezin.

Omwille van de hybride studentenpopulatie in het avondtraject houdt de opleiding geen afzonderlijke gegevens bij over de instroom, doorstroom en studierendement van het avondtraject. De commissie kon op basis van opgevraagde cijfers tijdens het bezoek vaststellen dat er in de lijn met het dagtraject een gestage groei is van instromende studenten. De commissie merkte op dat het diplomarendement lager ligt dan in het dagtraject, maar het ligt hoger dan in andere opleidingen in avond- of afstandsonderwijs. Studenten gaven aan dat de informatie zowel voor aanvang van de opleiding als tijdens het academiejaar transparant en duidelijk is, waardoor er op het vlak van tijdsinvestering en studielast een juiste inschatting kan worden gemaakt. De commissie dringt echter aan om voor de avondopleiding afzonderlijke cijfers inzake instroom-, doorstroom- en uitstroomrendement bij te houden alsook binnen de interne kwaliteitszorg kwalitatieve en kwantitatieve gegevens afzonderlijk bij te houden. De commissie ziet dit als een voorwaarde om een gestructureerd kwaliteitszorgbeleid te kunnen uitbouwen op maat van dit traject. In de huidige situatie ziet de commissie geen garantie dat specifieke evoluties of trends (positief/negatief) worden opgemerkt waardoor bijsturing niet gegarandeerd is.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelde de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een open geest voor vernieuwingen en respect voor tradities. Het werkveld benadrukte herhaaldelijk dat deze cultuuromslag bij de opleiding in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het herstellen en verbeteren van de relaties met de stagescholen. Door de inspraakmogelijkheden via de klaverbladen heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie meent dat deze evolutie aantoont dat visitaties een belangrijke trigger kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil dan ook hiervoor haar waardering uitspreken.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt volgens het zelfevaluatie-rapport aan een competentiegerichte evaluatie in lijn met het competentiegerichte curriculum. De opleiding geeft vorm aan het **toetsbeleid** in overeenstemming met de visie en afspraken van de hogeschool en de algemene afspraken binnen het studiegebied.

De opleiding ziet 'assessment' als een brede invalshoek van evalueren waarbij het totale handelen van de persoon voorop staat in tegenstelling tot 'beoordelen' of 'toetsen'. De opleiding wil de manier waarop kennis, vaardigheden en attitudes worden geëvalueerd benaderen vanuit een geïntegreerde aanpak. De opleiding onderscheidt drie vormen van assessment: 'assessment of learning' waarbij summatieve toetsing en productevaluatie centraal staat, 'assessment for learning' waarbij formatieve toetsing en procesevaluatie ruimte creëert om kansen te bieden aan competentiegericht leren en ten slotte 'assessment as learning' waarbij reflectie centraal staat en de student eigenaar wordt van zijn eigen leren. Deze drie vormen van assessment zijn terug te vinden in de opleiding waarbij tijdens de eerste fase de focus ligt op het beoordelen van kennis, vaardigheden en attitudes on-

derliggend aan de competenties. Vanaf de tweede helft van de tweede fase neemt het evalueren van competenties in meer authentieke contexten toe.

De commissie heeft op basis van het zelfevaluatie-rapport, de aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vastgesteld dat het toetsplan de explicitering is van een gemeenschappelijke visie en aanpak van toetsing binnen de opleiding. De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De gehanteerde opleidingsspecifieke leerresultaten zijn volgens de commissie niet altijd makkelijk te evalueren, en de commissie ziet dan ook ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. Het nieuwe curriculum biedt hiervoor alvast mogelijkheden. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen de docenten hun schriftelijke examens samen aan de hand van een vast sjabloon en worden er verbeterleutels opgesteld.

De opleiding hecht veel belang aan het bewaken en nastreven van het behalen van de basiscompetenties op niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Ze ziet hierin een belangrijke rol weggelegd voor de stages, waarbij de opleiding expliciet heeft gekozen voor een evaluatie aan de hand van de basiscompetenties zoals opgenomen in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Via de ontwikkeling van de verschillende leerlijnen is er ook voor de meer theoretische opleidingsonderdelen een beweging ingezet naar competentiegericht evalueren door een diversifiëring van de evaluatievormen. Er wordt sinds kort, en in het bijzonder na de implementatie van het nieuwe curriculum, meer ingezet op evaluatie via portfolio's, opdrachten, peer- en self-assessment. De commissie stelde, op basis van de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, vast dat de toetsing kwaliteitsvol verloopt. De ingekeken examens sluiten aan bij de leerinhouden en zijn gevarieerd opgesteld. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten. De commissie wil de opleiding aanbevelen om de kwaliteit van de geïntegreerde toetsing te verbeteren. Zeker in het licht van het nieuwe curriculum dient de opleiding voldoende

aandacht te besteden aan het opstellen van geïntegreerde examens zodat de meerwaarde van geïntegreerde opleidingsonderdelen niet teniet wordt gedaan door een gebrek aan integratie op evaluatieniveau.

De opleiding koos ervoor om een afzonderlijke **toetscommissie** te belasten met de kwaliteitsbewaking van de evaluatie. Naast het valideren van de examenresultaten, verzamelt, analyseert en bespreekt de commissie ook de kwantitatieve gegevens omtrent instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens. Ze legt tegelijk de jaarlijkse beleidsdoelstelling met betrekking tot toetsen en evalueren vast. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positieve effect heeft op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. Ze beveelt aan om zorgvuldiger om te gaan met instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens en deze daadwerkelijk in te zetten voor het vormgeven en ondersteunen van toekomstig beleid.

De opleiding stelde in het kader van haar interne kwaliteitszorg vast dat bij zowel studenten, werkveld als docenten ontevredenheid bestond over de wijze waarop de evaluatie van de stages verliep. Er werden vragen gesteld bij de validiteit en transparantie van de evaluatie en de totstandkoming van de definitieve score. Daarom maakt de opleiding, in het kader van de nieuwe stageleerlijn, werk van nieuwe formulieren voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve beoordeling van de stage met aangepaste formulieren voor studenten, docenten, stagebegeleiders en mentoren. Er werd tevens werk gemaakt van heldere beoordelingscriteria waardoor de verwachtingen scherpe werden gesteld en duidelijke cesuren werden aangegeven. De commissie waardeert deze inspanningen en stelde vast dat deze acties de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordelingen hebben versterkt. Ze meent echter dat het versterken en uitbreiden van de stagebezoeken de objectiviteit van de beoordeling verder kan versterken.

Studenten stellen in het kader van de stage in de derde fase een portfolio samen. In het portfolio verzamelen studenten lessen en opdrachten om aan te tonen dat ze de opgelegde competenties hebben bereikt. De commissie heeft verschillende afstudeerportfolio's ingekeken en is overtuigd van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling ervan. De commissie heeft eveneens een selectie van onderzoeksopdrachten ingekeken. De huidige onderzoeksopdracht omvat vier studiepunten en vindt plaats in de derde fase van de opleiding. De studenten dienen een praktijkonderzoek op te zetten, uit te voeren tijdens de stage en na dien de resultaten te analyseren en hierover te reflecteren. De commissie

sie waardeert dat stagescholen de mogelijkheid hebben om onderwerpen aan te brengen. Studenten kunnen kiezen uit een lijst met onderwerpen die aansluiten bij de specifieke expertises van de docenten. De commissie stelt vast dat door de veel opeenvolgende wijzigingen het moeilijk was om inzicht te krijgen in de het verwachte eindniveau en evaluatiecriteria en bijgevolg op de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling van de onderzoeksopdracht. De commissie stelt vast dat de opleiding een duidelijke ontwikkeling heeft gekend de voorbije jaren waarbij de inhoudelijke verwachtingen en eindniveau scherper werden gedefinieerd. De commissie meent echter dat de krappe begroting van vier studiepunten de ontwikkeling van een gedegen eindwerk bemoeilijkt. Ze wil de opleiding adviseren om de geïnvesteerde tijd door studenten duidelijk in kaart te brengen en de begrote studietijd hiermee in lijn te brengen.

De opleiding worstelt echter nog steeds met de beoordeling van de onderzoeksopdrachten, een belangrijk sluitstuk in het beoordelen van een aantal competenties. De commissie stelt vast dat voor een aantal eindwerken op flexibele wijze is omgegaan met de beoordeling. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. Hierdoor is het mogelijk dat het proces en het resultaat niet altijd op dezelfde wijze worden gewogen bij het tot stand komen van de beoordeling. Het ontbreken van een gedegen evaluatieformulier met een duidelijke koppeling naar de leerresultaten heeft zichtbaar geleid tot een evaluatie waarbij het evenwicht tussen proces en product niet coherent werd toegepast. De opleiding heeft de voorbije twee jaar werk gemaakt van het uitwerken van het opstellen van een stageleerlijn met bijhorende geformaliseerde formulieren voor zowel tussentijdse feedback als beoordeling. Dit heeft geleid tot een verbetering van de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling. De commissie is hoopvol dat deze instrumenten de kwaliteit van de beoordeling op een adequaat niveau zal brengen en wil de opleiding tegelijk aanbevelen om de tijd te nemen om het huidige concept te laten rijpen.

De commissie stelt vast dat, conform het toetsplan van de opleiding, veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo is er veel aandacht voor feedback, reflectie en begeleiding onder meer via de leergroepen waar studenten in kleine groepen worden begeleid. Ook via het opleidingsonderdeel 'persoonlijk leertraject' met het taaldossier en de stageportfolio's wordt er op systematische wijze feedback gegeven. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Via de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Recent vernieuwde de opleiding de stage-assessmentformulieren, wat uitdrukkelijk werd gewaardeerd door studenten, docenten en het werkveld. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als transparant en betrouwbaar worden ervaren. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide, betrouwbare en transparante beoordeling.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de **afgestudeerden** gewaardeerd worden door het werkveld. De opleiding heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van VIVES Noord worden sterk gewaardeerd voor hun competenties van de leraar als lid van een schoolteam, voor hun reflectieve vaardigheden en als opvoeder. Het werkveld meent dat de studenten zwakker scoren als partner van de ouders en minder goed scoren als cultuurparticipatie, onderzoeker en ICT-gebruiker. Hiermee scoort de opleiding onder het gemiddelde van de deelnemende instellingen. De commissie waardeert dat er werk is gemaakt van een outputbevraging. Ze meent echter dat het zinvol is om in de toekomst afzonderlijke kwantitatieve en kwalitatieve gegevens te verzamelen per traject.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat het **diplomarendement** zich boven het gemiddelde in Vlaanderen situeert. Ook de gemiddelde studieduur en het diplomarendement is beter dan het Vlaamse gemiddelde. De commissie besluit dan ook dat het gerealiseerd niveau adequaat is gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het bovengemiddelde diplomarendement.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Help een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau uit te bouwen, zodat een formele participatie met studenten gerealiseerd kan worden.
- Neem de explicitering van het omgaan met diversiteit alsook de vormgeving van het taalbeleid nog mee in de (verdere) implementatie van het nieuwe curriculum.
- Integreer de visie en profilering, terug te vinden in de visietekst, leerlijnen en stagerichtlijnen, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van een eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan om diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 verder te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Bed ‘taalvaardigheid’ in in het hele curriculum en laat diversiteit en differentiatie breder, meer geïntegreerd en vroeger aan bod komen in het curriculum.
- Besteed de nodige aandacht aan de bezorgdheden omtrent inhoudelijke overlap en ontbrekende afstemming tussen vakinhouden en stage zolang het oude curriculum nog wordt aangeboden.
- Heb blijvend aandacht voor tijdige communicatie naar studenten via e-mail of het online leerplatform.
- Ga bij een positieve evaluatie van het proefproject rond talentgerichte ontwikkeling in de stage over tot een opleidingsbrede implementatie van dit stageconcept.
- Optimaliseer de stagebegeleiding vanuit de hogeschool en ga na wat de ruimte is om docenten actiever te betrekken bij de (langdurige) stages van studenten.
- Geef vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van bijvoorbeeld het ‘Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider’ van de Vereniging voor lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de mogelijkheden van een ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak.
- Zet de LEMO-test ook in in het curriculum, met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten.

- Besteed in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. Houd daarbij voor de avondopleiding afzonderlijke gegevens omtrent instroom-, doorstroom- en uitstroomrendement bij.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Besteed in het licht van het nieuwe curriculum voldoende aandacht aan het opstellen van geïntegreerde examens zodat de meerwaarde van geïntegreerde opleidingsonderdelen niet teniet wordt gedaan door een gebrek aan integratie op evaluatieniveau.
- Breid de stagebezoeken uit en versterk hiermee verder de objectiviteit van de beoordeling.
- Breng de geïnvesteerde tijd van studenten in het kader van de onderzoeksopdracht in kaart en breng de begrote studietijd hiermee in de lijn.

BIJLAGE I

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

dr. Jeannette Geldens (1961) is lector verbonden aan het Kempelonderzoekscentrum. Zij heeft een veelzijdige ervaring in en met onderwijssectoren als leraar basisonderwijs en speciaal onderwijs, orthopedagoog, lerarenopleider, projectleider (academisch) samen opleiden, (associate) lector en kerndocent Master Leren en Innoveren. Vanaf 2000 is zij zich steeds meer gaan bezighouden met samen (academisch) opleiden. Dat heeft in 2007 onder meer geleid tot haar promotie 'Betekenisvol leren onderwijzen in werkplekleeromgevingen', het in samenwerking met het werkveld ontwikkelen van onder meer een Gesprekswijzer en een Zelfevaluatiekader en het (inter)nationaal presenteren en publiceren over samen (academisch) opleiden. Voor enkele Vlaamse lerarenopleidingen vervulde zij een adviesrol bij het opzetten van een kwaliteitszorgsysteem voor samen (academisch) opleiden. Naast deze activiteiten, begeleidt ze promotie-, master- en praktijkonderzoeken en adviseert ze bij projectaanvragen omtrent samen (academisch) opleiden. Tevens fungeert zij als lid en/of voorzitter van auditcommissies bij erkennings- of accreditatietrajecten onder meer van (academische) opleidingscholen, lectoraten en HBO-masteropleidingen.

Pieter Vissers (1978) studeerde Pedagogische wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij is werkzaam bij de Stad Antwerpen afdeling algemeen onderwijs als HR-Projectconsulent. Hij werkt er aan het lerarentekort in de stad Antwerpen door instroom in het beroep van leraar te bevorderen en uitstroom van leraren te voorkomen, dit in samenwerking met verschillende partners zoals VDAB, lerarenopleidingen, Ministerie van Onderwijs en Vorming en sociale partners.

Ann Schelfhout (1960) studeerde aan de vrije lagere Normaalschool van Borgloon. Ze startte haar loopbaan als leerkracht aan het Buitengewoon Secundair Onderwijs O.-L.-V. Ter Engelen in Maaseik om vervolgens tot 1990 als opvoedster in te staan voor de begeleiding van volwassenen met een verstandelijke beperking in het Dienstencentrum Ter Engelen in Maaseik. In september 1993 richtte ze de basisschool Icarus in Kinrooi op, een vrije keuzeschool van het GO! Ze leidde deze school tot 2005. Sinds 2005 is ze actief als inspecteur voor het basisonderwijs. In 2005-2006 maakte ze deel uit van de visitatiecommissie Kleuteronderwijs van de VLHORA.

Hilde Bosmans (1964) studeerde aan de lagere Normaalschool H. Hart in Heverlee en het Hoger Instituut voor Opvoedkunde te Leuven. Ze startte haar loopbaan als leerkracht in het basisonderwijs van het Heilig Hartinstituut van Oud-Heverlee, waar ze tussen 1993 en 1999 directeur van was. In 1999 zette ze de stap naar de uitgeverwereld waar ze eerst Educatief voorlichter was bij uitgeverij Van In en vervolgens Uitgever bij Uitgeverij Pelckmans. In 2004 ging ze terug voor de klas staan. Sinds 2007 is ze actief als inspecteur voor het basisonderwijs.

Agnes (Marijke) Kuijten (1948) studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Rijks Universiteit Utrecht. Gedurende 33 jaar was zij als docent werkzaam in het opleidingsonderwijs voor leraren, aanvankelijk aan de Katholieke Opleiding voor Kleuterleidsters te Amersfoort en vanaf 1989 aan de Katholieke Pedagogische Hogeschool Domstad te Utrecht. Ten aanzien van curriculum ontwikkeling waren haar domeinen: taaldidactiek, jeugdliteratuur en NT2. Naast lesgevende taken is zij gedurende 5 jaar coördinator geweest van de internationale klas van Interactum Nederland. Tijdens de Domstad periode behoorde stage- en studiebegeleiding tot haar taken, o.a. de begeleiding van deeltijdstudenten uit het 2+ traject, een verkorte opleiding voor academici en bachelors van andere studierichtingen. Sinds haar pensionering is zij als docent Literatuur verbonden aan de Volksuniversiteit Nederland. In 2006 en 2009 maakte zij al eens eerder deel uit van een visitatiecommissie van de VLHORA.

Laurie Meeuws (1983) is student Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool Gent. Na haar opleiding middelbaar onderwijs werkte ze als medewerker in diverse bibliotheken en boekhandels. In 2010 startte ze als zij-instromer met de opleiding tot leerkracht basisonderwijs. Ze behaalde haar diploma van Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in juli 2014.

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs - parallelle commissie 3

Een evaluatie van de kwaliteit van de professionele opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de AP Hogeschool, Erasmushogeschool Brussel, Karel de Grote-Hogeschool en Katholieke Hogeschool Leuven

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE
LAGER ONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 3

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/36

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Lager onderwijs. Deze visitatiecommissies brengen met dit rapport verslag uit over hun evaluatie van de opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitters en de leden van de visitatiecommissies voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleidingen te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

In 2013 zijn de professionele bacheloropleidingen Lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen op hun kwaliteit gevisiteerd. Het doel van deze visitaties is tweevoudig. In de eerste plaats leggen de opleidingen verantwoording af over de wijze waarop kwaliteit en kwaliteitszorg op drie generieke kwaliteitswaarborgen zijn uitgewerkt en toegepast. In de tweede plaats dienen de visitaties een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen.

De visitatiecommissie brengt met haar rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen. De oordelen zijn gebaseerd op het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professionele bacheloropleiding Lager onderwijs in Vlaanderen. Naast haar oordeel in het kader van de accreditatie van de opleiding formuleerde de commissie ook aanbevelingen en suggesties in het kader van de continue (kwaliteits)ontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft de bezoeken als zeer inspirerend en leerzaam ervaren. De commissie dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie is alleen mogelijk door de inzet van al wie voor opleiding betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

De omstandigheden waaronder de uiteindelijke rapporten tot stand zijn gekomen waren niet ideaal. Dankzij de professionele inzet van de secretaris en de collega's, die het werk gaande het proces hebben overgenomen, heeft de commissie haar werk naar behoren kunnen afronden.

Mieke Smits,
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – commissie 3	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	25
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	37
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	AP Hogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	43
Hoofdstuk II	Erasmushogeschool Brussel Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	65
Hoofdstuk III	Karel de Grote-Hogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	91
Hoofdstuk IV	Katholieke Hogeschool Leuven Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	117
	BIJLAGEN	
Bijlage I	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	143

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I	Bijlagen bij het opleidingsrapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – AP Hogeschool
	- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
	- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
	- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
	- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
	- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
	- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Lager onderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Erasmushogeschool Brussel
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Karel de Grote-Hogeschool
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk IV** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool Leuven
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – parallele commissie 3

1 INLEIDING

De opleiding professioneel gerichte bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallele commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie Lager onderwijs – parallele commissie 3 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallele commissie 3 de volgende instellingen bezocht:

- van 22 t.e.m. 23 oktober 2013: AP Hogeschool
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 13 t.e.m. 14 oktober 2013: Katholieke Hogeschool Leuven
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 2 t.e.m. 3 december 2013: EhB
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

- van 17 t.e.m. 18 december 2013: Karel de Grote-Hogeschool
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Lager onderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Lager onderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Lager onderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 23 april 2013 en 21 juni 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 en 15 juli 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie Lager onderwijs, parallelle commissie 3, heeft de volgende samenstelling:

Tot Voorzitter

- Mevr. **Mieke Smits**, personeelsdirecteur, directeur van het Taaluniecentrum “Nederlands als vreemde taal” te Brussel.

Onderwijsdeskundig lid

- Dhr. **Jan Vanhoof**, hoofddocent in het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen te Antwerpen.

Domeindeskundig lid (focus werkveld)

- Dhr. **Eddy Boutens**, gewezen directeur in een basisschool te Brugge.

Domeindeskundig lid (focus vakdeskundigheid)

- Dhr. **Ludo Heylen**, directeur van het CEGO, het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs.

Student lid

- Mevr. **Jenneke de Kerf**, studente Arteveldehogeschool.

Mevr. **Daphne Carolus**, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar de bijlagen.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij:

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelf-evaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelf-evaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelf-evaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelf-evaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 6 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepas-

sing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleidingen meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeter suggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeter suggesties

die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de vier parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport lager onderwijs

1 INLEIDING

Goed opgeleide en zelfbewuste leraren en een duidelijke positionering van lerarenopleidingen zijn van maatschappelijk belang. Het beroep van leraar en dat van lerarenopleider verdienen dan ook de noodzakelijke maatschappelijke erkenning en status.

De kwaliteit en de kwaliteitszorg van de lerarenopleiding is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid, de opleidingen/universiteiten en het werkveld.

De visitatiecommissies hebben de taak de kwaliteit van de opleidingen, bachelor Lager onderwijs, te beoordelen op basis van hun zelfevaluaties in relatie met het decretaal bepaalde domeinspecifieke referentiekader, in dit geval de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs, uitgewerkt in de tien functionele gehelen. Een belangrijke vraag tijdens de visitatie is of de opleiding doet wat ze moet doen en doet wat ze zegt te doen.

De commissies zien het als hun verantwoordelijkheid de lerarenopleidingen en het wettelijke referentiekader te beschouwen in relatie tot maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. Naar aanleiding van de analyses van de vastgestelde formele kaders en de evaluaties van de lerarenopleidingen willen de commissies enkele elementen bij de opleidingen sterker onder de aandacht brengen.

In deze beschouwing gaan we eerst in op de visie van de huidige lerarenopleidingen. Vervolgens komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met het kennisniveau, de taalvaardigheid, media en technologie, levenslang leren en de professionaliteit van de lerarenopleiders.

Het doel van deze beschouwing is de kwaliteit van de lerarenopleidingen te versterken door de opleidingen handvatten te bieden om verder na te denken over de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

2 VISIE OP OPLEIDEN

Opleidingen hebben handvatten nodig om hun opleiding in te richten. Het inrichten van een opleiding is een samenspel tussen de kaders die zijn vastgelegd in officiële en algemeen aanvaarde ideologische documenten enerzijds, en de uitwerking ervan in een opleidingsspecifiek curriculum. De kunst is een opleiding in te richten die voldoet aan de gestelde kaders maar die ook de grenzen opzoekt om de eigen visie en eigenheid van de opleiding tot uitdrukking te laten komen. Alle opleidingen gaan er impliciet of expliciet van uit dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, gebaseerd op sociaal-constructivistische leertheorieën.

Dergelijke uitgangspunten hebben steeds consequenties voor de inrichting van de opleiding. Immers een visie op opleiden veronderstelt integraliteit. De commissies pleiten daarom nadrukkelijk voor een meer integrale eigentijdse opleidingsvisie, waarin inhoud, organisatie en personeelsontwikkeling aantoonbaar met elkaar verbonden zijn, als ook de taakstelling van de opleiding in post-initiële activiteiten.

Uiteraard is de primaire doelstelling van elke opleiding al haar aanstaande leraren te ondersteunen in hun evolutie naar de startbekwaamheden. De domeinspecifieke beschrijvingen bieden de opleidingen de gelegenheid eigen zwaartepunten te benadrukken. Zo dient de opleiding bij elke nadruk die zij zelf wil leggen, steeds te borgen dat de eerstgenoemde doelstelling voor alle kandidaten haalbaar blijft.

3 KENNISNIVEAU VAN DE STUDENTEN

Tijdens de opleiding bouwen aanstaande leraren beroepsspecifieke kennis op, bestaande uit theoretische en praktische kennis en vaardigheden en attitudes. De opleiding moet kunnen uitgaan van een bepaald kennisniveau om daadwerkelijk een start te maken met de specifieke beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Naast een brede algemene ontwikkeling bij aanvang van de

studie is een goed ontwikkelde taalvaardigheid cruciaal. Zeker in een opleiding die is gebaseerd op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is een hoog ontwikkelde taalvaardigheid noodzakelijk.

Dit heeft consequenties voor het beleid gericht op de instroom, toelating, selectie en ondersteuning van studenten. Een verantwoordelijkheid die niet enkel bij de opleidingen kan worden gelegd. Naar oordeel van de commissies rechtvaardigt de maatschappelijke relevantie van het beroep een helder toelatings- en selectiebeleid binnen realistische wettelijke kaders.

4 TAALVAARDIGHEID

Om zich conceptueel in het beroep te ontwikkelen dient de taalvaardigheid al op een hoog niveau te zijn ontwikkeld als de student begint. Anders gaat er veel energie naar de taal en de taalvaardigheden zelf en niet naar de ontwikkeling van het leraarsberoep. Hoewel de relatie tussen taal, taalvaardigheden en het opbouwen van cognities van het beroep wetenschappelijk kan worden onderbouwd, is er in de basiscompetenties en de uitwerking naar de tien functionele gehelen geen aandacht voor taal als instrument om het beroep te leren. Zeker nu de zorg om de taalvaardigheden van aanstaande leraren toeneemt, zou het gerechtvaardigd zijn een basiscompetentie taal als vakspecifiek en als vakoverstijgend instrument te formuleren. De opleidingen hebben veelal een taalbeleid. Vaak richt het beleid zich op het remediëren van taalachterstanden en op het leren van beroepsspecifieke taalvaardigheden (13 doelen) en niet op het leren van het leraarsberoep. Hoewel schrijven – de moeilijkste taalvaardigheid – in alle opleidingen een belangrijk instrument blijkt te zijn om cognities van het beroep op te bouwen, zichtbaar te maken (individueel en in groepen) en aan te tonen (startbekwaamheid), verdient het ontwikkelen van schrijven als ‘academische vaardigheid’ in de opleidingen meer aandacht. Het betreft een competentie die niet zonder meer aanwezig is in de opleidingen en die doorheen de opleiding opgebouwd zou kunnen worden, bij voorkeur gekoppeld aan het onderzoekend en reflecterend ontwikkelen van het beroep, resulterend in een bachelorproef met een toegepast wetenschappelijk karakter.

De toenemende complexiteit en de dynamiek van de huidige samenleving stellen hoge eisen aan de (aanstaande) leraren van onze kinderen. Als gesprekspartners dienen zij nadrukkelijker dan voorheen te beschikken over een palet aan competenties (kritische denkkracht, analytisch vermogen, argumentatiekunde, verbindend vermogen en zo meer). De complexiteit en

de dynamiek stellen aan de leraar als gesprekspartner van ouders hoge eisen. Gelet hierop zouden de opleidingen in de opleidingsdidactiek aan dit aspect in sterkere mate aandacht moeten schenken.

5 MEDIA EN TECHNOLOGIE

Met de komst van de computer, internet, tablets, zijn de mogelijkheden in het onderwijs sterk toegenomen, niet alleen als middel maar ook als leeromgeving. Dat betekent tevens met een andere blik naar leren en onderwijzen en naar de leerlingen en hun mogelijkheden leren kijken. De commissies trekken de huidige aandacht voor media en techniek voor de leraren van de toekomst door naar nadruk op wetenschap en techniek (science and technology). Dit vergt van de opleidingen, nadrukkelijk ondersteund door een stimulerende overheid, een grote inspanning om in de opleidingsdidactiek, 'omgaan met technologie' als basiscompetentie voor de startbekwame leraar aan te brengen. Ook de lerarenopleiders, waaronder de vakspecialisten, moeten in de gelegenheid worden gesteld zich voortdurend in de mogelijkheden van wetenschap en techniek verder te professionaliseren. De commissies zien hier kansen voor de opleidingen om het opleidingscurriculum en het professionaliseringsbeleid in samenhang te benutten. Ook de inbedding in hogeschool en universitaire organisatievormen met een diversiteit aan faculteiten biedt elke opleiding kansen ieders talenten voor wetenschap en techniek te activeren en te stimuleren ten behoeve van betekenisvol toekomstgericht onderwijs aan de kinderen.

6 LEVENSLANG LEREN

Eens een leraar, altijd een leraar is niet houdbaar in een tijd dat de maatschappelijke, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zich opstapelen. De samenleving wordt steeds complexer en er wordt een steeds groter beroep op de vaardigheden van de leraar gedaan.

Opleiden voor de toekomst houdt in dat leren niet ophoudt na het behalen van het diploma. In opleidingen zien de commissies goede aanzetten om het professionaliseren ook na de opleiding hand in hand te laten gaan met het werk en de mensen in de werkplekleeromgeving.

Naast toekomstgericht en betekenisvol samen opleiden biedt een adequaat ingerichte werkplekleeromgeving naar oordeel van de commissies mogelijkheden voortdurend te blijven leren van en met elkaar. In een dergelijke, overigens kwalitatief te omschrijven werkplekleeromgeving ontstaan mogelijkheden om levenslang leren op een logische, meer natuurlijke

manier integraal onderdeel te laten zijn van de opleiding. Daarmee is sprake van wederkerige professionele verticaliteit als organisatieprincipe.

De commissies pleiten er dan ook voor dat de lerarenopleidingen en de scholen minder vrijblijvend en gestructureerd gebruik maken van elkaars deskundigheid en dat zij hun samenwerking op het gebied van samen opleiden versterken.

Ook actief zijn in post-initiële of andere externe activiteiten kan gunstig uitpakken voor de professionaliteit van de lerarenopleiders.

7 PROFESSIONALITEIT VAN LERARENOPLEIDERS

In een opleiding die zich baseert op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is de rol van lerarenopleiders tweeledig: aanstaande leraren begeleiden in het ontwikkelen van cognities over het beroep leraar lager onderwijs en het leren reflecteren op die cognities. Opleiders leren aanstaande leraren in de geëigende vaktaal na te denken, te praten en te schrijven om het leraarsberoep te leren.

Om dit proces te begeleiden is het ook van belang dat lerarenopleiders de lagere school kennen, niet alleen in theorie maar ook in praktijk. Stageplaatsen voor opleiders op de basisschool vormen een goede aanvulling op de professionele ontwikkeling van opleiders. Mooie voorbeelden zijn reeds uitgewerkt op opleidingen.

Met betrekking tot het professionaliseren van lerarenopleiders bepleiten de visitatiecommissies meer aandacht voor de veelzijdige rol van opleiders die voortdurend verschillende soorten kennis en vaardigheden moeten kunnen combineren (vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, begeleidings- en feedbackvaardigheden, enz.).

Lerarenopleiders mede verantwoordelijk maken voor het hele opleidingsproces – ontwikkelen, uitvoeren en toetsen – kan bijdragen aan de professionalisering van opleiders. Specifieke aandacht zou er kunnen zijn voor het 'academisch/onderzoeksgericht/ontwikkelingsgericht' schrijven als onderdeel van het leren van het beroep (ontwikkeld gericht) en het aantonen van de gewenste kwalificaties (controlegericht). Aan deze kwaliteit dienen alle lerarenopleiders te voldoen.

Toetsbeleid staat op veel opleidingen in de steigers. In het nadenken over het toetsbeleid zouden de commissies willen meegeven het toetsbeleid integraal onderdeel te laten uitmaken van het totale opleidingsproces en het toetsbeleid in de toekomst nadrukkelijk door te ontwikkelen.

Zo zullen opleidingen met een sociaal-constructivistisch opleidingsconcept veel waarde hechten aan formatieve (ontwikkelingsgerichte) toetsing en zullen zij vanuit dit opleidingsconcept hun toetsbeleid expliciet kunnen door ontwikkelen. De commissies dagen de opleidingen uit om vanuit het eigen opleidingsconcept het toetsbeleid in de toekomst verder te ontwikkelen.

Een lerarenopleider werkt voortdurend samen en leidt met een groot aantal collega's aanstaande leraren op, in de opleiding en op de werkvloer. Een breed samengesteld team waarin verschillende vakspecifieke en meer algemeen opleidingsspecifieke kwaliteiten samenkomen is noodzakelijk om de aanstaande leraren in hun ontwikkeling te ondersteunen en uit te dagen. Ook vanuit dit gegeven pleiten de commissies voor voortdurend na te denken over de invulling van het curriculum op de lerarenopleiding als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dus ook van actoren buiten de opleiding, zoals onderzoekers, inspectie, begeleiders, leraren basisonderwijs.

8 TOT SLOT

Opleidingen staan er niet alleen voor. Het opleiden van leraren voor nu en de toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid. De commissies die de bachelor opleidingen Lager onderwijs hebben gevisiteerd, kregen de kans in korte tijd alle opleidingen met kennis van zaken maar met de nodige distantie te mogen beschouwen.

Naast hun controlerende taak willen de commissies mede met deze nabeschuiving een beknopte bijdrage leveren aan de discussie over wat een leraar lagere school en een lerarenopleider nu precies competent maakt voor hun professie. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de toekomst en is, steeds vanuit een positieve insteek en met respect voor de huidige lerarenopleidingen, gepoogd suggesties te geven voor het betekenisvol samen opleiden van aanstaande leraren tot deskundige, zelfbewuste en verantwoordelijke leraren die in staat zijn rekenschap af te leggen aan de maatschappij. De samenleving moet als vanzelfsprekend uit kunnen gaan van en vertrouwen op hooggekwalificeerde leraren lager onderwijs, ook in de toekomst.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 3

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professionele bacheloropleidingen onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

Alle hier betrokken opleidingen worden aangeboden door Erasmushogeschool Brussel (EhB), Artesis-Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP), Karel de Grote-Hogeschool (KdG) en Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven).

De bacheloropleidingen tellen 180 studiepunten, verspreid over drie jaar. De opleidingen hebben hiervoor modeltrajecten uitgewerkt.

De opleiding aan EhB, KHLeuven en KdG hebben een traject voor werkstudenten uitgewerkt. De opleiding van de KHLeuven wordt aangeboden te Leuven en te Diest.

De opleidingen verschillen sterk in schaalgrootte. De opleiding van EhB telt 85 studenten, die van AP 271, aan KdG studeren op dit moment 649 studenten en aan KHLeuven gaat het om 676 studenten.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding aan EhB en AP als voldoende. De opleidingen aan KHLeuven en KdG scoren goed.

Alle opleidingen hebben visie en profilering uitgewerkt. De wijze waarop deze geconcretiseerd zijn of vertaald werden naar de opleiding verschilt tot op heden. Ook zijn de visie en profilering niet altijd even helder uitgeschreven, waardoor deze weinig gekend zijn bij studenten en docenten.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld in overleg met alle betrokken opleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleidingen aan EhB en AP hebben geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). De basiscompetenties werden integraal als opleidingsspecifieke leerresultaten overgenomen. Hierdoor sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

Aan KHLeuven werden de decretale basiscompetenties aangevuld met een nieuwe competentiematrix, waarmee ze een eigen invulling wilde geven

aan de decretaal vastgelegde basiscompetenties. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. De opleiding koppelde meerdere competenties aan elke verantwoordelijkheid, die op hun beurt worden vertaald in uitingvormen of gedragsindicatoren. Hierdoor wil de opleiding ze herkenbaar en hanteerbaar maken voor zowel opleiding, werkveld als student. In het uitwerken van de competenties en gedragsindicatoren heeft de opleiding aandacht besteed aan zorg, cultuureducatie, talenbeleid en multimedia. De opleiding van KdG heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties. Daarbovenop laat de opleiding zich leiden in haar plannen en activiteiten door bijkomende competenties die apart worden opgenomen in de interne documenten zoals studiewijzers. Deze competenties zijn al dan niet hogeschoolbreed en worden geformuleerd op het gebied van taal, internationalisering en diversiteit. De commissie waardeert KHLeuven om de domeinspecifieke leerresultaten te vertalen in eigen opleidingsspecifieke leerresultaten. Ook de aanpak van KdG waardeert de commissie, al moet deze nog verder worden vormgegeven. Uiteraard sluiten de leerresultaten van KHLeuven en KdG ook prima aan bij de eisen uit het vakgebied en werkveld.

Alle opleidingen onderhouden op structurele wijze contacten met het werkveld. Alle opleidingen hebben sinds de vorige visitatie werk gemaakt van deze structurele verankering binnen de opleidingsstructuren. Aan EhB kan deze nog worden versterkt.

Verder werkte KHLeuven een competentieprofiel uit dat niet alleen fungeert als een gebruiksinstrument op alle niveaus, maar tegelijk gebruikt werd als inspirerend voorbeeld in verschillende (inter)nationale instellingen. Sterk punt van de opleiding aan KdG is het Onderwijs op maatconcept.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor opleidingen aan EhB en AP als voldoende. De opleidingen aan KHLeuven en KdG scoren goed.

Alle opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvatten 180 studiepunten, met uitzondering van de specifieke trajecten voor werkstudenten en zij-instromers, waar er mits EVC/EVK-procedures verkorte trajecten worden aangeboden. Alle opleidingen hanteren, al dan niet sinds kort, een semestersysteem waarbij het merendeel van de opleidingsonderdelen worden afgerond na elk semester. Vaak vormt de stage hierop een uitzondering.

De opleidingen zijn verschillend opgebouwd. Aan AP wordt de opleiding gestructureerd in vier competentieclusters, samen met enkele verticale en horizontale leerlijnen. Aan de KdG is het 'Onderwijs op Maat'-concept (OOM) richtinggevend voor de opbouw van het curriculum. De commissie wil aanbevelen om het OOM nog meer in praktijk te brengen en organisatorische belemmeringen weg te werken. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding een antwoord probeert te bieden op de toegenomen diversiteit bij studenten. De opleiding van EhB maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromgevingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit', die elk een afzonderlijke invulling krijgen. Aan KHLeuven wordt dan weer gewerkt met een instroom-, doorstroom- en uitstroom-fase. De commissie waardeert de heldere opbouw van het programma.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn bij alle opleidingen gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden.

Sinds september 2010 wordt aan de KdG een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toemende lerarentekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Omwille van de herkenbaarheid, intern en in het werkveld, loopt het curriculum van de verkorte trajecten zo veel mogelijk gelijk met het curriculum van het regulier traject.

In alle opleidingen is voldoende aandacht voor vakinhoudelijke kennis (die overeenkomt met de vakken op de basisschool), vakdidactiek en onderwijskunde. De functionele gehelen 1 tot en met 5 en 10 komen dan ook allemaal zeer sterk aan bod in de verschillende opleidingen. De uitwerking van functionele gehelen 6 tot en met 9 is verschillend. Sommige opleidingen, zoals aan de KdG opteren ervoor om deze competenties vooral te verwerven tijdens de stage. Aan de opleiding van AP wordt zichtbaar meer samengewerkt binnen de geïntegreerde opleidingsonderdelen en gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor de invulling en samenhang van deze opleidingsonderdelen. Deze samenwerking uit zich onder andere in de geslaagde integratie van muzische vorming en wereldoriëntatie. Ook tijdens het projectmatig werken binnen de opleiding is de samenwerking binnen het docententeam een zichtbare meerwaarde.

Daarnaast komen ook reflectie en onderzoek aan bod in het programma. De commissie stelt vast dat alle opleidingen deze leerlijn grondig in het programma aan bod willen laten komen, maar dat de specifieke uitwerking nog kan versterkt worden. Zo moet KHLeuven er over waken dat reflectie en onderzoek ingebed worden in het groeipad van de studenten. Aan EhB wordt vanaf het eerste jaar aandacht besteed aan het kritisch screenen van bronnen en het juist refereren. De voorbije jaren is de opleiding actief geweest om een 'ideale leerlijn onderzoekend handelen' uit te zetten. De commissie waardeert die inspanning, maar vindt de leerlijn vooralsnog te weinig zichtbaar en onvoldoende uitgewerkt. De AP zou dan weer moeten maken van een sterkere integratie van de onderzoeksvaardigheden in de verschillende opleidingsonderdelen. KdG heeft de voorbije jaren gewerkt aan de versterking van de onderzoeksvaardigheden, maar de visie hieromtrent is nog niet bij alle docenten evenzeer gedragen.

Thema's als taalbeleid, NT2, ICT en diversiteit kennen evenzeer een plaats in de opleidingen. De invulling er van verschilt evenwel. Ook de mate waarin deze thema's al geïntegreerd worden in de andere opleidingsonderdelen verschilt. Aan EhB leren de studenten goed omgaan met diversiteit, maar ziet de commissie dan weer ruimte om het taalbeleid te versterken. Aan de hand van een taalportfolio, gebaseerd op de 13 doelen, laten studenten van AP hun eigen taalontwikkeling zien. De 13 doelen vormen ook een uitgangspunt voor alle docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om het taalbeleid te vertalen in een opleidingsbrede leerlijn, maar mist soms een geïntegreerde aanpak van taal doorheen de volledige opleiding. Het ICT beleid van KdG is wervend en getuigt duidelijk van expertise.

De opleidingen in Antwerpen (AP en KdG) en Brussel (EhB) proberen de studenten bovendien vertrouwd te maken met de uitdagingen van het lesgeven in een grootstedelijke context. De commissie waardeert deze aanpak ten eerste, al denkt ze dat de opleidingen van KdG en EhB hier nog een stap verder in kan gaan.

Alle opleidingen bieden prima cursusmateriaal aan dat bestaat uit handboeken, syllabi, cursusteksten en artikels. Opvallend was de zeer goede inhoudelijke kwaliteit van het materiaal aan KHLeuven. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert. Ook

de online-leerplatformen worden overal degelijk gebruikt. De werkvormen zijn zeer divers en aangepast aan de leerresultaten en de studentenpopulatie. Aan EhB zijn heel wat werkvormen vernieuwend en innovatief, zoals microteaching, teamteaching, didactisch labo, peertutoring, ontwerpate- liers en het intergenerationeel project. Samen met een lector maken de studenten lesvoorbereidingen, waardoor een vraaggestuurde begeleiding mogelijk is. Over het algemeen stelt de commissie aan alle opleidingen vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruik- baar in hun stages. Pluspunten zijn er voor KdG en KHLeuven, die er in slagen om met de grote studentengroepen toch interactief te werken. Voor wat betreft AP stelt de commissie vast dat communicatie naar studenten met betrekking tot praktische afspraken een werkpunt blijft. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laat- tijdig worden gecommuniceerd. Anderzijds stelt de commissie vast dat de communicatie tussen studenten en docenten laagdrempelig en vlot ver- loopt, wat maakt dat problemen snel verholpen worden.

De opleidingen voorzien praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. Bij alle opleidingen ligt de focus aanvankelijk op observatie en participatie en/of het geven van voorgestructureerde les- sen. Dit evolueert naar volwaardige stagedagen en deelname aan diverse (thematische) activiteiten. Alle opleidingen voorzien in de derde fase een langdurige stageperiode om de startbekwaamheid van studenten te garan- deren. Aan KHLeuven sluiten de inhouden van de opleidingsonderdelen zo nauw mogelijk aan bij de stagethema's, zodat onmiddellijk de link tussen theorie en praktijk kan worden gemaakt. Aan AP waardeert de commissie dan weer dat de opleiding bij de stages ruim aandacht besteedt aan onder andere de grootstedelijke context en leergebiedoverschrijdende aanpak maar ziet ruimte om meer keuzemogelijkheden in te bouwen.

Aan alle opleidingen worden de studenten just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessen- rooster. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun opleidingsbegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren.

Alle opleidingen onderhouden goede contacten met de stagescholen via formele en informele contacten. Ook worden vaak mentorenopleidingen voorzien. Vermeldenswaardig is de intensieve samenwerking met het werkveld, die KdG onderhoudt met specifieke scholen. Deze scholen wor- den POLS-scholen (Professioneel ontwikkelende leerscholen) genoemd. Dit is een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking tussen school of scholengemeenschap en een lerarenopleiding.

Verder zijn de studenten over het algemeen vrij tevreden over zowel de stage zelf als de stagebegeleiding en waarderen ze de directe feedback bij een stagebezoek. Aan EhB wordt twee tot drie keer per stageperiode een stagebezoek voorzien. Studenten aan KHLeuven geven aan dat de voorbe- reidingslast van de stage groot is. De oorzaak hiervan ligt bij de uitgebreid- heid van de lesvoorbereidingen en reflectieverslagen in het kader van het stageportfolio. Aan KdG geven studenten aan dat de overgang van het eer- ste naar het tweede jaar wat betreft stage, groot is. De commissie beveelt aan om in het kader van het POLS-project na te gaan wat de mogelijkhe- den zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten verlopen.

Soms, zoals aan KHLeuven, is de eindstage gekoppeld aan de bachelor- proef. De studenten voeren dan een praktijkgericht onderzoek over hun stage. Ook aan EhB en KdG is de bachelorproef een actieonderzoek. In het traject voor werkstudenten aan KdG is geen bachelorproef opgenomen. Er wordt immers van uitgegaan dat deze studenten de nodige onderzoeks- vaardigheden verworven hebben in hun vooropleiding. De commissie meent echter dat het ook voor deze studenten zinvol zou zijn om een ge- integreerd eindwerk uit te werken waarin ze de onderzoeksvaardigheden uit hun vooropleiding combineren met de in de opleiding ontwikkelde on- derzoeksvaardigheden eigen aan het beroep leraar basisonderwijs. Aan AP wordt het afstudeerwerk ingevuld als een combinatie van een bachelor- proef, taalportfolio en afstudeerportfolio.

Alle opleidingen trachten de studeerbaarheid van het programma te be- waken. Aan KHLeuven blijkt uit studentenbevragingen dat de perceptie van studenten vaak negatief is. Eenmaal afgestudeerd zijn studenten ech- ter minder negatief over de studeerbaarheid van de opleiding. Desondanks is de opleiding zich bewust van de zware belasting van studenten. Aan EhB heeft de opleiding werk gemaakt van een betere spreiding van de studie- belasting over het volledige programma. Ook het aantal contacturen werd beperkt om meer tijd vrij te roosteren voor studie, opdrachten en voorbe- reiding van de stage.

De opleidingen beschikken – ondanks de afgenomen of stabiele docenten-capaciteit – over voldoende en goed opgeleid personeel. Aan KHLeuven worden op regelmatige tijdstippen experts uitgenodigd om van uit hun expertise of ervaring specifieke leerinhouden aan studenten bij te brengen. Ook aan EhB worden gastdocenten uitgenodigd. Alle opleidingen hebben een actief professionaliseringsbeleid waarbij docenten voldoende tijd en ruimte krijgen voor individuele professionaliseringsactiviteiten. Opleidingen werken ook steeds meer met teamgerichte professionaliseringsactiviteiten, vertrekkend vanuit de noden van de opleiding.

Ondanks de hoge werkdruk treft de commissie bij de verschillende opleidingen een gedreven team aan dat sterk inzet op de realisatie van het programma en de begeleiding van studenten. De commissie waardeert dat er steeds meer wordt samengewerkt en men samen de verantwoordelijkheid opneemt voor bepaalde geïntegreerde opleidingsonderdelen. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback.

Alle opleidingen leveren heel wat inspanningen inzake instroombeleid om studenten inzicht te geven in hun startcompetenties. Opleidingen organiseren instaptoetsen of screeningstesten die aanleiding geven tot begeleiding of een individueel studietraject. Om de doorstroom te vergroten kunnen eerstejaarsstudenten aan KHLeuven zich laten begeleiden door een tutor (een derdejaarsstudent). In de opleiding is er per traject een studieadviesbureau om efficiënt te kunnen inspelen op concrete studenten-aangelegenheden. De studieadviseur is doorheen het academiejaar het aanspreekpunt voor studenten voor alles wat te maken heeft met het aanvragen van vrijstellingen, opstellen of wijzigen van individuele studieprogramma's of vragen in verband met leerkrediet. Alle studenten krijgen van bij de start een studietrajectbegeleider toegewezen. De opleiding aan KdG speelt in op zowel het beginniveau als op de studiekeuze van studenten. De opleiding organiseert beginassessments voor alle vakgebieden. Aan de hand van de resultaten worden studenten geadviseerd om een specifiek traject te volgen, waarbij ofwel aandacht gegeven wordt aan verdieping ofwel ruimte wordt gecreëerd voor remediëring. De inspanningen resulteren in lagere drop-outcijfers dan gemiddeld voor de opleiding. Aan EhB investeert de opleiding in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in kleine groepen begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten

bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Aan AP is de instroom van het aantal studenten uit het ASO dalend, wat maakt dat de opleiding een daling van het niveau van de startcompetenties vaststelt. De opleiding stelt vast dat de groeiende groep studenten uit het BSO problemen heeft om de gewenste instapcompetenties te halen. Daarnaast blijkt uit de ervaring van de studieloopbaancoach dat vele instromers onvoldoende inzicht hebben in het hoger onderwijs en/of de opleiding. Daarom heeft de opleiding een specifiek instroombeleid ontwikkeld, voorafgaand aan de opleiding en geïntegreerd in de eerste fase van de opleiding.

Ondanks de inspanningen, kennen de opleidingen een substantiële drop-out van studenten in de loop of na de eerste fase. Aan EhB is deze groter dan aan de andere bezochte instellingen. Daarom investeert de opleiding sinds 2009 in extra studie- en studietrajectbegeleiding, taalbegeleiding voor studenten en werden er diverse aanpassingen in het curriculum doorgevoerd om de studeerbaarheid van de opleiding te verhogen. De laat-tijdige drop-out is dan weer vaak te wijten aan het niet opvolgen van adviezen of een negatieve stage-ervaring.

Niettemin meent de commissie dat de studiebegeleiding aan alle opleidingen adequaat en gestructureerd verloopt. Ook in het tweede en derde jaar van de opleidingen is er voldoende begeleiding voor handen. Aan alle opleidingen is een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten, tutoraten, bijscholingen en bijspijkercurssussen... wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde opleidingsonderdelen en stages. Aan KdG stelde de commissie vast dat de doorstroom in de huidige trajecten niet goed is voor studenten die naast de opleiding nog een (deeltijdse) job uitoefenen. De commissie vindt dit problematisch voor een opleiding die zich richt op werkstudenten.

Op het vlak van internationalisering hebben de opleidingen inspanningen geleverd om de studenten een internationale ervaring te laten opdoen. Ze doen dit o.a. via de klassieke studentenuitwisseling (zoals Erasmus), maar vaak door het uitbouwen en het aanbieden van een eigen netwerk van buitenlandse bestemmingen. De internationale uitwisseling aan KdG en aan AP scoren sterk. Daarnaast wordt er ook gewerkt aan internationalisation@home door middel van Engelstalige opleidingsonderdelen en cursusmateriaal. Ook voor de docenten worden faciliteiten gecreëerd om een internationale ervaring op te doen.

De opleidingen kunnen over het algemeen gebruik maken van moderne en verzorgde infrastructuur. Deze bestaat meestal uit klaslokalen, aula's, ICT-ruimte, mediatheken, ... De infrastructuur aan EhB is nogal verouderd. In 2016 is er wel een verhuis van de nieuwe campus gepland. Aan AP zou de infrastructuur beter onderhouden moeten worden. De commissie beseft dat de opleiding reeds uitkijkt op een volledige verhuis naar een nieuwe campus in 2015, maar meent dat dit geen afbreuk doet aan de noodzaak om de bestaande infrastructuur zo goed als mogelijk te onderhouden. Die aan KHLeuven is dan soms weer te klein. Voor wat betreft KdG is de mediathiek op de campus volledig toegespitst op de lerarenopleiding. De commissie stelde vast dat de mediathiek voorzien is van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau voor alle opleidingen als voldoende.

De commissie vond bij elke opleiding een impliciet of expliciet toetsbeleid terug dat in meer of mindere mate reeds concreet is uitgewerkt. De opleiding aan KdG kent nog geen opleidingsspecifieke toetsvisie. De opleiding plant om in de loop van 2014-2015 werk te maken van een eigen visie op toetsen. De opleiding heeft er momenteel voor gekozen om heel praktisch aan de slag te gaan met de hogeschoolbrede tekst rond toetsbeleid. Ze startte in het academiejaar 2012-2013 met het in kaart brengen van het assessment in de opleiding. Hiervoor werd een toetsmatrix opgesteld waarbij werd gekeken naar de getoetste leerresultaten, de evaluatievormen, de communicatie en de feedback. In een tweede fase wordt een analyse gemaakt van de bestaande toetspraktijk. De opleiding aan AP werkt momenteel aan een toetsstelsel. In de loop van 2013-2014 plant de opleiding de oprichting van een toetscommissie die de kwaliteit van het toetsstelsel moet bewaken. De toetscommissie zal eveneens aandacht besteden aan de structurele verwerking van informatie afkomstig van evaluaties door studenten, programma-evaluaties en focusgesprekken. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positief effect zal hebben op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. Aan EhB dan weer startte de opleiding in 2011-2012 met het uitwerken van een toetsbeleid. Hiervoor werd professionalisering voorzien voor het docententeam en ondersteuning geboden door de centrale diensten van EhB. De opleiding startte met het uitwerken van

een toetsvormenmatrix per leeromgeving en per opleidingsonderdeel. De commissie stelt aan de hand van de toetsvormenmatrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. Het toetsbeleid van KHLeuven maakt vier strategische keuzes, geoperationaliseerd in minimumdoelen die elke opleiding geacht wordt te realiseren. Vanuit KHLeuven is gekozen om competentiegericht te toetsen en te beoordelen. Daarbij dient beroepsgerichtheid centraal te staan, een duidelijke verband te bestaan tussen de toetscriteria en de beoogde competenties, een mix van toetsvormen aanwezig te zijn die afgestemd zijn op de beoogde doelen en dient het EVC- en EVK-beleid afgestemd te zijn op de begincompetenties van studenten. De opleiding werkt momenteel nog aan het versterken van de toetsing en feedback als onderdeel van het leerproces.

Alle opleidingen hanteren een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen hebben de opleidingen werk gemaakt van toetsmatrijzen, ECTS-fiches en voorbeeldvragen opgenomen in het cursusmateriaal. Verder heeft de commissie aan de hand van de competentiematrix vastgesteld dat in alle opleidingen op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de toetsing.

Aan EhB dient de opleiding te waken over een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds. De opleiding moet zorg dragen dat de schriftelijke examens niet louter als een kennisgerichte reproductie kunnen worden opgevat. De opleiding van AP dient er echter wel over te waken dat het gewicht van de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden en de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis gelijk blijft. Ook aan KHLeuven moet er aandacht gaan naar het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De kans bestaat dat op bepaalde momenten in de opleiding 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan. Bovendien moeten alle opleidingen er bij het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren over waken blijvende en bijzondere aandacht te hebben voor de borging van het niveau VSK 6 bij de toetsing van de opleiding.

De stages vormen de belangrijkste momenten van competentiegerichte en geïntegreerde toetsing. Voor de beoordeling van de stage werkten de opleidingen beoordelingsformulieren uit, waarbij zowel de mentor als de

stagebegeleider inspraak krijgen. Aan alle opleidingen loopt de beoordeling van de stage efficiënt en transparant, al zag de commissie op enkele punten ruimte voor verbetering. Aan KHLeuven zou de rol van de mentor moeten worden uitgebreid. Over het algemeen geven de studenten van alle opleidingen aan dat de beoordeling van de stage vlot en transparant verliep. Aan KdG moet de stagebeoordeling nog transparanter verlopen en moeten de studenten meer duiding krijgen bij het tot stand komen van de punten. Aan EhB dan weer zouden de beoordelingsformulieren moeten worden uitgebreid met beoordelingsschalen.

Het niveau van de afstudeerwerken is aan alle opleidingen aan de maat. De invullingen van de afstudeerwerken varieert echter, gaande van een bachelorproef met praktijkgericht actieonderzoek tot een stageportfolio.

De commissie stelde vast dat de afgestudeerden overal vlot werk vinden of doorstromen naar een vervolgopleiding. Ook het werkveld is tevreden met de inzetbaarheid van de afgestudeerden. De studenten van EhB zijn volgens het werkveld sterk in algemene didactische competenties, het thematisch werken en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan. Gegeven de grote nood aan leerkrachten in Antwerpen hebben de afgestudeerden snel werk. Toch kiezen de studenten van KdG veelal voor een vervolgopleiding. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen. Studenten van AP worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context. Studenten van KHLeuven zijn ook onmiddellijk inzetbaar en 70% van het werkveld zegt zeer tevreden te zijn met de kwaliteit van de afgestudeerden. Een aantal studenten kiezen ook voor een vervolgopleiding aan KU Leuven.

Het diplomarendement is aan alle opleidingen op orde. De meeste opleidingen volgen dit ook goed op en nemen maatregelen indien dit nodig blijkt.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

- Voldoende (V)** De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
- Goed (G)** De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
- Excellent (E)** De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
- Onvoldoende (O)** De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

- Voldoende (V)** het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
- Goed (G)** het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Excellent (E)** het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Onvoldoende (O)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
- Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatie-termijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen	V	V	V	V
Erasmushogeschool Brussel - traject werkstudenten	V V	V V	V V	V V
Karel de Grote- Hogeschool - traject werkstudenten	G G	G G	V V	V V
Katholieke Hogeschool Leuven - traject Leuven - traject Diest - traject werkstudenten	G G G	G G G	V V V	V V V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

AP HOGESCHOOL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs AP Hogeschool

Op 22 en 23 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de AP Hogeschool in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt ingericht door het departement Onderwijs en training. De opleiding telt 271 ingeschreven studenten.

De opleiding werkt vanuit een visie van competentiegerichte opleiding en wil de nadruk leggen op de systematische en geleidelijke ontwikkeling van competenties als een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes, die uitmonden in de professionele bekwaamheid als startende leraar onderwijs. De opleiding streeft er naar om leraren af te leveren die in staat zijn om in de complexe, steeds veranderende maatschappij en onderwijswereld en binnen de uitdagingen van de meertalige, multiculturele en grootstedelijke Antwerpse context een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elke leerling.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding is gestructureerd in vier clusters: een aanloopcluster en drie competentieclusters. Deze competentieclusters refereren aan de toemennende verbreding van de verantwoordelijkheden van de leraar en sluiten aan bij de groei van micro-, naar meso- en macroniveau van het functioneren van een leraar.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding en sluit aan bij de indeling van de clusters op micro-, meso- en macroniveau. In het eerste semester maken studenten kennis met een basisschool aan de hand van observatie- en korte participatieopdrachten. In het tweede semester worden studenten via microteaching voorbereid op de eerste eigen onderwijservaring en werken ze tevens een muzische stagetweedaagse uit. In het derde semester gaan studenten in duo's in de tweede graad lesgeven met focus op het leerproduct en leerproces van de leerlingen. In het vierde semester gaan studenten aan de slag met leerlijnen in de derde graad van de basisschool. In het vijfde semester ligt de klemtoon op diversiteit waarbij studenten in de eerste graad werken aan differentiatie op maat van de leerlingen alsook participeren in het buitengewoon onderwijs. Daar leren ze werken met een individueel handelingsplan. Het zesde en afsluitende semester staat in het teken van de zorg- en eindstage waarbij alle taken en verantwoordelijkheden van de leraar worden overgenomen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages.

De opleiding vult het afstudeerwerk in als een combinatie van een bachelorproef, taalportfolio en afstudeerportfolio.

De opleiding organiseert jaarlijks de International Day of Arts Education (IDEA) waarop alle studenten participeren aan workshops van buitenlandse

docenten. In het derde jaar kunnen studenten deelnemen aan het internationaal inleefproject doorheen Europa om het lokale onderwijs van dichtbij te verkennen. De opleiding werkt hiervoor samen met vaste partnerinstellingen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De opleiding maakt gebruik van diverse infrastructuur verspreid over de stad Antwerpen. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op een algemene beschikbaarheid van digitale projectie en diverse lokalen met een smartboard. De leslokalen alsook de vaklokalen voor muzische vorming bevinden zich in Antwerpen Zuid. De faciliteiten voor sport en beweging bevinden zich reeds op Campus Spoor Noord, waar in 2015 de volledige opleiding naar verhuist. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het onderhoud van de infrastructuur beter kan.

Naast de begeleiding vanwege docenten, heeft de studieloopbaancoach een belangrijke rol bij de begeleiding en advisering van studenten. Niettegenstaande kent de opleiding een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijdt dit toe aan onvoldoende voorkennis en/of een verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep maar eveneens aan de strenge volgtijdelijkheid die de opleiding hanteert.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het diplomarendement sluit aan bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Het werkveld is tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Studenten van de AP Hogeschool worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs AP HOGESCHOOL ANTWERPEN

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de AP Hogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 22 tot 23 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding telt 271 ingeschreven studenten.

De Artesis Hogeschool fuseerde in oktober 2013 met de Plantijn Hogeschool tot de AP Hogeschool. De nieuwe fusiehogeschool telt zo'n 9.000 studenten verdeeld over 4 departementen en 2 School of Arts. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs is ingebed in het departement Onderwijs en training. Het departement omvat naast de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, ook de opleidingen Kleuter- en Secundair onderwijs alsook de Bachelor-na-bacheloropleiding in het buitengewoon onderwijs. Gezien de Hogeschool Plantijn geen opleiding Lager onderwijs aanbod, is de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs inhoudelijk niet onderworpen aan een fusiebeweging.

De opleiding wordt aangestuurd door het opleidingshoofd. Het opleidingshoofd is verantwoordelijk voor zowel de opleiding Bachelor in de het onderwijs: lager onderwijs als Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs. De opleidingsstaf, voorgezeten door het opleidingshoofd, is bevoegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaopbouw en –inhoud, de toetsing, alsook innovatie-initiatieven, kwaliteitszorg van de opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsstaf bestaat uit vertegenwoordigers per traject en/of vakgroep. De opleidingsstaf adviseert het opleidingshoofd m.b.t. het dagelijks bestuur van de opleiding en zorgt er voor dat de volledige PDCA-cirkel telkens wordt rondgemaakt. Hiernaast is er een opleidingsraad. Deze raad wordt voorgezeten door het opleidingshoofd en bestaat uit verkozen vertegenwoordigers van de op-

leiding: twee personeelsafgevaardigden en twee studentenafgevaardigden. De opleidingsraad adviseert het opleidingshoofd over het (verbeter)beleid van de opleiding. De opleidingsraad krijgt eveneens input vanuit de resonantieraad, samengesteld uit vertegenwoordigers van het brede werkveld.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt vanuit een visie van competentiegerichte opleiding en wil de nadruk leggen op de systematische en geleidelijke ontwikkeling van competenties als een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes, die uitmonden in de professionele bekwaamheid als startende leraar onderwijs. De opleiding streeft er naar om leraren af te leveren die “in staat zijn om in de complexe, steeds veranderende maatschappij en onderwijswereld en binnen de uitdagingen van de meertalige, multiculturele en grootstedelijke Antwerpse context een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elke leerling.”

De opleiding streeft naar leerkrachten met de nodige vakinhoudelijke en (vak)didactische kennis en inzichten om geïntegreerd te kunnen werken en het leren functioneel en uitdagend te maken. De opleiding wil daarom de studenten een stevige vakoverschrijdende muzische vorming bijbrengen om creatief te denken en krachtige leeromgevingen te ontwikkelen. De opleiding streeft naar leerkrachten met een emancipatorische en pluralistische instelling. De opleiding wil dat dit zich uit in een flexibele en innovatieve houding. De opleiding wil leerkrachten die kunnen differentiëren om alle leerlingen mee te nemen tot aan de eindstreep. De opleiding wil via de intensieve begeleide beroepspraktijk (stagecomponent in de opleiding) streven naar leerkrachten die goed voorbereid zijn op de uitdagingen die de Antwerpse grootstedelijke context biedt voor nieuwe leerkrachten. Daarbij vestigt de opleiding bijzondere aandacht aan de verschillende sociaal-economische en culturele achtergronden van leerlingen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de opleiding ruime aandacht besteedt aan interculturaliteit en diversiteit en zichtbaar de kaart trekt van muzisch werken en creatief denken. De commissie stelt echter vast dat met uitzondering van de opleidingsverantwoordelijken en de docenten, de andere actoren het moeilijk hebben om deze elementen als sterke pun-

ten van de opleiding te benoemen. De opleiding beschikt over een uitgeschreven visie en profilering. Deze is echter niet altijd voldoende expliciet en helder. Ook worden de sterktes van de opleiding hierin te impliciet benoemt. Dit hindert de opleiding om op een eenduidige en samenhangende wijze de visie en profilering aan studenten kenbaar te maken.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een regelmatig contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via zowel formele als informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie, verder structureel verankerd in de werkveldcommissie. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de werkveldcommissie te waarderen. De commissie waardeert dat de opleiding het werkveld nauw betreft bij zowel de opbouw van het programma alsook bij de meer praktische organisatie van de praktijkcomponent binnen de opleiding. De commissie stelt vast dat de studentenparticipatie structureel verankerd is in de organisatiestructuur van de opleiding. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren om, in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau te helpen uitbouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van AP Hogeschool meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de verplaatsing van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en

het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Aangezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat ze streeft naar het uitwerken van eigen geformuleerde leerresultaten. Een eerste aanzet werd gegeven in het opleidingsteam waarbij een concept van formulering werd opgesteld rond 'effectief onderwijzen', 'levenslang leren', 'handelen vanuit diversiteit' en 'emancipatorisch en pluralistisch handelen', de verschillende kernelementen van de profilering van de opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profilering, impliciet terug te vinden in de leerlijnen en de opleidingsmatrix, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij als voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen een opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de sterktes van de opleiding, waaronder de interculturaliteit, diversiteit, muzisch werken en creatief denken verder te expliciteren. De commissie trof alvast een aantal inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifieke leerresultaten aan in het zelfevaluatie-rapport. De commissie apprecieert dat de opleiding externen betreft bij het verder uitwerken van het opleidingsspecifieke leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula. zij adviseert de opleiding om externen met gelijkaardige en andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland te betrekken. De commissie ziet deze inbreng als een kritische aanvulling in het debat rond visie en profilering.

De commissie concludeert dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit. Evenwel overschrijdt ze basiskwaliteit niet systematisch, wat de score voldoende verklaart. De commissie meent immers dat de opleiding nog verder werk moet maken van een heldere en geëxpliciteerde visie en profilering.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding is gestructureerd in vier clusters: een aanloopcluster en drie competentieclusters. Deze competentieclusters refereren aan de toenemende verbreding van de verantwoordelijkheden van de leraar en sluiten aan bij de groei van micro-, naar meso- en macroniveau van het functioneren van een leraar. In de aanloopcluster meet de opleiding de aanvangscompetentie van de student in functie van de opleiding en voorziet eventuele remediëring. Inhoudelijk maakt de student in deze cluster kennis met de opleiding en het beroep. De competentiecluster op microniveau bundelt de psychopedagogische, inhoudelijke en (vak)didactische competenties. Deze cluster sluit aan bij de functionele gehelen één tot en met vijf en heeft dan ook betrekking op het functioneren in de klas, het omgaan met leerlingen,... In de eerste drie semesters staan de vakinhoudelijke en (vak)didactische competenties centraal. Vanaf het vierde semester wordt thematisch, projectmatig en geïntegreerd gewerkt. De competentiecluster op mesoniveau focust op de competenties nodig om te functioneren in een ruime schoolcontext en sluit aan bij de functionele gehelen zes tot en met negen. De competentiecluster op macroniveau focust op de maatschappelijke dimensie en verantwoordelijkheid. De opleiding ziet op dit niveau mogelijkheden om de competenties uit de twee andere clusters te integreren via de eindstage als belangrijk onderdeel van deze cluster.

Om de inhoudelijke samenhang te bewaken ontwikkelde de opleiding zowel horizontale als verticale leerlijnen. De horizontale leerlijnen hebben tot doel per semester de samenhang tussen de opleidingsonderdelen te garanderen. Per semester wordt één thema naar voor geschoven waaraan in alle opleidingsonderdelen wordt gewerkt: kennismaking met de opleiding en de lagere school, een les opbouwen, leerproces, samenwerken aan horizontale en verticale leerlijnen, diversiteit als kracht, innoveren en onderzoeken. De opleiding wil aan de hand van de horizontale leerlijnen een duidelijk beeld meegeven aan de student in welke mate bepaalde competenties zijn verworven. De verticale leerlijnen zorgen voor samenhang tussen de leerinhouden en vaardigheden van de opeenvolgende semesters. De opleiding maakt onderscheid tussen vakinhoudelijke en vakdidactische

leerlijnen, de didactische en pedagogische leerlijnen en de opleidingsbrede leerlijnen omtrent ICT, onderzoek, taal, diversiteit en internationalisering. De opleiding gebruikt de verticale leerlijnen om de volgtijdelijkheid binnen de opleiding te definiëren. De commissie waardeert dan ook de wijze waarop het gehele docententeam met gebundelde krachten het programma vormgeeft. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de docenten samenwerken een grote inspanning vraagt vanwege het docententeam en dit ondanks de reeds hoge werkdruk omwille van de zwakke docent-studentratio. De commissie wil de opleiding wel aanbevelen om na te gaan of er mogelijkheden zijn om het opleidingsmodel transparanter en eenvoudiger te maken, zodat een vlottere communicatie over het programma met studenten en werkveld mogelijk wordt.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding veel belang hecht aan de taalvaardigheid van studenten. Aan de hand van een taalportfolio, gebaseerd op de 13 doelen, laten studenten hun eigen taalontwikkeling zien. De 13 doelen vormen ook een uitgangspunt voor alle docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om het taalbeleid te vertalen in een opleidingsbrede leerlijn en adviseert om de geïntegreerde aanpak van taal doorheen de volledige opleiding. Taalbeleid dient zich niet enkel te richten op de persoonlijke taalvaardigheden van studenten maar ook op taal als het leren van het beroep zelf. Het leren opbouwen van praktische en theoretische noties gebeurt immers met taal. De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid binnen de taalcompetenties, ondanks de uitgangspunten van de opleiding, onvoldoende gerespecteerd worden. De commissie adviseert dan ook om binnen de leerlijn taalvaardigheid meer aandacht te hebben voor een meer samenhangende opbouw van de onderwerpen en een toename van de complexiteit van de beoogde competenties. Op het gebied van bijvoorbeeld taal is dit niet zonder meer het geval. De onderwerpen die worden behandeld zijn zo verschillend dat de noodzakelijke inhoudelijke volgtijdelijkheid nauwelijks kan worden waargemaakt.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelde vast dat docenten en ondersteuners zich sterk inzetten voor de realisatie van het programma. Er wordt zichtbaar meer samengewerkt binnen de geïntegreerde opleidingsonderdelen en gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor de invulling en samenhang van deze opleidingsonderdelen. Deze

samenwerking uit zich onder andere in de geslaagde integratie van muzische vorming en wereldoriëntatie. Ook tijdens het projectmatig werken binnen de opleiding is de samenwerking binnen het docententeam een zichtbare meerwaarde. De commissie adviseert om voldoende aandacht te hebben dat bij de themagerichte aanpak de vakspecifieke competenties voldoende aan de orde blijven komen. Gezien elke opleider een groep studenten begeleidt, is de begeleiding vaak gekleurd door de specifieke achtergrond van de opleider. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat er voldoende aandacht is dat de verschillende groepen studenten vergelijkbare beroepsspecifieke competenties ontwikkelen. Wat betreft de leerlijnen stelt de commissie vast dat de leerlijn diversiteit en pluralisme helder uitgebouwd is in het programma. Dit is echter minder het geval voor de leerlijn reflectievaardigheden en ICT-vaardigheden. De commissie ziet ruimte om beide leerlijnen meer geïntegreerd aan bod te laten komen in het programma. Zo is er ruimte om de ICT-leerlijn te kaderen in de ontwikkeling van Blended Learning in de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten zorgvuldig toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches en het cursusmateriaal. De commissie stelt vast dat de ECTS-fiches, de studiewijzer en cursusmateriaal goed zijn uitgewerkt. Voor het eerste semester heeft de opleiding de studiewijzers vernieuwd. De commissie moedigt de opleiding aan om ook voor de andere semesters de studiewijzers te vernieuwen te leggen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages. De communicatie naar studenten met betrekking tot praktische afspraken blijft een werkpunt voor de opleiding. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laatdijgend worden gecommuniceerd. Anderzijds stelt de commissie vast dat de communicatie tussen studenten en docenten laagdrempelig en vlot verloopt, wat maakt dat problemen snel verholpen worden.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding en sluit aan bij de indeling van de clusters op micro-, meso- en macroniveau. In het eerste semester maken studenten kennis met een basisschool aan de hand van observatie- en korte participatieopdrachten. Deze worden ondersteund via leergroepen. In het tweede semester worden studenten via microteaching voorbereid op de eerste eigen onderwijservaring en werken ze tevens een muzische stageweedaagse uit. In het derde semester gaan studenten in duo's in de tweede graad lesgeven met focus op het leerproduct en leerproces van de leerlingen. In het vierde semester gaan studenten aan de slag met leerlijnen in de derde graad van de basisschool. Ze moeten leergebiedoverschrijdend te werk gaan om een thema binnen wereldoriëntatie uit te werken. Daarnaast zijn er ook enkele geïntegreerde projecten buiten de schoolomgeving als een observatie- en praktijkstage in de derde kleuterklas. In het vijfde semester ligt de klemtoon op diversiteit waarbij studenten in de eerste graad werken aan differentiatie op maat van de leerlingen alsook participeren in het buitengewoon onderwijs. Daar leren ze werken met een individueel handelingsplan. Het zesde en afsluitende semester staat in het teken van de zorg- en eindstage waarbij alle taken en verantwoordelijkheden van de leraar worden overgenomen. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 48 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De opleiding kiest ervoor om stageplaatsen in de Antwerpse grootstedelijke context aan te bieden. De goede historische relaties van de opleiding met de scholen van het Stedelijk en Gemeentelijk Onderwijs (OVSG), maakt dat de meeste stageplaatsen zich bevinden in deze scholen. Er zijn echter ook heel wat stageplaatsen in de andere netten. De commissie waardeert de invulling van de praktijkcomponent. Ze meent dat zowel de opbouw van de stages als de stageopdrachten goed aansluiten bij de hedendaagse schoolcontext. Studenten geven aan dat ze een correct beeld krijgen van de reële schoolcontext waar ze na het afstuderen in terecht komen. De commissie waardeert dat de opleiding bij de stages ruim aandacht besteedt aan onder andere de grootstedelijke context en leergebiedoverschrijdende aanpak maar ziet ruimte om meer keuzemogelijkheden in te bouwen. Deze keuzeruimte kan dan door studenten benut worden om eigen accenten te leggen in de stage.

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via het aanbieden van specifieke leerinhouden in het curriculum, voornamelijk in het kader van muzische vorming. De opleiding organiseert jaarlijks de International Day of Arts Education (IDEA) waarop alle studenten participeren aan workshops van buitenlandse docenten. In het derde jaar kunnen studenten deelnemen aan het internationaal inleefproject doorheen Europa om het lokale onderwijs van dichtbij te verkennen. De opleiding werkt hiervoor samen met vaste partnerinstellingen. De voorbije jaren namen bijna 20% van de studenten deel aan uitwisseling via Erasmus, ontwikkelingssamenwerking of immersie. De opleiding slaagt erin om via de internationale klas inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding de voorbije jaren heeft geleverd om het internationaliseringsbeleid voor studenten te structureren. Deze inspanningen hebben geleid tot zichtbaar positieve resultaten waardoor de opleiding nu reeds aansluit bij de verwachtingen die de overheid stelt ten aanzien van de internationale ervaringen van studenten in 2020. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat tot op heden de uitgaande docentenmobiliteit bijzonder beperkt is. Dergelijke mobiliteit biedt de mogelijkheid om op docentenniveau en beleidsniveau systematische contacten te onderhouden om tot een internationaal netwerk te komen. Dergelijke inspanningen zijn bovendien noodzakelijk om het systematische overleg met buitenlandse partners uit het werkveld en gelijkaardige opleidingen te faciliteren. De commissie adviseert om in het kader van internationalisering en docentenprofessionalisering een kader te creëren die de docentenmobiliteit faciliteert en promoot.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De opleiding kan gebruik maken van diverse infrastructuur verspreid over de stad Antwerpen. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op een algemene beschikbaarheid van digitale projectie en diverse lokalen met een smartboard. De leslokalen alsook de vaklokalen voor muzische vorming bevinden zich in Antwerpen Zuid. De faciliteiten voor sport en beweging bevinden zich reeds op Campus Spoor Noord, waar in 2015 de volledige opleiding naar verhuist. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het onderhoud van de infrastructuur beter kan. De commissie beseft dat de opleiding reeds uitkijkt op een volledige verhuis naar een nieuwe campus in 2015, maar meent dat dit geen afbreuk doet aan

de noodzaak om de bestaande infrastructuur zo goed als mogelijk te onderhouden. Daarnaast adviseert de commissie om samen met de andere gebruikers goede afspraken te maken over de reservatie en gebruik van de beschikbare lokalen. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Daarnaast kunnen studenten gebruik maken van alle (wetenschappelijke) faciliteiten van het Antwerpse bibliotheeknetwerk (Antwerpen en Limburg). De commissie stelt vast dat het personeel van het open leercentrum nauw betrokken is bij de opleiding, wat maakt dat het leercentrum een belangrijke ondersteunende schakel is in de leeromgeving voor studenten.

De opleiding wordt gedragen door een beperkt maar gemotiveerd team van 29 personen (12 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast wordt de opleiding ondersteund door een studiebegeleider en een zangcoach. Zoals de opleiding zelf aangeeft in het zelfevaluatie rapport leidt deze omvang van de staf tot een grote werklast bij het personeel wat betreft opleidingsondersteunende taken maar ook wat betreft stagebegeleiding. De opleiding kan echter rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat maakt dat er, waar nodig en zinvol, beroep kan worden gedaan op gastsprekers (directeurs, zorgcoördinatoren,...) om bepaalde leerinhouden aan te bieden. De beperkte omvang van de staf in combinatie met een relatief omvangrijke studentenpopulatie, maakt dat de student-stafratio hoog is, in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen. Niettegenstaande stelt de commissie vast dat de opleiding intensieve begeleiding aanbiedt. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. De commissie is enigszins bezorgd dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven er mogelijk een keerpunt kan komen in de motivatie van docenten, gezien ze zich sterk onder druk voelen staan en er in de huidige situatie weinig perspectief is op verbetering. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergie binnen het departement. De commissie vermoedt dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne financieringsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. De commissie adviseert om als opleiding en departement sterk te blijven ijveren voor correcte en voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.

De commissie stelt vast dat alle docenten de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten. Docenten geven aan dat eigen initiatief belangrijk is, maar dat de werkdruk een belemmerende factor is. Sommige docenten nemen spontaan het initiatief om docententages in de lagere school te volgen, maar een structureel kader op het niveau van de opleiding ontbreekt hiervoor. Op basis van de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de professionaliseringsactiviteiten steeds meer beleidsmatig worden aangestuurd. De commissie waardeert dat de opleiding steeds meer professionaliseringsactiviteiten vanuit de noden van de opleiding en het docententeam vormgeeft. De opleiding kan hierbij rekenen op de vruchtbare samenwerking binnen het Expertisenetwerk Lerarenopleiders Antwerpen (ELAnt). Het departementshoofd houdt jaarlijks een functionerings- en evaluatiegesprek met personeel dat een tijdelijk contract heeft. Dit in het kader van een eventuele heraanstelling. De commissie adviseert de opleiding om ook voor de andere personeelsleden systematisch te werken met functionerings- en evaluatiegesprekken. Verder adviseert de commissie de opleiding om gebruik te maken van een professionaliseringsportfolio voor haar docenten. De commissie adviseert om de ingeslagen weg m.b.t. teamgerichte en individuele professionalisering verder uit te bouwen op basis van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."²

De opleiding kent sinds 2008-2009 een groeiende instroom van studenten, waarvan 40% afkomstig is uit het ASO. De instroom van het aantal studenten uit het ASO is dalend, wat maakt dat de opleiding een daling van het niveau van de startcompetenties vaststelt. De opleiding stelt vast dat de groeiende groep studenten uit het BSO problemen heeft om de gewenste instapcompetenties te halen. Daarnaast blijkt uit de ervaring van de studieloopbaancoach dat vele instromers onvoldoende inzicht hebben in het hoger onderwijs en/of de opleiding. Daarom heeft de opleiding een specifiek instroombeleid ontwikkeld, voorafgaand aan de opleiding en geïnte-

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

greed in de eerste fase van de opleiding. Studenten kunnen deelnemen aan een proef mondelinge taalvaardigheid en verschillende vakinhoudelijke oriëntatieproeven (Frans, muzische vorming, Nederlands, stemtechniek, wereldoriëntatie en wiskunde). Vanaf het academiejaar 2013-2014 maakt de opleiding ook gebruik van de Lemo-test (Leer- en motivatietest). Op basis van de resultaten ontvangen studenten een persoonlijk startprofiel dat wordt gebruikt in het opleidingsonderdeel 'Toolkit'. Studenten die onvoldoende scoren op hun startprofiel worden door de studieloopbaancoach (SLC) begeleid om in een deeltijds traject te stappen, zodat er meer tijd is om te leerstof te verwerken en om deel te nemen aan de remediëringsactiviteiten georganiseerd door de opleiding, de SLC, de hogeschool of externe organisaties. De commissie stelt vast dat het instroombeleid tegemoet komt aan de verwachtingen van studenten. Ze meent echter dat de SLC meer aanbodgericht en pro-actief zou moeten worden ingezet. Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft bewust gekozen om het doorstroomrendement te bevorderen door kleinschalig onderwijs en individuele begeleiding. Naast deze begeleiding vanwege docenten, heeft de studieloopbaancoach een belangrijke rol bij de begeleiding en advisering van studenten. Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijdt dit toe aan onvoldoende voorkennis en/of een verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep maar eveneens aan de strenge volgtijdelijkheid die de opleiding hanteert. De commissie adviseert de volgtijdelijkheid kritisch te beschouwen en alleen daar te laten gelden wanneer ze een instrument is om de noodzakelijke logische opbouw van competenties te bewaken.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. Door de inspraakmogelijkheden via de werkveldcommissie heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie wil de opleiding aanbevelen om de kwaliteitszorg verder te systematiseren zodat het waarborgen van de kwaliteit minder afhankelijk is van de inzet van specifieke docenten. De commissie meent dat de evolutie die de oplei-

ding de voorbije jaren heeft doorgemaakt, aantoont dat onderwijsvisitaties een belangrijke stimulans kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken.

De commissie concludeert dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit. Toch heeft de commissie bij een aantal beoordelingscriteria bedenkingen en aanbevelingen geformuleerd. Zo ziet de commissie onder andere ruimte om de kwaliteitszorg te systematiseren, enkele leerlijnen te versterken en beter af te stemmen en de vakcompetenties bij themagerichte aanpak systematisch aan bod te laten komen. Daarom oordeelt de commissie dat de opleiding de basiskwaliteit niet systematisch overschrijdt, wat de score 'voldoende' verklaart.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt volgens het zelfevaluatierapport aan een toetsstelsel dat validiteit, betrouwbaarheid en transparantie waarborgt van de individuele toetsitems over de toetsen tot het toetsprogramma. De opleiding werkte hiervoor met het hele opleidingsteam begeleid door de algemene dienst onderwijs en onderzoek. In de loop van 2013-2014 plant de opleiding de oprichting van een toetscommissie die de kwaliteit van het toetsstelsel moet bewaken. De toetscommissie zal eveneens aandacht besteden aan de structurele verwerking van informatie afkomstig van evaluaties door studenten, programma-evaluaties en focusgesprekken. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positief effect zal hebben op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. De commissie adviseert om hierbij blijvend zorg te dragen voor de borging van de toetsing op niveau VKS 6.

De opleiding heeft een competentiematrix opgesteld die een overzicht biedt van welke leerdoelen in welke opleidingsonderdelen worden getoetst. De opleiding gebruikt dit instrument om de garantie te hebben dat de opleiding meet wat ze wil weten. De opleiding maakt gebruik van drie beheersingsniveaus om onderscheid te maken op welk niveau de leerresultaten getoetst worden. De opbouw van niveau één tot drie gaat gepaard

met de toename van de complexiteit van de toetsen en de gevraagde zelfstandigheid van de student, anderzijds met de afname van de voorspelbaarheid van de situatie waarin de student wordt getoetst. De opleiding kiest daarom een brede waaier aan toetsvormen. Kennistoetsen en eenvoudige vaardigheidstoetsen worden afgebouwd ten voordele van stage, praktijkopdrachten en projecten.

De commissie stelt vast dat de opleiding stappen heeft gezet in de ontwikkeling van een expliciet toetsbeleid en een toetsstelsel. De opleiding heeft belangrijke stappen gezet om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling te versterken via de ontwikkeling van de algemene competentiematrix en vakspecifieke toetsmatrices. De commissie stimuleert de opleiding om verder te gaan in het concretiseren van het toetsbeleid. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling, maar de commissie adviseert om op korte termijn de verbanden tussen de beoogde leerresultaten en de inhoud van de toetsen verder in lijn met elkaar te brengen. Ze beveelt aan om het gewicht van de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden in evenwicht te houden met de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten.

De opleiding vult het afstudeerwerk in als een combinatie van een bachelorproef, taalportfolio en afstudeerportfolio. De commissie heeft verschillende bachelorproeven ingekeken en stelt vast dat de kwaliteit van voldoende hoog niveau is. Voor de beoordeling van de stages aan de hand van het stageportfolio, werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit. Via de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren niet steeds als transparant worden beschouwd. Het gebruik van kleuren in de beoordelingschaal, die later worden omgezet naar een cijfer, roept vragen op bij studenten en mentoren. De commissie stelt vast dat de huidige wijze van beoordelen onvoldoende transparant is voor studenten en externen. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. De commissie dringt aan om de evaluatiecriteria helderder te formuleren en bijpassende inschalingslijsten te hanteren, zodat er duidelijke cesuren worden bepaald.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Studenten van de AP Hogeschool worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context. Uit onderzoek van de opleiding blijkt dat 85% van de uitstroom meteen werk vindt als leraar. Bijna twee derde start en blijft actief als leraar lager onderwijs in de grootstad Antwerpen. De opleiding heeft geen systematische benchmarking om bij het werkveld en alumni de waardering over de bereikte eindkwalificaties te meten. De commissie acht het zinvol dat de opleiding, zoals ze zelf aangeeft in het zelfevaluatie rapport, hier werk van maakt om deze info te gebruiken bij zowel het formuleren van opleidings specifieke leerresultaten, het optimaliseren van het onderwijsproces en het aanscherpen van de toetsing binnen de opleiding.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement zich rond het gemiddelde in Vlaanderen situeert. De gemiddelde studieduur nam de voorbije jaren echter gevoelig toe en was in 2011-2012 voor het eerst langer dan het Vlaamse gemiddelde. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren om tijdig de nodige maatregelen te nemen om het diplomarendement op peil te houden. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

De commissie concludeert dat de opleiding de basiskwaliteit behaalt. De opleiding heeft stappen gezet in de uitwerking en concretisering van een expliciet toetsbeleid, de inzetbaarheid van de alumni is prima en het werkveld is tevreden over het gerealiseerde eindniveau. Wel heeft de commissie een aantal verbeterpunten aangehaald die volgens haar de kwaliteit van de opleiding zouden versterken.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Verhelder en expliciteer op korte termijn de visie en profilering en communiceer hiermee naar toekomstige en huidige studenten maar ook naar het werkveld en externen. Probeer hierbij de aanwezige sterktes van de opleiding beter in de verf te zetten.
- Integreer de visie en profilering, impliciet terug te vinden in de leerlijnen en de opleidingsmatrix, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Betrek hierbij ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Ga na of er mogelijkheden zijn om het opleidingsmodel transparanter en eenvoudiger te maken, zodat een vlottere communicatie over het programma met studenten en werkveld mogelijk wordt.
- Heb binnen de leerlijn taalvaardigheid meer aandacht voor een logische opbouw van de onderwerpen en een toename van de complexiteit van de beoogde competenties.
- Heb voldoende aandacht bij de themagerichte aanpak dat de vakspecifieke competenties voldoende aan de orde blijven komen.
- Heb voldoende aandacht dat de verschillende groepen studenten vergelijkbare beroepsspecifieke competenties ontwikkelen.
- Laat de leerlijnen reflectievaardigheden en ICT-vaardigheden meer geïntegreerd aan bod komen in het programma.
- Bouw meer keuzemogelijkheden in de stage in, zodat studenten deze kunnen benutten om eigen accenten te leggen.
- Onderhoud de infrastructuur zo goed als mogelijk in afwachting van de verhuis naar een nieuwe campus in 2015.
- Blijf als opleiding en departement sterk ijveren voor correcte en voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.
- Geef verder vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Zet de studieloopbaancoach (SLC) meer aanbodgericht en pro-actief in.

- Beschouw de volgtijdelijkheid kritisch en laat ze alleen daar gelden wanneer ze een instrument is om de noodzakelijke logische opbouw van competenties te bewaken.
- Systematiseer de kwaliteitszorg van de opleiding verder zodat het waarborgen van de kwaliteit minder afhankelijk is van de inzet van specifieke docenten.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Heb bij het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren blijvende en bijzondere aandacht voor de borging van het niveau VSK 6 bij de toetsing van de opleiding. Bewaar het gewicht de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden en de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis.
- Formuleer de evaluatiecriteria van het stageportfolio helderder en hanter bijpassende inschalingslijsten zodat er duidelijke cesuren worden bepaald.
- Maak werk van systematische benchmarking met betrekking tot de waardering van de bereikte eindkwalificaties en gebruik deze informatie bij zowel het formuleren van opleidingsspecifieke leerresultaten, het optimaliseren van het onderwijsproces als het aanscherpen van de toetsing binnen de opleiding. Breng alle knelpunten in kaart met betrekking tot de studieduur en neem tijdig de nodige maatregelen om het diplomarendement op peil te houden. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Erasmushogeschool Brussel

Op 2 en 3 december 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Erasmushogeschool Brussel, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmus-hogeschool Brussel (EhB) is ingebed in het Departement Onderwijs & Pedagogie. Het departement is verantwoordelijk voor de opleiding Kleuter-onderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind. De opleiding (alle varianten) telt 85 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in Blended Learning voor werkstudenten.

De EhB kiest voor een pluralistische visie met oog en openheid voor een diverse studentenpopulatie met belangrijke aandacht voor open communicatie naar studenten toe. De opleidingsvisie kadert binnen de missie en onderwijsvisie van de hogeschool. Deze centrale onderwijsvisie identificeert verbondenheid, inclusie en emancipatie als kernwaarden binnen de hogeschool. De opleiding omschrijft haar opleidingsvisie aan de hand van

zeven elementen: werken aan een solide inhoudelijke basis, met de voeten in de praktijk, opleiden tot omgaan met diversiteit in de meest brede zin, opleiden tot burgerschap, samen leren om samen te kunnen werken en werken aan een onderzoekende houding.

De opleiding kiest resoluut voor het omarmen van de grootstedelijke context waarin ze zich situeert. Ze wil daarom de klasrealiteit van de Brusselse scholen verankeren in de opleiding, gezien deze ervaring essentieel is voor elke toekomstige leraar in Brussel. Daarom kiest ze voor twee speerpunten binnen de opleiding: 'omgaan met diversiteit' en 'zorg' als antwoord op deze grootstedelijke context.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen.

De opleiding maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromgevingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit', met elk een eigen focus. De opleiding voorziet verschillende inhoudelijke leerlijnen doorheen de opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdidactiek en onderwijskunde binnen de leeromgeving 'deskundigheid' heeft de opleiding ook 'samenwerkend leren' en 'werkplekleren' uitgewerkt binnen de leeromgeving 'bekwaamheid'. De speerpunten van de opleiding 'omgaan met diversiteit' en 'leerzorg' werden vertaald in afzonderlijke leerlijnen die in alle leeromgevingen aan bod komen. De focus op onderzoekend handelen is volgens de commissie aanwezig in de opleiding.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding voorziet in de eerste fase drie stageperiodes in één stageklas, bij dezelfde leerlingen en mentor, zodat studenten geleidelijk en begeleid kunnen groeien. In de tweede fase zijn er drie stageperiodes van anderhalve week in elke graad, telkens voorafgegaan door minstens twee observatiedagen. Tijdens deze stageperiode maken studenten kennis met verschillende schoolomgevingen. Zowel Brusselse als niet-Brusselse scholen komen aan bod. De opleiding voorziet in de derde fase tijdens het eerste semester een stage van twee weken in het tweede leerjaar van een Brusselse school. In het tweede semester stellen de studenten enerzijds een keuzepakket samen (methodescholen, buitenlandse stage, ...) en anderzijds lopen ze een eindstage van drie weken.

De afstudeerwerken worden sinds 2012-2013 ingevuld als een praktijkgericht onderzoek in de lagere school. Studenten krijgen een klassikale voorbereiding op het actieonderzoek. Naast deze collectieve voorbereiding worden studenten individueel begeleid door een promotor. De promotor staat in voor het bewaken van het proces en coacht en stuurt de student. De begeleiding doorheen het proces wordt eveneens collectief ondersteund via kleine leergroepen van een zestal studenten, telkens met twee à drie promotoren. Tijdens de stage biedt de mentor de nodige ondersteuning bij het effectieve uitvoeren van het actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft.

Het aangeboden cursusmateriaal zoals handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Uit de eigen studentenenquêtes blijkt dat de studenten daar tevreden over zijn. De commissie adviseert om in het cursusmateriaal meer aandacht te hebben voor onderwijskundige modellen en theorieën. Dit versterkt de theoretische onderbouw van de leerinhouden. De opleiding maakt ook gebruik van digitale tools zoals Intranet en iBaMaFlex. Ze maakt ook gebruik van het digitale leerplatform Desiderius.

Op het vlak van internationalisering heeft de opleiding diverse overeenkomsten gesloten met partners in Brussel, Wallonië, Nederland, Denemarken en Turkije voor het faciliteren van studenten- en docentenmobiliteit. Studenten worden jaarlijks geïnformeerd over alle internationale uitwisselingsmogelijkheden via brochures en op de 'Internationale Dag'.

Beoordeling en toetsing

De opleiding maakt veel gebruik van kennistoetsen, vooral dan in de schriftelijke examens. Vaardigheden worden veeleer getoetst in de projecten en de stage. De toetsing verloopt naar de mening van de commissie goed, maar ze stelde vast dat er bij de studenten nog heel wat vragen en onduidelijkheden bestaan over de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de infrastructuur van de opleiding over het algemeen verouderd is. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de

andere opleidingen op de campus. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een opnamelokaal ingericht voor microteaching, kan de opleiding rekenen op aangepaste infrastructuur voor muzische vorming, sport, wereldoriëntatie en beeld. Sinds 2010 werden diverse lokalen uitgerust met digitale borden. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

De studenten worden door de opleiding begeleid vanaf de instroom- tot de uitstroombfase. Gedurende de opleiding worden de studenten begeleid in leergroepen, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn. De commissie stelt vast dat de opleiding heel wat inspanningen levert, maar het rendement ervan onvoldoende in kaart brengt.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De opleiding heeft een diplomarendement per instromende cohorte dat aansluit bij het Vlaams gemiddelde.

Het werkveld is over het algemeen tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Het werkveld waardeert ten eerste de algemene didactische competenties, het thematisch werken, en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Erasmushogeschool Brussel

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmushogeschool Brussel (EhB). De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 2 en 3 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding (alle varianten) telt 85 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmus-hogeschool Brussel (EhB) is ingebed in het departement Onderwijs & Pedagogie. Het departement is verantwoordelijk voor de opleiding Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind. Het departement kwam tot stand in 2011, wanneer er werd beslist om de lerarenopleidingen te verhuizen naar een nieuwe campus in de Brusselse binnenstad. Deze verhuizing is voorzien in de loop van 2016. In voorbereiding daarvan werd het departement te Jette, dat campusgericht was georganiseerd opgedeeld volgens studiedomeinen. Het departement wil deze bestuurlijke reorganisatie aanwenden om zich nog sterker te profileren binnen onderwijs in een grootstedelijke context.

Sinds 2007 zijn alle lerarenopleidingen van EhB lid van het Brussels Expertisenetwerk Onderwijs (BEO). Het BEO organiseert samenwerkingsstructuren – met oog op kennisuitwisseling – tussen de lerarenopleidingen van de Erasmushogeschool Brussel, de Vrije Universiteit Brussel en de Centra voor Volwassen Onderwijs Elishout COOVI en CVO Brussel. Sinds 2009 neemt EhB het voorzitterschap van BEO waar.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt aangestuurd door het opleidingshoofd ondersteund door het opleidingsteam. De opleidingscommissie heeft als taak advies uit te brengen aan de departementsraad in verband met de algemene organisatorische, inhoudelijke,

pedagogische en didactische opdrachten die betrekking hebben op de uitbouw en programmatie van de opleiding. De opleidingscommissie komt maandelijks samen en agendaert systematisch belangrijke thema's (kwaliteitszorg, internationalisering, studie- en studentenbegeleiding,...). Daarnaast organiseert de opleiding opleidingsvergaderingen waar beleidsvisies rond bv. toetsmatrijzen, nieuw curriculum,... worden besproken met het voltallige docententeam. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid ligt op departementaal niveau bij de departementsraad waar zowel personeel, studenten en werkveld vertegenwoordigd zijn.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De Erasmushogeschool Brussel kiest voor een pluralistische visie met oog en openheid voor een diverse studentenpopulatie met belangrijke aandacht voor open communicatie naar studenten toe. De opleidingsvisie kadert binnen de missie en onderwijsvisie van de hogeschool. Deze centrale onderwijsvisie identificeert verbondenheid, inclusie en emancipatie als kernwaarden binnen de hogeschool. De opleiding omschrijft haar opleidingsvisie aan de hand van zeven elementen:

- Werken aan een solide inhoudelijke basis
- Met de voeten in de praktijk
- Opleiden tot omgaan met diversiteit in de meest brede zin
- Opleiden tot burgerschap
- Samen leren om samen te kunnen werken
- Werken aan een onderzoekende houding

De opleiding kiest resoluut voor het omarmen van de grootstedelijke context waarin ze zich situeert. Ze wil daarom de klasrealiteit van de Brusselse scholen verankeren in de opleiding, gezien deze ervaring essentieel zijn voor elke toekomstige leraar in Brussel. Daarom kiest ze voor twee speerpunten binnen de opleiding: 'omgaan met diversiteit' en 'zorg' als antwoord op deze grootstedelijke context. De opleiding kiest ervoor om deze speerpunten meer aandacht te geven dan het domeinspecifieke leerresultatenkader vereist. De opleiding wil leraren opleiden die Brussel zien als een uitdagende werkplek met kansen en die openstaan voor de taal-, leef- en belevingswereld van de kinderen en de ouders. De opleiding wil leraren die bewust zijn van het eigen referentiekader, verschillende opvoedingskaders erkennen en openstaan om aan de hand daarvan het ei-

gen referentiekader te verbreden en/of open te houden. De opleiding wil tevens leraren opleiden tot inclusieve leraren met brede aandacht voor differentiatie modellen en coöperatieve werkvormen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken vraagt de commissie de opleiding om haar missie, visie en onderwijsconcept helder onder woorden te brengen, zodat deze beter naar externen gecommuniceerd kan worden. De commissie stelt vast dat de vele begrippen die de opleiding hanteert bij de beschrijvingen (kerndoelen, kernwaarden, elementen, speerpunten,...) de helderheid niet bevorderen. Studenten en het werkveld blijken onvoldoende vertrouwd te zijn met deze elementen waardoor er onvoldoende sprake is van een gedeelde en gedragen onderwijsvisie. De commissie stelt vast dat de opleiding ook tijdens de vorige visitatie worstelde met het helder formuleren van haar opleidingsvisie en haar visie op onderwijs. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding vaak handelt vanuit opportuniteiten en veel minder vanuit een visie en profilering. Het lijkt de commissie zinvol om goed af te wegen aan welke projecten de opleiding deelneemt om tijd en middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Bovendien suggereert de commissie om de deelname aan de projecten expliciet te linken aan de leerresultaten en deze te integreren in de visie en profilering die de basis vormt voor het handelen van de opleiding en bijgevolg een functioneel werkinstrument is voor alle actoren van de opleiding.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten maar dit bijna volledig via informele contacten verloopt. Het overleg is weliswaar, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie, verder verankerd in een resonantiegroep. De commissie stelt vast dat tot op heden het werkveld zowel informeel als via de resonantiegroep betrokken is bij de opleiding en de kwaliteitszorg van de opleiding. De commissie meent dan ook dat de opleiding hier belangrijke kansen verloren laat gaan. Ze adviseert om de formele betrokkenheid van het werkveld te versterken en ze actief en systematisch te betrekken bij curriculumontwikkelingen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er nog ruimte is om expliciet als opleiding aandacht te hebben voor onderzoeksvaardigheden en reflectie maar ook voor NT2. De lokale verankering en de sterke link

met het lokale en regionale onderwijs, maakt dat de vraag naar differentiatie, zorg, taalvaardigheid en NT2 groot is. De opleiding profileert zich dan ook terecht op dergelijke thema's, maar de commissie stelt vast dat het werkveld onvoldoende vertrouwd is met de profilering en de beoogde leerresultaten van de opleiding. Alumni geven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit, maar niet steeds voldoende didactisch gewapend zijn om met dergelijke klassen en in dergelijke scholen aan de slag te gaan. Dit maakt dat het aanwezige potentieel onvoldoende benut wordt om de bovengenoemde aandachtspunten nadrukkelijk en expliciet een plaats te geven in de profilering en uitstraling van de opleiding. De commissie adviseert de opleiding om samen met het werkveld en alumni de kansen tot profilering maximaal te benutten. Intensieve samenwerking met het werkveld en alumni biedt kansen om de beoogde leerresultaten maximaal te laten aansluiten bij de verwachtingen van het werkveld. Op het vlak van taalbeleid wenst de commissie de opleiding te stimuleren om het taalbeleid zoveel mogelijk te benaderen vanuit kansen en niet vanuit achterstand. De Brusselse grootstedelijke context biedt hier alvast belangrijke opportuniteiten voor. De opleiding is hiermee reeds aan de slag gegaan, maar de commissie ziet ruimte ter versterking.

De commissie stelt vast dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. Zo is er een gestructureerde samenwerking met partners in Vlaanderen en Nederland maar ook met instellingen in Denemarken. De commissie ziet ruimte om nog meer gebruik te maken van deze contacten op beleidsniveau, wat tot op heden niet heeft plaatsgevonden. In het kader van het uitwerken van opleidings specifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van het curriculum kunnen deze partners meer intens worden betrokken en gebruikt als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van Erasmushogeschool Brussel meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de

Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de ver-
taalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke
leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in
het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de
integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leer-
resultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het
vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten
automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook
binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspe-
cifieke leerresultaten en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een ge-
miste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Aan-
gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien
hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van
een opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profi-
lering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren
tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïn-
tegreerd kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van
de opleiding ten aanzien van de maatschappij als voor de afgestudeerden
bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding
stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresulta-
tenkader aan te grijpen om de visie en profilering scherper te formuleren
en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Deze oe-
fening dient door de opleiding aangegrepen te worden om onder andere
diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook de competenties op
meso-niveau (klas- en schoolmanagement) en de reflectie- en onderzoeks-
vaardigheden te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspeci-
fieke leerresultaten. De commissie meent dat het belangrijk is dat bij de
formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten zorgvuldig wordt
nagedacht, zodat het niveau van de beoogde leerresultaten (VKS 6) zicht-
baar wordt. Ze adviseert om bij deze oefening het werkveld, de studenten
en het voltallige docententeam vanaf de start nauw en actief te betrekken.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

**De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het
onderwijs: lager onderwijs als voldoende.**

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studie-
punten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromge-
vingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit'. In de leeromgeving
'deskundigheid' ligt de focus op het verwerven van ondersteunende en ver-
diepende kennis, inzichten en vaardigheden. Ze wil in deze leeromgeving de
student vormen tot inhoudelijke expert. De opleiding maakt hiervoor voor-
namelijk gebruik van hoor- en werkcolleges en studiebezoeken. In de eerste
fase staat het verwerven van basiskennis centraal. In het de tweede fase
ligt de focus op de didactiek van de verschillende leergebieden. In de derde
fase wordt gewerkt aan verdieping en verruiming van de inhoudelijke en
didactische kennis. Vanuit de pluralistische visie van de opleiding wordt via
keuzepakketten de mogelijkheid geboden om rooms-katholieke godsdienst,
niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing te volgen. Tot voor
kort was er ook een aanbod islamitische godsdienst, maar wegens een ge-
brek aan inschrijvingen wordt dit pakket niet langer aangeboden. Naast de
eerder vermelde opleidingsonderdelen is er een pakket opleidingsonderde-
len 'ontwikkelen, leren en onderwijzen' waar studenten de nodige pedago-
gische kennis wordt aangebracht. In de leeromgeving 'bekwaamheid' werkt
de opleiding aan de competentieontwikkeling van studenten. De opleiding
kiest daarom voor individuele begeleiding of begeleiding in kleine onder-
wijsgroepen. De leerinhouden worden aangeboden in modules en projecten
zodat studenten autonoom functioneren met een ruime mate van initiatief.
De module- en projectthema's volgen elkaar op van micro- over meso- naar
macroniveau. Tegelijk streeft de opleiding naar een competentieontwikke-
ling van een gerichtheid op zichzelf naar een gerichtheid op kinderen, de
klas, de school en de samenleving. De modules worden gemeenschappelijk
georganiseerd voor studenten van de opleiding Lager onderwijs en Kleuter-
onderwijs. De opleiding kiest dit bewust omdat ze meent dat afgestudeerden
in het beroep ook zullen samenwerken. De thema's van de modules vinden
hun oorsprong vanuit de GOK-competenties. Naast de modules en projec-
ten wordt ook het werkplekleren en de stages hier ondergebracht (zie verder).
De leeromgeving 'identiteit' biedt studenten de ruimte om te groeien naar
'leraarschap'. Er wordt gewerkt aan taalvaardigheid, reflectie en groeien als
lid van de onderwijsgemeenschap. De bachelorproef als actieonderzoek is
het sluitstuk van deze leeromgeving.

De opleiding voorziet verschillende inhoudelijke leerlijnen doorheen de
opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdi-
dactiek en onderwijskunde binnen de leeromgeving 'deskundigheid' heeft
de opleiding ook 'samenwerkend leren' en 'werkplekleren' uitgewerkt bin-
nen de leeromgeving 'bekwaamheid'. De speerpunten van de opleiding
'omgaan met diversiteit' en 'leerzorg' werden vertaald in afzonderlijke

leerlijnen die in alle leeromgevingen aan bod komen. De focus op onderzoekend handelen is volgens de commissie aanwezig in de opleiding. Binnen de modules, projecten en het opleidingsonderdeel 'Succesvol Groeien' werken de studenten aan de ontplooiing van onderzoeksvaardigheden zoals observeren, reflectie, identiteitsontwikkeling en ze zetten een beperkt actieonderzoek uit. De lectoren refereren in hun cursusmateriaal naar actueel onderzoek. Vanaf het eerste jaar wordt aandacht besteed aan het kritisch screenen van bronnen en het juist refereren. De voorbije jaren is de opleiding actief geweest om een 'ideale leerlijn onderzoekend handelen' uit te zetten. De commissie waardeert die inspanning, maar vindt de leerlijn vooralsnog te weinig zichtbaar en onvoldoende uitgewerkt. Ze adviseert dan ook om de leerlijn verder te verankeren doorheen het volledige opleidingsprogramma en aansluitend voldoende aandacht te hebben voor de professionalisering van docenten, zodat ook zij voldoende expertise hebben om studenten hierin te begeleiden en te coachen.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de toets- of projectmatrijzen (wat betreft doelstellingen en evaluaties), de studie-informatiefiches (wat betreft planning en opdrachten) en het cursusmateriaal (wat betreft leerinhouden). De commissie waardeert deze inspanningen van docenten en de onderwijsondersteuners in het bijzonder met betrekking tot de toetsmatrijzen. Deze toetsmatrijzen geven niet alleen inzicht in de toetsing van de opleidingsonderdelen (zie GKW 3), maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is.

Het aangeboden cursusmateriaal zoals handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Uit de eigen studentenenquêtes blijkt dat de studenten daar tevreden over zijn. De commissie adviseert om in het cursusmateriaal meer aandacht te hebben voor onderwijskundige modellen en theorieën. Dit versterkt de theoretische onderbouw van de leerinhouden. De opleiding maakt ook gebruik van

digitale tools zoals Intranet en iBaMaFlex. Ze maakt ook gebruik van het digitale leerplatform Desiderius.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Heel wat werkvormen zijn vernieuwend en innovatief, zoals microteaching, teamteaching, didactisch labo, peertutoring, ontwerpateliers en het intergenerationeel project. Samen met een lector maken de studenten lesvoorbereidingen, waardoor een vraaggestuurde begeleiding mogelijk is. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages. De commissie ziet veel potentieel in de werkvormen als microteaching en didactisch labo en adviseert de opleiding om deze werkvormen in de Brusselse meertalige context meer te benutten, in het bijzonder om de opleiding beter te positioneren. De commissie adviseert om deze werkvormen ook meer in te zetten om de leerlijn reflecteren beter tot uitdrukking te laten komen.

De commissie stelt vast dat de opleiding de voorbije jaren grote inspanningen heeft geleverd om los van het nieuwe curriculum de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren, voornamelijk door een verbetering van de algemene organisatie. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van een betere spreiding van de studiebelasting over het volledige programma. Ook het aantal contacturen werd beperkt om meer tijd vrij te roosteren voor studie, opdrachten en voorbereiding van de stage.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding voorziet in de eerste fase drie stageperiodes in één stageklas, bij dezelfde leerlingen en mentor, zodat studenten geleidelijk en begeleid kunnen groeien. In het eerste semester zijn een aantal observatiemomenten voorzien en een aantal lessen in duo-teaching met de mentor. In het tweede semester volgen dan twee periodes waarin studenten in totaal 30 lessen geven. De laatste twintig lessen worden summatief getoetst. In de tweede fase zijn er drie stageperiodes van anderhalve week in elke graad, telkens voorafgegaan door minstens twee observatiedagen. Tijdens deze stageperiode maken studenten kennis met verschillende schoolomgevingen. Zowel Brusselse als niet-Brusselse

scholen komen aan bod. Elke stageperiode heeft een eigen thema: aanvankelijk lezen, schrijven en rekenen, daarna een thematische stage en ten slotte een differentiatiestage. De opleiding voorziet in de derde fase tijdens het eerste semester een stage van twee weken in het tweede leerjaar van een Brusselse school. In het tweede semester stellen studenten enerzijds een keuzepakket samen (methodescholen, buitenlandse stage, NT2, tutorstage,...) en anderzijds volgt ook de eindstage van drie weken. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 47 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Brussel of de omgeving rond Brussel en behoren tot alle netten. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. De school stelt zelf een lijst met stagescholen samen waaruit studenten dienen te kiezen voor de stages tijdens de eerste en tweede fase, terwijl de studenten voor de derde fase zelf een stageplaats zoeken. De opleiding verzorgt de communicatie naar de stagescholen en schrijft deze aan bij het begin van ieder academiejaar. Voor elke stageperiode ontvangen de stagescholen een e-mail met de doelstellingen en afspraken voor de stage. Studenten overhandigen op hun beurt aan de mentor bij het eerste contact de stagehandleiding. De commissie stelt vast dat er een sterk engagement is voor de stage zowel bij de opleiding als de stagescholen. De vele contacten tussen docenten en mentoren is een belangrijke factor in de vlotte communicatie.

De commissie stelt vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun opleidingsbegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Stagebezoeken worden twee tot drie keer per stageperiode voorzien. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding investeert in de opleiding van mentoren, maar er, ondanks de geleverde inspanningen, onvoldoende in slaagt om de doelgroep te bereiken. De commissie adviseert om na te gaan welke bijkomende acties kunnen ondernomen worden om mentoren te bereiken en te professionaliseren. De commissie adviseert om echter de mentoren

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

ook meer formeel te betrekken bij het stagebeleid, in het bijzonder inzake de beoogde competenties. De commissie ziet alvast mogelijkheden om dit te koppelen aan de uitbouw van een effectievere mentorenopleiding. De commissie dringt daarbij aan om het overleg met de stagescholen structureel te verankeren.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding sinds de vorige visitatie aan de slag gegaan om een internationaal netwerk uit te bouwen. De opleiding sloot diverse overeenkomsten met partners in Brussel, Wallonië, Nederland, Denemarken en Turkije voor het faciliteren van studenten- en docentenmobiliteit. Studenten worden jaarlijks geïnformeerd over alle internationale uitwisselingsmogelijkheden via brochures en op de 'Internationale Dag'. Hoewel er inkomende studenten zijn van de partnerinstellingen, kiezen alle uitgaande studenten voor een stage in het Zuiden. De opleiding meent dat vooral de persoonlijke ervaringen die uitgewisseld worden tijdens de 'Internationale Dag' een belangrijke oorzaak zijn van de populariteit van de bestemmingen in het Zuiden. De inkomende Erasmusstudenten zijn allen afkomstig uit Nederland en dat omwille van de taalbarrière. Op dit moment heeft de opleiding namelijk geen Engelstalig onderwijsaanbod. De opleiding streeft er naar om dit wel te realiseren, in samenwerking met de opleiding Kleuteronderwijs en Pedagogie van het jonge kind. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen naar Nederland. De commissie moedigt de opleiding aan om de initiatieven rond internationalisering verder uit te werken en daarbij bijkomende aandacht te hebben voor de communicatie naar studenten. De commissie ziet alvast opportuniteiten om in de Brusselse context de 'Internationalisation@home' uit te bouwen.

De commissie stelt vast dat de infrastructuur van de opleiding over het algemeen verouderd is. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een opnamelokaal ingericht voor microteaching, kan de opleiding rekenen op aangepaste infrastructuur voor muzische vorming, sport, wereldoriëntatie en beeld. Sinds 2010 werden diverse lokalen uitgerust met digitale borden. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Het open leercentrum biedt naast een klassieke papieren collectie ook heel wat studie- en ICT-faciliteiten. Via de samenwerking met de VUB hebben studenten ook

toegang tot de bibliotheken van de VUB en tot de digitale collectie van de universiteit. De commissie merkte op dat de bereikbaarheid van de campus een groot nadeel vormt voor de opleiding. De opleiding kijkt uit naar een volledige verhuis in de loop van 2016 naar de Brusselse binnenstad.

De opleiding wordt gedragen door een team van 19 personen (5.28 VTE aangesteld binnen het volledige studiegebied) waarvan drie gastdocenten. Daarnaast kan de opleiding rekenen op personeel op campus- en hogeschoolniveau voor administratieve, ondersteunende en coördinerende opdrachten. De beperkte omvang van de personeelsbezetting maakt dat de werkdruk bij docenten hoog is, in het bijzonder door de toename van studenten met een flexibel leertraject, die vaak extra begeleiding nodig hebben. De opleiding kende de voorbije jaren een instroom van nieuwe docenten met grote inzet voor zowel het lesgeven als de begeleiding van studenten. De commissie stelt vast dat de deskundigheid van het personeel voldoende is, maar docenten slechts in beperkte mate zelf ervaring hebben als leerkracht basisonderwijs. De commissie dringt dan ook aan om de praktijkervaring van het personeel te versterken door enerzijds meer gebruik te maken van praktijklectoren, maar anderzijds docenten de mogelijkheid te bieden om praktijkervaring op te doen in de klas. De combinatie van het aanbieden van praktijkstages voor docenten tijdens het aanbieden van mentorenopleidingen kan een win-winsituatie zijn voor alle betrokken actoren. De professionaliseringsactiviteiten worden in de eerste plaats georganiseerd op departementaal niveau. Naast een aantal vrijblijvende en laagdrempelige vormingen zijn er ook een aantal verplichte trainingen voor specifieke doelgroepen. Sinds 2011 worden op departementaal niveau doordenkdagen georganiseerd waarbij rond specifieke thema's sprekers worden uitgenodigd. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding op korte termijn werk dient te maken van professionaliseringsbeleid dat vertrekt vanuit de noden van de opleiding en het team. Momenteel gebeurt de professionalisering nog teveel vanuit het eigen initiatief waardoor de opportuniteiten worden gemist onder andere met betrekking tot het begeleiden en beoordelen van de bachelorproeven. De commissie stelt vast dat de expertise van docenten in ontwikkeling is. Het blijft een uitdaging voor de opleiding om de studenten gericht en kwaliteitsvol te ondersteunen bij zowel de conceptuele, de uitvoerings- als de rapporteringsfase. De commissie adviseert om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van

toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decreetaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."² De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren. De kleine studentenaantallen maken dat er een aanvaardbare student-stafratio is, wat rechtstreeks waarneembaar is in de intensieve begeleiding die de opleiding biedt, zowel op de campus als tijdens de stages. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. De commissie hoopt eveneens, dat wanneer de studentenaantallen in de toekomst (mogen) toenemen, de staf eveneens meegroeit waar nodig. Dit ziet de commissie als een belangrijk punt, gezien de persoonlijke contacten tussen docenten en studenten en de nauwe samenwerking met het werkveld. Deze sterke punten van de opleiding zouden niet verloren mogen gaan bij een toename van de studentenaantallen.

De opleiding kent een stabiele instroom van studenten. Het aandeel studenten uit het ASO en TSO is ongeveer gelijk, terwijl minder dan 5% is afkomstig uit het BSO. Ondanks de grootstedelijke context waarin de opleiding zich bevindt heeft minder dan 10% van de studenten een allochtone achtergrond. De opleiding heeft de voorbije jaren een instroombeleid uitgewerkt. Zo kunnen studenten deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde aan de hand van instaptoetsen. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien door een logopedist. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. In het nieuwe programma worden enerzijds de opleidingsonderdelen die focussen op de basiskennis een centrale rol toegekend en anderzijds de aandacht voor het persoonlijk leertraject via de leergroepen verder geëxpliciteerd, wat de aansluiting tussen het instroombeleid en het curriculum zeker kan versterken. Niettegenstaande meent de commissie dat de Lemo-test nog beter ingezet kan worden in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen.

aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen,... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier toe ongetwijfeld veel aanknopingspunten. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn. De commissie stelt vast dat de opleiding heel wat inspanningen levert, maar het rendement ervan onvoldoende in kaart brengt. Ze wil dan ook de opleiding adviseren om de effectiviteit van de studietrajectbegeleiding in kaart te brengen en het beleid bij te sturen waar nodig.

Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding in de eerste fase van de opleiding lager dan het Vlaamse gemiddelde. Slechts één op de drie studenten behalen alle opgenomen credits. De opleiding investeert daarom sinds 2009 in extra studie- en studietrajectbegeleiding, taalbegeleiding voor studenten en diverse aanpassingen in het curriculum om de studeerbaarheid van de opleiding te verhogen. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is vaak het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase. De commissie meent dat de opleiding de in- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven en wil de opleiding verder stimuleren om in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht te besteden aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. De commissie ziet dit als een voorwaarde voor een goed onderbouwd pro-actief beleid op lange termijn.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. De commissie stelt echter vast dat heel wat

initiatieven worden genomen, maar slechts in beperkte mate gedocumenteerd worden. De commissie acht het noodzakelijk om het beleid en de organisatie van de opleiding te formaliseren en de documenteren. De commissie wil hierbij benadrukken dat de kleinschaligheid van het team het mogelijk maakt om systematisch overleg in te plannen en wil geenszins adviseren uitgebreide structuren te ontwikkelen. Ze meent dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen van de opleiding versterkt dient te worden door niet alleen te steunen op specifieke personen, maar eveneens op solide en duurzame procedures en systemen. De commissie wil de opleiding stimuleren om van een procesgeoriënteerde kwaliteitszorg te evolueren naar een ketengeoriënteerde kwaliteitszorg, zodat ook een gedegen controlefunctie binnen kwaliteitszorg tot stand komt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding startte in 2011-2012 met het uitwerken van een toetsbeleid. Hiervoor werd professionalisering voorzien voor het docententeam en ondersteuning geboden door de centrale diensten van de Erasmushogeschool Brussel. De opleiding startte met het uitwerken van een toetsvormenmatrix per leeromgeving en per opleidingsonderdeel. De commissie stelt aan de hand van de toetsvormenmatrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding werk gemaakt van toetsmatrices, ECTS-fiches en voorbeeldvragen opgenomen in het cursusmateriaal. De opleiding maakt nog veel gebruik van kennistoetsen. De commissie meent dat het belangrijk is dat er voldoende aandacht wordt besteed aan het kennisniveau, maar de commissie meent dat de opleiding moet streven naar een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat ondanks de inspanningen van de opleiding om aan de hand van toetsmatrices en de info in de ECTS-fiches en het cursusmateriaal, er heel wat vragen en ondui-

delijkheden bestaan bij zowel studenten als docenten over de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. De commissie adviseert om op korte termijn met het gehele docententeam in overleg met het werkveld te werken aan een concrete en uitgeschreven visie op toetsing en evalueren. Dergelijk instrument is een belangrijke stap in het ontwikkelen van een gedegen en duurzaam toetsbeleid binnen de opleiding. Het uitschrijven van een opleidingsspecifieke visie op toetsen en evalueren biedt de mogelijkheid om binnen het docententeam helder en transparant te communiceren over het toetsbeleid van de opleiding. De commissie stelt tevens vast dat de opleiding er bewust voor kiest om niet te werken met duidelijke inschalingslijsten voor het beoordelen van het niveau van de behaalde leerresultaten. De commissie stelt echter vast dat vooral het ontbreken van dergelijke inschalingslijsten het moeilijk maken voor zowel docenten, studenten, werkveld als commissie om vast te stellen of het behaalde eindniveau effectief gerealiseerd wordt. De commissie adviseert om alsnog duidelijk aan te geven in de toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren en andere evaluatie-instrumenten op welk niveau de leerresultaten behaald dienen te worden.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. Deze waren volgens de commissie van een degelijk niveau. De afstudeerwerken worden sinds 2012-2013 ingevuld als een praktijkgericht onderzoek in de lagere school. Studenten krijgen een klassikale voorbereiding op het actieonderzoek. Naast deze collectieve voorbereiding worden studenten individueel begeleid door een promotor. De promotor staat in voor het bewaken van het proces en coacht en stuurt de student. De begeleiding doorheen het proces wordt eveneens collectief ondersteund via kleine leergroepen van een zestal studenten, telkens met twee à drie promotoren. Tijdens de stage biedt de mentor de nodige ondersteuning bij het effectieve uitvoeren van het actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelt vast dat de opleiding een uitgebreid beoordelingsformulier hanteert, maar daarbij geen beoordelingsschalen aangeeft. De commissie betreurt het ontbreken van de beoordelingsschalen ondanks de aanwezigheid van beoordelingscriteria. De commissie adviseert dan ook om op korte termijn werk te maken van het opstellen van duidelijke beoordelingsschalen en daarbij een duidelijke link te maken met VKS 6. Ze meent dat dit de betrouwbaarheid van de beoordeling sterk kan bevorderen.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van competentiegerichte toetsing. De opleiding hanteert daarom uitgeschreven procedures om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie te garanderen. De opleiding herwerkte de beoordelingsformulieren vanaf academiejaar 2010-2011. Hiervoor werd overleg gepleegd met andere hogescholen alsook met de betrokken stagescholen. De nieuwe beoordelingsformulieren maken het mogelijk om, naast een kwalitatieve beoordeling, beter de link te maken met de beoogde leerresultaten en attitudes. De student wordt beoordeeld aan de hand van hetzelfde formulier door zowel de mentor als de docent. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een vierpuntschaal en ruimte voor kwalitatieve toelichting. Studenten krijgen doorheen het jaar formatieve feedback. Een eindcijfer wordt pas toegekend op het einde van het jaar, gebaseerd op de groei van de student tijdens het afgelegde traject. In de derde fase wordt per stage een eindcijfer toegekend. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de visitatiecommissie vast dat er onvrede is bij studenten en werkveld over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat de beoordeling van de docent dubbel doorweegt ten opzichte van de beoordeling van de mentor. Studenten en mentoren geven aan dat het onduidelijk is hoe de eindscore wordt bepaald bij de beoordeling van de stage. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is ervan overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken. De commissie adviseert om hierbij het werkveld, als ervaringsdeskundige, nauw te betrekken bij deze oefening. Ze adviseert de opleiding na te gaan op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt. Een mogelijke wijze is het heroverwegen van de inbreng van docenten en mentoren bij de beoordeling van de stage.

Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Uit beperkt onderzoek van de opleiding blijkt dat het werkveld zeer tevreden is over de algemene didactische competenties, het thematisch werken, en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze

flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan. Uit alumnibevragingen kwamen gelijkaardige opmerkingen. De commissie concludeert dan ook dat de inzetbaarheid van de afgestudeerden voldoet aan de verwachtingen van het werkveld.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. Ook de gemiddelde studieduur sluit aan bij het Vlaamse gemiddelde. De commissie besluit dan ook dat het gerealiseerd niveau adequaat is gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld en het bovengemiddelde diplomarendement. Echter wordt de basiskwaliteit niet systematisch overstegen wat de score 'voldoende' verklaart. De commissie verwijst hiervoor naar het ontbreken van duidelijke inschalingslijsten en de beoordeling van de stage die nog niet optimaal verloopt.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Maak snel werk van een geïntegreerde gedragen visie en profilering die de basis vormt voor het handelen van de opleiding en bijgevolg een functioneel werkinstrument is voor alle actoren van de opleiding.
- Versterk de formele betrokkenheid van het werkveld en betrek ze actief en systematisch bij curriculumontwikkelingen.
- Benut samen met het werkveld en de alumni maximaal de kansen tot profilering. Intensieve samenwerking met het werkveld en de alumni biedt kansen om de beoogde leerresultaten maximaal te laten aansluiten bij de verwachtingen van het werkveld.
- Blijf inzetten op een versterking van het taalbeleid. De Brusselse grootstedelijke context biedt alvast unieke en belangrijke opportuniteiten.
- Maak meer gebruik van de contacten met binnen- en buitenlandse partners op beleidsniveau en betrek deze partners als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes bij het uitwerken van opleidingsspecifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van het curriculum.
- Integreer de visie en profilering, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van het eigen opleidingsspecifieke leerresultatenkader aan om de visie en profilering scherper te formuleren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Expliciteer onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook de competenties op meso-niveau (klas- en schoolmanagement) en de reflectie- en onderzoeksvaardigheden en maak deze zichtbaar in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Denk bij de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten zorgvuldig na zodat het niveau van de beoogde leerresultaten (VKS 6) zichtbaar wordt.
- Betrek bij het opstellen van eigen opleidingsspecifieke leerresultaten nauw en actief het werkveld, de studenten en het voltallige docententeam vanaf de start.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Veranker de leerlijn onderzoeksvaardigheden verder doorheen het volledige opleidingsprogramma en heb aansluitend voldoende aandacht voor de professionalisering van docenten, zodat ook zij voldoende expertise hebben om docenten hierin te begeleiden en te coachen.
- Heb in het cursusmateriaal meer aandacht voor voor onderwijskundige modellen en theorieën.

- Benut werkvormen als microteaching en didactisch labo meer in de Brusselse context, in het bijzonder om de opleiding beter te positioneren. Zet deze werkvormen nog meer in om de leerlijn reflecteren beter tot uitdrukking te laten komen.
- Betrek mentoren meer formeel bij het stagebeleid, in het bijzonder bij de beoogde competenties. De commissie ziet alvast mogelijkheden om dit te koppelen aan de uitbouw van een effectievere mentorenopleiding. Veranker aansluitend het overleg met de stagescholen structureel.
- Werk de initiatieven rond internationalisering verder uit en heb daarbij bijkomende aandacht voor de communicatie naar studenten. De Brusselse context biedt zeker opportuniteiten om de 'Internationalisation@home' uit te bouwen.
- Versterk de praktijkervaring van het personeel door enerzijds meer gebruik te maken van praktijklectoren, maar anderzijds docenten de mogelijkheid te bieden om praktijkervaring op te doen in de klas.
- Geef het teamgerichte en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel verder en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak.
- Zet de Lemo-test nog beter in in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. Werk meer aanknopingspunten uit in functie van differentiatie, keuze van werkvormen,... Vertrek hierbij vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding.
- Breng de effectiviteit van de studietrajectbegeleiding in kaart en stuur het beleid bij waar nodig.
- Heb in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht voor het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal.
- Formaliseer en documenteer het beleid en de organisatie van de opleiding. Plan systematisch overleg in en evolueer van een procesgeoriënteerde kwaliteitszorg naar een ketengeoriënteerde kwaliteitszorg, zodat ook een gedegen controlefunctie binnen kwaliteitszorg tot stand komt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Streef naar een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds.
- Werk op korte termijn met het gehele docententeam in overleg met het werkveld aan een concrete en uitgeschreven visie op toetsing en evalueren.

- Geef duidelijk aan in de toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren en andere evaluatie-instrumenten op welk niveau de leerresultaten behaald dienen te worden. Maak op korte termijn werk van duidelijke beoordelingsschalen en maak daarbij een duidelijke link met VKS 6.
- Maak met betrekking tot de stage werk van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ga na op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt.

KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Op 17 en 18 december 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool (KdG) is ingebed in het studiegebied Onderwijs, samen met de opleiding Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind en een aantal bachelor-na-bacheloropleidingen. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject voor werkstudenten, met name het verkort traject. De opleiding (alle varianten) telt 649 ingeschreven studenten.

Opvallend voor de commissie is de veelheid aan modellen en invalshoeken die de opleiding hanteert om haar visie op de leraar lager onderwijs te definiëren. De hoeveelheid aan modellen en invalshoeken zijn volgens de commissie kenmerkend voor de opleiding, aangezien het hier om een bewuste keuze gaat. Bovendien weet de opleiding de verschillende invalshoeken te koppelen aan de krachtige leeromgeving.

Naast deze elementen beschrijft de opleiding in haar visietekst de verschillende speerpunten die ze hanteert. Zo vormt vanaf juni 2011 het concept 'Onderwijs op Maat' (OOM), ontwikkeld binnen de lerarenopleiding, de basis voor de nieuwe hogeschoolbrede onderwijsvisie. Dit kader kan samengevat worden aan de hand van de volgende pijlers: oriëntatie, differentiatie en profilering. Naast OOM vormt ook het concept 'Professioneel ontwikkelende leerschool' (POLS) een speerpunt van de opleiding. Binnen het kader van POLS streeft de opleiding naar een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking met een school of scholengemeenschap. Daarnaast wil de opleiding eenzelfde relatie met de studenten door studentgecentreerd onderwijs aan te bieden via flexibele en persoonlijke trajecten, ruimte voor keuzemogelijkheden, maar ook via een vlot contact tussen opleiders en studenten.

Programma

De opleiding biedt twee trajecten aan, het regulier traject en het verkorte traject. Beide trajecten worden op basis van het 'Onderwijs op Maatconcept' vormgegeven waarbij ten aanzien van studenten duidelijke verwachtingen worden geformuleerd en vervolgens nagegaan wordt op welke wijze studenten ondersteund kunnen worden in het realiseren van deze verwachtingen.

Het traject in dagonderwijs (ook regulier traject genoemd) telt 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit drie modeldeeltrajecten van 60 studiepunten. In het regulier traject implementeerde de opleiding in 2012-2013 een hernieuwd curriculum.

In de eerste drie semesters volgen de studenten opleidingsonderdelen die samenvallen met de vakinhouden zoals aangeboden in de basisschool. Deze vakinhoudelijke opleidingsonderdelen worden aangevuld met afzonderlijke opleidingsonderdelen rond basisdidactiek. In functie van het Onderwijs op maatconcept, kent het programma een scharniermoment halfweg het tweede modeldeeltraject waarbij een vast aanbod van enkelvoudige opleidingsonderdelen overgaat naar een thematisch geïntegreerd (keuze) aanbod. Vanaf het vierde semester wordt de opleiding dus volledig anders opgebouwd en wordt er gewerkt met samengestelde opleidingsonderdelen (modules) waarbij de focus ligt op het verwerven van competenties. Er wordt thematisch en geïntegreerd gewerkt waarbij vakinhouden en (vak)didactiek samen aan bod komen. Naarmate het programma vordert krijgen studenten meer keuzemogelijkheden om zich te specialiseren.

Sinds september 2010 wordt een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toenemende lerarentekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Het traject voor werkstudenten loopt parallel met de reguliere opleiding, waarbij studenten wel een aparte groep vormen met een studieprogramma op maat.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel het eerste, tweede als derde modeldeeltraject. Tijdens het eerste semester ligt de focus op observeren en participeren. In het tweede semester is er de realisatiestage waarbij studenten effectief lesgeven. In het derde semester lopen studenten opnieuw stage in het tweede, derde en vierde leerjaar en nemen studenten alle lessen over van de mentor. In het vierde semester is er een gelijkaardige stageperiode voorzien in de derde graad van de lagere school. In het vijfde semester is er een stage in het eerste leerjaar voorzien. De afsluitende stage voorziet in vier weken stage waarbij alle taken van de mentor worden overgenomen. Daarnaast zijn er nog twee stageweken voorzien die de student in overleg met de directie van de stageschool divers kan invullen met openluchtclassen, zorgstage, huiswerkbegeleiding,...

De bachelorproef is voor studenten van het reguliere traject het sluitstuk van de opleiding. Aanvullend op de stage gaat de opleiding hiermee na of studenten startbekwaam zijn. De bachelorproef is vaak praktijkgericht. Naast een actieonderzoek is het mogelijk om te opteren voor de ontwikkeling van didactisch materiaal, een scriptie, of een specifieke benaderingsvorm toegepast op het onderwerp. Op het vlak van de uitwerking van de bachelorproef stelt de commissie vast dat de docenten hier verschillend mee omgaan. In het traject voor werkstudenten is er geen bachelorproef voorzien.

De opleiding kent een gepaste inzet van verschillende leeractiviteiten: naast klassieke hoorcolleges zijn er werkcolleges, workshops, demonstraties en wordt er gebruik gemaakt van microteaching. Er wordt vaak gewerkt met kleine leergroepen die deze interactieve werkvormen mogelijk maken.

Op het vlak van internationalisering wil opleiding studenten via de 'GA WEG'-campagne stimuleren om een buitenlandse ervaring op te doen. De opleiding haalt hiermee nu reeds bijna de doelstelling om 20% van de studenten een internationale ervaring te bieden.

Beoordeling en toetsing

De opleiding heeft tot op heden nog geen opleidings specifieke visie op het toetsbeleid uitgewerkt. Dit staat gepland voor de toekomst. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes. Zo krijgen studenten voor vaardigheden, taken, projecten,... steeds mondelinge of schriftelijke feedback. Ook peerassessments worden vaak toegepast binnen de opleiding. Formatieve feedback kan zowel doorheen het jaar op vraag van de student, maar wordt in het kader van de schriftelijke en mondelinge examens tijdens de examenperiodes, ook ingeroosterd in het lessenrooster van de studenten.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op beperkte maar voldoende aangepaste infrastructuur. De opleiding kan naast standaard leslokalen rekenen op diverse lokalen voor muziek en beeld, expressie, ICT en sport. Recent werd een aantal lokalen voorzien van een smartboard. Studenten en docenten kunnen ook diverse multimedia-apparatuur ontlenen zoals laptops, digitale camera's en foto toestellen, maar ook iPads voor gebruik op de campus. De mediatheek op de campus is volledig toegespitst op de lerarenopleiding.

De opleiding wil inspelen op de diversiteit van de instromende, doorstromende en uitstromende student en daarbij de studievoortgang bevorderen. Daarom heeft ze in het kader van het Onderwijs Op Maat, werk gemaakt van diverse initiatieven om de slaagkansen van studenten te verhogen. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en doorstroombegeleiding.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het diplomarendement sluit aan bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Het werkveld is tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Gezien de grote nood aan leerkrachten in en rond Antwerpen neemt de vraag naar afgestudeerden toe. Ondanks het grote jobaanbod kiezen heel wat studenten echter voor een vervolgopleiding. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Karel de Grote-Hogeschool

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Karel de Grote-Hogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 17 en 18 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter-suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie modeldeeltrajecten. De opleiding (alle varianten) telt 649 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject voor werkstudenten, met name het verkort traject.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool (KdG) is ingebed in het studiegebied Onderwijs, samen met de opleiding Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs alsook de nieuwe opleiding Pedagogie van het jonge kind en een aantal bachelor-na-bacheloropleidingen. Het studiegebied Onderwijs maakt deel uit van de onderwijsgroep Welzijn, Onderwijs en Gezondheidszorg. Naast deze onderwijsgroep is er binnen de Karel de Grote-Hogeschool nog een onderwijsgroep Management en Technologie.

Als gevolg van de herstructurering van opleidingen in leergebieden en onderwijsgroepen, wordt sinds 2011-2012 de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs en de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs aangestuurd door één opleidingshoofd. Het opleidingshoofd wordt per opleiding voor zowel operationele als inhoudelijke taken bijgestaan door een coördinator. Samen met de opleidingsondersteuner, verantwoordelijk voor de studentenadministratie, en de coördinator praktijk vormen zij het dagelijks bestuur van de opleiding. Het dagelijks bestuur vergadert wekelijks en is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van de opleiding. Naast het dagelijks bestuur is er enerzijds de maandelijkse bijeenkomst van het opleidingsteam. Het opleidingsteam omvat naast de leden van het dagelijks bestuur ook de coördinator van de verkorte opleidingen, de beleidsmedewerker Onderwijs, de studieloopbaancoördinator en de

coördinator van de Praktijk en de professioneel ontwikkelende leerschool (POLS). Anderzijds is er de maandelijkse vergadering van de opleidingsraad. Deze fungeert als overleg van alle lectoren die advies en feedback geven in voorbereiding op beleidsinitiatieven die door het opleidingsteam worden ontwikkeld en voorbereid. De eindverantwoordelijkheid voor het geheel van het beleid van de opleiding ligt bij het opleidingshoofd.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als goed.

De opleiding beschrijft haar visie op opleiden uitgebreid in het zelfevaluatierapport. Opvallend voor de commissie is de veelheid aan modellen en invalshoeken die de opleiding hanteert om haar visie te definiëren. Zo stelt de opleiding “Wij gaan met alle gemotiveerde en getalenteerde studenten op weg. Zij zijn overtuigd van hun beroepskeuze en plaatsen in die keuze kinderen in het middelpunt. We vormen leerkrachten die ‘goesting’ hebben in leren en onderwijs in al hun vormen. Deze leerkrachten zijn didactisch, pedagogisch en inhoudelijk zeer sterk.” De opleiding streeft in haar visie naar leerkrachten die zich voor een betere wereld engageren en die een rol opnemen in elke school, hoe divers ook. Naast een focus op gelijke kansen, streeft de opleiding ook naar innovatie voor de toekomst door op een kritische en constructieve manier de studenten uit te dagen om vorm te geven aan hun persoonlijke en professionele levensbeschouwelijke identiteit. De opleiding zet in op zelfgestuurd leren dat gebaseerd is op reflectie. De opleiding wil geleidelijk van sterke sturing over gedeelde sturing naar zelfsturing als stimulans tot levenslang leren gaan. Ze zet in op resultaten en op competentiegericht en coöperatief onderwijs. Via een grote variatie aan didactische werkvormen in betekenisvolle contexten in combinatie met een brede basiskennis, vaardigheden en attitudes, wil de opleiding studenten afleveren die deze competenties in de praktijk met goed resultaat kunnen toepassen en integreren. De opleiding kiest bewust om de verantwoordelijkheid te delen met het werkveld en met vertrowwen samen te werken. De hoeveelheid aan modellen en invalshoeken zijn volgens de commissie kenmerkend voor de opleiding, aangezien het hier om een bewuste keuze gaat. Bovendien weet de opleiding de verschillende invalshoeken te koppelen aan de krachtige leeromgeving.

Naast deze elementen beschrijft de opleiding in haar visietekst de verschillende speerpunten die ze hanteert. Zo vormt vanaf juni 2011 het concept 'onderwijs op maat' (OOM), ontwikkeld binnen de lerarenopleiding, de basis voor de nieuwe KdG-onderwijsvisie. Dit kader kan samengevat worden aan de hand van de volgende pijlers: oriëntatie, differentiatie en profilering. Naast OOM vormt ook het concept 'Professioneel ontwikkelende leerschool' (POLS) een speerpunt van de opleiding. Binnen het kader van POLS streeft de opleiding naar een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking met een school of scholengemeenschap. Daarnaast wil de opleiding eenzelfde relatie met de studenten door studentgecentreerd onderwijs aan te bieden via flexibele en persoonlijke trajecten, ruimte voor keuzemogelijkheden, maar ook via een vlot contact tussen opleiders en studenten. De opleiding maakt gebruik van het model van de 'krachtige leeromgeving' (R. Boonen, *Carpe Didactica*, 1994) om deze elementen van visie, profilering en didactische principes te implementeren in de opleiding. Dit model werd door de opleiding verder ontwikkeld en vertaald naar de actuele onderwijssetting. Daarbovenop zet de opleiding in op het maximaal ontplooien van de talenten van de studenten en op de ontwikkeling van hun diversiteitscompetenties. Verderop in het zelfevaluatierapport geeft de opleiding aan dat ze ook de taalcompetenties en de internationaliseringscompetenties sterk nastreeft in het programma.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat visie en profilering gekend zijn bij studenten, alumni en werkveld, en deel uitmaken van een gedragen en doorleefde opleidingscultuur. Als sterke elementen binnen de profilering komen de betrokkenheid bij en aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van iedere student, de aandacht voor een krachtige leeromgeving, de internationale focus en de samenwerking met het werkveld sterk naar voren. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als sterktes van de opleiding.

De commissie meent dat de opleiding voldoende ambitieus is in haar visie. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie wel vast dat er nog ruimte is om explicieter aandacht te besteden aan de grootstedelijke context waarin de opleiding zich situeert.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de

KdG heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012 – 2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties. Daarbovenop laat de opleiding zich leiden in haar plannen en activiteiten door bijkomende competenties die apart worden opgenomen in de interne documenten zoals studiewijzers. Deze competenties zijn al dan niet hogeschoolbreed en worden geformuleerd op het gebied van taal, internationalisering en diversiteit. Naast deze competenties worden ook acht en soms tien extra attitudes nagestreefd in het programma. Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) als ook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. Verder ziet de commissie het naast elkaar bestaan van een heldere en concrete visie, de generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en de bijkomende sets van competenties en attitudes als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Aangezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties en de bijkomende competenties en attitudes te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet dergelijk kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij als ook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen een opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de nagestreefde ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden te expliciteren in het opleidingsspecifiek leerresultatenkader. De commissie trof alvast een aantal goede inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifiek leerresultaten terug in het beleidsplan 2009-2015.

De opleiding benadert de competentieverwerving als een permanent proces van levenslang leren in een aaneenschakeling van formeel en informeel leren in uiteenlopende contexten. De commissie stelt vast dat de opleiding veel belang hecht aan het competentiegericht opleiden, in het bijzonder voor de micro-onderwijsprocessen. De commissie meent dat de opleiding daarnaast meer aandacht dient te besteden om ook de competenties op meso-niveau op voldoende hoog niveau te realiseren. Het gaat dan om thema's als aandacht voor kwaliteitszorg, verandermanagement, de leraar als teamlid, ... Deze thema's komen overeen met de functionele gehelen 6 tot en met 9. De commissie adviseert om in overleg met het werkveld na te gaan hoe de aandacht voor zowel micro- als meso-onderwijsprocessen op een voldoende hoog niveau gedefinieerd kan worden in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Een concrete beschrijving van wat de opleiding van alle studenten verwacht, is evenwel niet uitgewerkt. In functie van het bewaken van het programma en het opstellen van de toetsing, beveelt de commissie aan om dergelijke minimumverwachtingen concreet te definiëren. De commissie moedigt de opleiding ook aan om verder te werken aan het concretiseren van de nagestreefde beheersingsniveaus (basis, integratie en expert). Aangezien de basiscompetenties geen niveaudeSCRIPTORen bevatten, zou een dergelijke concretisering immers duidelijker kunnen maken wat de minimumverwachtingen zijn. De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een intens contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in het 'resonantieoverleg met het werkveld'. Het werkveld geeft tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen dit overleg, naast de veelvuldige informele contacten, sterk te waarderen. Daarnaast heeft de opleiding met het POLS-project een uniek en intens samenwerkingsverband uitgebouwd met de stagescholen.

Concluderend stelt de commissie vast dat de opleiding een veelheid van modellen en invalshoeken hanteert. Het Onderwijs op maatconcept staat daarbij evenwel centraal als basis voor de vormgeving van het programma. Deze aanpak is bekend bij alle betrokkenen. Inhoudelijk heeft de opleiding ervoor gekozen om de domeinspecifieke leerresultaten vooralsnog over te nemen als opleidingsspecifieke leerresultaten en inhoudelijke profileeringselementen dus niet te verankeren in de nagestreefde leerresultaten. De commissie heeft begrip voor het feit dat dit op het moment van het

visitatiebezoek nog niet gebeurd was, maar vindt het essentieel dat de opleiding werk maakt van het expliciteren van een eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader dat als basis dient voor de inhoudelijke invulling van de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als goed.

De opleiding biedt twee trajecten aan; het regulier traject en het verkorte traject. Beide trajecten worden op basis van het Onderwijs op maatconcept vormgegeven waarbij ten aanzien van studenten duidelijke verwachtingen worden geformuleerd en vervolgens nagegaan wordt op welke wijze studenten ondersteund kunnen worden in het realiseren van deze verwachtingen. De commissie waardeert deze aanpak.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. Indien de opleidingsonderdelen verschillende delen bevatten worden telkens per deel specifieke leerdoelen geformuleerd. De opleiding kiest ervoor om in het programma vooral aandacht te besteden aan de basiscompetenties 1 tot 5 (begeleider, opvoeder, inhoudelijk expert, organisator, innovator en onderzoeker) en de basiscompetentie 10 (cultuurparticipant). De basiscompetenties 6 tot 9 (partner van ouders en externen, lid van het schoolteam en onderwijsgemeenschap) komen minder aan bod in het programma en komen slechts aan bod tijdens de zelfstandige stage in het derde modeldeeltraject. De opleiding merkt terecht op dat deze competenties best in authentieke leersituaties worden aangeleerd. De commissie meent dat de samenwerking met POLS-scholen zou moeten toelaten om sterker op de ontwikkeling van deze competenties in te zetten.

Het traject in dagonderwijs (ook regulier traject genoemd) telt 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit drie modeldeeltrajecten van 60 studiepunten. In het regulier traject implementeerde de opleiding in 2012-2013 een hernieuwd curriculum. In de eerste drie semesters wordt er gewerkt met opleidingsonderdelen die samenvallen met de vakinhouden zoals aangeboden in de basisschool (wiskunde, Frans, Nederlands, wereldoriëntatie, muzische vorming, godsdienst en beweging). Het aantal con-

tacturen en studiepunten toegekend aan deze opleidingsonderdelen komt overeen met de contacturen in het lager onderwijs. Deze vakinhoudelijke opleidingsonderdelen worden aangevuld met afzonderlijke opleidingsonderdelen rond basisdidactiek. In functie van het Onderwijs op maat-concept, kent het programma een scharniermoment halfweg het tweede modeldeeltraject waarbij een vast aanbod van enkelvoudige opleidingsonderdelen overgaat naar een thematisch geïntegreerd (keuze)aanbod. Vanaf het vierde semester wordt de opleiding dus volledig anders opgebouwd en wordt er gewerkt met samengestelde opleidingsonderdelen (modules) waarbij de focus ligt op het verwerven van competenties. Er wordt thematisch en geïntegreerd gewerkt waarbij vakinhouden en (vak)didactiek samen aan bod komen. Naarmate het programma vordert krijgen studenten meer keuzemogelijkheden om zich te specialiseren. De commissie waardeert deze opbouw van het programma.

Sinds september 2010 wordt een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toenemende leraarstekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Om in te kunnen spelen op de grote vraag van zowel potentiële studenten als het werkveld zijn voldoende financiële middelen, voldoende stageplaatsen en aanpassingen aan het curriculum en onderwijsvormen in functie van flexibilisering onontbeerlijk. De commissie beveelt de instelling aan hier werk van te maken. Nu moeten immers nog heel wat studenten geweigerd worden wegens te weinig capaciteit.

Het traject voor werkstudenten loopt parallel met de reguliere opleiding, waarbij studenten wel een aparte groep vormen met een studieprogramma op maat. In dit studietraject moeten studenten in 1 jaar of 1,5 jaar de startcompetenties voor leraar lager onderwijs verwerven. Dit is mogelijk door rekening te houden met de eerder verworven kwalificaties en/of competenties. Onafhankelijk van de gevolgde bachelor- of masteropleiding die voordien gevolgd werd, wordt een basispakket van vrijstellingen verleend. De commissie beveelt aan om dit pakket te heroverwegen. Kennis en competenties die in andere domeinen ontwikkeld zijn, zijn immers niet noodzakelijk zonder meer transfereerbaar naar het lager onderwijs. De commissie adviseert dan ook om bij het opstellen van de verkorte trajecten meer aandacht te hebben voor de EVC/EVK's van de individuele student. Dit sluit ook aan bij de opleidingsvisie van 'onderwijs op maat'.

Omwille van de herkenbaarheid, intern en in het werkveld, loopt het curriculum van de verkorte trajecten zo veel mogelijk gelijk met het curriculum

van het regulier traject. Inhouden uit het regulier traject worden evenwel compacter aangeboden in opleidingsonderdelen die grotere gehelen behandelen binnen minder studiepunten. Afhankelijk van de vooropleiding, worden er verschillende studietrajecten samengesteld (bv. voor studenten met een diploma Kleuteronderwijs of Secundair onderwijs). De commissie betreurt het wel dat de opleiding weinig gebruik maakt van de ervaring en competenties van de groep studenten uit het werktraject. Deze ervaring en competenties zouden beter kunnen benut worden in de leeromgeving, zeker indien de opleiding interactie zou creëren tussen studenten in het werkstudententraject en in het reguliere traject.

Het concept van de 'krachtige leeromgeving' wordt adequaat in het programma omgezet. Docenten nemen het schema op in de eigen cursus en lesmaterialen zodat de pedagogisch-didactische component continu onder de aandacht wordt gebracht en de link met de vakdidactiek wordt geëxpliciteerd. Deze uitwerking getuigt ook van een gepaste inzet van een waaier aan leeractiviteiten: naast klassieke hoorcolleges zijn er werkcolleges, workshops, demonstraties en wordt er gebruik gemaakt van microteaching. Er wordt vaak gewerkt met kleine leergroepen die deze interactieve werkvormen mogelijk maken. De commissie acht dit uitzonderlijk voor een opleiding met veel studenten en wil hiervoor dan ook haar bewondering uitspreken. Het lesgeven in kleine groepen vergroot niet alleen de betrokkenheid van studenten op het eigen leerproces, maar de studenten worden hierdoor expliciet gestimuleerd om initiatief te nemen in hun leerproces. De commissie ziet het groeiboek hiervan als een mooi voorbeeld. De studenten verwoorden hierin hun gedachten, meningen, ervaringen, zorgen en reflecties. Het is geen evaluatie-instrument, maar een leermiddel. Het groeiboek biedt de studenten inzicht in hun eigen rol als persoon, lerende en beginnende leraar en schenkt daarbij zowel aandacht aan talenten als aan werkpunten. In functie van het Onderwijs op maat wil de opleiding ook ruime keuzemogelijkheden aanbieden. De studenten geven aan dat het aantal inschrijvingen per keuze beperkt is, waardoor ze niet altijd kunnen inschrijven voor hun eerste keuze. Ook omwille van praktisch-organisatorische en financiële redenen blijkt het niet mogelijk om alle studenten hun eerste keuze te bieden. Dit leidt tot frustraties bij studenten. De commissie wil dan ook aanbevelen om het OOM nog meer in praktijk te brengen en organisatorische belemmeringen weg te werken. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding een antwoord probeert te bieden op de toegenomen diversiteit bij studenten.

De opleiding participeert aan het ELAnt-project diversiteit en taal. Het doel is diversiteitscompetenties binnen de opleiding te concretiseren en het gedachtegoed van taalgericht vakonderwijs verder te dissemineren. Sinds het academiejaar 2013-2014 werkt de opleiding in diverse opleidingsonderdelen aan zes diversiteitscompetenties. Wat betreft het taalbeleid meent de commissie dat de opleiding reeds goede stappen heeft gezet. De taalvolgfiche vond de commissie een mooi initiatief. De commissie raadt de opleiding wel aan om de focus niet enkel te leggen op een vormgericht taalbeleid (grammatica en spelling), maar ook voldoende aandacht te hebben voor de cognitieve taalvaardigheden die een leraar in zijn beroepsuitoefening nodig heeft.

Er wordt tevens een duidelijk ICT-beleid gevoerd, waarbij de ICT-beleidslijnen geïntegreerd wordt in alle vakken en worden gekoppeld aan concrete activiteiten van alle lectoren. Het ICT-beleid is wervend en getuigt van voldoende expertise.

Verder heeft de opleiding de voorbije jaren werk gemaakt van het uitwerken van een leerlijn onderzoeksvaardigheden in de opleiding. Daarvoor werden de nodige aanpassingen gedaan aan het programma, leerinhouden toegevoegd aan opleidingsonderdelen en passend studiemateriaal voorzien. De commissie stelt echter vast dat het docententeam nog niet steeds op dezelfde golflengte zit wat betreft de vormgeving van de bachelorproef. De commissie adviseert dan ook om op korte termijn de nodige stappen te ondernemen om tot een gedragen visie te komen bij alle docenten. De commissie hoopt dat hieraan de nodige aandacht zal besteed worden in het voor 2014-2015 geplande professionaliseringsplan (zie verder). In het traject voor werkstudenten is geen bachelorproef opgenomen. Er wordt immers van uitgegaan dat deze studenten de nodige onderzoeksvaardigheden verworven hebben in hun vooropleiding. Hoewel de commissie meent dat de toetsing voldoende garanties biedt om bij de studenten uit het werkstudententraject de nagestreefde leerresultaten te bereiken (zie GKW3), meent ze dat ook voor deze studenten zinvol zou zijn om een geïntegreerd eindwerk uit te werken waarin ze de onderzoeksvaardigheden uit hun vooropleiding combineren met de in de opleiding ontwikkelde onderzoeksvaardigheden.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel het eerste, tweede als derde modeldeeltraject. De opleiding maakt onderscheid tussen twee soorten preservicetrainingen, enerzijds intra muros (bv. microteaching, praktijksimulaties, training in praktijkvaardigheden) en anderzijds extra muros (bv. de verplichte stages in scholen en aanverwante instellingen). De stage in

het eerste modeldeeltraject bestaat uit twee delen. Tijdens het eerste semester ligt de focus op observeren en participeren. In het tweede semester is er de realisatiestage waarbij studenten effectief lesgeven. In totaal geven studenten 18 lessen, bij voorkeur in het tweede, derde of vierde leerjaar. In het derde semester lopen studenten opnieuw stage in het tweede, derde en vierde leerjaar en nemen studenten alle lessen over van de mentor. In het vierde semester is er een gelijkaardige stageperiode voorzien in de derde graad van de lagere school. In het vijfde semester is er een stage in het eerste leerjaar voorzien. De afsluitende stage voorziet in vier weken stage waarbij alle taken van de mentor worden overgenomen. Daarnaast zijn er nog twee stageweken voorzien die de student in overleg met de directie van de stageschool divers kan invullen met openluchtklassen, zorgstage, huiswerkbegeleiding,... Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken daarvoor bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden wel duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren.

Om invulling te kunnen geven aan een intensievere samenwerking met het werkveld, bouwt de opleiding partnerschappen op met specifieke scholen. Deze scholen worden POLS-scholen (Professioneel ontwikkelende leerscholen) genoemd. Dit is een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking tussen school of scholengemeenschap en een lerarenopleiding. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De ontwikkeling van POLS-scholen werd ondersteund door ELAnt, het expertisenetwerk Lerarenopleidingen Antwerpen. Naast een continue professionele ontwikkeling van de meer ervaren leraren en lerarenopleiders, wil de opleiding ook samen met de scholen en scholengemeenschappen inzetten op de ontwikkeling van kandidaatleraren en beginnende collega's. Ondersteund door permanent onderzoek wil ze bouwen aan een 'lerende gemeenschap', waarin voortdurend wordt gezocht naar mogelijkheden om het leren en onderwijzen te verbeteren. De opleiding voorziet in het POLS-project niet alleen de nodige mentorenopleiding, maar werkt ook met mentorcoaches. De inzet van mentorcoaches voor mentoren en leertrajectbegeleiders voor studenten zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel mentoren als studenten en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage voor studenten.

Studenten geven aan dat de overgang van het eerste naar het tweede jaar wat betreft stage, groot is. De commissie beveelt aan om in het kader van

het POLS-project na te gaan wat de mogelijkheden zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten plaatsvinden alsook vroeger te introduceren in de opleiding. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring (zowel intra als extra muros preservicetraining) op 45 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen.¹

De stageplaatsen die de opleiding aanbiedt bevinden zich nagenoeg allemaal in Antwerpen en de provincie Antwerpen. Ondanks het grote markt-aandeel van het stedelijk onderwijs in de stad Antwerpen kan de opleiding slechts beperkt rekenen op mentoren binnen dit net. Studenten geven bovendien aan dat ze zich onvoldoende voorbereid voelen om te functioneren in een grootstedelijke context. Een aantal studenten geven aan dat zij niet allemaal de mogelijkheid hebben om in deze context stage te lopen. De commissie adviseert dan ook om de band met het Stedelijk onderwijs te versterken en meer aandacht te besteden aan de grootstedelijke context tijdens de theoretische en praktische voorbereiding op de stage. De opleiding hoopt door een betere samenwerking met het stedelijk onderwijsnet ook in de stad Antwerpen meer stageplaatsen te kunnen aanbieden.

De commissie stelt vast dat in de scholen die nog niet betrokken zijn binnen het POLS-project de kwaliteit van de stagebegeleiding over het algemeen lager ligt en minder geborgd wordt. Zo blijken mentoren er minder goed op de hoogte te zijn van de beoogde leerresultaten waardoor studenten niet steeds de nodige verantwoordelijkheid en/of taken krijgen. De opleiding is zich bewust van de nood aan kwaliteitsvolle stageplaatsen, maar kan met de beschikbare middelen op dit moment het POLS-project niet uitrollen over alle betrokken stagescholen.

De doorstroom in de huidige trajecten is goed voor studenten die voltijds studeren en die reeds een bachelor in Kleuter- of Secundair onderwijs behaalden, die recent een ander bachelordiploma behaalden of die reeds langere tijd een bachelordiploma behaalden en reeds werkervaring hebben. De doorstroom in de huidige trajecten is evenwel niet goed voor studenten die naast de opleiding nog een (deeltijdse) job uitoefenen. De commissie vindt dit problematisch voor een opleiding die zich richt op werkstudenten. Op het vlak van internationalisering is de opleiding sterk actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil de opleiding studenten via de 'GA WEG'-campagne stimuleren om een buitenlandse ervaring op te doen. De

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

opleiding haalt hiermee nu reeds bijna de doelstelling om 20% van de studenten een internationale ervaring te bieden. Jaarlijks ontvangt de opleiding een 35-tal inkomende studenten in een Engelstalig traject. Hiervoor werkt ze samen met de HUB, Vives Noord (KHBO) en Thomas More Kempen. Anderzijds heeft de opleiding ook in het kader van de docentenprofessionaliserings actie ondernomen om de docentenmobiliteit te stimuleren en te faciliteren. Zowel voor de uitgaande en inkomende studenten en de docentenmobiliteit werkt de opleiding samen met een vast aantal partners. In Vlaanderen zijn dit de partners van het Interactumverband. Voor Wallonië en Europa kadert de samenwerking in het Association Comeniusnetwerk. Initiatieven buiten Europa passen in het kader van de universitaire ontwikkelingssamenwerking. De commissie waardeert de geleverde inspanningen en stelt vast dat internationalisering doorheen de opleiding de nodige ruimte krijgt.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op beperkte maar voldoende aangepaste infrastructuur. De opleiding heeft bijna alle nodige infrastructuur op de eigen campus. Wanneer grotere aula's noodzakelijk zijn, kan de opleiding uitwijken naar de Campus Pothoek waar acht aula's ter beschikking zijn. De opleiding deelt de meeste infrastructuur met de andere opleidingen in het studiegebied Onderwijs. De opleiding kan naast standaard leslokalen rekenen op diverse lokalen voor muziek en beeld, expressie, ICT en sport. Recent werden een aantal lokalen voorzien van een smartboard. Studenten en docenten kunnen ook diverse multimedia-apparatuur ontlend zoals laptops, digitale camera's en fototoestellen, maar ook iPads voor gebruik op de campus. De mediatheek op de campus is volledig toegespitst op de lerarenopleiding, zowel op studenten als het werkveld en heeft een specifieke onderwijsondersteunende opdracht op de campus. De commissie stelde vast dat de mediatheek voorzien is van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

De opleiding wordt gedragen door een gemotiveerd docentenkorps van 46 docenten (29,35 VTE). Daarnaast kan de opleiding rekenen op 16 medewerkers (11,65 VTE) die de opleidingen Kleuter- en Lager onderwijs administratief ondersteunen. Alle docenten hebben een masterdiploma, waarbij de voorkeur wordt gelegd voor docenten met een professionele bacheloropleiding Lager onderwijs en een aansluitende masteropleiding, dit om zowel de praktijkgerichtheid als de academische ervaring in te bedden in de leeromgeving van de opleiding. Het personeelsbeleid van de opleiding wordt vorm gegeven vanuit het Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider (VELOV). De opleiding heeft een uitgewerkt traject voor nieuwe docenten waarbij een

functioneringscyclus wordt geïmplementeerd. Er wordt een professionaliseringsplan voor de docenten uitgewerkt dat vanaf het academiejaar 2014-2015 zal worden geïmplementeerd. Elke docent heeft 5% VTE vrije ruimte per jaar om te werken aan professionalisering en internationalisering. Zowel individueel als via de opleidingsraad is er een aanbod aan professionaliseringsactiviteiten. Verschillende docenten zijn lid van nationale en internationale vakgroepen. Docenten krijgen de kans krijgen om een duidelijke onderzoekende houding aan te nemen en worden hierin gestimuleerd en gesteund door het management van de opleiding. Docenten krijgen ook de mogelijkheid om hun praktijkervaring te versterken via korte stages in de basisschool. De opleiding stelde vast dat er binnen het docententeam een snelle generatiewissel plaatsvindt, waardoor de nood aan aanvangsbegeleiding sterk toegenomen is. Daarom worden sinds 2013-2014 ervaren docenten ingeschakeld om naast het hogeschoolbrede onthaaltraject opleidingsspecifieke aanvangsbegeleiding te voorzien. Op het vlak van docenten-professionalisering wenst de opleiding in de nabije toekomst sterk in te zetten op het stimuleren van de onderzoeksgerichte, reflectieve en innovatieve houding van docenten alsook de brug naar de praktijk te versterken.

De opleiding wil inspelen op de diversiteit van de instromende, doorstromende en uitstromende student en daarbij de studievoortgang bevorderen. Daarom heeft ze in het kader van het Onderwijs op maat, werk gemaakt van diverse initiatieven om de slaagkansen van studenten te verhogen. De opleiding heeft een uitgewerkt instroombeleid dat zowel inspeelt op het beginniveau alsook op de studiekeuze van studenten. De opleiding organiseert beginassessments voor alle vakgebieden. Aan de hand van de resultaten worden studenten geadviseerd om een specifiek traject te volgen, waarbij ofwel aandacht gegeven wordt aan verdieping ofwel ruimte wordt gecreëerd voor remediëring. Voor specifieke trajecten werkt de opleiding samen met de centra voor volwassenonderwijs (CVO). De inspanningen met betrekking tot het instroombeleid zijn zichtbaar in de lagere drop-outcijfers dan gemiddeld voor de opleiding. De opleiding kampt dan wel weer met een hogere drop-out dan gemiddeld in het tweede en derde modeldeeltraject van de opleiding. De drop-out in het tweede en derde modeldeeltraject schrijft de opleiding echter toe aan de stagecomponent. De stage in het tweede modeldeeltraject van de opleiding is een struikelblok omdat een aantal competenties samenkomen, waaronder de didactische en vakinhoudelijke competenties. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en doorstroombegeleiding, en wil de opleiding verder stimuleren om alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op te volgen en blijvend bij te sturen waar nodig.

De commissie stelt vast studenten ruim de mogelijkheid tot inspraak hebben bij het beleid en de organisatie van de opleiding. De huidige organisatie van de studentenparticipatie via Plus+ maakt echter dat studentenparticipatie zich niet onafhankelijk van de opleiding kan organiseren. De commissie adviseert de opleiding om, in de lijn van de benadering van het participatiedecreet, een onafhankelijke studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau te helpen uitbouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. Door de inspraakmogelijkheden heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie meent dat de evolutie die de opleiding de voorbije jaren heeft doorgemaakt, aantoont dat onderwijsvisities een belangrijke stimulans kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Zo draagt het OOM, het POLS-project en de wijze waarop de leerbegeleiding wordt georganiseerd in belangrijke mate bij aan het creëren van een samenhangende leeromgeving voor de opleiding. Ook het beleid omtrent internationalisering en de wijze waarop ICT in het programma zijn geïntegreerd alsook docenten ervoor worden geprofessionaliseerd dragen bij tot de kwaliteit van het onderwijsproces. De commissie is overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten én het werkveld. Ze spreekt hiervoor dan ook haar waardering uit.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basis-kwaliteit uitstijgt met betrekking tot GKW 2. Daarom kent de commissie de score 'goed' toe. Sterke punten van de opleiding waren o.a. het Onderwijs op maatconcept en de werking van de POLS-scholen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als voldoende.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding tot op heden nog geen opleidingsspecifieke visie op het toetsbeleid heeft uitgewerkt. De opleiding heeft er voor gekozen om heel praktisch aan de slag te gaan met de hogeschoolbrede tekst rond toetsbeleid. Ze startte in het academiejaar 2012-2013 met het in kaart brengen van het assessment in de opleiding. De opleiding heeft werk gemaakt van het in kaart brengen van de toetspraktijk. Hiervoor werd een toetsmatrix opgesteld waarbij werd gekeken naar de getoetste leerresultaten, de evaluatievormen, de communicatie en de feedback. In een tweede fase wordt een analyse gemaakt van de bestaande toetspraktijk aan de hand van SWOT-analyse, gevolgd door het opstellen van een verbeterplan. De opleiding plant om in de loop van 2014-2015 werk te maken van een eigen visie op toetsen. Daarnaast heeft de opleiding de ambitie om te werken aan de transparantie van de toetsing en evaluatie in de opleiding, de professionalisering van docenten wat betreft toetsing, de kwaliteitsbewaking van de toetsing via een onafhankelijke toetscommissie en het bewaken van het gerealiseerd eindniveau binnen niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. De commissie bevreut dat het toetsbeleid nog niet op punt staat, maar waardeert wel dat de opleiding is gestart met het uitwerken van een gestructureerd en coherent toetsbeleid. Ze wil de opleiding stimuleren om de ambitieuze acties zoals opgenomen in het verbeterplan binnen de vooropgestelde termijnen te realiseren.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding, maar slechts in beperkte mate geïntegreerd getoetst worden. De opleiding geeft zelf aan dat ze hier werk wil van maken. De opleiding geeft aan dat de huidige opleidingsspecifieke leerresultaten onvoldoende handvatten bieden om een duidelijke niveaubepaling aan te duiden. Ze wil dan ook werk maken van deze duidelijke niveaubepaling in de nabije toekomst. De commissie ziet ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. Daarbij dient de opleiding meer aandacht te besteden aan het aantonen van niveau VKS 6 bij de toetsing binnen de opleiding. Ze steunt de opleiding in de initiatieven om tot een betere niveaubepaling te komen zodoende het niveau VKS 6 beter aan te tonen.

In het reguliere traject hanteert de opleiding een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden

en attitudes. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen docenten uniforme modelantwoorden en verbeterleutels alsook uniforme scorewijzers en checklists op. De commissie stelt vast dat veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo krijgen studenten voor vaardigheden, taken, projecten,... steeds mondelinge of schriftelijke feedback. Hiervoor maken docenten gebruik van checklists en kijkwijzers, zodat deze formatieve toetsing systematisch en transparant verloopt. Ook peer-assessments worden vaak toegepast binnen de opleiding. De formatieve feedback kan zowel doorheen het jaar op vraag van de student, maar wordt in het kader van de schriftelijke en mondelinge examens tijdens de examenperiodes, ook ingeroosterd in de activiteiten van de opleiding. Tijdens deze vaste momenten kunnen examens ingekeken worden en kan feedback gevraagd worden aan de betrokken docenten. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing, in het bijzonder aan de hand van de gemeenschappelijke 'kijkwijzers' ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

Zoals de opleiding terecht zelf aangeeft is de opzet van toetsing in de verkorte opleiding vergelijkbaar met de meer klassieke toetspraktijk in het eerste modeldeeltraject van de reguliere opleiding en beantwoordt deze nog onvoldoende aan de meting van complexe competentieverwerving zoals in het reguliere derde studietraject. De commissie waardeert het dat in de opleiding vanaf 2013-14 de werk- en evaluatievormen meer afgestemd worden op maat van de doelgroep van het verkorte traject. Niettemin vindt de commissie op basis van de ingekeken toetsmaterialen wel dat de toetsing reeds aan de vereiste basiskwaliteit voldoet. Er wordt immers voor een groot aantal opleidingsonderdelen op behoorlijke wijze geïntegreerd getoetst. De stages vormen de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Met behulp van de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als betrouwbaar worden ervaren, maar desondanks soms afhankelijk zijn van momentopnames en van de betrokken leertrajectbegeleider. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide en betrouw-

bare beoordeling. Ze wil de opleiding echter adviseren om de stagebeoordeling nog transparanter te laten verlopen en de nodige duiding te geven bij het tot stand komen van de punten.

De bachelorproef is voor studenten van het reguliere traject het sluitstuk van de opleiding. De opleiding wil hiermee nagaan of studenten startbekwaam zijn en in staat zijn om hun competentieontwikkeling in eigen regie willen en kunnen verder te zetten. De bachelorproef is vaak praktijkgericht. De gehanteerde onderzoeksmethode is afhankelijk van het onderwerp en wordt vastgelegd in overleg met de bachelorproefbegeleider. Naast een actieonderzoek is het mogelijk om te opteren voor de ontwikkeling van didactisch materiaal, een scriptie, of een specifieke benaderingsvorm toegespitst op het onderwerp. De bachelorproef wordt vaak uitgewerkt in samenwerking met externe organisaties of POLS-scholen. De opleiding voorziet individuele begeleiding via gesprekken en e-mail. De beoordeling gebeurt aan de hand van een uniforme checklist door de bachelorproefbegeleider en de tweede lezer waarbij zowel het product als de mondelinge presentatie wordt beoordeeld. De commissie stelt vast dat over het algemeen de resultaten van de onderzoeksopdrachten van voldoende hoog niveau zijn.

In het werkstudententraject is er geen bachelorproef voorzien omdat ervan uitgegaan wordt dat deze studenten hun onderzoeksvaardigheden al aangetoond hebben via een bachelorproef in hun vorige bachelor- of masteropleiding. Zoals eerder aangehaald, meent de commissie dat het van belang is ook de transfer van deze vaardigheden naar het beroep van leraar moet gemaakt worden en dat ook moet getoetst worden dat deze transfer effectief gemaakt wordt door studenten. De commissie vindt dat dit in voldoende mate gebeurt bij de geïntegreerde toetsing voor andere opleidingsonderdelen, maar vraagt wel om hier continue aandacht aan te blijven besteden.

De commissie stelt vast dat de ombudsfunctie binnen de opleiding wordt waargenomen door een docent van de opleiding. Deze dubbele functie leidt tot een niet-onafhankelijke positie die zowel voor de opleiding als de studenten niet wenselijk is. Op basis van de gesprekken stelt de commissie vast dat studenten dan ook bedenkingen hebben bij deze situatie. De commissie dringt aan om op korte termijn de ombudsfunctie toe te wijzen aan een persoon die onafhankelijk is van de opleiding zodat er geen schijn van partijdigheid heerst. Ze meent dat dit kan bijdragen tot een klimaat van vertrouwen en objectiviteit bij het behandelen van klachten met betrekking tot beoordeling en toetsing.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gegeerd zijn door het werkveld. Gezien de grote nood aan leerkrachten in en rond Antwerpen neemt de vraag naar afgestudeerden alsmaar toe. Ondanks het grote jobaanbod kiezen heel wat studenten echter voor een vervolopleiding. De opleiding heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Concluderend stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Voorts is er binnen de opleiding een aanvang gemaakt met het opstellen van een toetsbeleid en dat er plannen bestaan om het toetsbeleid verder op punt te stellen. Op het moment van het visitatiebezoek was dit evenwel nog niet het geval. Ook kan de toetsing nog beter afgestemd worden op de opleidings specifieke leerresultaten op voorwaarde dat daarbij een concrete niveaubepaling wordt uitgewerkt. Niettemin is de toetspraktijk in het reguliere traject behoorlijk. In het verkorte traject voldoet de toetsing, maar dient deze nog verder versterkt worden een aangepast aan de concrete doelgroep.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Besteed meer aandacht aan de competenties op meso-niveau zodat deze op voldoende hoog niveau gerealiseerd worden. Ga in overleg met het werkveld na hoe deze competenties, alsook deze op micro-niveau op een voldoende hoog niveau gedefinieerd kunnen worden in de opleidingsspecifieke leerresultaten.
- Start de oefening om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp deze oefening aan om de nagestreefde ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden te expliciteren in het opleidingsspecifieke leerresultatenkader.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Breng het OOM nog meer in praktijk en werk organisatorische belemmeringen met o.a. de keuzemogelijkheden weg.
- Zet op korte termijn de nodige stappen om tot een gedragen visie te komen bij alle docenten wat betreft de vormgeving van de bachelorproef.
- Ga in het kader van het POLS-project na wat de mogelijkheden zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten plaatsvinden alsook vroeger te introduceren in de opleiding.
- Versterk de band met het Stedelijk onderwijs en besteed meer aandacht aan de grootstedelijke context tijdens de theoretische en praktische voorbereiding op de stage.
- Volg alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op en blijf bijsturen waar nodig.
- Help, in lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een onafhankelijke studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.
- Heb bij het opstellen van de verkorte trajecten meer aandacht voor de EVC/EVK's van de individuele student. Benut de ervaring en competenties van deze specifieke groep studenten beter in de leeromgeving, zowel in het verkorte traject, alsook in het reguliere traject.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Realiseer de ambitieuze acties zoals opgenomen in het verbeterplan binnen de vooropgestelde termijnen.

- Besteed meer aandacht aan het aantonen van niveau VKS 6 bij de toetsing binnen de opleiding.
- Laat de stagebeoordeling nog transparanter verlopen en geef de nodige duiding bij het tot stand komen van de punten.
- Wijs op korte termijn de ombudsfunctie toe aan een persoon die onafhankelijk is van de opleiding zodat er geen schijn van partijdigheid heerst.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LEUVEN

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Leuven

Op 13 en 14 oktober 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven) is ingebed in het Departement Lerarenopleiding (DLO).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs (alle varianten) telt 676 ingeschreven studenten en wordt aangeboden in een regulier traject op de Campus Leuven en de Campus Diest. Op de Campus Leuven wordt er eveneens een verkort traject in avond- en weekendonderwijs aangeboden.

De onderwijsvisie van de KHLeuven streeft naar een brede vorming en competentie-ontwikkelen onderwijs op maat in een stimulerende leeromgeving. De opleiding heeft deze benadering verder uitgewerkt in een eigen visie op de opleiding van aanstaande leraren. De opleiding wil een opleiding zijn waar competentie-ontwikkelen onderwijs en een ver-

ruimde visie op professionaliteit centraal staan en een stevige basiskennis aanwezig is.

De opleiding volgt de decretaal vastgelegde basiscompetenties, maar hanteert sinds 2008-2009 een nieuwe competentiematrix waarmee ze hieraan een eigen invulling geeft. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. Naast de professionele attitudes die in alle opleidingen van de KHLeuven voorop worden gesteld (bezieling, respect, initiatief nemen, samenwerken, zin voor initiatief) vindt de opleiding ook beslissingsvermogen, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, kritische ingesteldheid en verantwoordelijkheidszin essentieel.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding maakt een onderscheid tussen de instroom-, doorstroom- en uitstroomfase. Zowel te Leuven als te Diest wordt de opleiding volgens hetzelfde curriculum aangeboden.

De opleiding voorziet praktijkervaring doorheen het hele curriculum. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding opteert voor een geleidelijke stageopbouw over de stagesemesters heen waarbij telkens een thema centraal staat. In het eerste semester ligt de focus op een brede kennismaking met de lagere school, de professionele houding en de eigen motivatie. Bijna wekelijks komt de student in de stageschool. In het tweede semester neemt de student meer de rol op van lesgever in specifieke klascontexten. In het derde semester geven studenten oefenlessen die uitmonden in een vierdaagse stage. De focus ligt op werkvormen en materiaalgebruik om zo onderbouwd en innoverend te werk te gaan. Werken met doelgroepen is de focus van de stage tijdens het vijfde semester. Deze stage wordt divers ingevuld. Zo participeren studenten in een school of instelling voor maatschappelijk kwetsbare kinderen. Daarnaast zijn ook een stage in het eerste leerjaar en een leezorgstage voorzien. De ingroeistage, het sluitstuk van de stagecomponent, duurt twaalf weken waarbij de student het volledige takenpakket overneemt en een openluchtklas begeleidt.

De bachelorproef neemt de vorm aan van een cluster van toetsen en afstudeerwerken en bestaat uit de ingroeistage en drie opleidingsonderdelen. Omwille van de keuze om het hele competentieprofiel te beoordelen, wor-

den er geen vrijstellingen verleend in het werktraject voor de onderdelen van de bachelorproef. De student verzamelt alle informatie uit de verschillende toetsvormen in een assessmentportfolio. Om het assessment beheersbaar te houden, werd het aantal competenties gereduceerd tot een zestal niet-compenseerbare competenties en een tweetal talentgerichte en schoolgerichte competenties. De student dient in een interview met onafhankelijke assessoren toelichting te geven bij de aangeleverde bewijsstukken.

Voor de meeste opleidingsonderdelen wordt cursusmateriaal uitgewerkt door de vakgroep op basis van handboeken, vakliteratuur, onderzoeken en eigen expertise. Een aantal cursussen wordt uitgegeven bij ACCO. Via de digitale leeromgeving kunnen docenten ook bijhorende presentaties, literatuurlijsten, websites, artikels,... ter beschikking stellen van de studenten. Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert.

De werkvormen zijn prima, maar door de grote studentenaantallen wordt er veelal op een klassieke wijze lesgegeven. Een meer creatieve invulling is wenselijk.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via de klassieke studentenmobiliteit maar ook via andere 'windows of mobility'. Sinds twee jaar kunnen studenten ook op Noord-Zuidstage gaan. Hiervoor wordt samengewerkt met geselecteerde partners. De opleiding heeft ook diverse kleinere en kortere initiatieven waarbij studenten één of twee weken kennismaken met andere onderwijs-systemen in Nederland, Turkije en Slovaakse. Op het vlak van internationalisering@home worden er Engelstalige opleidingsonderdelen aangeboden, maar ook in andere opleidingsonderdelen is er aandacht voor internationale ervaringen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties,...

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De infrastructuur op de campus te Diest wordt gedeeld met de opleiding kleuteronderwijs. Naast de nodige onderwijsruimtes, voorzien van multimedievoorzieningen, kan de opleiding ook rekenen op een PC-lokaal en een polyvalente ruimte. Slechts één lokaal is voorzien van een smartboard. Zowel in Diest als in Leuven zijn er specifieke vaklokalen voorzien. In Leuven deelt de opleiding de meeste infrastructuur met de opleidingen kleuteronderwijs en secundair onderwijs. In totaal zijn er zeven smartboards voorzien, waarvan vijf mobiele installaties.

De studie- en studentenbegeleiding omvat een aantal begeleidingsactiviteiten die de studenten informeren, adviseren en begeleiden, en dit vanaf instroom, via doorstroom tot uitstroom. Studenten kunnen inschrijven voor een zomercursus Frans of een gratis instapcursus Nederlands. Bij inschrijving kunnen studenten een oefenpakket wiskunde aankopen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De opleiding heeft een diplomarendement per instromende cohorte dat aansluit bij het Vlaams gemiddelde.

Op basis van de bevragingen van het werkveld blijkt dat de afgestudeerden direct inzetbaar zijn met weinig tot geen ondersteuning. Meer dan 70% vindt dat de studenten van de KHLeuven beter of even goed zijn opgeleid dan afgestudeerden van andere opleidingen. Gelijkaardige beoordelingen worden gegeven door de afgestudeerden.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Leuven

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding van 14 tot 15 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven) is ingebed in het Departement Lerarenopleiding (DLO). Daarnaast omvat de KHLeuven nog de departementen Economisch Hoger Onderwijs, Gezondheidszorg en Technologie en Sociale School. De hogeschool telt in 2012 zo'n 8.000 studenten verspreid over de verschillende campussen. De KHLeuven, KHLimburg en Groep T werken momenteel aan een fusie tegen januari 2016. De hogeschool hoopt door de grotere schaal en nauwe samenwerking met de KU Leuven binnen de Associatie KU Leuven de uitdagingen en de verwachtingen vanuit de samenleving beter aan te kunnen.

Het departement Lerarenopleiding heeft een campus te Leuven en een campus te Diest. Het opleidingsaanbod te Diest beperkt zich tot de opleiding Kleuteronderwijs en de opleiding Lager onderwijs. Op de campus te Leuven wordt deze opleidingen eveneens aangeboden, naast ook de opleiding Secundair onderwijs en diverse bachelor-na-bacheloropleidingen. Ook het Pedagogisch Didactisch Centrum Leuven (PDCL), de dienstverlening inzake nascholingen voor basis- en secundair onderwijs is gelegen op de campus Leuven.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs (alle varianten) telt 676 ingeschreven studenten en wordt aangeboden in een regulier traject op de Campus Leuven en de Campus Diest. Op de Campus Leuven wordt er eveneens een verkort traject in avond- en weekendonderwijs aangeboden.

De opleidingscommissie werkt in afstemming met de interdepartementale opleidingscommissie en het departementaal beleidsplan. De opleidingscommissie heeft een beslissingsbevoegdheid over alle onderwijskundige

thema's van de opleiding, met inbegrip van onderzoek, dienstverlening, kwaliteitszorg en participatie. De opleidingscommissie stelt het beleidsplan op en werkt in nauw overleg met de themagroepen en vakgroepen. De opleidingscommissie wordt voorgezeten door de opleidingshoofden (Leuven en Diest) en is samengesteld uit vijf verkozen docenten, de coördinator kwaliteitszorg, een tiental studentenvertegenwoordigers, een tiental mentoren en directies uit het werkveld en leden van de pedagogische begeleiding. De opleiding heeft sinds 2012 een zestal actieve themagroepen met een afgebakend takenpakket. Een lid van de opleidingscommissie zit de themagroep voor en garandeert de vlotte doorstroom van informatie. Naast de themagroepen werkt de opleiding ook met vakgroepen. Die zijn verantwoordelijk voor de realisatie van verschillende opleidingsonderdelen binnen de krijtlijnen van de opleidingscommissie. Ze zijn verbonden aan de leer domeinen van de lagere school of domeinoverschrijdend.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De onderwijsvisie van de KHLeuven streeft naar een brede vorming en competentie-ontwikkelen onderwijs op maat in een stimulerende leeromgeving. De opleiding heeft deze benadering verder uitgewerkt in een eigen visie op de opleiding van aanstaande leraren. De opleiding wil een opleiding zijn waar competentie-ontwikkelen onderwijs en een verruimde visie op professionaliteit centraal staan en een stevige basiskennis aanwezig is. Om deze visie op onderwijs te realiseren hanteert de opleiding een driedelige strategie. Ten eerste hanteert de opleiding een expliciet participatief beleid zowel in de beleidsvoering van de opleiding, als in de realisatie van de praktijkcomponent van de opleiding. Ten tweede hanteert de opleiding een onderzoeksmatige benadering van haar visie op onderwijs, onderwijsstrategie en -beleid. De (beleids)keuzes die de opleiding maakt zijn het resultaat van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en/of cyclisch kwaliteitsonderzoek. Ten derde heeft de opleiding gekozen voor multicampusonderwijs waarbij onderwijsvisie, strategie, en curriculum gemeenschappelijk worden ontwikkeld voor de opleiding te Leuven en te Diest.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de KHLeuven heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding hanteert sinds 2008-2009 een nieuwe competentiematrix waarmee ze een eigen invulling wilde geven aan de decretaal vastgelegde basiscompetenties. De opleiding werkte deze competentiematrix uit op basis van een empirisch-wetenschappelijk onderzoek. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. Naast de professionele attitudes die in alle opleidingen van de KHLeuven voorop worden gesteld (bezieling, respect, initiatief nemen, samenwerken, zin voor initiatief) vindt de opleiding ook beslissingsvermogen, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, kritische ingesteldheid en verantwoordelijkheidszin essentieel. Op basis van empirisch-wetenschappelijk onderzoek heeft de opleiding geopteerd om vier verantwoordelijkheden te onderscheiden: samen school maken, functioneren binnen een (klas)groep, kwaliteit bewaren, onderwijs ontwikkelen. Door deze vier verantwoordelijkheden op evenwaardige wijze naast elkaar te stellen, wil de opleiding gestalte geven aan haar visie op een verruimde professionaliteit van een leraar. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding de domeinspecifieke leerresultaten heeft vertaald in de eigen opleidingsspecifieke leerresultaten. De opleiding koppelde meerdere competenties aan elke verantwoordelijkheid, die op hun beurt worden vertaald in uitingsvormen of gedragsindicatoren. Hierdoor wil de opleiding ze herkenbaar en hanteerbaar maken voor zowel opleiding, werkveld als student. In het uitwerken van de competenties en gedragsindicatoren heeft de opleiding aandacht besteed aan zorg, cultuur-educatie, talenbeleid en multimedia.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de onderwijsvisie, vertaald in het competentieprofiel van de opleiding, gekend waren bij studenten, alumni en werkveld. De competentiematrix fungeert duidelijk als gemeenschappelijk kader bij alle betrokkenen. De commissie waardeert dat de opleiding in samenwerking met alle actoren actief met het competentieprofiel aan de slag gaat en dit ook effectief inzet in de dagdagelijkse praktijk. Ze stelt vast dat het competentieprofiel houvast biedt bij het vormgeven van het onderwijsproces alsook bij het vormgeven van de toet-

sing en evaluatie binnen de opleiding. Het competentieprofiel is duidelijk niet alleen een gebruiksinstrument op alle niveaus zowel voor studenten, docenten, werkveld als beleid, maar tegelijk werd het competentieprofiel de voorbije jaren als inspirerend voorbeeld gebruikt in verschillende (inter)nationale instellingen.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de opleidingscommissie waarin mentoren, directies en andere vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Het werkveld wordt ook actief betrokken bij de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de praktijkgericht onderzoek. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. Menervaart grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op de verwachtingen en de noden van het werkveld.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basis-kwaliteit uitstijgt voor wat betreft de eerste generieke kwaliteitswaarborg. Sterk punt van de opleiding is de competentiematrix die een eigen invulling geeft aan de decretale basiscompetenties en die gedragen wordt door alle betrokkenen. Bovendien fungeert de competentiematrix als een richtinggevend instrument voor de opleiding. Ook de sterke banden met het werkveld zijn pluspunten van de opleiding. De commissie meent dat alle kaders binnen de opleiding aanwezig zijn en dat deze bovendien goed zijn onderbouwd. De commissie meent dat het nu tijd is dat de opleiding buiten de lijntjes durft te kleuren en hierbij voldoende creativiteit en innovatie aan de dag legt. Dan kan de opleiding uitgroeien tot een internationaal voorbeeld.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding maakt een onderscheid tussen de instroom-, doorstroom- en uitstroomfase. Zowel te Leuven als te Diest wordt de opleiding volgens hetzelfde curriculum aangeboden.

De opleiding kiest om in de instroom- en doorstroomfase te focussen op de inhoudelijke basiskennis van de student, gecombineerd met een toenevende praktijkcomponent. Voor elk leergebied van de lagere school komen de inhoudelijke basiskennis en de noodzakelijke (vak)didactiek aan bod. In de uitstroomfase wordt geopteerd voor een modulair systeem waarbij inhouden en praktijkervaringen rond specifieke doelgroepen en lerarentaken geïntegreerd worden aangeboden. Studenten krijgen ook meer ruimte om keuzes te maken onder andere via de bachelorproef. De opleidingsonderdelen worden gedurende alle fases ingedeeld in vijf modulegroepen: algemene (leraren)competenties, didactiek en praktijk, leergebiedgebonden competenties, Bachelorproef en keuzeopleidingsonderdelen.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches en via het cursusmateriaal. De commissie waardeert de inspanningen van docenten en de onderwijscoach met betrekking tot de studiewijzers. De ECTS-fiches en het cursusmateriaal geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. De grote studentenaantallen, in de eerste plaats op de campus te Leuven, leiden tot traditionele werkvormen waaronder bij muzische vorming. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen aansluiten bij de verwachtingen maar desondanks wil de commissie de opleiding stimuleren om creatief na te denken over de werkvormen om alsnog zo veel mogelijk interactief onderwijs aan te bieden.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het kernprogramma zorgt voor een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. Het competentieprofiel van de opleiding biedt hierbij duidelijk houvast aan alle actoren, maar vraagt grote inspanningen van studenten om inzicht te verwerven in de wijze waarop het programma

het competentieprofiel in praktijk brengt. De studenten geven aan dat de stagelijn duidelijk ervaren wordt en dat de andere opleidingsonderdelen goed zijn afgestemd op de stages, waardoor ze zich goed voorbereid voelen op deze stages. Studenten geven wel aan dat de leerlijn reflectievaardigheden te weinig opbouwend aan bod komt. De commissie sluit zich hierbij aan en adviseert om na te gaan wat de mogelijkheden zijn om de reflectievaardigheden in een leerlijn vorm te geven zodat er een duidelijk groeipad wordt uitgezet. De commissie meent dat het versterken van de feedback als een belangrijke bijdrage kan leveren om het leerproces te versterken.

Voor de meeste opleidingsonderdelen wordt cursusmateriaal uitgewerkt door de vakgroep op basis van handboeken, vakliteratuur, onderzoeken en eigen expertise. Een aantal cursussen wordt uitgegeven bij ACCO. Via de digitale leeromgeving kunnen docenten ook bijhorende presentaties, literatuurlijsten, websites, artikels... ter beschikking stellen van de studenten. Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De commissie stelt vast dat de opleiding aandachtig is om de studeerbaarheid van de opleiding te bewaken. Uit studentenbevragingen blijkt de perceptie van studenten vaak negatief. Eenmaal afgestudeerd zijn studenten echter minder negatief over de studeerbaarheid van de opleiding. Desondanks is de opleiding zich bewust van de zware belasting van studenten. De opleiding bewaakt de studeerbaarheid via het monitoren van de taakbelasting, het maken van een goede kalenderplanning en studenten te betrekken bij de evaluatie van opleidingsonderdelen. De commissie vraagt hierbij echter bijzondere aandacht voor de tweede fase van de opleiding, die door studenten als bijzonder zwaar wordt gevoeld. De opleiding wenst in de toekomst de leeractiviteiten efficiënter in te vullen en gebruik te maken van Blended Learning. De commissie wil de opleiding verder aanmoedigen om te rationaliseren in de contacturen, zodat docenten beter ingezet kunnen worden, maar ook studenten meer zelfsturend te werk kunnen gaan. De commissie stelde vast dat de opleiding hierin al de nodige ervaring heeft bij de inrichting van het werktraject.

De opleiding voorziet praktijkervaring doorheen het hele curriculum. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding herwerkte recent de praktijkcomponent, zodat er meer lange en bredere stages zijn, er meer zelfsturing is door studenten, de transparantie van organisatie, planning en evaluatie is vergroot, de werkdruk voor studenten en docenten beheersbaar blijft en er voldoende flexibiliteit is voor de toename van de individuele studietrajecten. De opleiding opteert voor een geleidelijke stageopbouw over de stagesemesters heen waarbij telkens een thema centraal staat. De inhoud van de opleidingsonderdelen sluiten zo nauw mogelijk aan bij de stagethema's, zodat onmiddellijk de link tussen theorie en praktijk kan worden gemaakt. In het eerste semester ligt de focus op een brede kennismaking met de lagere school, de professionele houding en de eigen motivatie. Bijna wekelijks komt de student in de stageschool. In het tweede semester neemt de student meer de rol op van lesgever in specifieke klascontexten. In het derde semester geven studenten oefenlessen die uitmonden in een vierdaagse stage. De focus ligt op werkvormen en materiaalgebruik om zo onderbouwd en innoverend te werk te gaan. Werken met doelgroepen is de focus van de stage tijdens het vijfde semester. Deze stage wordt divers ingevuld. Zo participeren studenten in een school of instelling voor maatschappelijk kwetsbare kinderen. Daarnaast zijn ook een stage in het eerste leerjaar en een leerzorgstage voorzien. De ingroeistage, het sluitstuk van de stagecomponent, duurt twaalf weken waarbij de student het volledige takenpakket overneemt en een openluchtklas begeleidt. Tijdens deze stage wordt ook het onderzoek in het kader van de bachelorproef uitgevoerd. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 50 studiepunten. Daarnaast zijn er ook een aantal ondersteunende leeractiviteiten, waaronder bijvoorbeeld demonstratielessen, praktijkateliers en microteaching. De commissie stelt vast dat de opleiding voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken daarvoor, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden via de stagebundel duidelijk gecommuniceerd naar studenten en mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. De commissie stelt vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en goed

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terechtkunnen bij de semestercoördinator en de vakdocenten, die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Hoewel zowel studenten als mentoren aangeven dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is, ondanks de sterke inhoudelijke sturing vanwege de opleiding, adviseert de commissie om verder de weg te bewandelen van het principe 'samen opleiden'. Een belangrijk aandachtspunt is de bijzonder hoge voorbereidingslast die studenten worden opgelegd. De commissie stelt vast dat de stageportfolio's met lesvoorbereidingen en reflectieverslagen dermate omvangrijk zijn dat zowel studenten als mentoren aangeven dat de map niet langer hanteerbaar is. Mentoren geven zelfs aan dat studenten dermate veel voorbereidingen dienen te maken, dat ze niet meer allemaal gelezen worden door de mentoren. De commissie dringt dan ook aan om op korte termijn grondig te reflecteren over het nut van dergelijke omvangrijke stageportfolio's. Ze ziet veel ruimte om te rationaliseren in de verplichte voorbereidingen zodat studenten en mentoren het stageportfolio terug zien als een nuttig ondersteuningsinstrument tijdens de praktijkcomponent van de opleiding.

Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent, aangezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien (zie verder).

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via de klassieke studentenmobiliteit maar ook via andere 'windows of mobility'. Het aantal studenten dat op uitwisseling gaat is stabiel gebleven, maar de gemiddelde duur is toegenomen tot vier maanden. Sinds twee jaar kunnen studenten ook op Noord-Zuidstage gaan. Hiervoor wordt samengewerkt met geselecteerde partners. De opleiding heeft ook diverse kleinere en kortere initiatieven waarbij studenten één of twee weken kennismaken met andere onderwijssystemen in Nederland, Turkije en Slovaakse. Via het Prins Filipfonds worden er in het kader van immersie uitwisselingen met Waalse en Brusselse scholen aangeboden. Op het vlak van internationalisering@home worden er Engelstalige opleidingsonderdelen aangeboden, maar ook in andere opleidingsonderdelen is er aandacht voor internationale ervaringen. Op het niveau van beleid en professionalisering

van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Op basis van het zelf-evaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat dankzij dit beleid studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. Ze waardeert de inspanningen van de opleiding om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland. De commissie ziet wel ruimte om het internationale netwerk te verbreden en ook niet-Nederlandse partnerschappen op te zetten.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De infrastructuur op de campus te Diest wordt gedeeld met de opleiding Kleuteronderwijs. Naast de nodige onderwijsruimtes, voorzien van multimedievoorzieningen, kan de opleiding ook rekenen op een PC-lokaal en een polyvalente ruimte. De opleiding te Diest kan beroep doen op twee vaste en twee mobiele digiborden. Zowel in Diest als in Leuven zijn er specifieke vaklokalen voorzien. In Leuven deelt de opleiding de meeste infrastructuur met de opleidingen Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs. In totaal zijn er zeven smartboards voorzien, waarvan vijf mobiele installaties. De commissie stelt vast dat de infrastructuur voor sommige opleidingsonderdelen onvoldoende aangepast is, zowel op de campus te Diest als te Leuven. De commissie stelt vast dat sommige leeractiviteiten dienen aangeboden te worden in te kleine infrastructuur. De commissie vraagt om zowel voor de campus te Diest als te Leuven verder aandacht te hebben voor de infrastructuurnoden zodat leslokalen zo optimaal mogelijk bijdragen aan leeromgeving. Op beide campussen is een studielandschap aanwezig, waar studenten de nodige bibliotheekvoorzieningen en werkruimtes kunnen vinden. Beide studielandschappen werken met elkaar samen. De collectie op de campus te Diest is beperkter, maar materiaal uit andere bibliotheken kan aangevraagd worden. De commissie waardeert de wijze waarop studenten zelfstandig het bezoek aan de infrastructuur begeleidde. Ze meent dat dit een meerwaarde betekende om de kwaliteit van de infrastructuur vanuit studentenstandpunt te kunnen inschatten.

De opleiding wordt gedragen door een uitgebreid team van 58 personen (28,43 VTE aangesteld binnen de opleiding), waarvan 6 praktijklectoren.

Praktijklectoren worden ingezet in voor praktijkbegeleiding, studietrajectbegeleiding en onderwijsopdrachten. Voor diverse opleidingsonderdelen nodigt de opleiding experts uit om vanuit hun expertise of ervaring specifieke leerinhouden aan studenten bij te brengen. Ondanks de stijgende studentenaantallen, heeft de opleiding de personeelsomkadering met 9,61 VTE zien afnemen. Naast deze daling van de omkadering wordt de opleiding ook geconfronteerd met veel deeltijds aangestelde docenten. De opleiding geeft aan dat het hierdoor moeilijk wordt om flexibele uurroosters te maken en bovenal de nodige overlegmomenten in te plannen. De toename van het aantal studenten en de daling van de personeelsinzet vraagt een zichtbaar grote inspanning van docenten. De commissie waardeert dan ook de keuze van de opleiding om over te gaan tot een efficiëntie- en rationalisatieoefening. Ze meent echter dat de werkdruk een prioritair aandachtspunt dient te zijn voor zowel de opleiding als het beleid van de hogeschool. De commissie ziet vooral problemen bij de sterk praktijkgerichte opleidingsonderdelen waaronder muzische vorming. De commissie ziet mogelijkheden om de teamteaching verder te versterken, maar tevens de noodzaak om op gerichte momenten te werken met kleinere studentengroepen.

Ondanks de moeilijkheden treft de commissie een gedreven team aan dat sterk inzet op de realisatie van het programma en de begeleiding van studenten. De commissie waardeert dat er steeds meer wordt samengewerkt en men samen de verantwoordelijkheid opneemt voor bepaalde geïntegreerde opleidingsonderdelen. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. Naast het zware takenpakket op onderwijsvlak participeren heel wat docenten aan professionaliseringsactiviteiten en (onderzoeks)projecten. Het professionaliseringsbeleid wordt vormgegeven vanuit de interdepartementale werkgroep professionalisering. Er wordt budget voorzien voor zowel individuele als groepsinitiatieven voor vakinhoudelijke, didactische of onderzoeksgelateerde navormingen, studiedagen, congressen of stages. Jaarlijks zijn er KHLeuven- en DLO-vormingsdagen voor het hele team waarbij de gekozen beleidsprioriteiten centraal staan. Ook vanuit de opleiding zijn er navormingen rond beleidsprioriteiten of actuele thema's in de opleiding. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en dat er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Ze waardeert dat de er steeds meer gekozen wordt voor een team- en opleidingsgerichte aanpak van de professionaliseringsactiviteiten.

De studie- en studentenbegeleiding omvat een aantal begeleidingsactiviteiten die de studenten informeren, adviseren en begeleiden, en dit vanaf instroom, via doorstroom tot uitstroom. Reeds voor de start van het academiejaar worden initiatieven genomen om nieuwe studenten een vlotte start te geven. Studenten kunnen inschrijven voor een zomercursus Frans of een gratis instapcursus Nederlands. Bij inschrijving kunnen studenten een oefenpakket wiskunde aankopen. Zowel in de eerste bachelor als in het werktraject wordt in de eerste weken van het academiejaar een intakegesprek georganiseerd met als doel studenten van bij de start een duidelijk beeld te laten krijgen over hun motivatie, hun talenten en minder sterke kanten. Studenten kunnen zo zelf een keuze maken uit het ondersteuningsaanbod in functie van een optimaal studierendement. Eerstejaarsstudenten kunnen zich ook laten begeleiden door een tutor (een derdejaarsstudent). In de opleiding is er per traject een studieadviesbureau om efficiënt te kunnen inspelen op concrete studentenaangelegenheden. De studieadviseur is doorheen het academiejaar het aanspreekpunt voor studenten voor alles wat te maken heeft met het aanvragen van vrijstellingen, opstellen of wijzigen van individuele studieprogramma's of vragen in verband met leercrediet. Alle studenten krijgen van bij de start een studietrajectbegeleider toegewezen. Deze begeleidt de studenten in hun studietraject in het algemeen en in hun stagetraject in het bijzonder. De studentendienst heeft als doel studenten te informeren en te begeleiden bij het maken van keuzes over het studietraject en de studievoortgang. De opleiding heeft zelf ondersteuningstrajecten uitgewerkt voor leergebieden waarvan de beginsituatie van studenten vaak problematisch blijkt. Bij het begin van het academiejaar wordt een startscreening afgenomen voor rekenvaardigheden, taalvaardigheid Nederlands en taalvaardigheid Frans. Op basis van de resultaten krijgt de student advies over het al dan niet volgen van een intensief programma of lusprogramma van het betrokken opleidingsonderdeel. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding wat betreft het instroom- en doorstroombeleid. Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding rond het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten en bijspiijkercursussen wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde stages. Deze studenten worden in een afzonderlijke begeleidingstraject ondergebracht en aangemoedigd om vrijwillige stage te lopen, begeleid door de studietrajectbegeleider. Alle studenten die in een individueel traject zitten omwille van studieduurverlenging, worden opgevolgd door de studietrajectbegeleider. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvol-

doende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase of is het gevolg van persoonlijke omstandigheden. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, maar wil de opleiding verder stimuleren om maatregelen te nemen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen. De inspanning die de opleiding levert geeft blijk van een duidelijke differentiatie voor studenten met een kennis- of leerachterstand.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig en systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een open geest voor vernieuwingen. De commissie stelt vast dat er binnen de opleiding een sterke cultuur van zelfkennis, zelfreflectie en vertrouwen aanwezig is. Ze is overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van zowel het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken. De commissie meent wel dat het belangrijk is om een goed evenwicht te houden tussen enerzijds het beheersen van processen en anderzijds het stimuleren van zelfsturing van individuele docenten en werkgroepen. Dit is namelijk belangrijk voor het stimuleren van creativiteit en nieuwe ideeën binnen de opleiding.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basiskwaliteit uitstijgt. De leerresultaten en leerinhouden zijn in overeenstemming en verder is de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het kernprogramma een teken van een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. Ook het cursusmateriaal is op orde. Op een aantal vlakken ziet de commissie echter nog ruimte tot (kleine) verbeteringen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie rapport aan dat ze aansluit bij het ontwikkelde toetsbeleid van de hogeschool. Dit hogeschoolbrede toetsbe-

leid werd uitgewerkt door de werkgroep Toetsbeleid van de interdepartementale opleidingscommissie. De opleiding heeft twee vertegenwoordigers in deze werkgroep en is dan ook in staat om een actieve inbreng te hebben in de ontwikkeling van het toetsbeleid. Het toetsbeleid van de KHLeuven maakt vier strategische keuzes, geoperationaliseerd in minimumdoelen die elke opleiding geacht wordt te realiseren. De opleiding meent dat het reeds grotendeels voldoet aan de twee eerste strategische keuzes en minimumdoelen. Vanuit de KHLeuven is gekozen om competentiegericht te toetsen en te beoordelen. Daarbij dient beroepsgerichtheid centraal te staan, een duidelijke verband te bestaan tussen de toetscriteria en de beoogde competenties, een mix van toetsvormen aanwezig te zijn die afgestemd zijn op de beoogde doelen en dient het EVC- en EVK-beleid afgestemd te zijn op de begincompetenties van studenten. De opleiding werkt momenteel nog aan het versterken van de toetsing en feedback als onderdeel van het leerproces. Een tweede strategische keuze is dat alle actoren participeren in de beoordeling. Het toetsbeleid bepaalt dat alle actoren inspraak dienen te hebben in het toetsproces en betrokken worden in de beoordeling. Daarnaast heeft het werkveld een plaats als onafhankelijke beoordelaar in de eindtoetsing. De opleiding geeft aan werk te maken van de strategische keuze wat betreft kwaliteitseisen. Zo wil de opleiding de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing waarborgen en de kwaliteit van de beoordelaars en het toetsgebeuren bewaken. De opleiding meent dat er extra inspanningen nodig zijn om, wat betreft de strategische keuze m.b.t. organisatie en efficiëntie, op een optimale manier toetsconstructie, toetsafname, toetsbeoordeling en feedback te laten plaatsvinden. De commissie sluit zich aan bij de bevindingen van de opleiding en beveelt aan om in kaart te brengen waar en hoe er in de opleiding wordt getoetst aan het niveau van VKS 6.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties,... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten concrete instrumenten en richtlijnen ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties met aandacht voor competentiegericht toetsen. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen bewaakt.

Het competentiegericht evalueren wordt binnen het werktraject licht anders vorm gegeven dan in het regulier traject. Binnen het werktraject kiest de opleiding voluit voor competentiegerichte evaluatie waarbij er wordt gewerkt met 360°-evaluatie (alle betrokken actoren) en triangulatie (via verschillende toetsvormen). De studenten werken toe naar een assessmentportfolio waarmee ze op het einde van de opleiding hun competenties kunnen aantonen. Dezelfde principes worden gehanteerd in het reguliere traject. In de instroom- en doorgroeifase komt de beoordeling van de stage tot stand binnen het volledige team op basis van een voorstel door de studietrajectbegeleider. In de uitstroombasis wordt er gewerkt met een assessmentportfolio waarbij de student zelf het nodige bewijsmateriaal dient aan te reiken. De rol van de assessor en de begeleider wordt hierbij gesplitst. De commissie stelt vast dat de opleiding bij de beoordeling sterk steunt op de kritische zelfreflectie van de studenten, wat ze als positief beschouwt. Ze meent echter dat de opleiding meer aandacht dient te hebben voor het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De commissie stelt namelijk vast dat op bepaalde momenten in de opleiding de kans bestaat dat er 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan. De commissie adviseert daarnaast om bij de evaluatie de rol van de stagementoren te versterken, gelet op hun specifieke professionaliteit met betrekking tot de evaluatie van de stage.

De opleiding werkt in het werktraject sinds 2011-2012 en in het regulier traject sinds 2012-2013 met een geïntegreerd eindassessment. De opleiding kiest in lijn met de KHLeuven-visie op de bachelorproef en de eigen visie van, een verruimd lerarenprofiel voor een brede bachelorproef waarin studenten moeten aantonen dat ze de leerresultaten van de opleiding beheersen. De opleiding kiest er dus bewust voor om het hele competentieprofiel te beoordelen via een combinatie van evaluatie-instrumenten. De bachelorproef neemt de vorm aan van een cluster van toetsen en afstudeerwerken en bestaat uit de ingroeistage en drie opleidingsonderdelen. Omwille van de keuze om het hele competentieprofiel te beoordelen, worden er geen vrijstellingen verleend in het werktraject voor de onderdelen van de bachelorproef. De student verzamelt alle informatie uit de verschillende toetsvormen in een assessmentportfolio. Om het assessment beheersbaar te houden, werd het aantal competenties gereduceerd tot een zestal niet-compenseerbare competenties en een tweetal talentgerichte en schoolgerichte competenties. De student dient in een interview met onafhankelijke assessoren toelichting te geven bij de aangeleverde bewijsstukken.

De commissie heeft een selectie van de bachelorproeven ingekeken. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en de werken worden dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het onderzoek vorm geeft. Ze meent echter dat de transparantie van de beoordeling wordt gehinderd door de omvang en diversiteit van de opdrachten binnen het eindwerk. De commissie adviseert dan ook om na te gaan hoe de beoordeling in de toekomst transparanter kan verlopen en de kwaliteit van de beoogde leerresultaten zorgvuldig beoordeeld kan worden. De commissie stelt vast dat ook de evaluatie van de bachelorproef, waaronder de ingroeistage, sterk steunt op de kritische reflectie van de student, wat de commissie als positief beschouwt. De vele zelfreflecties leiden echter soms tot een hoge werkdruk, zonder duidelijke meerwaarde. Ze wil de opleiding stimuleren om na te gaan hoe het onderzoek een meer prominente plaats kan krijgen ten voordele van het stageportfolio en zelfreflectieverslagen. Ze meent dat dit kan bijdragen aan het versterken van de onderzoekende competenties binnen de bachelorproef. De commissie adviseert om de omvang van en tijdsinvestering in de taken binnen de bachelorproef zorgvuldig in kaart te brengen en de effectiviteit voor de beoogde leerresultaten af te toetsen.

De opleiding volgt de kwaliteit van de afgestudeerden op door tevredenheidsbevragingen bij het werkveld en de alumni. Uit bevragingen van de afgestudeerden blijkt dat ongeveer de helft van de studenten verder studeert na het behalen van het diploma, waarvan nog eens de helft een schakelprogramma volgt naar een academische master Educatieve Studies of Pedagogische Wetenschappen. De nabijheid van de KU Leuven speelt hierbij uiteraard een belangrijke rol. Studenten die ervoor kiezen de arbeidsmarkt te betreden, blijken snel aan de slag te kunnen. 92% van de studenten is na 6 maanden werkzaam in het onderwijs, waarbij 25% hun werk te danken hebben aan een stage of afstudeerproject. Op basis van de bevragingen van het werkveld blijkt dat de afgestudeerden direct inzetbaar zijn met weinig tot geen ondersteuning. Meer dan 70% vindt dat de studenten van de KHLeuven beter of even goed zijn opgeleid dan afgestudeerden van andere opleidingen. Gelijkaardige beoordelingen worden gegeven door de afgestudeerden. De opleiding was promotor van het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education, waar acht opleidingen van de associatie KU Leuven aan deelnamen. De opleiding meent echter dat de resultaten niet bruikbaar waren en grondige bijsturing noodzakelijk is. De opleiding hoopt het instrument in de toekomst te hanteren in een driejaarlijkse kwaliteitszorgcyclus. De commissie waardeert dat er op beide campussen werk is gemaakt van een outputbevraging.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement voor de volledige opleiding met beide campussen aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie wil de opleiding dan ook stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement, in het bijzonder voor studenten afkomstig uit het BSO. Ze wil dan ook aanbevelen om studenten zo goed mogelijk in te lichten over het profiel en het niveau van de begincompetenties, zodat (laattijdige) dropout zoveel mogelijk beperkt wordt. De commissie besluit op basis van bovenstaande elementen dat het gerealiseerd niveau adequaat is, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

De commissie concludeert dat de opleiding ruimschoots de basiskwaliteit behaalt. Echter meent ze dat de opleiding deze niet systematisch overschrijdt. Zo zijn er in zake toetsing en uitwerking van de bachelorproef nog verbeterlagen te maken.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

Regulier traject te Diest

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Regulier traject te Leuven

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

-Traject voor werkstudenten (Leuven)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

– /

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Denk creatief na over de werkvormen binnen de opleiding om ondank de grote studentengroepen zo veel mogelijk interactief onderwijs aan te bieden.
- Ga na wat de mogelijkheden zijn om de reflectievaardigheden in een leerlijn vorm te geven waarbij er een duidelijk groeipad wordt uitgezet. Het versterken van de feedback kan een belangrijke bijdrage leveren om het leerproces te versterken.
- Rationaliseer in de contacturen, zodat docenten beter ingezet kunnen worden, maar ook studenten meer zelfsturend te werk kunnen gaan.
- Reflecteer op korte termijn grondig over het nut van de huidige omvangrijke stageportfolio's. Rationaliseer in de verplichte lesvoorbereidingen zodat studenten en mentoren het stageportfolio terug zien als een nuttig ondersteuningsinstrument tijdens de praktijkcomponent van de opleiding.
- Verbreed het internationale netwerk met ook niet-Nederlandse partnerschappen.
- Heb zowel voor de campus te Diest als te Leuven aandacht voor de infrastructuurnoden zodat leslokalen zo optimaal mogelijk bijdragen aan leeromgeving.
- Maak van de werkdruk van docenten een prioritair aandachtspunt voor zowel de opleiding als het beleid van de hogeschool.
- Neem de nodige maatregelen om de (laattijdige) drop-outs te verminderen.
- Houd een goed evenwicht tussen enerzijds het beheersen van processen en anderzijds het stimuleren van zelfsturing van individuele docenten en werkgroepen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Breng in kaart waar en hoe er in de opleiding wordt getoetst aan het niveau van VKS 6.
- Heb aandacht voor het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De kans bestaat dat op bepaalde momenten in de opleiding 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan.

- Versterk de rol van de stagementoren, gelet op hun specifieke professionaliteit met betrekking tot de evaluatie van de stage.
- Ga na hoe het onderzoek een meer prominente plaats kan krijgen ten voordele van het stageportfolio en zelfreflectieverslagen. Dit kan bijdragen aan het versterken van de onderzoekende competenties binnen de bachelorproef. Breng de omvang van en tijdsinvestering in de taken binnen de bachelorproef zorgvuldig in kaart en toets de effectiviteit voor de beoogde leerresultaten af.

De commissie heeft na afloop van het visitatiebezoek vernomen dat de opleiding aan de slag is gegaan met de door haar gesuggereerde verbetermaatregelen. Dit stemt de commissie tevreden.

Mieke Smits studeerde, na het behalen van de onderwijzersakte, Nederlandse taal- en letterkunde. Zij werkte afwisselend als leraar basisonderwijs, leraar Nederlands in het voortgezet onderwijs en opleider Nederlands. Tijdens haar werk als opleider deed zij een promotieonderzoek naar de praktijkkennis van leraren Nederlands. De relatie tussen taal, toegespitst op schrijven, en leren was een belangrijk aandachtspunt in het onderzoek. Verder is zij 10 jaar voorzitter geweest van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor lerarenopleiders primair onderwijs Nederlands en Nederlands als tweede taal (Lopon2). Het werk als opleider heeft zij lange tijd gecombineerd met het werk als curriculumontwikkelaar. Als ontwikkelaar heeft zij zich vooral gericht op taalbeleid, leerlijnen taal van 0 tot 18 jaar, Nederlands als tweede taal, taal in alle vakken en het ontwerpen van scholingen voor leraren basisonderwijs en opleiders. Zij heeft regelmatig gepubliceerd over haar werk als opleider en ontwikkelaar. Momenteel werkt zij voor de Taalunie en houdt zij zich onder andere bezig met de taalvaardigheden in het hoger onderwijs.

Jan Vanhoof (1976) studeerde Pedagogische wetenschappen aan de KU Leuven. Hij is als hoofddocent verbonden aan het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen (IOIW) van de Universiteit Antwerpen. Hij is er actief binnen de onderzoeksgroep EduBRON. Zijn onderzoeksactiviteiten richten zich op kwaliteitszorg, schoolbeleid en verandermanagement en in het bijzonder op de geïnformeerde beleidsvoering door scholen. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in onderzoek naar zelfevaluatie en informatiegebruik.

Ludo Heylen is licentiaat Pedagogische wetenschappen, afdeling Onderwijskunde. Van 1980 tot 1999 was hij lesgever binnen de lerarenopleiding KU Leuven. Sinds 1999 is hij medewerker van het project 'ervaringsgericht onderwijs' en verbonden aan het Onderzoekscentrum voor Lager en Kleuteronderwijs, waar hij onder meer coördinator is van het AMD-project (studentgecentreerde werkvormen, ontwikkelen van studentvolgsystemen,...) en ontwikkelaar is van PSAI.

Eddy Boutens (1958) volgde aan de rijksnormaalschool te Brugge de opleiding voor onderwijzer. Hij volgde bijkomend aan het Jan Vercammeninstituut hogere opvoedkundige studiën en studeerde daar in 1993 af. Hij specialiseerde zich in onderwijswetgeving en doceerde deze materie gedurende 8 jaar aan het Jan Vercammeninstituut en freelance binnen AVSG. Hij was 15 jaar onderwijzer in de gemeenteschool van Snaaskerke en van 1994 tot heden directeur van de stedelijke basisschool de Triangel in Brugge. In 2006 en 2009 maakte hij al eerder deel uit van een visitatiecommissie van de VLHORA.

Jenneke De Kerf (1990) is student Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Arteveldehogeschool Gent. Tijdens haar opleiding was ze actief als studentenvertegenwoordiger van de hogeschool in de Vlaamse Vereniging van Studenten. Ze hoopt haar diploma te behalen in januari 2015 en start daarna aan haar masteropleiding aan de Universiteit van Antwerpen.

